

שבוע פרשת תצוה
ד' - י"ג אדר ה'תשס"ז (25/02-03/03/07)

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ת, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה'י' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

קה

זה המזמור אמר דוד כשהעלה הארון לעיר דוד ויהי משורר אותו לפני הארון, וסיפר כל הניסים שעשה במצרים והיאך שלח לפניו יוסף ובא לבית האסורים והוציא אותם עד שבא למעלה גדולה לאסור שרי פרעה בלי רשות פרעה:

א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוּ־לוֹ וּמְרוּ־לוֹ שִׁיחוּ
בְּכָל־נַפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קִדְשׁוֹ יִשְׁמַח לָב | מִבְּקִשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעִזּוּ בְּקִשׁוֹ
פָּנָיו תִּמְיֹד: ה זְכְרוּ נַפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מִפְתּוֹי וּמִשְׁפָּטֵי־פָיו: ו זַרַע אֲבָרְהָם עֲבָדוּ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צְוָה לְאַלְף
דוֹר: ט אֲשֶׁר בָּרַת אֶת־אֲבָרְהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק: י וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב לְחֶק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית
עוֹלָם: יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֶּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן הַכֹּל נַחֲלַתְכֶם: יב בַּהֲיוֹתָם מִתִּי מִסֶּפֶר כְּמַעֲט וַיְגַרְמִם
בְּהַ: יג וַיִּתְהַלְכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלַכָּה אֶל־עַם אֲחֵר: יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעַשְׂקֶם וַיִּזְכַּח
עֲלֵיהֶם מְלָכִים: טו אֶל־תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחִי וְלִנְבִיאֵי אֱלֹהֵי־תִרְעוּ: טז וַיִּקְרָא רַעֲב עַל־הָאָרֶץ
כָּל־מִטְהַה־לֶּחֶם שָׁבֵר: יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעַבְדֵי נִמְכָר יוֹסֵף: יח עָנּוּ בַּכֶּבֶל רִגְלוֹ בְּרִזֵּל בָּאָה
נִפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת בָּא־דְּבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צִרְפָּתָהּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהּ מִשָּׁל עַמִּים
וַיַּפְתַּחְהוּ: כא שָׁמוֹ אֲדוֹן לְבֵיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל־קַנְיָנוֹ: כב לְאִסָּר שָׂרְיוֹ בְּנִפְשׁוֹ וּזְקָנוֹ יַחֲפֵם:
כג וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיִּפַּר אֶת־עַמּוֹ מֵאֵד וַיַּעֲצֵמָהוּ מִצְרָיו:
כה הִפְקֵד לֶבֶם לְשֵׁנָא עַמּוֹ לְהַתְנַפֵּל בְּעַבְדָּיו: כו שָׁלַח מִשָּׂה עֲבָדוֹ אֶהֱרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ:
כז שָׁמוּבָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח חֹשֶׁד וַיַּחֲשֹׁד וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ:
כט הִפְקֵד אֶת־מִימֵיהֶם לְדָם וַיִּמַּת אֶת־דֹּגְתָם: ל שָׂרֵץ אֲרָצָם צִפְרֻדָּעִים בְּחֹדְרֵי מְלֻכֵיהֶם:
לא אָמַר וַיָּבֵא עָרֹב בְּנֵים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בְּרֵד אֵשׁ לְהַבּוֹת בְּאֲרָצָם: לג וַיִּדַּךְ
גִּפְנָם וַתֵּאֲנַתֶּם וַיִּשְׁפַּר עַץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֵא אֲרֶבָה וַיִּלַּק וַאֲיִן מִסֶּפֶר: לה וַיֵּאכַל כָּל־עֵשֶׂב
בְּאֲרָצָם וַיֵּאכַל פְּרֵי אֲדָמָתָם: לו וַיִּדַּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאֲרָצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם: לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף
וַזָּהָב וַאֲיִן בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל: לח שָׁמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נִפְלַ פְּחָדָם עֲלֵיהֶם: לט פָּרַשׁ עֲנַן
לְמִסָּד וְאֵשׁ לְהַאִיר לַיְלָה: מ שָׁאֵל וַיָּבֵא שָׁלוֹ וְלַחֵם שָׁמַיִם יִשְׁבִיעֵם: מא פָּתַח צוּר וַיִּזְוֹבוּ
מַיִם הִלְכוּ בְּצִיּוֹת נַהֵר: מב כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קִדְשׁוֹ אֶת־אֲבָרְהָם עֲבָדוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן
בְּרָנָה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרֻצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בְּעֶבְרַת | יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו
וְתוֹרֹתָיו יִנְצְרוּ הַלְלוּיָהּ:

קו

זת המזמור קאי על הקודם, ואמר המשורר חודו לח' על שעשה לנו עוד ניסים מה שלא זכרנו מקדם כאשר מי ימלל גבורות ה' אם באנו לספר מי יוכל למלל הכל:
 א תללויה | הודו ליהוה פי טוב פי לעולם חסדו: ב מי ימלל גבורות יהוה ישמיע פלתיחתו:
 ג אשרי שמרי משפט עשה צדקה בכל-עת: ד זכרני יהוה ברצון עמך פקדני בישועתך:
 ה לראות | בטובת בחיריך לשמח בשמחת גויך להתהלל עם-נחלתך: ו חטאנו עם-אבותינו העוינו
 הרשענו: ז אבותינו במצרים | לא-השפילו נפלאותיך לא זכרו את-רב חסדיך וימרו עליהם
 בים-סוף: ח ויושיעם למען שמו להודיע את-גבורתו: ט ויגער בים-סוף ויחרב ויוליכם בתהמות
 במדבר: י ויושיעם מיד שונא וינאלם מיד אויב: יא ויכפסו-מים צריהם אחד מהם לא נותר:
 יב ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו: יג מהרו שכחו מעשיו לא-חכו לעצתו: יד ויתאוו תאוה במדבר
 וינסו-אל בישמוני: טו ויתנו להם שאלתם וישלח רוזן בנפשם: טז ויקנאו למשה במחנה לאהרן
 קרוש יהוה: יז תפתח-ארץ ותבלע דתן ותכס על-עדת אכירם: יח ותבער-אש בעדתם להכה
 תלהט רשעים: יט יעשו-עגל בחרב וישתחוו למסכה: כ וימירו את-כבודם בתבנית שור אבל
 עשב: כא שכחו אל מושיעם עשה גדלות במצרים: כב נפלאות בארץ חם נוראות עליהם-סוף:
 כג ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית: כד וימאסו
 בארץ חמדה לא-האמינו לדברו: כה וירגנו באהליהם לא שמעו בקול יהוה: כו וישא ידו להם
 להפיל אותם במדבר: כז ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות: כח ויצמדו לבצל פעור ויאכלו
 זבחי מתים: כט ויכעיסו במעלליהם ותפרץ-בם מגפה: ל ויעמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה:
 לא ותחשב לו לצדקה לדר ודר עד-עולם: לב ויקציפו על-מי מריבה וירע למשה בעבורם:
 לג כיהמרו את-רוחו ויבטא בשפתיו: לד לא-השמידו את-העמים אשר אמר יהוה להם:
 לה ויתערכו בגוים וילמדו מעשיהם: לו ויעבדו את-עצביהם ויהיו להם למוקש: לז ויזבחו
 את-בניהם ואת-בנותיהם לשדים: לח וישפכו דם נקי דם-בניהם ובנותיהם אשר זבחו לעצבי כנען
 ותחנף הארץ בדם: לט ויטמאו במעשיהם ויזנו במעלליהם: מ ויחר-אף יהוה בעמו ויתעב
 את-נחלתו: מא ויתנם ביד-גוים וימשלו בהם שנאיהם: מב וילחצום אויביהם ויפגעו תחת ידם:
 מג פעמים רבות יצילם והמה ימרו בעצתם וימכו בעונם: מד וירא בצר להם בשמעו את-רנותם:
 מה ויזכר להם בריתו וינחם כרב חסדיו: מז ויתן אותם לרחמים לפני כל-שוכיהם: מז הושיענו |
 יהוה אלהינו וקבצנו מן-הגוים להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך: מח ברוך-יהוה | אלהי

ישראל מן-העולם | ועד העולם ואמר פל-העם אמן תללויה:

מפתח כללי

- א) מזמורי תהלים ק"ה ק"ו ב
- ב) מאמר ד"ה בלילה ההוא נדדה שנת המלך פורים ה'תשכ"ה ה
- ג) משיחות ש"פ תצוה, פי' זכור, ערב פורים ויום א' פי' תשא מוצאי פורים ה'תש"נ יא
- ד) לקוטי שיחות (בלה"ק) פרשת תצוה כ
- ה) לקוטי שיחות (בלה"ק) פרשת זכור כא
- ו) שיעורי תניא לשבוע פרשת תצוה כג
- ז) לוח "היום יום" לשבוע פרשת תצוה לב
- ח) שיעורי רמב"ם – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת תצוה לו
- ט) שיעורי רמב"ם – פרק אחד ליום לשבוע פרשת תצוה נד
- י) שיעורי רמב"ם – ספר המצוות לשבוע פרשת תצוה סב
- יא) לקוטי תורה מבואר - להתענג על ה' פרק ג סד
- יב) שולחן ערוך אדמו"ר הזקן סט
- יג) מאמרי אדמו"ר האמצעי - קונטרסים ע
- יד) מאמרי אדמו"ר הצ"צ - דרך מצוותיך - שרש מצות התפילה עא
- טו) ספר המאמרים - תרצ"ב עב
- טז) לקוטי דיבורים עג
- יז) חומש, רש"י ותרגום אונקלוס פרשת תצוה עה

בס"ד. פורים ה'תשכ"ה

בלילה ההוא נדדה שנת המלך¹, וצריך להבין, אומרו בלילה ההוא, דלכאורה, גם כשהי' אומר בלילה סתם היו יודעים שקאי על הלילה שבה היו המאורעות הכתובים בפסוקים שלפניו. ויש לבאר זה ע"פ מה שמביא כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו ד"ה זה²: דאיתא במנהגי מהרי"ל³ דמבלילה ההוא צריך להגבי' את קולו בקריאתו לפי שזהו עיקר הנס. ומבאר בהמאמר ע"פ מ"ש בילקוט⁴ דנדדה שנת המלך זה מלכו של עולם. דכשישראל הם במצב של שינה, נעשה שינה כביכול במלכו של עולם. וכמ"ש⁵ אני ישנה ואיתא בזהר⁶ בגלותא, דע"י השינה דישראל בזמן הגלות⁷, הם גורמים שינה כביכול למעלה⁸. וזהו שבלילה ההוא נדדה שנת המלך הוא עיקרו של נס, לילה הוא זמן הגלות⁹, שהוא זמן של שינה (למעלה), וזה שבלילה ההוא (גלות) נדדה שנת המלך מלכו של עולם הוא עיקרו של נס.

ועפ"ז יש לבאר דיוק הכתוב בלילה ההוא, הוא לשון נסתר מורה על העלם (שני פעמים הסתר, לילה והוא), שנוסף על ההעלם וההסתר דגלות (לילה) בכלל, הנה אז, בימי אחשורוש, הי' ההעלם וההסתר עוד יותר, הסתר כפול. וכדאיתא בגמרא⁹ אסתר מן התורה מנין ואנכי¹⁰ הסתר אסתר. וע"פ תורת הבעש"ט¹¹ דפירוש הסתר אסתר (שתי פעמים) שההסתר הוא מוסתר, יש לומר, שכן הוא גם הפירוש דבלילה ההוא, שהלילה דגלות הוא באופן דהוא הסתר, היינו שאין מרגישים שהגלות הוא לילה וחושך, שמים¹² חושך לאור. והכתוב מדייק בלילה ההוא נדדה שנת המלך, להדגיש יותר גודל ותוקף¹³ הנס. דהגם שהשינה דישראל אז היתה שינה בתכלית [וע"ד המבואר במק"א¹⁴ החילוק בין שינה לתרדמה, שהישנים יודעים שהחלום אינו אלא חלום שהוא שקר משא"כ הנרדמים חושבים את השקר לאמת], שזה גורם שינה כזו כביכול גם למעלה, מ"מ, נדדה שנת המלך מלכו של עולם, אפילו שינה סתם, נדדה.

-
- * יצא לאור בקונטרס פורים – תש"נ, "לקראת ימי הפורים . . יא אדר, שנת ה'תשנ"ג.
- (1) אסתר ו, א.
- (2) דשנת ה'ש"ת (נדפס בסה"מ ה'ש"ת ע' 5 ואילך). והוא המאמר הראשון שאמרו בבואו לארה"ב בפעם השני.
- (3) הובא בד"מ או"ח סתר"צ ובמג"א שם סקי"ז.
- (4) שמעוני עה"פ (ו, א – רמז תתנו קרוב לסופו. ושם בתחילתו: נדדה שנת מלכו של עולם). וראה גם תרגום עה"פ.
- (5) שה"ש ה, ב.
- (6) ח"ג צה, א (הובא בהמאמר דשנת ה'ש"ת ס"ד – סה"מ שם ע' 8).
- (7) להעיר, דב"אני ישנה" שני פירושים. דלפי פשוטו קאי זה על ישראל [וכמובא גם במאמר הנ"ל שם שזהו מאמר כנס"י להקב"ה], ו"שאני ישנה" קאי על שכינתא בגלותא (תקו"ז תס"ט – קה, א).
- (8) זח"ג סז, ריש ע"ב. וראה גם בהנסמן בד"ה זה ה'תשר"מ הע' 16 (לקמן ריש ע' פא). ובהמאמר דאדמו"ר האמצעי שבהערה 24 "ידוע שהגלות נק' לילה".
- (9) חולין קלט, ב.
- (10) וילך לא, יח.
- (11) הובאה בתולדות יעקב יוסף ר"פ בראשית. כתר שם טוב (הוצאת קה"ת תשנ"ט) בהוספות ס" מב.
- (12) לשון הכתוב – ישעי' ה, כ.
- (13) ראה מגילה (יט, א) דמבלילה ההוא הוא התחלת תוקפו של נס. וברד"ה חייב אינש תרפ"א (ה'תש"ח – סה"מ תרפ"א ס"ע קעט ואילך. ה'תש"ח ע' 107) מקשר זה עם מ"ש במנהגי מהרי"ל שזהו עיקר הנס.
- (14) סה"מ ה'תש"ב ע' 7.

ב) וממשיך בהמאמר¹⁵, דזה שבלילה ההוא נדדה שנת המלך מלכו של עולם (עיקר הנס דפורים) נעשה ע"י המס"נ דישראל במשך כל השנה¹⁶. וצריך להבין, הרי בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, אזי (מצד סדר ההשתלשלות) לא¹⁷ ינום ולא יישן¹⁸, וכיון שישראל עמדו אז במס"נ במשך כל השנה, מהו הנס ויתירה מזה תוקף¹⁹ הנס בזה שנדדה שנת המלך. גם צריך להבין, דפירוש בלילה ההוא נדדה שנת המלך לפי פשוטו שקאי על המלך אחשוורוש, הוא, שהדברים שאירעו בלילה ההוא הם גרמו שנדדה שנת המלך²⁰. וע"פ הידוע שהענינים דלמטה משתלשלים מענינים למעלה²¹, מובן, דכמו"כ הוא בנוגע לזה שנדדה שנת המלך מלכו של עולם, שהענין דבלילה ההוא הוא שגרם להיות נדדה שנת המלך. וצריך להבין, הרי לילה ההוא מורה (כנ"ל סעיף א) על ההעלם וההסתור וגודלו, היפך הענין שלילה ההוא מביא שיהי' נדדה שנת המלך מלכו של עולם²².

ג) ויובן זה בהקדים המבואר בתו"א בדרושי פורים²³, ובארוכה בדרוש אדמו"ר האמצעי²⁴, דביום (גילוי) ובלילה (העלם), בכל אחד מהם, יש שני הענינים דגילוי והעלם. וזהו שלפעמים כתיב יום הזה, דזה מורה על גילוי²⁵, ולפעמים כתיב יום ההוא, דהוא מורה על העלם (כנ"ל), וכן בלילה לפעמים כתיב לילה הזה ולפעמים כתיב לילה ההוא. ונקודת הביאור בזה (כמובן מהדרושים), דהחילוק בין יום ולילה הוא בהם עצמם, דיום הוא אור ולילה הוא חושך כמ"ש²⁶ ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא לילה, ועוד חילוק באופן היום והלילה, אם הם באופן של גילוי (זה) או באופן של העלם (הוא). דלשון זה בנוגע ליום ולילה מורה על היום והלילה כמו שנמשכו למטה בגילוי, ולשון הוא מורה על היום והלילה כמו שהם בעצם (לפני שנמשכו בגילוי), ולמעלה יותר – כמו שהם בשרשם. וזהו שבהגאולה דיציאת מצרים כתיב²⁷ בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים, וכן בתומ"צ (כמו שהם עכשיו²⁸) כתיב²⁹ היום הזה ה' אלקיך מצוך גו', ובגאולה העתידה כתיב³⁰ ואמר ביום ההוא גו', כי הגילוי שהי' בהגאולה דיצי"מ הוא הגילוי דהאור כמו שנמשך

ההוא גורם (ע"פ סדר ההשתלשלות) שינה כביכול למעלה.

(23) ד"ה ותוסף אסתר (צד, ד).

(24) ד"ה והנה להבין ענין מ"ש ותוסף אסתר, פורים תקפ"ו

(מאמרי אדהאמ"צ – נ"ך ס"ע תטו ואילך).

(25) כמרז"ל "מראה באצבעו ואומר זה" – שמו"ר ספכ"ג.

תענית בסופה ובפרש"י שם. וראה גם פרש"י עה"פ בשלח טו, ב.

(26) בראשית א, ה.

(27) בא יב, מא.

(28) שהתורה דעכשיו היא הבל לגבי תורתו של משיח (קה"ר

פ"א, ח. ועיין ג"כ שם פ"ב, א). ועד"ז במצוות, שהשלימות

דקיום המצוות "כמצות רצונך" יהי' לע"ל (המשך וככה תרל"ז

פ"ז ואילך. ובכ"מ).

(29) תבוא כו, טז.

(30) ישעי' כה, ט.

(15) דשנת ה'ש"ת סעיף ה' (סה"מ שם ע' 9).

(16) ראה ד"ה זה ה'תשר"מ ס"ו (לקמן ע' פה). וש"נ.

(17) תהלים קכא, ד.

(18) יל"ש שבהערה 4.

(19) בנוגע לכללות הנס, יש לומר, דמזה שגם לאחרי הנס

דפורים היו בגלות [אכתי עבדי אחשוורוש אנן] (מגילה יד, א),

מוכה, שגם לאחרי שעמדו במס"נ היו עדיין במצב של שינה.

אבל כיון שהשינה שהיתה אצלם כשעמדו במס"נ היתה שינה

סתם ולא שינה בתכלית, הנס דנדדה שנת המלך אינו פלא כ"כ,

ולמה נק' תוקפו של נס*.

(20) ראה פרש"י עה"פ (ממגילה טו, ב) "שם את לבו על

שזימנה אסתר את המן גו'".

(21) ראה תניא רפ"ג.

(22) נוסף לזה שזוהו לכאורה היפך המבואר בהמאמר דלילה

* גם א"מ הדיוק דבלילה ההוא.

למטה, יום הזה, ובגאולה העתידה יהי גילוי עצם האור כמו שהוא למעלה מהמשכה וגילוי, יום ההוא.

(ד) ועד"ז הוא בנוגע ללילה, בחינת החושך שלמעלה מאור (למעלה גם מעצם האור), דהחושך עצמו לפני שנמשך בגילוי (ומכש"כ כמו שהוא בשרשו) נקרא לילה ההוא, וכאשר נמשך למטה נקרא לילה הזה. אלא שבנוגע ללילה, לילה ההוא הוא למטה מלילה הזה. דכיון שהחושך דלילה שלמעלה מאור הוא השרש והסיבה שעי"ז נעשה חושך כפשוטו, לכן ההעלם וההסתר (חושך כפשוטו) שנעשה ע"י המשכת עצם החושך (שלמעלה), לילה ההוא, הוא חושך גדול יותר מהחושך שנעשה ע"י המשכת החושך כמו שבא בהמשכה, לילה הזה. דלילה הזה הוא שהלילה הוא באופן דזה, שנרגש בגילוי [ועד גילוי שאפשר להראות באצבע ולומר זה³¹] שהוא לילה, ולילה ההוא הוא שהלילה הוא באופן דהסתר (הוא), שאין נרגש שהוא לילה.

[ולהעיר, דבהדרושים הנ"ל מבואר הענין דלילה הזה ולילה ההוא באופן אחר. דענין יום הוא שישנה ראי' באלקות או עכ"פ השגה באלקות³², משא"כ כשישנה רק אמונה נק' בשם לילה. וענין לילה הזה הוא שהאמונה היא בתוקף גדול ובתכלית ההתאמתות, בדוגמת ההתאמתות דראי'. וזהו שכתוב³³ ליל שימורים גו' הוא הלילה הזה, דהגילוי שהי' אז (זה) לא הי' באופן שנתבטל חושך הלילה, שהרי עדיין היו בגלות³⁴, אלא שהאמונה שלהם אז היתה בוודאות גמורה, כהוודאי דראי'. [ומבואר שם, דזה שהגיעו לבחינת לילה הזה הוא ע"י עבודתם במצרים בחומר ובלבנים. ועד"ז הוא עכשיו, שבכדי שיהי' לילה הזה, שגם בזמן הגלות יהי' בחינת זה, הוא ע"י העמל והיגיעה בעסק התורה, בחומר דא קל וחומר ובלבנים דא ליבון הלכתא³⁵, ועד"ז ע"י העמל והיגיעה בטרדות הפרנסה בזיעת אפיך תאכל לחם³⁶, וכמו לילה הזה דיציאת מצרים שהגיעו לזה ע"י עבודתם בחומר ובלבנים, חומר ולבנים כפשוטם. וזהו שאמרו³⁷ כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ³⁸ וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול דרך ארץ, כי גם ע"י עול דרך ארץ מגיעים לבחינת לילה הזה]. וע"פ פירוש זה (שבהדרושים) בלילה הזה, צריך לומר, דלילה ההוא הוא שחסר גם בוודאות האמונה. ויש לומר עוד פירוש בלילה הזה ולילה ההוא, שהלשון זה והוא קאי על הלילה. אם הלילה הוא בגילוי (זה) שנרגש שהוא לילה, או שהלילה הוא בהסתר (הוא) שאין נרגש שהוא לילה].

34) ובפרט שלשון "לילה הזה" כתיב גם גבי אכילת הק"פ

(בא שם, ח) שהי' קודם חצות, כשהיו עדיין בגלות ממש.

35) זהר ח"א כז, א. ח"ג קנג, א. תו"א ר"פ שמות. ובכ"מ.

36) בראשית ג, יט.

37) אבות פ"ג מ"ה.

38) באבות שם "עול מלכות ועול דרך ארץ". ובדרושים

הנ"ל הובא רק "עול דרך ארץ".

31) נסמן לעיל הערה 25.

32) דזהו שזמן הבית נק' בשם יום וזמן הגלות בשם לילה, כי בזמן הבית היו בעלי השגה גדולה, ובעלייתם לרגל היתה אצלם גם הראי' באלקות, ובזמן הגלות לא ישנה הראי' באלקות, וגם ההשגה היא בדוגמת כח המדמה שבשינה (תו"א וישב כט, ג), כמבואר בארוכה לקמן ס"ע קפט ואילך. וש"נ.

33) בא יב, מב. – הובא בתו"א ובמאמר אדמו"ר האמצעי

(ה) ויובן זה ע"פ המבואר בכ"מ³⁹ בפירוש המאמר⁴⁰ אוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית, דלמטה מטה כו' הו"ע ההתפשטות והגילוי דאוא"ס, שהוא מתפשט ומתגלה עד למטה מטה, ולמעלה מעלה כו' הו"ע ההתעלמות והעלי' שבאוא"ס, שהוא מתעלה ומתעלם בהעלם אחר העלם ובעילוי אחר עילוי, למעלה מעלה. והנה גם הענין דלמטה מטה כו' כמו שהוא באוא"ס הוא בחי' העלם. שהרי כללות האור שלפני הצמצום הוא אור הכלול בעצמותו⁴¹, ואור הכלול במאור הוא למעלה מגילוי⁴². וזה שהוא מתפשט ומתגלה עד למטה מטה, הרי הגילוי שנמשך ממנו לאחרי הצמצום (אור הקו, ואפילו אור הסובב) הוא רק הארה מהאור שלפני הצמצום. אבל מ"מ, כיון דזה שאוא"ס הוא למטה מטה כו' הוא כח ההתפשטות והגילוי דאוא"ס, הרי גם כמו שהוא בשרשו, הו"ע הגילוי. וכמבואר בהמשך ההילולא⁴³, שבעצמותו גופא הוא בבחינת גילוי. משא"כ זה שאוא"ס הוא למעלה מעלה כו' הוא שגם בעצמותו אינו בגדר גילוי. ויש לומר, שהשרש דשני הענינים דיום, יום ההוא ויום הזה, הוא בהענין דלמטה מטה כו'. שהגילוי בפועל (לאחרי הצמצום) הוא השרש דיום הזה, וכח הגילוי דאוא"ס (לפני הצמצום) הוא השרש דיום ההוא. והשרש דלילה (שלמעלה גם מיום ההוא) הוא בהענין דלמעלה מעלה כו'.

(ו) והנה ידוע דבצמצום שני ענינים. זה שהצמצום הוא בשביל הגילוי [ובזה גופא שני ענינים. זה שע"י הצמצום דוקא יהי' לע"ל הגילוי דאוא"ס גם בעולמות, וזה שע"י הצמצום יהי' הגילוי דפנימיות ועצמות אוא"ס שלמעלה גם מהאור שהאיר לפני הצמצום]⁴⁴, וזה שבהצמצום עצמו מתגלה השלימות דאוא"ס שאינו מוגבל ח"ו בענין הגילוי ויש לו גם כח ההעלם. ויש לומר, דזה שבצמצום ישנם שני ענינים, הוא, כי בכח ההעלם דאוא"ס, שרש הצמצום, שתי מדריגות. כח ההעלם כמו ששייך לענין הגילוי [שגם דרגא זו בכח ההעלם דאוא"ס היא למעלה מכח הגילוי, אבל מ"מ היא שייכת לגילוי], דהצמצום שנמשך מדרגא זו הוא בשביל הגילוי. ועצם כח ההעלם (שלמעלה מגילוי), דהצמצום שנמשך מדרגא זו הוא (לא בשביל הגילוי, אלא) זה שבהצמצום עצמו מתגלה כח ההעלם.

ועפ"ז יש להוסיף ביאור בזה ששני הענינים דלילה (לילה ההוא ולילה הזה) כמו שהם למטה הם באופן הפוך מכמו שהם בשרשם, דלמעלה לילה ההוא הוא למעלה מלילה הזה וכמו שהם נמשכים למטה ההסתר (לגריעותא) דלילה ההוא הוא הסתר גדול יותר מההסתר דלילה הזה, כי שני הענינים דלילה שלמעלה, יש לומר, שהם שתי דרגות הנ"ל בכח ההעלם דאוא"ס, לילה הזה הוא כח ההעלם (לילה) ששייך לגילוי (הזה), וכיון

(39) המשך באתי לגני ה'שי"ת פ"ג ואילך (סה"מ ה'שי"ת

(42) דכל הכלול בהעצם הוא כמו העצם. וכיון שהעצם אינו בגדר גילוי, גם האור הכלול בו הוא למעלה מגילוי (סה"מ

תרע"ח ע' ק. קונטרסים ח"ב רח, א).

(43) פט"ז (סה"מ שם ע' 151).

(44) המשך תרס"ו ע' ד.

(40) ראה תקו"ז סוף תיקון נו (וראה שם תיקון יט – מ, ב).

ז"ח יתרו לר, סע"ג.

(41) המשך תרס"ו ע' קפ. ובכ"מ.

שהצמצום שנמשך מדרגא זו הוא בשביל הגילוי, לכן, הלילה (ההעלם וההסתר שלמטה) הוא באופן דזה, שנרגש בגילוי שהוא לילה. כי זה שההעלם מביא לגילוי הוא דוקא כשנרגש ההעלם [וע"ד הצמאון לאלקות שבזמן הגלות (לילה) שהוא יותר מבזמן הבית⁴⁵, שהוא הגילוי הבא ע"י ההעלם, שזהו דוקא ע"י שנרגש ההעלם וההסתר דהגלות]. ולילה ההוא הוא עצם כח ההעלם שלמעלה משייכות לגילוי, דהצמצום שנמשך מדרגא זו הוא (לא בשביל הגילוי, אלא) שבו מתגלה כח ההעלם, ולכן הלילה שלמטה הנמשך מענין זה דהצמצום הוא באופן דהוא שאין נרגש שהוא העלם והסתר. והחילוק שבין שני ענינים אלה בעבודת האדם, הוא, שהעבודה כלילה (חושך הגלות, ועד"ז החושך דכללות עוה"ז) מצד הצמצום שבשביל הגילוי היא התשוקה והצמאון לצאת מחושך הלילה. והעבודה כלילה מצד זה שבהצמצום מתגלה כח ההעלם היא ההתבוננות וכו' בהשרש דחושך הלילה עצמו, ששרשו הוא בהעלם העצמי.

(ז) וזהו כלילה ההוא נדדה שנת המלך זה מלכו של עולם, כלילה ההוא הוא שגרם להיות נדדה שנת המלך, כי השרש כלילה ההוא שלמטה הוא מבחינת לילה ההוא דלמעלה, שלמעלה מההעלם דיום ההוא ואפילו מההעלם כלילה הזה. וע"י שישראל עמדו אז במס"נ במשך כל השנה, שהמס"נ שלהם היתה מצד ההסתר⁴⁶ [וע"ד המבואר במק"א⁴⁷ שבזמן הגלות גילוי כח המס"נ הוא יותר מבזמן הבית], נמשך (בגילוי) בחינת לילה ההוא דלמעלה כלילה ההוא דלמטה. וזהו הקשר דשני הפירושים בכלילה ההוא נדדה שנת המלך, שלילה ההוא גורם ענין השינה (ומ"ש כלילה ההוא נדדה שנת המלך הוא להדגיש הנס, דהגם שהי' כלילה ההוא מ"מ נדדה שנת המלך) ושלילה ההוא גרם להיות נדדה שנת המלך, כי זה שלילה ההוא גורם ענין השינה הוא כמו שהוא מצד עצמו, אבל ע"י שנמשך בו שרשו, בחינת לילה ההוא דלמעלה, הרי אדרבה, הוא גורם להיות נדדה שנת המלך.

(ח) ויש להוסיף, דנדדה שנת המלך הוא למעלה יותר גם מלילה ההוא שלמעלה [ולילה ההוא הוא רק גורם להמשכת נדדה שנת המלך]. והענין הוא, דיום ולילה, כח ההעלם וכח הגילוי שבאוא"ס, הם שני ענינים, ולכן, גם לאחרי המשכת בחינת לילה ההוא דלמעלה כלילה ההוא דלמטה, הוא נשאר לילה [ועוד יותר, לילה ההוא], כי זה שנמשך בו הוא כח ההעלם ולא כח הגילוי. ועד"ז הוא בנוגע לזה שעמדו במס"נ במשך כל השנה, דכיון שהמס"נ שלהם באה מצד ההסתר (כנ"ל סעיף ז), שע"י ההסתר מתעורר ההעלם דנשמה שלמעלה מגילוי⁴⁸, אין זה שייך (כ"כ) לכחות הגלויים, ובנוגע לכחות הגלויים היו

תרפ"ה ע' רנח ואילך). ד"ה משכני תרפ"ד (וד"ה אני ישנה ה'תש"ט) ס"ב ואילך (סה"מ תרפ"ד ע' רצב ואילך. ה'תש"ט ע' 119 ואילך). ד"ה אין הקב"ה בא בטרוניא בסה"מ איריש בתחלתו. ועוד.

48 ראה בהנסמך בהערה הקודמת.

45 מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' קה (וש"נ). סה"מ עטר"ת ע' שיב. קונטרסים ח"א לו, א ואילך. שם נג, א ואילך. סה"מ ה'ש"ת ע' 11. ועוד.

46 ראה סה"מ תרפ"ז ע' קיב.

47 ראה בארוכה ד"ה אין הקב"ה בא בטרוניא תרמ"ח (סה"מ תרמ"ח ע' קפו ואילך), תרפ"ה ס"ב ואילך (סה"מ

(גם לאחרי המס"נ) במצב דלילה ההוא⁴⁹. וע"ד המבואר בהמאמר⁵⁰ דזה שבעת השינה אין ניכר מעלת הכחות זה על זה הוא בדוגמת הכחות כמו שהם כלולים בעצם הנפש, ששם כל הכחות הם בהשוואה. ומזה מובן, שיש מעלה בשינה, שאז דוקא מתעלים הכחות למקורם, אלא שמעלה זו אינה שייכת לכחות הגלויים (גילויים), ואדרבה, בכחות הגלויים נעשה גרעון וחסרון. וזה שבלילה ההוא נדדה שנת המלך, דנדדה שנת המלך הו"ע הגלויים הנמשכים מזה שאו"ס הוא למטה מטה עד אין תכלית (קו הגילוי), הוא החיבור דהעלם וגילוי. וכמבואר בדרוש הנ"ל לאדמו"ר האמצעי דזה שבלילה ההוא נדדה שנת המלך הוא כמשל הצבי שעינו אחת פתוחה ועינו אחת קמוצה⁵¹, גילוי והעלם ביחד. ומבאר שם, דזה שהי' אז החיבור דשני ההפכים דהעלם וגילוי הוא לפי שאז הי' גילוי העצמות, שלגבי העצמות, ההעלם והגילוי אינם הפכים. וכמבואר במק"א⁵² דזה שהעצמות ביכלתו להאיר וביכלתו שלא להאיר, שניהם הם ענין אחד. ויש לומר דמ"ש בהמאמר דזה שנדדה שנת המלך נעשה על ידי המס"נ דישאל במשך כל השנה, הכוונה היא גם להמשכת העצמות שהיתה אז, כי מס"נ באה מעצם הנשמה, ולכן, ע"י המס"נ המשיכו העצמות.

ט) ויש לקשר זה עם המבואר בהמאמר⁵³ דע"י שנדדה שנת המלך נעשה חיבור המקיף עם הפנימי, שגם האור שלמעלה מהשתלשלות (מקיף) נמשך בפנימיות, כי השרש דמקיף ופנימי הוא גילוי והעלם [דמקיף הוא מצד הגילוי, והפנימי שנמשך ע"י צמצום הוא מצד ההעלם], וע"י המשכת העצמות שהיתה אז, שע"ז נתחבר ההעלם והגילוי, נעשה גם החיבור דמקיף ופנימי. ועי"ז נמשך ישועה כללית לכלל ישראל⁵⁴, דבבחינת המקיף, יש שייכות יותר להקליפות לקבל משם, דזהו שעשה המן את העץ גבוה חמישים אמה⁵⁵ שהגבי' עצמו לקבל משער הנו"ן שלמעלה מהשתלשלות (מקיף), וע"י שנמשך המקיף בפנימיות, נעשה ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר⁵⁶, כן תהי' לנו⁵⁷.

שם המשך מאמר המדרש שם "בשעה שאין ישראל עושין רצונו של הקב"ה הוא מביט עליהם בעינו אחת עכ"פ" – שגם ענין זה דאין עושין רצונו מובא שם לענין הנס דפורים, אף שעמדו במס"נ.

52) המשך תרס"ו ע' קפח. סה"מ קונטרסים ח"ב שמו, א. ובכ"מ.

53) סעיף ה' (סה"מ הי"ט ע' 10).

54) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בסיום וחותר המאמר.

55) אסתר ה, יד.

56) שם ח, טז.

57) נוסח הבדלה. ושייך במיוחד לשנה זו (תש"נ) שהקביעות דפורים היא במוצ"ק.

49) שהרי גם קל שבקלים מוסר נפשו על קדה"ש (תניא פי"ח. ובכ"מ). וראה לקו"ש ח"ג ע' 818 בהערות, שגם בשנת המס"נ אפשר שלא יזהר באיזו מצוה, ועדיין קל שבקלים הוא. ואין סתירה לזה מ"מ"ש בקונטרס העבודה (ע' 32) שכשבא לידי מס"נ בפו"מ ומאיזה סיבה מהשי"ת ניצל מזה כו' נעשה אדם אחר ממש – כי המדובר שם הוא בכללות, משא"כ בנוגע לזהירות במצוה פרטית. ועאכו"כ שאין זה פועל בו ההרגש שהגלות הוא לילה וחושך, ונשאר בהמצב ד"לילה ההוא". וראה תו"א שבהערה 51. ועצ"ע.

50) דשנת הי"ט סעיף ג (סה"מ שם ע' 6 ואילך).

51) שהש"ר ספ"ח. וראה זח"ב יד, א. ובתו"א מג"א קטז, ד – הובא זה לענין הנס שהי' בפורים. ולהעיר מזה שמביא בתו"א

בס"ד. משיחות ש"פ תצוה, פ' זכור, ערב פורים ויום א' פ' תשא (לאחרי מעריב), מוצאי פורים ה'תש"נ.

בקביעות שנה זו, כדלקמן.

ב. מלחמת עמלק הו"ע עיקרי וכללי בעבודת ה': בהתחלת פ' זכור נאמר "זכור⁸ את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים"⁹. וע"פ מארז"ל¹⁰ ש"בכל דור ודור (ובכל יום ויום)¹¹ חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא (היום)¹² ממצרים", היינו, שהענין דיצי"מ צריך להיות וישנו בעבודת כאו"א מישראל בכל יום ויום (ולכן מזכירין יצי"מ בכל יום, וב"פ ביום, בערב ובבוקר¹²), שצריך לצאת מהמצרים וגבולים מהגוף ונפש הבהמית¹³ – מובן, שגם הענין דמלחמת עמלק ישנו בכל יום, ש"אחר יצי"מ עומדת לנגדו מלחמת עמלק, כמ"ש אשר עשה לך בדרך בצאתכם ממצרים"¹⁴.

וענין זה נוגע גם להמשך והתכלית דיצי"מ – הכניסה לארץ ישראל ובנין ביהמ"ק [ודוגמתם בעבודת האדם, כמארז"ל¹⁵ "למה נקרא שמה ארץ, שרצתה¹⁶ לעשות רצון קונה", ועד שנעשה בכחית

א. מהמעלות המיוחדות בקביעות שנה זו – ששבת זכור ופורים הם בסמיכות ממש ללא הפסק ביניהם:

קריאת פ' זכור¹ היא לעולם בשבת הסמוכה לפורים, "לסמוך מחיית עמלק למחיית המן"² (שהוא מזרעו של עמלק³), ועד שפ' זכור היא ה"זכירה" ובפורים היא ה"עשי"⁴ דאותו ענין, כדברי הגמרא⁴ (בנוגע לפורים שחל בערב שבת שמקדימין פ' זכור בשבת שלפני פורים) "דלא תיקדום עשי' לזכירה".

ועילוי מיוחד בקביעות שנה זו – שהסמיכות דפ' זכור (הזכירה) לפורים (העשי') היא באופן שאין ביניהם הפסק, שמשבת פ' זכור נכנסים תיכף ומיד לימי הפורים⁵, ויתירה מזה, שביום השבת עצמו, לאחרי חצות היום, בזמן המנחה, מתחילה כבר הפעולה דפורים, שלכן אין אומרים צו"צ⁶ במנחת שבת⁷.

ויש לבאר הלימוד וההוראה בעבודת האדם מכללות הענין דמחיית עמלק, הזכירה (בפ' זכור) והעשי' (בפורים), והסמיכות שביניהם ללא הפסק

(7) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס רצב.

(8) תצא כה, יז.

(9) ועד"ז בהפטורה דפ' זכור – "פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל אשר שם לו בדרך בעלותו ממצרים" (ש"א טו, ב).

(10) פסחים קטז, ב – במשנה.

(11) הוספת אדה"ז בתניא רפמ"ז.

(12) ברכות יב, סע"ב – במשנה. וראה תניא שם.

(13) ואף שנברא בהגבלה זו – הרי, כוונת הבריאה היא "אני נבראתי לשמש את קוני" (קידשין בסופה), עיי"ז שממלא רצון קונו, ובוה יוצא מהמיצר והגבול שלו ומתאחד עם הקב"ה, עד לבחי" רצון קונו: "רצון" – בחי' המקיף, ו"קונו" – שנעשה קנינו של הקב"ה, ע"ד ובדוגמת עולם האצילות, כידוע בפי' "ברוך קונן" שקאי על עולם האצילות (תו"א משפטים עו, ב. ובכ"מ).

ובענין זה ישנם ריבוי דרגות עד אין-סוף, שלכן, גם לאחרי שיצא ממדידה והגבלה בדרגא מסוימת, ה"ז עדיין מדידה והגבלה לגבי דרגא נעלית יותר, ולכן צריך למלא רצון קונו בדרגא נעלית יותר. וכיון שמילוי רצון קונו הו"ע תמיד, בכל רגע שקיימת מציאותו – מובן, שגם היציאה מהמצרים וגבולים (עיי"ז שמתאחד עם רצון קונו) הוא (לא רק ב"פ ביום, אלא) באופן תמידי.

(14) ראה תו"א תצוה פד, ב. אוה"ת ר"פ זכור (ע' א'תשסט). ועוד.

(15) ב"ר פ"ה, ח.

(16) לשון רצון, וגם לשון מרוצה (ראה תו"א בראשית א, סע"ג).

(1) להעיר, שקריאת פ' זכור היא הקריאה היחידה בתורה שחיובה (לכל הדעות) מן התורה* היינו, לא רק מצד כללות התקנה שתיקן משה רבינו לישראל "שהיה קורין בתורה ברבים בשבת" (רמב"ם הל' תפלה רפ"ב), אלא קיום מצות עשה מן התורה*** "זכור את אשר עשה לך עמלק" (נוסף על קיום המצוה ע"י אמירת פ' זכור בכל יום ב"ש זכירות" – ראה בארוכה סה"ש תשמ"ט ע' 341 ואילך.

(2) פרש"י מגילה כט, סע"א.

(3) תרגום לאסתר ג, א.

(4) שם ל, א.

(5) ובפרטיות יותר – שקורין בסמיכות זמן ממש בכל המקומות שבהם נכתב בתורה אודות מחיית עמלק, כדרשת חז"ל (מגילה ז, א) בנוגע לבקשתה של אסתר "כתבוני לדורות", "שלחו לה הלא כתבתי לך שלישים***", שלישים ולא רבעים, עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה, כתוב זאת זכרון בספר, כתוב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה (דכל מה שכתוב בתורה קורא כתב אחד – פרש"י), זכרון מה שכתוב בנביאים, בספר מה שכתוב במגילה": ביום הש"ק – "מה שכתוב . . במשנה תורה", ו"מה שכתוב בנביאים" בהפטורה; במוצאי ש"ק – "מה שכתוב במגילה", ולמחרתו (נוסף על קריאת המגילה) גם "מה שכתוב כאן" ("ויבוא עמלק" שבפ' בשלח).

(6) היינו, שאין צורך באמירה, כיון שכל פרטי הענינים ד"צדקתך צדק" עד להסיום ד"אמת" (ענין הנצחיות) נעשים מאליהם מצד מעלת היום.

(* משא"כ פ' פרה שרק לכמה דעות חיובה מן התורה (ראה תו"ש"ע או"ח סו"ס רפה ובנ"כ שם).

(** ולהעיר גם מדרשת חז"ל (יל"ש ר"פ ויקהל) על הפסוק "ויקהל משה", "אמר הקב"ה (למשה) עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפניהם כו' בכל שבת ושבת".

(*** ולכמה דעות – גם הנשים חייבות במצוה זו (ראה מנ"ח מצוה תרג. ועוד).

(****) ויש לומר רמז בדבר – שמחיית עמלק היא באופן של חזקה (נוסף לכך שמפורש בכל חלקי התורה – ראה לקו"ש חכ"ו ע' 220).

ונתגלה שגם הקבלה דמ"ת ("מה שקיבלו כבר") היתה (לא באונס, אלא) ברצון. וביאור הענין:

הפירוש ד"אונס" כאן הוא (לא היפך הרצון³², אלא) שאין זה מתוך בחירה ורצון שלו – כמבואר בדרושי חסידות³³ ש"התעוררות זו בלבם לקבלת התורה. . לא הי' זה מצדס בבחירה ורצון אשר מעצמם לבד, אלא שע"י הגילוי מלמעלה. . נתעורר בהם הרצון. . והדר קבלוה ברצון גמור בימי אחרשוש, שהי' מסירת נפש בכל ישראל מעצמם שלא ע"י התעוררות מלמעלה. . דהא אז הי' בחינת הסתר פנים. . ואם כן הי' בחינת אתערותא דלתתא מצד עצמם, וזה הדור קבלוה ברצון גמור", בבחירה ורצון אשר מעצמם לבד.

ועפ"ז יש לבאר ביטול ה"מודעא רבה" למפרע – שבפורים נתגלה שהרצון לקבלת התורה (אף שהתחיל ע"י הגילוי מלמעלה) הוא רצון גמור מצד הבחירה דישראל, שלכן, גם במצב של העדר הגילוי מלמעלה, בחינת הסתר פנים, ובמצב שיש מציאות של מנגד וצריך להלחם עמו³⁴, עמדו מעצמם ומסרו נפשם על קיום התומ"צ מצד הרצון והבחירה שלהם.

ד. ויש להוסיף ולהמתיק דיוק הלשון "כפה עליהם הר כגיגית", "כפה" דייקא, שמשמעות הלשון הוא כפי' ממש (ולא רק שאין זה בבחירה ורצון מעצמו) – שבכפיית ההר מרומזת מעלת העבודה דאתכפיא, שיש מציאות של מנגד, היצה"ר ש"נדמה להם כהר"³⁵, וצריך להלחם עמו ולכוף אותו היפך רצונו:

כאשר העבודה דקיום התומ"צ אינה באופן של אתכפיא, כיון שאור הנשמה מאיר אצלו בגילוי, ואינו צריך להלחם ולכוף את היצה"ר (ע"ד עבודת הצדיקים), אזי עבודתו היא בעיקר מצד הגילוי מלמעלה

משכן ומקדש לה', כמ"ש¹⁷ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוך כאו"א¹⁸] – שהרי ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, למנות להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות בית הבחירה. . הכרתת זרע עמלק קודמת לבנין הבית¹⁹, היינו, שבנין ביהמ"ק יכול להיות רק לאחר מלחמת עמלק.

ועד"ז בנוגע להכניסה לארץ בגאולה העתידה (שקשורה עם יצי"מ, כמ"ש²⁰ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", וכידוע²¹ שיצי"מ היא השורש לכל הגאולות שלאח"ז עד לגאולה העתידה²²), ולבנין ביהמ"ק השלישי (כמ"ש בשירת היס²³ "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך גו' מקדש אדני' כוננו ידיך"²⁴, "בשתי ידיים. . בזמן שה' ימלוך לעולם ועד, לעתיד לבוא שכל המלוכה שלו"²⁵) – שלפנ"ז צ"ל מלחמת עמלק.

ולהעיר גם ממ"ש בסיום וחותם הפרשה שקורין בפורים – "מלחמה לה' בעמלק מדור דור"²⁶, שכולל גם "דרא דמשיחא"²⁷.

ויש לומר, שההדגשה דמלחמת עמלק היא (לא רק שאם וכאשר יש מציאות של מנגד אזי צריכים לבטלו מכל וכל, מחייית עמלק, אלא) גם שסדר העבודה הוא שיטנו מציאות של מנגד, וצ"ל עבודת המלחמה עם המנגד²⁸ – "מלחמה לה' בעמלק מדור דור".

ג. ויובן בהקדם הביאור בהשייכות דפורים לכללות הענין דמתן-תורה – כדאיתא בגמרא²⁹ שבמ"ת "כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית. . מכאן מודעא רבה לאורייתא (שקבלוה באונס). . הדור קבלוה בימי אחרשוש, דכתיב³⁰ קיימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקבלו כבר", וכמשנת"ל³¹ שע"ז ש"קיימו מה שקיבלו כבר" נתבטלה ה"מודעא רבה" מלמפרע, שנתברר

(17 תרומה כה, ח.

(18 ראה אלשיך עה"פ. שלי"ה טז, א. ועוד.

(19 סנהדרין כ, ב. רמב"ם ריש הל' ממרים.

(20 מיכה ז, טו.

(21 ראה סה"מ תש"ח ע' 164. ועוד.

(22 ובלשון הידוע – "שם גאולה עלה" (פרש"י מגילה יז, ב).

(23 להעיר, שקריעת ים סוף* היא הגמר דיצי"מ, כיון שאז בטלה

מישראל אימת מצרים (ראה לקו"ש ח"ז ע' 270. וש"נ).

(24 בשלח טו, יז.

(25 פרש"י עה"פ.

(26 ס"פ בשלח.

(27 תיב"ע עה"פ.

(28 ועד שגם לאחר שנצח וביטל מציאותו של המנגד שייך ענין המלחמה בתנועת ורגש הנפש – שנמצא תמיד בתנועה ורגש של

מלחמה, שאם יתעורר מציאות של ניגוד, יעמוד להלחם עמו. וע"ד מ"ש הרמב"ם בסהמ"צ (מ"ע קפו) שהמצוה דמלחמת עמלק נחשבת מצוה שנוהגת לדורות גם לאחר שימחה זרעו של עמלק לעת"ל, כי, גם לאחר שבטלה הדבר שבו מקיימים המצוה נשארת המצוה עצמה, החיוב שכאשר נמצא מזרע עמלק חייבים להכריתו.

(29 שבת פח, א.

(30 אסתר ט, כז.

(31 שיחת תענית אסתר ס"ג.

(32 שהרי, עוד לפני שכפה עליהם הר כגיגית הקדימו נעשה לנשמע

(תוד"ה כפה שבת שם).

(33 תו"א מג"א צח, סע"ד ואילך.

(34 משא"כ במצב שיש גילוי אור מלמעלה – שמציאות של

המנגד מתבטלת מעצמה, ואין צורך להלחם עמו.

(35 סוכה נב, א.

(* ראה תו"א בשלח טב, ב: איתא בתוספתא (ברכות רפ"ב) שצריך לזכור ג"כ קריעת ים סוף. ולהעיר, שגם שירת היים אומרים בכל יום, ובהתחלת התפלה – לפני ק"ש ותפלת העמידה.

מציאות של מנגד ונלחמים עמו, אזי מודגש שעבודתו היא ברצון גמור, והראי, שגם במצב שיש מציאות של מנגד מצד העדר הגילוי מלמעלה, לוחם עמו מצד הרצון והבחירה שלו.

ולכן לאחרי יצי"מ צ"ל מלחמת עמלק – שבזה מודגש שהיציאה מהמיצרים וגבולים היא לא רק מפני הגילוי מלמעלה⁴⁴ (שאז אין מקום למציאות של ניגוד), אלא גם מצד הרצון והבחירה שלו. ועד"ז בנוגע ליצי"מ בדרגא שלמעלה מזה, בעילוי אחר עילוי – שישנו הענין ד"מלחמה לה' בעמלק מדור דור⁴⁵, שבזה מודגשת מעלת העבודה (גם בדרגא היותר נעלית) מצד הבחירה והרצון שלו.

ועד"ז בנוגע להכניסה לארץ ובנין ביהמ"ק – שדוקא לאחרי מלחמת עמלק, ביטול מציאות של המנגד, יכולים לפעול גם ב"ארץ" (תחתון) המעמד ומצב ד"רצתה לעשות רצון קונה", ועד לבנין ביהמ"ק, שהדברים הגשמיים שבעולם נעשים משכן ומקדש להקב"ה, דירה לו ית' בתחתונים⁴⁶.

ו. ויש לומר, שמעין ודוגמת המעלה דפורים לגבי מ"ת, מצינו גם בנוגע לפורים גופא שיש עילוי בהדגשת הענין דאתכפיא בהזכירה שבפ' זכור לגבי העשי' שבפורים:

ובהקדמה – שהזכירה והעשי' אינם (רק) במצבים שונים, היינו, שבמצב שיש אפשרות למחיית עמלק בפועל יש חיוב דעשי', ובמצב שאין אפשרות למחיית עמלק יש חיוב דזכירה, אלא, גם במצב שיש אפשרות להעשי' בפועל צריך להיות תחילה הזכירה ואח"כ העשי', כדמוכח ממ"ש הרמב"ם⁴⁷ "צונו לזכור מה שעשה לנו עמלק . . . נעורר הנפשות במאמרים להלחם בו ונזרו העם לשנוא אותו . . . שלא תסור שנאתו מהלבבות", ומסיים "הלא תראה שמואל הנביא כשהתחיל לעשות המצוה הזאת איך עשה, שהוא זכר תחלה מעשה הרע ואח"כ צוה להרגם"⁴⁸.

(41) ומוזה יכול לבוא לדרגא נמוכה יותר – "עמלק" בנימטריא "ספק" (כש"ט הוספות סצ"ג. ובכ"מ), ועד למציאות של מנגד (וראה לקמן בפנים).

(42) ובפרטיות: הן בענינים דסור מרע – "לא תשכח", והן בענינים דעשה טוב – "זכור".

(43) בלק כד, כ.

(44) ובלשון חז"ל (נוסח הגדה של פסח) – נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם.

(45) "דור" – גם מלשון שורה, שכולל כל סדר ההשתלשלות שהוא דוגמת שורות שורות (ראה יהל אור ע' תקמט. ועוד).

(46) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(47) סהמ"צ מ"ע קפט.

(48) ויש לומר שענין זה מרומז גם בדיוק לשון הגמרא "דלא

(גילוי הנשמה), ולא רואים בגלוי שזהו רצון גמור שלו, מצד התחתון; משא"כ במצב של העדר האור, ונרגשת מציאותו של המנגד, ועד כדי כך, שיש אפשרות למצב של עבירה ח"ו על רצונו ית', ואעפ"כ, כופה את עצמו לקיים רצונו של הקב"ה (ע"ד עבודת בעלי תשובה) – אזי רואים בגלוי שקיום רצונו של הקב"ה הוא רצון גמור שלו, מצד התחתון.

ועפ"ז יש לומר, שמעלת העבודה דאתכפיא מרומזת במתן-תורה – "כפה . . . הר", היינו, שהכוונה ב"כפה" במובן שאין זה ברצון ובחירה שלהם, היא, שיהי' גם "כפה הר" כפשוטו, עבודה באופן של כפי' כפשוטה, גם כשצריך לכפות את עצמו בניגוד לרצונו הגלוי³⁶.

וענין זה נתגלה בפועל בפורים – כי, במתן-תורה, כשהאיר גילוי אור מלמעלה, היו ישראל בדרגת צדיקים³⁷, משא"כ בפורים, שבגלל ההעלם וההסתר כו' היתה עבודתם של ישראל בדרגת בעלי תשובה³⁸, שעיקר עבודתם היא באופן של אתכפיא, ועי"ז נתברר שקיום התומ"צ הוא מצד הרצון והבחירה שלהם, מצד התחתון.

ה. עפ"ז יש לבאר גם תוכן הענין והצורך במלחמת עמלק:

החידוש דפורים לגבי מתן-תורה שהעבודה היא מתוך רצון גמור מודגש גם במלחמת עמלק – כי, ענינו של עמלק הוא (כמפורש בקרא) "אשר קוד"ן³⁹, מלשון קרירות, שהעבודה דקיום התומ"צ תהי' ללא חיות והתלהבות, "מצות אנשים מלומדה"⁴⁰, שעבודה כזו אינה ברצון גמור⁴¹, אלא כמו בדרך כפי'. וזהו"ע מלחמת עמלק – שהעבודה תהי' מתוך חיות והתלהבות, ברצון גמור⁴².

זאת ועוד:

כתיב "ראשית גוים עמלק"⁴³, ש"עמלק" הוא ראש והתחלה למציאות של ניגוד לקדושה. וכאמור, כשיש

(36) להעיר גם מתורת הבעש"ט (כש"ט סמ"ז) "לכך כפה הקב"ה על ישראל הר כגיגית, ללמד, שגם שאינו חושק בתורה ועבודת ה' . יעשה על כרחו וידמה כמו שכופין אותו לעשות בע"כ".

(37) ראה לקו"ש ח"ו ע' 154. ועוד.

(38) להעיר מהשייכות דיוהכ"פ לפורים – שיום הכפורים הוא "כפורים", כמו פורים (תקו"ז תכ"א נז, ב). וראה תו"א מג"א צה, סע"ד ואילך. ובכ"מ, שמוזה מובן שפורים שייך לענין התשובה. ואדרבה, התשובה דפורים היא למעלה מהתשובה דיוהכ"פ – מס"ע בפועל, ולכן מצינו שיוהכ"פ אינו מכפר על חילול ה' (ראה רמב"ם הל' תשובה ספ"א), ובפורים נמחל להם על החילול ה' בפרהסיא שנהנו מסעודת אחשוורוש (ראה סה"מ תרס"א ע' ריט).

(39) תצא כה, יח ובפרש"י.

(40) ישע"י כט, יג. וראה תניא פל"ט. ובכ"מ.

כנ"ל).

זוהי המעלה שבסמיכות הזכירה לעשי' ללא הפסק ביניהם (כבביעות שנה זו) – שבזה מודגשים ב' המעלות: מעלת הזכירה – עבודה באופן של אתכפיא, שיש מציאות של עמלק וצריכים להלחם עמו; וביחד עם זה, שהזכירה אינה נשאת בפ"ע אפילו למשך זמן קצר, אלא באה בסמיכות ממש (ללא הפסק) לעשי', היינו, שגם בעת הזכירה, שמציאותו של המנגד קיימת עדיין, יודעים שתיכף ומיד (ללא הפסק) מתבטלת מציאותו מכל וכל, כך, שגם בשעה שמציאותו קיימת נרגש בגלוי שכל מציאותו אינה אלא כדי להדגיש מעלת העבודה דאתכפיא⁵¹.

ז. ויש לקשר זה עם פרשת השבוע – פ' תצוה, שהיא רוב הקריאה בתורה בש"פ זכור: בהתחלת פ' תצוה מדובר אודות הציווי שהדלקת המנורה – ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. מערב עד בוקר⁵², אשר, עיקר הנרות בלילה⁵³ להאיר את החושך⁵⁴, ודוגמתו בעבודת האדם – מצב של העדר האור, שאז עיקר העבודה היא באופן של אתכפיא, שזהו גם הפירוש ד"כתית", מלשון כתישה⁵⁵, ש"ענין כתישה זו היינו להיות בבחי' אתכפיא סט"א כו"⁵⁶.

וביחד עם זה, מודגש גם שהעיקר הוא המעמד ומצב שאין מציאות של מנגד – כפירוש רש"י ז"ל, בלי שמריס", דיש לפרש ב"יינה⁵⁷ של תורה⁵⁸ שרומז על

ובטעם הדבר יש לומר – שהקדמת הזכירה היא כדי להדגיש שהעשי' היא באופן שחדורה גם בהרצון והבחירה שלו, היינו, נוסף לכך שמצווה מלמעלה להכרית עמלק, עושה זאת לאחרי (קיום ציווי נוסף) שמעורר בלבו רגש השנאה לעמלק, שאז מודגש יותר שהעשי' דמחית עמלק היא גם מצד הרצון והבחירה שלו.

זאת ועוד:

מצד המעלה בעבודה דאתכפיא (מלחמה עם המנגד) יש עילוי (בפרט אחד) בזכירה (שבפ' זכור) לגבי העשי' (שבפורים) – כי: בעשי' – אף שיש בה עילוי לגבי עבודה ללא מנגד, הרי, האדם העובד הגיע כבר לדרגא נעלית שבכחו לבטל המנגד; משא"כ בזכירה – ה"ה במעמד ומצב שלעת-עתה אין בכחו לבטל המנגד, ואעפ"כ, אינו מתפעל מהמנגד, ומעורר רגש השנאה אליו כו', שבזה מודגשת יותר מעלת העבודה באופן של אתכפיא, שעבודתו היא ברצון גמור גם כשנמצא בדרגא כזו שנרגש אצלו שהמנגד הוא בכל תוקף מציאותו שלעת-עתה אין בכחו לבטלו⁴⁹.

אבל לאידך – תכלית הכוונה היא (לא שישאר תמיד ח"ו המציאות דעמלק להלחם עמו, אלא) מחיית עמלק מכל וכל, וכמארז"ל⁵⁰ "נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו" (והמעלה שבעבודה דאתכפיא שבמלחמה עם המנגד אינה אלא כדי להוכיח שעבודתו היא ברצון גמור,

תיקדום עשי' לזכירה" – שגם כשיש אפשרות שתהי' העשי' תיכף ומיד, שוללים הקדמת העשי' להזכירה, אלא צ"ל הזכירה תחילה. (49) עפ"ז יש לבאר גם החילוק שבין הקריאה בשבת פ' זכור (בס"פ תצא) להקריאה דפורים (בס"פ בשלח):

נוסף לכך שבס"פ תצא מדובר בעיקר אודות הזכירה (וגם בנוגע לעשי' ד"תמחה את זכר עמלק" ה"ו רק ציווי התורה, ולא המעשה בפועל), ובס"פ בשלח מדובר בעיקר אודות העשי' בפועל, "יחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב", בהתאם לכך שבפ' זכור היא הזכירה ובפורים היא העשי' (כנ"ל ס"א) – הרי, בס"פ תצא מדובר רק אודות פעולת האדם, "תמחה את זכר עמלק", משא"כ בס"פ בשלח מדובר גם אודות פעולת הקב"ה, "מחה אמחה את זכר עמלק", "מלחמה לה' בעמלק", שבזה מודגשת יותר הוודאות (והנתינת-כח) שבביטול מציאות של עמלק מכל וכל.

ולהעיר גם מהחילוק הכללי שבין פ' בשלח לפ' תצא – כלשון הגמרא "מה שכתוב כאן ובמשנה תורה" (ראה לעיל הערה 5), היינו, שפ' תצא היא ב"משנה תורה" שנחשבת לסוג בפ"ע, למטה מד' ספרים ראשונים, שד' ספרים ראשונים "משה מפי הגבורה אמרן" ו"משנה תורה" "משה מפי צמנו אמרן", "וברוח הקודש" (מגילה לא, ב, ובתוס' שם). ויש לומר, שכיון שהגילוי שלמעלה מאיר בד' הספרים יותר מאשר ב"משנה תורה", לכן, בפ' בשלח מודגש ביטול מציאותו של עמלק מכל וכל יותר מאשר בפ' תצא; ולאידך, בפ' תצא מודגשת

יותר המעלה שבעבודת התחנות ברצון גמור שלו. (50) פרש"י ס"פ בשלח. תנחומא ס"פ תצא. ועוד.

(51) וע"ז המבואר בענין מזכירין יצי"מ לימות המשיח – שגם לאחרי ש"את רוח הטומאה אעביר מן הארץ" יזכירו מעלת העבודה דאתכפיא (ראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' קמו. וש"נ).

ועפ"ז יש לבאר מ"ש הרמב"ם בסוף הלכות מגילה שבימות המשיח "זכרון הצרות (דפורים) יבטל" – דלכאורה, "זכרון הצרות" מפורש במגילת אסתר שאינה בטלה לעולם – כיון שבימות המשיח יורגש רק המעלה האתכפיא, היינו, לא "זכרון הצרות", כי אם, שכל ענינם אינו אלא שעי"ז יהי' הנס דפורים.

(52) ר"פ תצוה. (53) ובפרט להדעות שהדלקת המנורה היא רק בערב (ראה אנציק' תלמודית ערך הדלקת הנרות), ומ"ש "נר תמיד", כי, "כל לילה ולילה קרוי תמיד" (פרש"י עה"פ).

(54) אוה"ת תצוה ע' א'תקנב. (55) ובלשון חז"ל (מנחות נג, סע"ב) "זית אינו מוציא שמנו אלא ע"ז תחיתה" (וראה שמור"ר ר"פ תצוה).

(56) תו"א תצוה פא, רע"ג. אוה"ת שם ע' א'תקמו. (57) "היום יום" כ"ט שבט.

(58) הביאור ע"פ פשוטו של מקרא – ראה לקו"ש ח"א ע' 127 ואילך.

(* דוגמא לדבר – הגילוי דמות-תורה ופנימיות התורה בחצי כדור התחנות, שנעשה בט' אדר לפני יובל שנים (ראה בארוכה שיחת ט' אדר שנה זו).

ד"נפשו" עם ה'68, כמרומז גם בתיבת "ונתנו (איש כופר נפש לה)" שנקראת ישר והפוך (מלמעלמ"ט ומלמטלמ"ע) בשוה⁶⁹.

ועד"ז בנוגע לביורר העולם – שממחצית השקל ("זה יתנו גו' מחצית השקל") נעשו האדנים⁷⁰ שהם היסוד דהמשכן, ומהם הביאו קרבנות ציבור⁷⁰, שזהו עיקר ענינו של המשכן והמקדש, "בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות"⁷¹, שהדברים הגשמיים שבעולם נעשים חלק המשכן והמקדש ועד לקרבנות שמקריבים ע"ג המזבח.

וביחד עם זה, מודגש גם המעמד ומצב ד"תשא את ראש בני ישראל" – מצב של התנשאות והרמה⁷² אפילו בבחינת הראש דבנ"י, באופן של הבדלה ממצייאות העולם, שכן, גם לאחרי שפועלים ביורר העולם שנעשה דירה בתחתונים, הרי המציאות שלהם היא באין-ערוך למציאות העולם, שלכן, לא זו בלבד שנקראים "עבריים", ע"ש "אברם העברי"⁷³, ש"כל⁷⁴ העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד"⁷⁵, אלא כפי שנקראים במגילת אסתר בשם "יהודים", ע"ש מסירת נפשם להקב"ה⁷⁶, שנעשים חד עם עצמותו ית'⁷⁷.

ט. ויש להוסיף, שהמעלה בהמלחמה עם המנגד היא לא רק כדי להדגיש השלימות בעבודתם של ישראל (שגם במצב של העדר הגילוי מלמעלה נעשית

מעמד ומצב שאין מציאות של מנגד (שמרים, פסולת). ומוסיף, "כמו ששנינו במנחות⁵⁹ מגרגרו בראש הזית וכו' – דיש לומר הרמז בדבר, שכחו של יהודי שגם למטה יהי' במעמד ומצב ד"זך", "בלי שמרים", הוא, מפני שעצם מציאותו⁶⁰ היא בבחינת "זית", כמ"ש⁶¹ "זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך", ויתירה מזה "בראש הזית", ועד ש"מגרגרו בראש הזית", ש"נעשה גרגרין בראש הזית", ש"נתבשלו הגרגרים כל צרכן"⁶², היינו, שבראש הזית גופא ה"ה במצב של שלימות.

אלא שאעפ"כ צריך להיות "כתית", "הזיתים . . . כותש במכתשת כו'" – בגלל מעלת העבודה דאתכפיא⁶³.

ח. ועד"ז בנוגע להתחלת פ' תשא – שקורין במנחת שבת, ושייכת לשיעור חומש דיום הפורים⁶⁴ בשנה זו:

בהתחלת פ' תשא מדובר אודות נתינת מחצית השקל⁶⁵, "ונתנו איש כופר נפשו לה' גו' זה יתנו גו' מחצית השקל גו' לכפר על נפשותיכם"⁶⁶ – שבוזה מודגשת העבודה דביורר המטה (באופן דאתכפיא), שגם במצב ירוד שיש צורך בכפרה נעשית העבודה ד"ונתנו איש כופר נפשו לה'", באופן של נתינה ("ונתנו"), "כל הנותן בעין יפה הוא נותן"⁶⁷, שמוסר ונותן לה' כל מציאותו ("כופר נפשו"), ועד לתכלית ההתאחדות

לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהם לשקליו", היינו, שע"ז בטלה גזירת פורים. ובהדגשה יתירה בקביעות שנה זו שפורים חל ביום ראשון – שנתינת מחצית השקל (וג' חצאי שקלים) היא לפני שבת פ' זכור, ביום חמישי, תענית אסתר מוקדם.

(66) תשא ל, יב-טז.

(67) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.

(68) כידוע ש"עשר גרה" ד"מחצית השקל" רומזים לעשר כחות הנפש, וע"י נתינתם והתאחדותם עם ה' נעשה "שקל הקודש" (ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' שפז ואילך. וש"נ).

(69) ראה גם בעה"ט עה"פ.

(70) פרש"י שם, טו.

(71) רמב"ם ריש הל' ביהב"ח.

(72) וכמודגש במיוחד בשנה זו, ה'תשנ"ג – ר"ת ה' תהי' שנת נסים, מלשון נס על ההרים (דרמ"צ עג, א. ובכ"מ), כולל גם למעלה מהאבות והאמהות שנקראו הרים וגבעות (ר"ה יא, א. ועוד).

(73) לך לך יד, יג.

(74) ב"ר ספמ"ב. יל"ש לך לך רמז עג.

(75) והחידוש שבו – שנקראים בשם זה גם לאחרי עבודתם בביורר העולם, ככפנים.

(76) ראה תו"א מג"א דז, א. קכא, ד. שערי אורה צג, א ואילך.

ועוד.

(77) וע"ד התוכן ד"ואתה תצוה" – צוותא וחיבור דבנ"י עם

עצמותו ית' (כנ"ל הערה 60).

(59) פו, א.

(60) וכמודגש גם בהתחלת הפרשה: "ואתה תצוה" – ש"אתה" רומז גם על "עצמות א"ס ב"ה שנקרא אתה", ונעשה באופן ד"תצוה", מלשון צוותא וחיבור, עם כל בני'.

ועפ"ז יומתק שרש"י מעתיק "ואתה תצוה"*, ואח"כ מפרש "זך", "בלי שמרים כו'" – לרמז שהנתינת-כח לעבודה למטה באופן ד"זך, בלי שמרים", היא – "ואתה תצוה".

ויש להוסיף בביאור הענין ד"ואתה תצוה, זך, בלי שמרים" בעומק יותר – שרומז לצוותא וחיבור באופן של פשיטות שלמעלה מצויר, היינו, ש"שמרים" הו"ע הצויר, ו"זך" הו"ע הפשיטות, כידוע שהפשיטות דישראל (פשיטות שלמעלה מצויר) קשורה עם פשיטות העצמות (ראה כש"ט הוספות סקנ"ד ואילך. וש"נ).

(61) ירמ"י יא, טז.

(62) פרש"י מנחות שם.

(63) ויש לומר, שענין זה מרמז רש"י בציון המקור: "כמו ששנינו במנחות" – כי, "מנחה" הו"ע העלאת מ"ן ע"י העבודה דביורר התחתון דוקא (ראה תו"א וישלח כה, ד. ובכ"מ).

(64) להעיר ממאדו"ל (חולין קלט, ב) "מרדכי מן התורה מגין, דכתיב (תשא ל, כג – בשיעור חומש דיום הפורים) מר דרור, ומתרגמין מירא דכיא" (וראה תו"א מג"א צט, א, ש"מירא דכיא" הו"ע ביורר התחתון ע"י אתכפיא ואתהפכא).

(65) להעיר מהשייכות דמחצית השקל לפורים – כדאיתא בגמרא (מגילה יג, ס"ב) "גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שעתיד המן

(* הביאור ע"פ פשט"מ – ראה לקו"ש שם ע' 129 ואילך).

פניהם של ישראל בימיו כו" 85.

ואעפ"כ, במעמד ומצב של העלם והסתר דוקא מתגלית מעלת עבודתם של ישראל בכח עצמם, שנעשית שלימות הקבלה דמ"ת, "קיימו וקבלו היהודים" 86, "קיימו מה שקבלו כבר", "שהי" מסירת נפש בכל ישראל מעצמם שלא ע"י התעוררות מלמעלה", בחי' הביטול ומס"נ שלמעלה מטעם ודעת, בחי' הגורל" 87, "פור" 88 הוא הגורל" 89, ע"ד וברוגמת עבודת הגורלות דיוהכ"פ" 90, אחת בשנה" 91, שבו מאיר גילוי בחי' היחידה, אחת שבנפש, שהיא בבחינת "יחידה לייחדך" 92, שמתאחדת עם בחי' יחיד, עד למהותו ועצמותו ית', ולכן לא נזכר במגילה שמו של הקב"ה, כיון שהגילוי דפורים הוא מעצמותו ית' שלמעלה משמות ותוארים" 93.

וגילוי זה נמשך וחודר "בימי אחשורוש" – שגם בעולם התחתון שהוא תחת השפעת גדרי הזמן והמצבים ד"אחרית" ו"ראשית" ומה שביניהם, מתגלית בעלותו של כאו"א מישראל על העולם באופן ש"אחרית" 94 וראשית שלו" 95, עי"ז שמתגלה אצלו הנקודה שלמעלה ומאחדת ב' הקצוות ד"אחרית וראשית"; ולא עוד אלא שע"י גילוי זה מתהפכים

עבודתם ברצון ובחירה שלהם), אלא גם בגלל העילוי שבבירור התחתון – שע"י הירידה והעבודה דבירור התחתון ממשיכים הגילוי מבחי' הכי נעלית, עצמותו ית', שלמעלה מהגדרים דעליון ותחתון, שעל ידו נעשה בירור והפיכת התחתון, לא רק אתכפיא בלבד, אלא גם אתהפכא חשוכא לנהורא, ועד שבמקום החושך דוקא נעשה הגילוי דבחי' "ישת חושך סתרו" 78, בחי' שלמעלה מגדר גילוי" 79, העלם העצמי, ועד לבחי' עצם (האור ו)המאור, ועד לבחי' העצמות ממש. וענין זה (העילוי שנעשה ע"י הפיכת החושך" 80) מרומז במגילת אסתר:

בשמה של המגילה – מגילת אסתר – מודגש הענין דהעלם והסתר, כמארז"ל" 81 "אסתר מן התורה מנין, שנאמר" 82 ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", ועד כדי כך, שבכל המגילה לא נזכר אפילו שם א' משמותיו של הקב"ה" 83, לא השמות הקדושים (אפילו לא השמות שלמטה משם הוי'), ואפילו לא כינויים בלבד, כגון חנון ורחום וכיו"ב. והתחלת המגילה – "ויהי בימי אחשורוש", שכל פרטי הענינים שבמגילה" 84 קשורים ושייכים ל"ימי אחשורוש", מלך גוי, מלך פרס, שנקרא "אחשורוש" ע"ש ש"הושחרו

(78) תהלים יח, יב.

(79) לקו"ת ר"פ ויקרא. ובכ"מ.

(80) להעיר גם מהשייכות דפורים לחנוכה נכמודגש בחיבורו של הרמב"ם: "הלכות מגילה וחנוכה", וכידוע שענינם בספירות הוא נצח והוד (תקו"ז חדש צד, ב. שער הכוונות סוף ענין ר"ח ור"ה), ועד שיש ב' דעות בזה מי מהם בנצח ומי מהם בהוד (ראה פע"ח שער מקרא קודש פ"ד. של"ה בסופו (עניני פורים ומגילה), מס' כנפי יונה סנ"ג) ואלו ואלו דברי אלקים חיים] – שענינו להאיר "משתשקע החמה", "על פתח ביתו מבחוץ", "עד דכליא רגלא דתרמודאי" (ראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' יז ואילך. וש"נ).

(81) חולין קיט, ב.

(82) וילך לא, יח.

(83) ראה ראב"ע בפתיחתו למג"א. לקו"ש חכ"א ע' 201. וש"נ.

(84) כולל גם "תקפו של נס" (מגילה יט, א), ויתירה מזה – גם הענין ד"קיימו וקבלו היהודים".

(85) מגילה יא, א.

(86) ובפרטיות יותר – "קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם", וגם "על כל הנלוים עליהם", שקאי על "גרים העתידים להתגייר" (פרש"י עה"פ), שהגיור נעשה בבחירה ורצון גמור*.

ויש לומר דוגמת הענין ד"גרים" גם בעבודת בני" – בעבודה בחלקו בעולם שלא נעשה עדיין בבחינת ארץ ישראל (שרצתה לעשות

רצון קונה), ובהדגשה יתירה בנוגע לבני" שבחוץ לארץ, וצריכים לעשות בחוץ לארץ ארץ ישראל (כפתגם הצ"צ "עשה כאן ארץ ישראל") – שמקומם האמיתי הוא בארץ ישראל ונכידוע שגם בזמן הגלות יש לכאו"א מישראל אמה** אחת או ד' אמות בארץ ישראל (ראה לקו"ש ח"כ ע' 309. וש"נ), ובחוץ לארץ ה"ה בבחינת "גרים" (היפך דתושב).

(87) להעיר מג' הענינים דחלק גורל וירושה (ראה לקו"ש פינחס תשמ"ו ס"ד. וש"נ) – ר"ת חגי**.

(88) אסתר ג, ז. ט, כד.

(89) ואעפ"כ "קראו לימים האלה פורים על שם הפור" (אסתר ט, כו), לא "גורל" (בלשון הקודש), אלא "פור" – להורות שנמשך וחודר גם בלשון דאוה"ע.

(90) ששייך לפורים (כנ"ל הערה 38).

(91) להעיר מסיום וחותם פ' תצוה (השיעור דיום הש"ק) – "אחת בשנה יכפר עליו גו"י".

(92) נוסח הושענות דיום ג' דחגה"ס.

(93) תו"א מג"א ק, ב. וראה לקו"ש חכ"א ע' 202. וש"נ.

(94) מדרש הובא במאור"א א, קפב. ועוד.

(95) של הקב"ה, ועי"ז – של כאו"א מישראל, "חלק אלקה ממעל ממש".

(* ולכן, "גר שבא להתגייר בזמן הזה" אומרים לו "אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים כו"י (יבמות מז, א).

** להעיר ממעלת המדה ד"אמה" (כמודגש גם בפרשיות דשבעות אלו בנוגע למדות המשכן) – ר"ת "אלקינו מלך העולם" (ראה לקו"ש ח"א ע' 10. אג"ק ח"א ע' מט).

*** מנביאים אחרונים (ב"ב יד, ב). ויש לומר, שבזה מרומז שבחינות חלק גורל וירושה (שר"ת שלהם "חגי") מתגלים יותר בדורות האחרונים.

המשיח חוץ ממגילת אסתר, והרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות¹¹⁵ של תורה שבעל פה שאינן בטלין לעולם. ימי הפורים לא יבטלו, שנאמר¹¹⁶ וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם – כיון שביורור והפיכת החושך נעשה ע"י גילוי עליון ביותר שאינו מתבטל "כשרגא בטיהרא" גם לגבי מעלת הגילויים דלעתיד לבוא.

י. ויש לקשר הנ"ל עם עליון נוסף בקביעות שנה זו – שפורים חל ביום ראשון בשבוע: ובהקדמה – שפורים מותר בעשיית מלאכה (דלא כשבתות וימים טובים שאסורים בעשיית מלאכה), ומבואר בדרושי חסידות¹¹⁷ טעם הדבר – כיון שהגילוי דפורים הוא מ"עצמותו ומהותו ית' שאינו בגדר עלמין כלל", ולכן "אין שייך כלל בחי' שביתה שהוא עליות המדרגות שהרי מעלה ומטה שוין אצלו לגמרי, שהעשי' גשמית עם ח"ע שניהן שוין ממש כלא חשיבי", ולכן נמשך ומתגלה ביום שמותר בעשיית מלאכה.

וענין זה הוא בהדגשה יתירה בהקביעות דפורים ביום ראשון בשבוע – שנקרא "יום אחד", "שהי' הקב"ה יחיד בעולמו"¹¹⁸, דאף שביום ראשון נבראו "כל

הענינים הבלתי-רצויים שבעולם – ונהפוך⁹⁶ הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"⁹⁷, ועד ש"רבים⁹⁸ מעמי הארץ מתייהדים"⁹⁹, מעין ודוגמת השלימות דאתהפכא לעתיד לבוא ש"אהפוך¹⁰⁰ אל עמים וגו'"¹⁰¹, ובלשון חז"ל¹⁰² "מיסמך גאולה לגאולה", שמגאולת פורים באים לגאולת פסח¹⁰³, שכוללת הגאולה העתידה, עלי' נאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹⁰⁴.

ויש לומר, שהשייכות לגאולה העתידה נרמזת גם בסיומה של המגילה – "וישלח ספרים אל כל היהודים . . דברי שלום ואמת"¹⁰⁵, ועד לסיומה וחותרמה ממש "שלום לכל זרעו"¹⁰⁶ – אהבת ישראל ואחדות ישראל¹⁰⁷, ע"י גילוי בחי' היחידה שהיא אצל כל בני' בשוה, ועי"ז מבטלים סיבת הגלות¹⁰⁸, ובהבטל הסיבה בטל המסוכב (הגלות), ויתירה מזה שמתהפך לטוב¹⁰⁹, שאז נעשה ענין ה"שלום" בתכלית השלימות, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו¹¹⁰, בחי' היחידה¹¹¹.

ועד כדי כך גדול העילוי שנעשה ע"י בירור והפיכת החושך – שזהו מהטעמים¹¹² שדוקא מגילת אסתר אינה בטילה לעולם¹¹³, כפס"ד הרמב"ם¹¹⁴ "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידים ליבטל לימות

(96) ובלשון חז"ל – "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" (מגילה ז, ב), "כי בהגלות נגלות הארת עצמותו ית' כולם שוים ממש וכחשכה כאורה כו'" (תו"א מג"א צט, ד), ויתירה מזה, שגם "ארור המן" נהפך ל"ברוך מרדכי" (ראה לקו"ש ח"ז ע' 20 ואילך).

(97) אסתר ט, א.

(98) שם ה, טז.

(99) ואף שההתחלה היא מפני ההכרח, כסיום הכתוב "כי נפל פחד היהודים עליהם", הרי, לאח"ז נעשה ברצון גמור (ראה לעיל הערה 86).

(100) צפני' ג, ט.

(101) ראה תו"א מג"א צד, ב: מעין זה (אהפוך אל עמים גוי') הי' הנס של פורים שנתהפך לב אחשוורוש לטוב, אותו הפה עצמו שאמר העם לעשות בו כטוב בעיניך הוא עצמו אמר ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם, שהוא ענין אתהפכא חשוכא לנהורא ונגלה כבוד ה' למטה במקום החושך דוקא.

(102) מגילה ו, סע"ב.

(103) פרש"י שם.

(104) להעיר ש"נפלאות", נו"ן פלאות (זח"א רסא, ריש ע"ב), קשור עם שער הנו"ן. וי"ל שבזה נרמזת גם השייכות לפורים, כמבואר בענין "יעשו עץ גבוה חמישים אמה", שהמן רצה לקבל מבחי' שער הנו"ן (ראה סה"מ עטר"ת ע' שו. תשי"ח ס"ע 118 ואילך. ועוד).

(105) אסתר ט, ל.

(106) ובהוספה לגבי משי"נ לפני"ז "לרוב אחיו" – "לכל זרעו", לא רק "רוב" אלא "כל", ולא רק "אחיו" אלא גם "זרעו", שכולל זרע זרעו עד סוף כל הדורות, ובלשון חז"ל (זבחים לז, ב. ועוד) "עד סוף כל העולם", כולל הפירוש שעושים "סוף" להעלם והסתר ד"עולם".

(107) כמודגש גם ב"מחצית השקל" – שכל א' מישראל אינו אלא "מחצית", ועי"ז שמתאחד עם חבירו נעשים "שקל הקודש" (ראה לקו"ש ח"כ ס"ע 189 ואילך. ועוד).

(108) ראה יומא ט, ב.

(109) ולהעיר מפס"ד הרמב"ם בסוף הלכות תעניות: "כל הצומות האלה (הקשורים עם החורבן והגלות) עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה, שנאמר כה אמר ה' צבאות צום גוי' יהי' לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים (ומביא גם סיום הכתוב – הפעולה והעבודה שעל ידה מתהפכים הצומות לימים טובים) והאמת והשלום אהבו" (ראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 413 ואילך).

(110) ראה דרושי אדמו"ר האמצעי (ד"ה פדה בשלום בשעה"ת ח"א פ"א) ששלימות הענין ד"פדה בשלום נפשי" הוא בגאולה האמיתית השלימה.

(111) רמ"ז לזח"ב מ, ב (מק"מ קמז, ב), ולזח"ג רס, ב (מק"מ קצ, ב).

(112) ראה תו"א מג"א צ, ד ואילך. צד, א ואילך. קטז, סע"א ואילך. (113) אע"פ שבתחילה סברו חכמים שלא ניתנה להכתב (מגילה ז, א), ואפילו לאחרי שנכתבה "נקראת (גם) אגרת" (שם יט, סע"א), שענינה של אגרת שכותבים אותה לפי שעה בלבד ולא להתקיים (ראה תו"א מג"א קיט, א), מ"מ, נעשה בה התוקף ד"ספר", "כתוב זאת זכרון בספר", "בספר מה שכתוב במגילה" (כנ"ל הערה 5. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 122 ואילך. וש"נ).

(114) הל' מגילה בסופן. (115) שענינם לפעול בעולם התחתון להיות "הליכות עולם לו", "א"ת הליכות אלא הליכות" (מגילה כח, סע"ב. וש"נ), "לידע ולהבדיל ולברר בין חייב לזכאי . . בין טמא לטהור כו' ועי"ז מתברר ונפרד הרע מהטוב דהיינו הפסול מהכשר וחייב מזכאי . . הרי הוא ענין התהפכות חשוכא לנהורא, שאור ה' הוא גילוי רצונו ית' יאיר במקום החושך הגשמי דוקא" (תו"א מג"א צד, ג).

(116) אסתר ט, כח.

(117) תו"א מג"א צט, ד.

(118) בראשית א, ה. ובפרש"י.

(שאין לקרותה לאחר יום ט"ו)¹³¹, משא"כ בנוגע לשאר עניני הפורים¹³², משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, ומשתה ושמחה, הרי, אף שקיומם צ"ל בימי הפורים דוקא, מ"מ, תוכנם וענינם נמשך גם בימים שלאח"ז במשך כל השנה כולה: אהבת ישראל ואחדות ישראל (התוכן דמשלוח מנות איש לרעהו¹³³), צדקה (התוכן דמתנות לאביונים)¹³⁴, ושמחה של תורה ושל מצוה, כולל גם התוועדויות של שמחה, כפס"ד הרמ"א בסיום וחזרתם חלק ראשון ד"אורח חיים": "וטוב לב משתה תמיד"¹³⁵.

וכדאי שיערכו (לכל הפחות) שלש התוועדויות בקשר לימי הפורים – כדי ששמחת פורים תהי' באופן של "חזקה", להמשיך השמחה על ובכל השנה כולה, שמחה של תרה שמחה של מצוה, כולל גם התוועדויות חסידיות בכוכ"כ הזדמנויות [לא רק בשמחת אירוסין ונישואין, ברית מילה ופדיון הבן וכיו"ב (דמאי קמ"ל), אלא גם בימי הולדת¹³⁶ וכיו"ב], כידוע גודל המעלה דהתוועדות חסידית מתוך אהבת ישראל ואחדות ישראל, "מה טוב מה נעים שבת אחים גם יחד"¹³⁷, כה"פתקא אשר משמי שמיא נחיתא" שהפעולה של התוועדות חסידית גדולה יותר מפעולתו של מלאך מיכאל שרם של ישראל¹³⁸, נוסף על התועלת שבה בנוגע לקבלת החלטות טובות (והתחלת קיומן בעת ההתוועדות עצמה) בנוגע לכל עניני תומ"צ.

תולדות שמים וארץ. את השמים לרבות תולדותיהם ואת הארץ לרבות תולדותיהם¹¹⁹, ה"ז באופן שמאיר בהם בגילוי "יחידו של עולם", עד שניכר ונרגש ש"הקב"ה יחיד בעולמו"¹²⁰, ודוגמתו בכל יום ראשון בשבוע, ש"כל יום א' הוא ממש יום ראשון כמו יום א' של ששת ימי בראשית כו"¹²¹.

וכמודגש גם בשירו של יום – "בראשון היו אומרים לה' הארץ ומלוואה על שם שקנה והקנה ושליט בעולמו (יחידי)"¹²². ולהעיר, שמזמור זה אומרים גם ברי"ה, שאז מכתירים את הקב"ה ל"מלך על כל הארץ"¹²³, ועד לגילוי מלכותו של הקב"ה בעולם בתכלית השלימות – "ה' ימלוך לעולם ועד"¹²⁴, "לעתיד לבוא שכל המלוכה שלו".

יא. והמעשה הוא העיקר¹²⁵:

יש להתחזק ולהוסיף ביתר שאת וביתר עוז – "קיימו מה שקבלו כבר" – בכל עניני תומ"צ, ובלשון הכתוב במגילת אסתר¹²⁶: "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", "אורה זו תורה כו' ויקר אלו תפילין"¹²⁷ ("הוקשה כל התורה כולה לתפילין"¹²⁸), שע"ז ניתוסף גם ב"אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטו¹²⁹.

ומתחיל משבת שלפני וסמוך לפורים, בענינים המותרים ביום השבת¹³⁰, ועאכו"כ בימי הפורים עצמם (כולל גם שושן פורים), והמשכס בימים שלאחריהם, שהרי, מ"ש³⁰ "ולא יעבור" הוא בנוגע למקרא מגילה

(119) פרש"י שם, יד.

(120) ומעלה בזה גם לגבי יום השבת – כי, בשבת נעשה ביטול ועליית העולם מצד גילוי אור נעלה יותר, ולכן, אין זה חודר במציאות העולם מצד גדרי העולם, היינו, שלאחרי יום השבת נשאר בגדר תחתון, משא"כ ביום ראשון, שהקב"ה "יחיד בעולמו", שמתגלה בחי' יחיד בגדרי העולם.

(121) לקו"ת שה"ש כה, סע"א. ובכ"מ.

(122) ר"ה לא, רע"א ובפרש"י.

(123) נוסח תפלת ימים נוראים.

(124) בשלח טו, יח.

(125) אבות פ"א מ"ז.

(126) ח, טז.

(127) מגילה טז, ב.

(128) קידושין לה, א. וש"נ.

(129) ובהדגשה יתירה בקביעות דפורים במוצאי ש"ק – שכופלים פסוק זה גם בהבדלה, ומסיימים "כן תהי' לנו" (לשון תפלה ובקשה, וגם לשון הבטחה וודאות).

(130) כולל גם הזהירות שלא לטלטל המגילה עד לאחר צאת השבת (ראה השקו"ט בזה בשערי תשובה או"ח ר"ס תרצג. ערוך השלחן שם ס"ג. ועוד).

ויש לחקור בנוגע להכנת המגילה מערב שבת – האם כדאי להוציא את המגילה ממקומה הקבוע בכל השנה כולה ולהניחה במקום עראי במשך כל יום השבת (אף שאין זה דרך כבוד) כדי שתהא מוכנה מיד להקריאה במוצאי שבת, ללא טירחא וציבורא שיצטרכו לילך ולהביא המגילה לביהכ"נ.

(131) מגילה בתחלתה.

(132) להעיר, שהמצוות דפורים שהם באופן דקום ועשה (מלבד איסור תענית והספד) נחלקים לב' סוגים: מצוות שקיומם ע"י אמירה – מקרא מגילה, קריאת התורה (המיוחדת לפורים), ואמירת ועל הנסים בתפלה וברכת המזון; ומצוות שקיומם ע"י עשי' – משלוח מנות, מתנות לאביונים, משתה ושמחה. והחילוק שביניהם – שהמצוות שקיומם באופן של אמירה הם בימי הפורים בלבד ("ולא יעבור"), והמצוות שקיום באופן של עשי' תוכנם נמשך גם בימים שלאח"ז.

ויש לומר הביאור בזה – ע"פ פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם הצ"צ בביאור מנהג חב"ד לומר סליחות לפני ר"ה ולא בעשי"ת (אף שבכמה ק"ק אומרים סליחות גם בעשי"ת), שעד כאן (עד ר"ה) מצות אמירה, ומכאן ואילך מצות עשי', ועד"ז י"ל בנדוד, שבפורים מודגש ענין האמירה, ולאחרי פורים מודגש ענין העשי'. ובפשטות – שלאחרי הקבלה בפורים ("קיימו מה שקבלו כבר") באה העבודה בפועל בימים שלאח"ז במשך כל השנה.

(133) ראה מנות הלוי (לר"ש אלקבץ) אסתר ד, טז. כב. מגילת סתרים שם ט, יט. ועוד.

(134) ולהעיר ש"מפורים ואילך ידרשו הלכות פסח" (שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תכט), כולל ובמיוחד בנוגע להתעסקות ליתן מעות חטים ושאר צרכי הפסח לכל הזקוקים (שם ס"ה) – הדגשה יתירה בנוגע לענין הצדקה.

(135) משלי טו, טו.

(136) ראה סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 331 ואילך. ח"ב ע' 398 ואילך. ועוד.

(137) תהלים קלג, א.

(138) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' תיג. וש"נ.

ומשה¹⁴³ ואהרן עמהם¹⁴⁴, וכ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁴⁵ נשיא דורנו עמהם, ועד להתוועדות דבנ"י עם הקב"ה – "ונועדתי שמה לבני ישראל"¹⁴⁶, "אתונד עמם בדיבור כמלך הקובע מקום מועד לדבר עם עבדיו שם"¹⁴⁷, בביהמ"ק השלישי, בית נצח¹⁴⁸, לעד ולעולמי עולמים¹⁴⁹.

וכל זה – באופן שמראה באצבע ואומר זה (ע"ד מ"ש "זה יתנו"), הן בנוגע לכל בנ"י¹⁵⁰, והן בנוגע להקב"ה, כמ"ש¹⁵¹ "ואמר ביום ההוא הנה אלקיניו זה גו' זה ה' קוינו לו גו'", כי, "לא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך"¹⁵².

ויה"ר שעוד לפני ימי הפורים, בזמן המנחה דיום הש"ק, יקויים כבר ה"מסמך גאולה לגאולה" בסדר הפוך – שמהגאולה האמיתית השלימה באים לגאולת פורים, ואז יראו בגלוי ובפועל ש"ימי הפורים לא יבטלו, שנאמר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם".

ואז תהי' גם ההתוועדות דימי הפורים (ובימים שלאח"ז) בתכלית השלימות – ההתוועדות דכל בנ"י יחד, "עם אחד"¹³⁹, "מנער"¹⁴⁰ ועד זקן טף ונשים ביום אחד¹⁴¹, כולל גם כל בנ"י שבכל הדורות, "הקיצו ורננו שוכני עפר"¹⁴², ומרדכי ואסתר עמהם,

ימלא שחוק פינור" (תהלים קכו, ב).

146 תצוה כט, מג.

147 פרש"י עה"פ.

148 ראה זהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א.

149 להעיר, שענין הנצחיות נרמז גם ב"ונועדתי" (התוועדות) – שיש בה תיבת "ועד",* ואמרו חז"ל (עירובין נד, א) "כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק עולמית".

150 להעיר ש"זה" בגימטריא י"ב – שרומז לי"ב השבטים (בעה"ט עה"פ. וראה סה"מ תרנ"ד ע' קית. עזר"ת ע' קכה. ועוד).

151 ישע"י כה, ט.

152 שם ל, כ. וראה תניא פל"ו (מו, א).

139 אסתר ג, ח.

140 שם, יג.

141 עי"ז שמאיר בהם הגילוי ("יום" – מלשון גילוי, כמ"ש ויקרא אלקים לאור יום) ד"אחד" (ראה סה"מ תש"ח ע' 118. ועוד).

142 ישע"י כו, יט.

143 שיקיים בעצמו (מצוה בו יותר מבשלוחו – קידושין מא, א) התקנה להקהיל קהילות בכל שבת (כנ"ל בשוה"ג הב' להערה 1).

144 ראה יומא ה, ב. תוד"ה אחד. פסחים קיד, סע"ב.

145 להעיר, ששמו הראשון (יוסף) מורה על בירור והפיכת התחתון – "יוסף ה' לי בן אחר" (ויצא ל, כד), שגם "אחר" נעשה "בן" (ראה אוה"ת עה"פ. ועוד), ועי"ז נעשית השמחה בשלימותה, כמרומז בשמו השני (יצחק), ע"ש השחוק, ועד לשלימות השמחה דלעת"ל, "אז

(* ולהעיר ש"ועד הוא אחד בחילופי אותו"ן (זח"ב קלד, א), שהגילוי ד"אחד" נמשך וחדר גם למטה, בעולמות בי"ע (ראה סה"מ צ' להצ"צ שרש מצות התפלה ספי"ג ואילך. ובכ"מ).

לקוטי שיחות פרשת תצוה כרך ג'

מתורגם ללשון הקודש

העני - כמי שמטבעותיו נחושת³.

ואולם בכל אדם, ללא יוצא מן הכלל, יהיו ענייני ורגשותיו הפנימיים או החיצוניים איך שיהיו, לעולם קיימת אצלו בשלימות נקודת היהדות ("דאס פינטעלע איד") הרצון לקיים את רצון הקב"ה, כפי ש"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ** היה אומר: יהודי אינו רוצה, ואינו יכול להיות מנותק מאלקות. ודבר זה נקרא בשם מזבח, שפירושו זביחה והבאת קרבן לה' יתברך.

אומרת המשנה שהן אותם שהם בבחינת מזבח הזהב - עשירים - והן אלו שהם בבחינת מזבח הנחושת - עניים - כאשר הם נזכרים שהם בחינת מזבח, היינו שהרצון הפנימי והאמיתי שלהם הוא לזכות את יצר הרע ולקיים את רצון הקב"ה, "אזי אינן מקבלים טומאה" והטעם לכך הוא, מפני שהן כקרקע, כשם שהקרקע הכל דורכים עליה, כך (כבנוסח התפילה: ונפשי כעפר לכל תהיה) אין להם כל רצון עצמי כי אם הרצון שגילה לנו השי"ת בתורה הק'.

דברי ר' אליעזר (בן הורקנוס) הנקרא ר' אליעזר הגדול, שהיה שקול כנגד כל חכמי ישראל⁴, ועל אף גדולתו, לא תפס כל מקום בעיני עצמו, עד שכדברי הגמרא⁵, מעולם לא אמר דבר מה שלא שמע מרבותיו. לפיכך גם ראה מיד בכל אדם מישראל את פנימיותו, את נקודת היהדות שבו, ישראל ואורייתא וקוב"ה כולא חד⁶, כי כל חיי האדם הם קיום תורה ומצוות. ולימד לתלמידיו את הדרך, לפיה השכל העצום ביותר בא ביחד עם ההתבטלות המוחלטת, כפי שהדבר משתקף בשיטתו "מעולם לא אמר דבר מה שלא שמע מרבותיו".

וחכמים אומרים, כי דרך זו היא קיצונית מדי לגבי הכל ואין כולם יכולים ללכת בה, על כן הם מתחשבים גם בחיצוניות של האדם: קורה לעתים שאדם נכשל ח"ו, ובמיוחד מצוי הדבר ב"מזבח הזהב" ששקוע עתים תכופות בענינים שב"זהב" עד שמביאים אותו לפי שעה לא לקיים את רצון הקב"ה, וכן עניים (מזבח הנחושת), מתוך שהשגת הממון עולה להם בקושי רב, עלולים גם הם לעבור פעמים על רצון הוי' - אף על פי כן - אומרים

סיום משניות* סדר מועד (מסכת חגיגה) הוא: כל הכלים שהיו במקדש טעונים טבילה חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחושת (שאינן מקבלין טומאה) מפני שהן כקרקע דברי ר"א וחכ"א מפני שהן מצופין. פירוש הפשוט בזה הוא: מזבח הזהב ומזבח הנחושת שהיו במקדש אינם מקבלים טומאה, מסביר ר' אליעזר שהטעם לכך הוא משום שהתורה מדמה אותם לעפר, ועפר אינו מקבל טומאה, וחכמים אומרים שאינם מקבלים טומאה משום שהיו רק מצופים בלבד בזהב או נחושת, ולפיכך בטל הציפוי למה שבתוכו, והתוך אינו מקבל טומאה.

התורה הק' שניתנה מה' יתברך שהוא אין סוף, היא גם בבחינת אין סוף, והיא תקפה וקיימת באותה עוצמה בכל המקומות ובכל הזמנים. כפי שהיתה בעת שנתנה הקב"ה לישראל על ידי משה רבנו על הר סיני, כך תקפה היא גם בתקופתנו של חושך הגלות, ובכל המקומות שעל פני כדור הארץ.

התורה היא אין סוף גם בכך, שכל ענין בה יש בו אין סוף פירושים הנחלקים לארבעה סוגים: פשט רמז דרוש וד¹.

הרמז ומוסר ההשכל שניתן ללמוד ממשנה זו בסוף סדר מועד, כהוראה בחיינו היום יומיים:

כל אחד במעמדו ולפי מצבו, הוא בבחינת מקדש שבו שורה השכינה - ושכנתי בתוכם. וכמו בבית המקדש שנמצאים בו כלים שונים, כך גם אצל כל אדם ישנם ענינים שונים: שכל, רגש כו'. בענינים אלו עלולה להתערב פניה צדדית, של חולין, מחשבה בלתי קדושה, ויתכן גם שיתערב לא רק דבר חולין אלא אפילו דבר בלתי טהור, דבר הקשור בעבירה ח"ו כלומר היפך רצון ה' יתברך, היפך התורה ומצוות.

בסגנון אחר: כאשר נטמא אחד מכלי האדם - שכל או מחשבה או כח אחר - יש למצוא דרכים כיצד לטהרו שישוב להיות כלי של המקדש, שהרי מקדש הקב"ה - כל אדם מישראל - איש ואשה - צריך להיות טהור.

בני אדם נחלקים (בגשמיות, או ברוחניות) לעשירים ועניים. את העשיר מתארים כמי שהכל אצלו זהב², ואת

(3) ראה משנה רפ"ד דב"מ דרך ג' סוגי מטבעות הן: זהב, כסף ונחושת. * * * תאריך כתיבת המכתב היתה בשנת ההסתלקות של כ"ק אדמו"ר (מורה"צ) זי"ע.

(4) אבות פ"ב, מ"ט.

(5) סוכה כז, ב. כח, א.

(6) ראה זח"ג עג, א.

* בקשר עם זה שבסיום פרשת תצוה מובא הציווי ע"ד מזבח הזהב, ובפרשה הקודמת - תרומה ע"ד מזבח הנחושת, הננו מדפיסים תוכן/תמצית ממכתבו של כ"ק אדמו"ר שליט"א (שכתב ל"חברה משניות" בקשר עם סיום על סדר מועד) שם מבואר ע"ד שתי המזבחות.

(1) ראה שער הגלגולים הקדמה יז.

(2) ראה ב"ב כה, ב: מצפון זהב כו' להעשיר יצפין.

אלא אלקות, והדרך אליה היא בלימוד התורה וקיום המצוות.

והם גם הכלים לכרכות בגשמיות שהבטיח הקב"ה בתורה: אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמורו גו' ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו גו'⁷.

(ממכתב ט"ו מרחשון תשי"א)

חכמים - אין נקודת היהדות (המזוכה) מקבלת טומאה, מפני שהן מצופין.

שכן גם הזהב של העשיר וגם הנחושת של העני אינם אלא כיסוי מבחוץ, אבל תוכם הוא טהור, ואינו יכול לקבל טומאה. ועוצמתה של הפנימיות היא כל כך, עד שסוף כל סוף בטל הציפוי אל הפנימיות. ובסופו של דבר ודאי עשה תשובה, ויגיע אל האמת: שחיי היהודי וקיומו אינם

לקוטי שיחות פרשת זכור כרך ג'

מתורגם ללשון הקודש

ב. הגמרא אומרת³ על הפסוק⁴ "בן שנה שאול במלכו", שלא טעם טעם חטא כתינוק בן שנה. ומובן אם כן, שמה שהשאיר את אגג בחיים, גם את מיטב הצאן והבקר, לא היה זה משום שסתם לא שמע בקול הקב"ה, אלא שהיה לו טעם בזה, טעם של שכל דקדושה. שלכן אמר, הקימותי את דבר ה', הוא סבר, שלא זו בלבד שלא עשה את היפך רצון העליון, אלא אדרבה, בזה הוא קיים את דבר ה'.

שאול ידע את תוכן ענין הקרבנות, כי בנטילת בהמה גשמית והקרכתה להקב"ה, נהפך חושך הגשם הבהמי לאור של תכלית הרוחניות⁵, ו'מתוך החושך' נעשה 'יתרון האור'. לכן סבר שאול, שכאשר ישנה הזדמנות ליטול צאן ובקר מעמלק, שהוא 'ראשית גויים', השורש לכל מיני רע⁶ - שזהו הרי החושך הגדול ביותר ולהקריב אותם לפני הקב"ה, הרי מזה יצא יתרון האור הגדול ביותר.

אלא שהחסרון היה בכך - ש'שאול הלך אחר הטעם', הוא עשה לפי מה שהיה נראה לו על פי שכל, ואכן בשכל היה לכך מקום. אבל היה חסר אצלו, בתכלית השלימות של קבלת עול⁷, ההתבטלות בתכלית לרצון העליון -

א. בהפטרת פרשת זכור מסופר, ששאול חמל על אגג מלך עמלק ועל 'מיטב הצאן והבקר' של עמלק, ושוה היה נגד רצון הקב"ה, ולכן נטל הקב"ה את המלוכה מיד שאול ונתנה לדוד.

ההפטרה וגם הקריאה של פרשת זכור קשורות עם פורים, שמשום כך קוראים אותן בשבת לפני פורים. בפשטות מובנת השייכות, שכן המן הרשע היה 'האגגי' - מזרעו של אגג¹ (עליו מסופר בהפטרה של פרשת זכור), שהיה מזרע עמלק¹ (ועל זכירת מעשה עמלק הרי מדובר בקריאת פרשת זכור). ובפרט על פי סיפור חז"ל², שהמן הרשע נולד רק על ידי ששאול לא הרג מיד את אגג, הרי מובן עוד יותר הקשר בין פורים להפטרה, כי כל הגזירה על בני ישראל על ידי המן הרשע, באה בגלל חטאו של שאול שלא הרג מיד את אגג.

בתורה כל הענינים הם בדיוק. מובן איפוא, שלא רק המאורע בכללותו, אלא גם כל הפרטים המסופרים בהפטרה - טענות שאול: "הקימותי את דבר ה'" "למען זכות לה' אלקיך", ותשובת שמואל הנביא: "הנה שמוע מזבח טוב"; "מאסת את דבר ה'" - גם הם קשורים לפורים.

ונק' הגדול, במקום גדולתו כו', ראה גם בהחיצוניות - הפנימיות, ואין צורך שהציפוי יהי בטל לגבי הפנימיות, כי גם הציפוי מצד עצמו בטל, אין עוד. משא"כ לחכמים, והלכה כמותם, כי לא בשמים היא, כ"א הנהגה דסדר השתלשלות. הציפוי מצד עצמו יכול לקבל טומאה, אלא שעי"ז שנעשה ציפוי לפנימיות בטל. ואכמ"ל ודל'.

(1) תרגום ותרגום שני למגלת אסתר ג, א.
(2) ראה מגילה יג, רע"א. תדא"ר פכ"ד. יל"ש בשלח רמז רסח.
(3) יומא כב, ב.
(4) שמואל א יג, א.
(5) ראה לקו"ש כרך ג ע' 159.
(6) ראה ת"א מג"א צה, א. ד"ה זכור תרס"ה. ובכ"מ.
(7) ולכן בגלל חטאו זה קרע ה' את ממלכות ישראל מעליו, מדה כנגד מדה; ענין המלכות הוא "שתהא אימתו" הביטול דקבלת עול. וזהו ג"כ שנתנה מלכות לדוד, כי העבודה דדוד ה' שויתי ודוממתי, ביטול (כאבן דומם) דקבלת עול (בענין שאול ודוד ראה גם לקוטי שיחות ח"א פ' שמיני ובהחיצוניין שם).

(7) הענין הנ"ל בעומק יותר ובקיצור נמרץ: יעוין בספר המצות להצמח צדק, מצות בנין מקדש פ"ב, דארבעה כלים ראשים היו במקדש, מנורה ושולחן מזבח הפנימי ומזבח החיצון, והם כנגד חגת"ם, ובוה מובן רישא דמשנה הנ"ל דמנורה ושולחן שייך בהם טומאה. משא"כ מזבח הפנימי ומזבח החיצון שהם בקו האמצעי (ראה ג"כ לקו"ש במדבר ס, א. שם נא, א) שעולה בפנימיות הכתר, הארון (נגנו, כי אין שייך שליטה ח"ו בו) שבקדש הקדשים שבו מונחים הלוחות. ובכל זה צריך טעם על זה כיון שזהו מדות שבקו האמצעי, והטעם הוא שהם כקרקע, כאין ואפס דכתר - (הוספות לתו"א ריש מג"א). ובכל זה מקרא מפורש וכתוב שדומה לקרקע - רק במזבח החיצון, מל' - מזבח אדמה תעשה לי, כי נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן. ועד שאפילו בשב"כ - ארעא (רק) אתבטלת. ובשני המזבחות גופא - מזבח הפנימי, תפארת ז"א, הוא עשיר לגבי מזבח החיצון, מלכות דלית לה מגרמה כלום. והטעם שאין צריך טבילה, אותיות הביטול, משום שהם עצמם בטול, דומים לקרקע, או שציפויין בטל לגבי הפנימיות. ורבי אליעזר הרומי על עצמות ומהות א"ס ב"ה, שנקרא ע"ש אלקי אבי בעזרי (במדב"ר פ"ט"ז, ז).

מטעם ודעת - שלכן נקראים בני ישראל בכל המגילה בשם "יהודים", כמרז"ל¹⁰ "כל הכופר בעבודה זרה¹¹ נק' יהודי", שעמדו בהודאה והתבטלות להקב"ה - באה הצלת וגאולת פורים.

וזוהי שייכות הפרטים שבהפטר פרשת זכור לפורים: חטא שאול היה מיעוט בקבלת עול. מצד זה עלול להיות סוף סוף נתינת מקום לאגג - קליפת עמלק¹² עד לאפשרות של גזירת המן הרשע להשמיד גו' ר"ל את כל היהודים. ועל ידי קבלת עול ומסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת, קיום הוראת שמואל "הנה שמוע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים", ניצחו את קליפת עמלק ברוחניות, וזה התבטא גם בגשמיות, שהיה "יהרוג בשונאיהם", שהרגו את בני עמלק, ועל ידי זה נפטרו מגזירת המן, ו"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"¹³.

ד. על-פי זה גם יובן מה שמצוה הקשורה יותר מכל עניני פורים, עם כל יום הפורים כולו¹⁴, הרי זה כנאמר מיד לאחר תיבת "ימי" - "משתה"; כלומר: ה"חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"¹⁵, שעבודת "סור מרע" ("ארור המן") "ועשה טוב" ("ברוך מרדכי") תהיה באופן של "עד דלא ידע", למעלה מטעם ודעת. שהרי כל נס פורים בא בזכות מסירות-הנפש שלמעלה מן השכל, לפיכך צריכה להיות גם עבודת האדם בצורה של "עד דלא ידע", אמונה פשוטה ומסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת. ומזה ממשיכים אמונה פשוטה לכל השנה, שגם עניני ההשגה יהיו בנויים על יסוד האמונה: כמ"ש¹⁶ "טוב טעם ודעת למדני כי במצותיך האמנותי": גם ה"טוב טעם ודעת" בא בגלל האמונה, ומבוסס עליה. (משיחת פורים תשי"ט)

והקב"ה הרי ציוה "והחרמתם את כל אשר לו" - לעמלק. וזאת היתה תשובת שמואל: הנה שמוע מזבח טוב, להקשיב מחלב אילים. "זבח" ו"חלב" מסמלים עבודה שעל פי טעם: לעבוד את הקב"ה במיטב הכוחות, חלב ושומן, עם ראשית כוחות הנפש הפנימיים - שכל, ואת זאת דורשים באמת מהאדם, שיעבוד את הקב"ה לא רק בקבלת עול, אלא גם בהבנה, ככל שניתן, עד שכל מיטב כוחותיו יהיו לה'. שכן אם עובד את הקב"ה רק בקבלת עול, ללא הבנה וללא תענוג, אז עבודתו הוא רק בכוחות הנחותים, כח המעשה וכו', ואינו נותן "כל חלב לה"⁸. ועם כל זה הרי, "שמוע" ו"להקשיב" - קבלת עול - טובים מ"זבח" ומ"חלב", השגה. כי נוסף לכך שמצד השגה עלולים לטעות (כמו במעשה זה של שאול); הרי אפילו אם כוונת עבודה זו לרצון העליון - כיון, שעבודה זו היא אינה אלא על פי שכל, עדיין נשאר העובד במלוא הרגש במציאותו, חסר אצלו ההתמסרות וההתבטלות להקב"ה הבאות מקבלת עול. ואף שצריך להיות "כל חלב לה", שיש לעבוד את הקב"ה גם בשכל, הרי זה עצמו צריך לבוא מתוך קבלת עול: כך הוא רצון העליון, שהעבודה תהיה גם עם השכל, ומשום כך הוא מכין זאת גם בשכל.

ג. על קבלת עול נאמר⁹ "דא תרעא לאעלאה", זה השער לכל עניני הקדושה. וכשחסר קבלת עול, הרי אז אין האדם כלי, ח"ו, לקדושה, ועלולים לבוא מזה כל מיני רע. לפיכך, מתוך ש"שאל הלך אחר הטעם" ולא הרג תיכף את אגג, יצא המן הרשע, שהביא לגזירת "להשמיד להרוג ולאבד (ח"ו היל"ת) את כל היהודים", כליון ר"ל של כל ענין של יהודים ויהדות. ועל ידי שעמדו בני ישראל במסירת נפש שלמעלה

(8) ראה לקו"ש כרך ג ע' 151.

(9) זח"א ח, רע"א.

(10) מגילה יג, א.

(11) לשון רז"ל, כל הכופר בעבודה זרה רמז בו - כמו שפירש כ"ק מו"ח אדמו"ר - עבודה זרה באותו ענין. אותה העבודה אצל מי שהוא אחר או (גם) אצלו (גופא) בומן אחר או במקום אחר, היא עבודה דקדושה, אלא שמצד המצב שנמצא בו עכשיו, דורשים מאתו עבודה אחרת, וכאשר מוניה את העבודה הנדרשת ממנו ועוסק בעבודה אחרת, הרי זו עבודה זרה - אף ששם זה (כפשוטו) מתאר עבודת אלילים וכו' - דמכיון שעושה הפכו של רצון הבורא, הרי הוא בתכלית הפירוד וכאילו כופר באחודותו כו' (עיין תניא פכ"ד). ובכדי לכוון לאמיתית רצון העליון שיעשה את עבודתו המוטלת עליו עכשיו, א"א ע"י העבודה דטעם ודעת, כי אם, ע"י העבודה דהודאה וקבלת עול דוקא. וזהו שאמרו כל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי, כי ע"י העבודה דהודאה (יהודי) דוקא אפשר להיות הכפירה בעבודה זרה. וגם בזה שייכות ההפטר דפ' זכור לפורים, כי מה שחמל שאול על מיטב הצאן והבקר למען זבוח לה', הרי הענין מצד עצמו (לולי ציווי ה') "והחרמתם את כל אשר לו", בירור הניצוצות הנמצאים למטה ביותר, היא העבודה דקדושה והקמת דבר ה', אלא שרצון הבורא אז ה' לא העבודה של בירור הניצוצות שבעמלק, כי אם, העבודה דהחרמתם וגו'. ולפי ששאל הלך אחר הטעם, לא כיון לאמיתית רצון העליון והתיקון לחטאו של שאול ה' ההודאה דקבלת עול והכפירה בעבודה זרה.

(12) אשר קרן. כי שכל ענינו קרירות.

(13) שייכות ענינים אלו - אורה ושמחה וששון ויקר - להעבודה דקבלת עול שלמעלה מטעם ודעת, נתבארה בהשיחה (פורים תשי"ט) בארוכה, ומבואה לקמן בשיחה לפורים.

(14) י"ל בדרך אפשר, דכיון דסמיך ל"ימי" הוי ענין "המשתה" חיוב הנמשך על כל רגע של "ימי", אלא שבכל רגע מקיים זה ע"י שקיים (או שיקיים) לבסומי בסעודת פורים - וע"ד דבלקחת ד' מינים פעם אחת, מקיים חיוב הלקיחה שישנו בכל רגע מהיום למ"ד דלכולא יומא אתקצאי, ולא רק למצותו (עיין צפנת פענח להגאון הרגזובי קונ' השלמה ע' 6). וע"ד חיוב ת"ת שישנו בכל רגע דהיום, אלא שלימודו פרק א' שחירתו כו' נמשך גם על רגע זה. משא"כ מצות קריאת מגילה וכו' י"ל דלא נמשך החיוב, וכשקרא את המגילה פעם בלילה ופעם ביום כבר יצא ידי חובתו. - אפילו החיוב דמתנות לאביונים שכתב הרמב"ם (הל' מגילה פ"ב הל' יז) שמצוה להרבות בהם, י"ל דאינו מחוייב בזה כל היום. - ועיין ט"ז ר"ס תרצ"ה. מאיסור תענית - שג"ל נלמד מימי משתה - שאסור בו כל היום כולו - אין רא"י כ"כ, כיון שזהו דבר הסותר. וק"ל (משיחת פורים תש"ט).

(15) מגילה ז, ב. בש"ס שלנו הגירסא מיחייב. אבל במאור קטן על הרי"ף, שער הכוונות בסופו, של"ה פ' תצוה ובכל דרושי ד"ח שראיתי ה' הוא חייב איניש. וכן הוא ג"כ בא"ח (הובא בבי"ס תרצה), שו"ע או"ח סתדצ"ה ס"ב, ס"י יעבץ ועוד.

(16) תהלים קיט, סו.

יום ראשון ז' אדר

הגוף, והתאחדותה מחדש באלקות על-ידי תורה ועבודה, יתור מהגוף הנבונה, - שהנפש תהיה יקרה בעיניו - לשמוח בשמחתה - מאשר גופו הנבונה, שלא לערוב ולכלבל שמחת הנפש בעצבון הגוף. - שמבלי הבט שמבחינת הגוף קיימת סיבה להיות בעצבות,

יהיה בכל זאת בשמחה מבחינת הנפש, שיקרה בעיניו בהרבה. והנה, פְּחִינָה זו - אופן זה של עבודה, שהנפש האלקית מנתקת עצמה מגלות הגוף והנפש הבהמית, על-ידי מצוות ומעשים טובים, למרות שהגוף נשאר בנחיתותו, היא פְּחִינָה יציאת מצרים, שְׁנֵי אֲמָרִים פְּחִינָה: "כי ברח העם", - שעם ישראל יצא ממצרים בצורה של בריחה. דְּלִכְאוּרָה הוא תְּמוּנָה לְמַה הִיְתָה פְּוֹאֵת, - "לברוח" ממצרים, וכי אלו אָמְרוּ לְפָרְעָה לְשַׁלְּחֵם חֲפָשִׁי לְעוֹלָם, לֹא הָיָה מְכַרְח לְשַׁלְּחֵם? - אחרי עשר המכות שניתכו עליו, היה פרעה נאלץ בין כה

וואת תהיה עבודתו כל ימיו פְּשִׁמְחָה רַבָּה, היא שְׁמַחַת הַנֶּפֶשׁ בְּצֵאתָהּ מֵהַגּוּף הַמְתוּעֵב, וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כְּנַעֲוִיָּהּ, - לשורשה, כמו שהיתה בתחילה, השבה זו מתבצעת בְּשַׁעַת הַתּוֹרָה וְהַעֲבוּדָה, - כשהוא לומד תורה ועוסק בעבודת ה', חוזרת הנפש לייחודה בשורשה

בבתחילה, לפני שהתלבשה בגוף. וְכַמְאָמַר רַבִּי לֵהוֹיֹת כָּל יָמָיו בְּתַשׁוּבָה. - לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלכאוורה אינו מובן - לאחר שעשה תשובה - על מה שוב יעשה תשובה?" - אלא הכוונה היא, שתמיד יעסוק בתורה ובעבודה, לגרום להשבת הנפש למקורה ושורשה, שזה ענין התשובה. ואין לך שְׁמַחָה גְּדוֹלָה בְּצֵאתָ מֵהַגּוֹלָתוֹ וְהַשְׁבִּיָּה, כְּמִשְׁלַל כֵּן מִלֶּךְ שְׁהָיָה בְּשִׁבְיָה וְטוֹחֵן בְּבֵית הָאֲסוּרִים? - מאסר קשה בו הוא נדרש לעסוק בעבודות קשות ומפרכות, וּמְנוּחַל בְּאֲשָׁפָה, - ומאורו מצב וְיֵצֵא לְחַפְשִׁי אֶל בֵּית אָבִיו הַמְּלֶכֶה. - וניתנה לו האפשרות לחזור לבית אביו המלכותי - הרי זו השמחה הגדולה ביותר; כן תהא שמחתו של בן ישראל, בעבודת התורה והמצוות, כי על ידי כך, הוא מוציא את הנפש, שהיא בן מלך, מגלותה בגוף ובעיניו הנחותים, ומחזירה לשורשה - מלכו של עולם. וְאָף שְׁהַגּוּף עוֹמֵד - עדיין, בְּשִׁקּוּצוֹ וְתַעֲוִבוֹ, וְכַמּוֹ שְׁפָתוֹ בְּזֵהר דְּנִקְרָא "מִשְׁכָּא דְּחַוְיָא", - שהגוף נקרא "משכא דחויא" - "עור הנחש" ("נחש" הכוונה לשלש הקליפות הטמאות לגמרי, וגופו של יהודי שמקליפת "נוגה", נקרא לכן, "משכא דחויא" - "עור הנחש").³ כי מהותה וְעֵצְמוּתָהּ שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית לֹא נִחְפָּד לְטוֹב לְבָלָל בְּקַדְשָׁה - שכן, המצוות והמעשים הטובים משפיעים רק על לבושי הנפש הבהמית שעל-ידם נעשית מצוה גשמית. ואילו מהותה ועצמותה של הנפש הבהמית, כלומר: כוחותיה, אינם נהפכים על ידי כך ל"טוב", כיצד, איפוא, הוא יכול להיות בשמחה גדולה, בשעה שהוא יודע שמבחינת גופו ונפשו הבהמית הוא נשאר עדיין באותו מצב נחות? - מְכַל מְקוֹם, תִּיקַר נֶפֶשׁוֹ בְּעֵינָיו, לְשַׁמַּח בְּשִׁמְחָתָהּ - שמחת הנפש, ביציאתה מגלות

ליקוטי אמרים - פרק לא

וואת תהיה עבודתו כל ימיו בשמחה רבה היא שמחת הנפש בצאתה מהגוף המתועב ושבה אל בית אביה כנעוּרִיה בשעת התורה והעבודה וכמארו"ל להיות כל ימיו בתשובה ואין לך שמחה גדולה כצאת מהגלות והשביה כמשל בן מלך שהיה בשביה וטוחן בבית האסורים ומנוול באשפה ויצא לחפשי אל בית אביו המלך ואף שהגוף עומד בשיקוצו ותיעובו וכמ"ש בזהר דנקרא משכא דחויא כי מהותה ועצמותה של הנפש הבהמית לא נהפך לטוב ליכלל בקדושה מ"מ תיקר נפשו בעיניו לשמוח בשמחתה יותר מהגוף הנבונה שלא לערוב ולכלבל שמחת הנפש בעצבון הגוף. והנה בחי' זו היא בחי' יציאת מצרים שנאמר בה כי ברח העם דלכאו"ר הוא תמוה למה היתה כזאת וכי אילו אמרו לפרעה לשלחם חפשי לעולם לא היה מוכרח לשלחם אלא מפני שהרע שבנפשות ישראל עדיין היה בתקפו בחלל השמאלי כי לא פסקה זוהמתם עד מתן תורה רק מגמתם וחפצם היתה לצאת נפשם האלהית מגלות הס"א היא טומאת מצרים ולדבקה בו

לשלחם, מדוע, איפוא, היה זה צריך להיות בצורה של ערמה, לומר לו שיוציאים לשלשה ימים בלבד, ולאחר מכן לברוח? אלא - כי כל דבר הנעשה אצל בני ישראל בגשמיות - מקורו מאותו דבר כפי שהוא ברוחניות. בני ישראל היו בגשמיות בגלות מצרים, מחמת שברוחניות היו נשמותיהם בגלות הקליפה והטומאה של מצרים; ויציאתם ממצרים בגשמיות נבעה מיציאת נשמותיהם מטומאת מצרים ברוחניות; ומאחר שיציאתם ממצרים, היתה כך שנפשם האלקית השתחררה בכוח מן ה"רע" של טומאת וקליפת מצרים שנדבקה בהן (שכן, מבחינת גופם ונפשם הבהמית, נשארו עדיין בהם קליפת טומאת מצרים) - לכן גם בגשמיות היתה גאולתם בצורה של בריחה - ובלשון ה"תניא": מִפְּנֵי שְׁהָרַע שֶׁבְּנַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל - מבחינת גופם ונפשם הבהמית, עָדֵינָּה הֵיךְ בְּתַקְפּוֹ כְּחֵלֶל הַשְּׁמָאֵלִי, - שבלב, מקיומה של הנפש הבהמית ושל היצר הרע,⁵ כי לא פָּסְקָה וְחִמְתָּהּ עַד מִתֵּן תּוֹרָה, רַק מְגַמְתָּהּ וְחַפְצָהּ הִיְתָה לְצֵאתָ נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית מִגְּלוּת הַסְּמָרָא אַחֲרָה, הִיא טְמֵאת מִצְרַיִם, וְלִדְבֻקָּה בּוֹ וְתַבְרָה, וְדְבַרְתִּיבִי: "ה' עָזַר וּמָעַז וּמְנוּסֵי בְּיוֹם צָרָה

1. ראה שבת קנג, א. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה שופטים טז, כא. ורשב"ם שמות יא, ה". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכמבואר הענין בארוכה בד"ה ותפקחנה - להציץ - ס' החקירה ע' 136". 4. שמות יד, ה. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בוזה מתורץ גיכ זה שלא עיכבן אפילו כהרף עין כו". 6. ירמי' טז, יט.

לגמרי, לכן גם בגשמיות לא תהיה הגאולה בצורה של "בריה" של, שלכן - פתיבי: "ובמנוסה לא תלבון, כי הלך לפניכם ה' וגו'". אך, היציאה ממצרים היתה בצורה של מנוסה, וכך גם בעבודה הרוחנית של יהודי, שאף שהגוף נשאר עדיין בנחיתותו, יוצאת בכל זאת הנפש האלקית מגלותה בגוף ובנפש הבהמית, על-ידי מצוות ומעשים טובים, שזוהי בחינת יציאת מצרים.

וגו', - "מנוסי" - לשון "בריה", כלומר: ישנה צורת עבודה של בריחה אל ה', "משגבי ומנוסי וגו'", "והוא מנום לי וגו'". - הרי, כשם שברוחניות ברחו הנפש האלקית מה"רע", לכן כך היה גם בגשמיות, שהגאולה באה בכיוון של "כי ברח העם". ולכן,

ליקוטי אמרים - פרק לא

ית' וכדכתיב ה' עוזי ומעוזי ומנוסי ביום צרה וגו' משגבי ומנוסי וגו' והוא מנום לי וגו' ולכן לעתיד כשיעביר ה' רוח הטומאה מן הארץ כתיב ובמנוסה לא תלבון כי הולך לפניכם ה' וגו'.

לעתיד, - בגאולה העתידה, כשיעביר ה' רוח הטומאה מן הארץ, - וממילא לא תהיה ברוחניות צורה זו של בריחה מן ה"רע", כי הרע יתבטל

יום שני ח' אדר

כך? אין זה כי אם ירידה זו - של הנפש האלקית, היא צורך עלית, - שתבוא אחרי הירידה: להעלות לה' כל נפש החיונית הבהמית שמקלפת נגה וכל לבושיה, הן בחינת מחשבה דבור ומעשה שקה, - שכולם יתעלו אל הקב"ה, על ידי התלבשותן

ולחיות בחינת תשובה זו - השבת הנפש לשורשה על-ידי תורה ומצוות, פיתר שאת ויתר עז מעמקא דלבא, - מעומק הלב, וגם שמחת הנפש - המתלווה ל"תשובה" זו, תהיה בתוספת אורה ושמחה - הרי זה כאשר ישיב אל לבו דעת ותבונה - כשיתבונן

ליקוטי אמרים - פרק לא

ולחיות בחינת תשובה זו - השבת הנפש לשורשה על-ידי תורה ומצוות, פיתר שאת ויתר עז מעמקא דלבא, - מעומק הלב, וגם שמחת הנפש - המתלווה ל"תשובה" זו, תהיה בתוספת אורה ושמחה - הרי זה כאשר ישיב אל לבו דעת ותבונה - כשיתבונן בלבו, בדעת ובתבונה, לנחמו - את הלב, מעצבונו ויגונו, - הנובעים מחשבונות מצבו הרוחני, לאמר פנוקד לעיל: הן אמת כו' - שאני רחוק בתכלית מהקב"ה, ומתועב ומשוקץ, אך אני לא עשיתי את עצמי, - העובדה שהנפש האלקית מסוגלת לבוא למצב כזה של גלות בגוף ובנפש הבהמית, המושכות אותה לענינים שפלים ביותר - לא אני יצרתי את הנסיבות שמצב כזה יוכל להתהוות, אלא הקב"ה הלביש את הנפש האלקית בגוף ובנפש הבהמית, כך שהיא מסוגלת לבוא למצב כזה, ולמה עשה ה' פזאת, להוריד חלק מאורו ותפורה, - הנפש האלקית, הממלא וסוכב כל עלמין בלא קמיה, וסוכב כל עלמין וכולא קמי' כלא חשיב והלבישו כמשכא דחויא וטפה סרוחה אין זה כי אם ירידה זו היא צורך עליה להעלות לה' כל נפש החיונית הבהמית שמקליפת נוגה וכל לבושיה הן בחי' מחשבה דבור ומעשה שלה ע"י התלבשותן במעשה דבור ומחשבת התורה [וכמ"ש לקמן ענין העלאה זו באריכות אך שהיא תכלית בריאת העולם] וא"כ איפוא זאת אעשה וזאת תהיה כל מגמתי כל ימי חלדי לכל בהן חיי רוחי ונפשי וכמ"ש אליך ה' נפשי אשא דהיינו לקשר מחשבתי ודבורי במחשבתו ודבורו ית' והן הן גופי הלכות הערוכו' לפנינו וכן מעשה

במעשה דבור ומחשבת התורה - על-ידי עשיית מצוות התורה, ועל-ידי הדיבור וההרהור בעניני תורה - שעל ידי כך מתעלה הנפש הבהמית ומחשבתה, דיבורה ומעשיה, [וכמו שיתבאר לקמן¹⁰ ענין העלאה זו - של הנפש הבהמית ולבושיה באריכות, איך שהיא - העלאה זו, תכלית בריאת העולם], ואם בן אפוא זאת אעשה, וזאת תהיה כל מגמתי כל ימי חלדי - כל משך ימי חיי, לכל בהן - להכניס במחשבה, דיבור ומעשה של תורה, חיי רוחי ונפשי, וכמו שכתוב: "אליך ה' נפשי אשא",

דהיינו לקשר מחשבתי ודבורי במחשבתו ודבורו ותפורה, והן הן גופי הלכות הערוכות לפנינו, - הלכות התורה, הן הן מחשבתו ודיבורו של הקב"ה, ועל-ידי הדיבור וההרהור בהלכות התורה, מקשר האדם את דיבורו ומחשבתו, בדיבורו ומחשבתו של הקב"ה, וכן מעשה במעשה המצוות, - שעל-ידי עשיית המצוות

עשה ה' פזאת, להוריד חלק מאורו ותפורה, - הנפש האלקית, הממלא וסוכב כל עלמין - כל העולמות, ובלא קמיה בלא קשיב, - והכל לעמיתו לא נחשב לכלום, והלבישו את הנשמה, הלביש הקב"ה, ב"משכא דחויא" - בגוף, הנקרא, כאמור, "עור הנחש" ו"מפה סרוחה" - למה, אכן, עשה הקב"ה

7. ירמי' טז, יט. 8. פיוט ארון עולם. 9. ישעי' נב, יב. 10. בפרקים לה, לו ולז. 11. תהלים כה, א.

הבהמית לאלקות, – תהיה ה"תשובה" שלו, גדולה ועמוקה יותר, ושמחת הנפש תהיה בהרבה יותר אור ושמחה, שכן לפי החשבון האמור לפני כן, הרי נפשו האלקית בלבד תצא מגלות הגוף והנפש

הבהמית, ותברח מן ה"רע", שהוא עדיין בתוקפו – ואז הרי מבחינת גופו ונפשו הבהמית הוא עדיין נשאר במצב נחות וירוד; לעומת

זאת, אם יתבונן שגם נפשו הבהמית תתעלה על-ידי לימודו תורה וקיומו מצוות – יוסיף לו הדבר הרבה שמחה.

במעשה, מתקשר לבוש המעשה שבאדם, לבחינת המעשה של הקב"ה, **שְׁלֵבֵן נִקְרָאת הַתּוֹרָה**¹² "מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ", פְּרוּשׁ – מְשִׁיבָה את הַנֶּפֶשׁ לְמִקְוֶה וְשֶׁרֶשָׁה, וְעַל זֶה נֶאֱמָר¹³: – על מה שלמדנו, שבשעה שהוא שבור בלב

מפאת מעמדו ומצבו הרוחני – ישמח את עצמו על-ידי תורה ומצוות, ועל ידי כך יחזיר את נפשו למקורה ושרשה – נאמר בפסוק: **"פְּקוּדֵי ה' יִשְׂרָיִם מְשַׁמְחֵי לֵב"**: – שעל-ידי החשבון, שעל-ידי תורה ומצוות, מתעלה גם נפשו

ליקוטי אמרים - פרק לא

במעשה המצות שלכן נקראת התורה משיבת נפש פי' למקורה ושרשה וע"ז נאמ' פקודי ה' ישרים משמחי לב:

יום שלישי ט' אדר

כולם עליו לאהוב כמו שהוא אוהב את עצמו. **כִּי מֵאַחַר שְׁנוּפוֹ נִמְאָם וְהַתְּעֵב אֲצֵלוֹ**, – הרי שאין מקום כלל שמצד גופו יאהב את עצמו יותר מאשר את הזולת; כן אין מקום כלל שיאהב את עצמו יותר מאשר את הזולת, בחשבו שהנפש שלו היא למעלה במדרגה

מאשר הנפש של הזולת, שכן, **וְהַנֶּפֶשׁ וְהָרוּחַ מִי יוֹדֵעַ גְּדֻלַּתָּן וּמַעֲלָתָן כְּשֶׁרָשָׁן וּמְקוֹרָן בְּאֵלִיקִים חַיִּים**, – כיצד, איפוא, הוא יכול לדעת שנפשו חשובה והיא למעלה מנפש הזולת? שמא המצב הפוך לגמרי? **כְּשֶׁנֶּגְם** – כי בעצם, **שֶׁבָּלָן מְתַאֲיָמוֹת**, – כל הנשמות

שוות, במדרגה אחת. **כ"ק אדמו"ר שליט"א מעיר:** "ועוד יותר מזה שמתאימות אבל מחולקות כאו"א בפ"ע – הנה ואב אחד כו". כלומר: נוסף על כך, שהנשמות מתאימות, אך יחד עם כך הן נבדלות אחת מהשניה וכל נשמה היא דבר לעצמו (כי עצם הדבר שאנו אומרים שהן מתאימות אחת לשניה מורה על התבדלותן ולא על התאחדותן) – הרי כפי שרבנו הזקן ממשיך ואומר ביחס לענינו – **וְאֵב אֶחָד לְכָלֵּנָה**, – אב אחד ושרש אחד לכל נפשות בני ישראל¹⁵. **כ"ק אדמו"ר שליט"א מסיים הערתו האמורה:** "כולנה – מתאחדים". כלומר: הרי זה יותר מאשר נאמר קודם, בכך ש"אב אחד" הוא "לכולנה" – אחדות אחת. **וְלִבָּן נִקְרָאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל**

פֶּרֶק לֵב. בפרק הקודם, פרק לא, הסביר רבנו הזקן, שאחרי שהאדם מגיע למצב "ול"לב נשבר", על-ידי שעושה חשבון נפשו ממצבו הרוחני שאינו כמו שצריך להיות – ישתדל להגיע לשמחה אמיתית על-ידי התבוננותו, שאכן, מבחינת הגוף והנפש הבהמית, הוא רחוק מהקב"ה תכלית ריחוק, אבל

יש בו הרי נפש אלקית, שהיא חלק אלקה ממעל ממש, ומאחר שהנפש האלקית נמצאת בגלות הגוף והנפש הבהמית, ורחמנות גדולה עליה – ישתדל, משום כך, בלי הפסק לגאול את הנפש האלקית מגלות זו ולהחזירה לשרשה באלקות, על-ידי קיום התורה והמצוות – שיבה וחזרה זו מביאה לשמחה-נפש גדולה;

שמחת היציאה מהגלות ומהשבי. ולמרות שהגוף נשאר במצבו הנחות והלא-טוב – צריכה הנפש להיות יקרה בעיניו הרבה יותר מהגוף, וממילא אסור שמחה זו תופר על-ידי העצבות הנובעת מהגוף.

וְהִנֵּה, עַל יְדֵי קִיּוּם הַדְּבָרִים הַנּוֹפְרִים לְעֵיל, לְהִיּוֹת גּוֹפּוֹ נִבְנָה וְנִמְאָם בְּעֵינָיו, – בהשתכנעו, על-ידי חשבון הנפש, עד כמה הגוף ירוד, רק שמחתו תהיה שמחת הנפש לכדה – ממזה שהוא יוצא מהגלות וחוזר לשרשו האלקי, על-ידי מצוות ומעשים טובים, הרי זו דרך ישרה וקלה לבא לידי קיום מצות **"וְאֶהְבֵּת לְרַעֲךָ כְּמוֹךָ"**¹⁴ **לְכָל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל לְמַגְדוֹל וְעַד קֶטֶן**. – החל מגדול במצווה ובמעשים טובים, וכלה בקטן במצוות ובמעשים טובים, את

12. שם יט, ח. 13. שם יט, ט. 14. ויקרא יט, יח. 15. לפני כן הוא אומר "מי יודע בגדולתן ומעלתן" – של הנפשות, הרי שישנם הבדלים בין מדרגות הנפשות, ומיד אחר כך הוא אומר "שכולן מתאימות ואב אחד לכולנה", שכל הנפשות שוות ואפילו מאוחדות? אלא הפירוש הוא: "אלקים חיים", השם של "בינה דאצילות", בה מתחילות הנשמות לרדת בסדר ההשתלשלות של המדרגות – כאן ישנם הבדלים בין מדרגה אחת לשניה; אין זה אלא מה שאין אנו יודעים אופן החילוקים. אך, כשהנשמות נמצאות בשרשן, ב"חכמה", שהיא בחינת "אב אחד" – "אב" הוא בחינת "חכמה" – שם אין שום הבדל והתחלקות בין נשמה אחת לשניה (כמו במשל (בפרק שני) – כיחס לשרש הנשמה ואיך שהיא יורדת לאחור מכן בהשתלשלות – ה"בן" ששרשו הוא מטיפת מוח האב, שם אין עדיין ציור של אברים נפרדים; וכשטיפת האב יורדת לאחור מכן בבטן האם, שם מתחילה להתהוות תבניתם של האברים השונים והתחלקותם). הרי שבשרש הנשמות "אב אחד לכולנה" – שכל הנשמות מאוחדות.

יסוד לקיים כל המצוות שבין אדם לחבירו; ברם, איזו שייכות יש לאהבת הזולת כמו את עצמו, לכך שבגללה יהיה זהיר במצוות שבין אדם למקום שבגלל אהבה זו, יקיים, למשל, מצוות תפילין, או מצוות דומות אחרות? אלא, לפי ההסבר האמור, שכדי לקיים מצוות

"אֲחִים" ממש¹⁶, מצד שרש נפשם בה' אָהַד; - כמו שלהרבה אחים יש אב אחד, כך יש לכל הנשמות אב אחד ושורש אחד. בכך מוסבר כיצד אפשרי, לכאורה, הדבר לאהוב את הזולת כמו את עצמו, אהבת עצמו היא הרי טבעית ועצמותית, ואילו האהבה

לזולת, איננה עצמותית כי אם אהבה הנוצרת, ודבר עצמותי הוא תמיד חזק יותר מאשר דבר הנוצר ונרכש. כיצד, איפוא, הוא יכול לאהוב את הזולת כמו שהוא אוהב את עצמו? אלא, לפי האמור, שמבחינת הנשמה כל בני ישראל הם אחים, כי הם באים משורש אחד, מובן הדבר, שכן, מבחינת הנשמה הרי גם האהבה לזולת היא אהבה טבעית ועצמותית, באותה מדה שהאהבה בין אחים

ליקוטי אמרים - פרק לב

ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש מצד שורש נפשם בה' אחד רק שהגופים מחולקין. ולכן העושי' גופם עיקר ונפשם טפלה אי אפשר להיות אהבה ואהבה אמיתית ביניהם אלא התלויה בדבר לבדה. ווי"ש הלל הזקן על קיום מצוה זו זהו כל התורה כולה ואיך פירושה הוא כו'. כי יסוד ושורש כל התורה הוא להגביה ולהעלות הנפש על הגוף מעלה מעלה עד עיקרא ושרשא דכל עלמין וגם להמשיך אור א"ס ב"ה בכנסת ישראל כמ"ש לקמן דהיינו במקור נשמות כל ישראל למהוי אחד באחד דוקא ולא כשיש פירוד ח"ו בנשמות דקב"ה לא שריא באתר פנים וכמ"ש ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך וכמ"ש במ"א באריכות:

המביאה לקיים כל המצוות של התורה, וְאִיךָ פְּרוּשָׁא הוּא כו". - כל השאר מהווים פירוש למצוה זו. כִּי יוֹסֵד וְשָׂרֵשׁ כָּל הַתּוֹרָה הוּא לְהַגְבִּיהַ וּלְהַעֲלוֹת הַנֶּפֶשׁ עַל הַגּוּף מַעֲלָה מַעֲלָה עַד עִקְרָא וְשָׂרֵשׁ דְּכָל עֲלָמִין; - עד עיקר ושורש כל העולמות, שזהו העלאה מלמטה למעלה; וְגַם לְהַמְשִׁיךְ אֹר-אֵין-סוּף פְּרוּד-הוּא בְּכַנְסַת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שִׁתְּבָאָר לְקַמְנָא¹⁸, דְּהִינּוּ - "כנסת ישראל" משמעה: בְּמַקּוֹר נִשְׁמוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל, לְמַהוּי אֶחָד בְּאֶחָד דְּוָקָא, - שיהיה "אחד" (אחדות שמואר אין סוף) עם "כנסת ישראל" כפי שהיא "אחד" דוקא, כלומר, דוקא כששוררת אחדות בנשמות ישראל למטה, וְלֹא בְּשֵׁישׁ פְּרוּד חֶסֶם וְשִׁלּוּם בְּנִשְׁמוֹת, - שאז, כששורר פירוד חלילה בנשמות, אין אור אין סוף נמשך בכנסת ישראל ולמטה - כִּי, דְּקַדְשָׁא-בְּרִיד-הוּא לֹא שְׂרִיא בְּאֶתְרַ פְּנִים, - אין הקב"ה "שורה", כלומר הוא אינו מתגלה, במקום פגום, מקום שאין בו אחדות מלאה; וְכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר¹⁹: "בְּרַכְנוּ אֲבִינוּ כְּלָנוּ בְּאֶחָד בְּאוֹר פְּנִיךָ", - אימתי יכול להיות "ברכנו באור פניך"? - כשישנו "כולנו כאחד", כשאנחנו כולנו מאוחדים כאחד, וְכְמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר בְּמַקּוֹם אֶחָד בְּאֶרֶיכוֹת: - בהתאם לאמור, הרי, מצות "ואהבת לרעך כמוך", מאחר שהיא מבוססת על התקשרותן ואחדותן של כל נשמות ישראל - לפיכך היא תקפה ומחייבת ביחס לכל אחד מישראל, כי הרי לכל יהודי יש נשמה בתוכו. אלא, אפשר להקשות על כך מהגמרא האומרת שישנם יהודים שמצוה לשנוא אותן - וכך אומר ה"תניא" להלן:

היא טבעית ועצמותית. ברם, כל האמור הוא רק מבחינת הנשמה בלבד, רק - זאת, שְׁהַגּוּפִים מְחֻלְקִים, וְלִכֵּן הָעוֹשִׂים גּוּפָם עִקְרָא וְנִפְשָׁם טַפְלָה - אי אפשר להיות אהבה ואהבה אמיתית ביניהם, - מאחר שענייני הנפש - בהם האהבה לזולת היא טבעית ועצמותית - אינם בעיניו העיקר, כי אם עניני הגוף, ומבחינת הגוף, הרי הוא והזולת - נפרדים וחלוקים אחד מהשני ואי אפשר שתשורר ביניהם אהבה אמיתית, אֶלֶּא - אהבה, הַתְּלוּיָה בְּדָבָר לְבָדָה. - שאז, מוגבלת האהבה בהתאם לגבולות ה"דבר", וכשה"דבר" הגורם את האהבה, בטל - בטלה ממילא האהבה. ואילו מי שהנפש היא עיקר בעיניו והגוף - טפל, יש לו הרי, מבחינת הנפש, אהבה עצמותית לזולת, באותה מדה של האהבה העצמותית והטבעית שבין אחים. להלן, יסביר רבנו הזקן "ענין עוד יותר גדול בהנ"ל, שהשמחה מביאה לידי קיום מצוה כזו - שהיא כל התורה כולה" (לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א). כלומר: כשגופו יהיה מאוס עליו, ושמחתו תהיה מצד הנפש בלבד, זה יביא אותו לקיים מצוה כזו המבטאת את התורה כולה - והיא, אכן, מצות אהבת ישראל - אלא עד כאן דובר אודות מצוה זו כשלעצמה, ולהלן ידובר אודות מצוה זו - אהבת ישראל - כפי שהיא "כל התורה כולה". שכן, דברי חכמינו ז"ל¹⁷, שאהבת ישראל היא יסוד ושורש כל התורה, כלומר יסוד ושורש לכל המצוות, דורשים הסבר. שני סוגים במצוות: מצוות שבין אדם לחבירו, ומצוות שבין אדם למקום. אפשר, לכן, להבין, כיצד אהבת ישראל יש בה משום

16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ולא קרובים או דומין (כהפי' לך יג, ח) - מה שבני ישראל מתוארים כאחים, מציין רבנו הזקן, שהכוונה ל"אחים ממש", ולא כ"אחים" במובן של "קרובים" או "דומים" (כמו שהמלה אחים מתפרשת בפרשת לך לך, על המלים "כי אנשים אחים וגו': אחים - "קרובים"; פירוש שני: אחים - "דומין בקלסתר פנים"). 17. שבת לא, א. 18. עמודים 115-114. 19. בתפילת שמונה עשרה.

יום רביעי י' אדר

בודון – אין בכך סיבה לשנוא אותו, מכיון שחטאו נחשב כשגגה (ראה לעיל סוף פרק ל'), ונוסף על מה שהוא אינו חברו בתורה ובמצוות, הוא גם וְאִינוּ מְקַרְבֵי אֲצִלוֹ, – באיזה ענין שיהיה, כך שאין סכנה שהוא ילמד ממנו, הִנֵּה עַל זֶה אָמַר הַלֵּל הַתְּנַיִן: "הוֹי מִתְלַמְּדוֹ שֶׁל אֲהָרֹן, אוֹהֵב שְׁלוֹם וְכוּ", – ורודף שלום, אוֹהֵב אֶת הַתְּפִילִּים וּמְקַרְבֵי לַתּוֹרָה", – אף שהלל מדבר אודות אנשים, אין הוא מתאר אותם בתואר "בני אדם" או "אנשים" כי אם בתואר "בריות", לומר, שְׂאֵף הַרְחֻקִים מִתּוֹרַת ה' וְעִבְדוֹתָיו, וְלִבְנֵי נִקְרָאִים בְּשֵׁם "בְּרִיּוֹת" בְּעֵלְמָא – "בריות" סתם, מעלתם היחידה מתבטאת בכך, שהקב"ה ברא אותם – גם כאלה, צְרִיף לְמִשְׁכָּן – "למשוך" אותם, בְּחֻבְלֵי עֲבוֹתוֹת אֲהָרֹן, וְכִלְיָ הָאֵי – על-ידי כל זה, וְאוֹלֵי

וּמָה שֶׁכִּתוּב בְּמִנְחָא²⁰, שְׂמֵי שְׂרוּאָה בְּחֻבְרָא שְׁחֵמָא - מְצוּה לְשִׁנְאוֹתוֹ, וְגַם לומר לְרַבּוֹ שִׁישְׁנָאָהוּ – הרי, כשמישהו חוטא, לא זו בלבד שאין לאהוב אותו, אלא להיפך: מצוה לשנוא אותו; ולפי מה שלמדנו לעיל, הרי שמצות "ואהבת לרעך כמוך" היא לכל אחד מישראל? – התשובה לשאלה זו, היא: תִּינּוּ – מה שנאמר בגמרא שמצוה לשנאותו, הרי זה בְּחֻבְרָא בְּתוֹרָה וּמְצוֹת, – שהזולת⁸² הוא "חברו" במובן זה שכמוהו גם הוא שומר תורה ומצוות, אלא שב"פרט" מסויים הוא נכשל ועובר עבירה – וכ"ק אדמו"ר שליט"א מסביר²¹ בהערה: "ובמילא אפילו שגגת תלמוד עולה וזדון", כלומר: דוקא כשהחוטא הוא "חברו", שומר תורה ומצוות, מצוה לשנוא אותו בגלל חטאו, כי בהיותו בן תורה (ומצוות), נחשב לו גם חטא כזה, שהוא נכשל בו מחמת "שגגת תלמוד" – עבירה זו נחשבת בחומרה כזו – בחברו בתורה ומצוות בלבד, – "עולה וזדון" אינו מספיק כ"א דוקא וכבר קיים בו מצות הוכח תוכיח את עמיתך" (לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א), כלומר: גם ב"חבירו", למרות שחטאו בשוגג "עולה וזדון" – נחשב לזדון, אין זה מספיק כדי לשנוא אותו, אלא מן ההכרח שיהיה כאן תנאי נוסף: וּבְכָר קָיָם בּוֹ מְצוֹת "הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ"²² – וחכמינו ז"ל אומרים²³ על "עמיתך": עִם שְׂאֲהָרֵךְ – שווה אליך, בְּתוֹרָה וּמְצוֹת – ולמרות שהוא כבר הוכיח אותו על חטאו, וְאֵף-עַל-פִּי-כֵן לֹא שָׁב מִחַטָּאוֹ, – "וה"ז דזון בפירושו" (לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א), כְּמוֹ שֶׁכִּתוּב בְּסִפְרֵי תְּרַדִּים. – אותו מצוה לשנאותו. אָבֵל מִי שְׂאִינוּ חֲבֵרוֹ – בתורה ובמצוות, ולשון כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ובמילא ודונותיו – כשגגות (ספ"ל) ואין לשנאותו", כי מי שאינו "חבירו בתורה ומצוות", כלומר, שאינו בן תורה, הרי עליו אומרים חכמינו ז"ל: "עמי הארץ ודונות נעשות להם כשגגות", ובהתאם לכך גם אם הוא עובר עבירה

ליקוטי אמרים - פרק לב

ומ"ש בנמ' שמי שרוואה בחבירו שחטא מצוה לשנאותו וגם לומר לרבו שישנאהו. היינו בחבירו בתורה ומצוות וכבר קיים בו מצות הוכח תוכיח את עמיתך עם שאתך בתורה ובמצוות ואעפ"כ לא שב מחטאו כמ"ש במ' חרדים אבל מי שאינו חברו ואינו מקורב אצלו הנה ע"ז אמר הלל הזקן הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום וכו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. לומר שאף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו ולכן נקראי בשם בריות בעלמא צריך למשכן בחבלי עבותו' אהבה וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה' והן לא לא הפסיד שכר מצות אהבת ריעים וגם המקורבים אליו והוכיחם ולא שבו מעונותיהם שמצוה לשנאותם מצוה לאהבם ג"כ ושתיהן הן אמת שנאה מצד הרע שבהם ואהבה מצד בחי' הטוב הגנוז שבהם שהוא ניצוץ אלקות שבתוכם

יִכָּל לְקַרְבֵי לַתּוֹרָה וְעִבְדוֹת ה'; וְהֵן לֹא – וגם אם לא, כלומר: גם אם לא יצליח, והם לא יתקרבו חלילה לתורה ולעבודת ה', לֹא הַפְסִיד שְׂכָר מְצוֹת אֲהָרֹן רַעִים. – בעצם הדבר שהוא אוהב אותם והשתדל לקרב אותם לתורה ולעבודת ה' – כבר קיים מצות אהבת רעים. וְגַם הַמְקַרְבִּים אֵלָיו וְהוֹכִיחֵם – על הנהגתם הרעה, וְלֹא שָׁבוּ מִעֲוֹנוֹתֵיהֶם – שכאמור שְׂמִצְוָה לְשִׁנְאוֹתָם – אין זה אומר עדין, שלגביהם שוב אין קיימת מצות "ואהבת לרעך כמוך", אלא, מְצוּה לְאֲהָבָם גַּם בְּנֵי. – ברם, כיצד אפשרי שיהיו שני הדברים יחד, לשנוא אותם, ויחד עם כך לאהוב אותם, – מסביר ה"תניא" להלן שמאחר שהשנאה והאהבה נובעות משתי סיבות נפרדות: השנאה – מהרע שבהם, והאהבה – מהטוב המוסתר שבהם – אין הן סותרות אחת לשניה – וּשְׂתִיחָן הֵן אֶמֶת: – האהבה היא אמיתית, והשנאה – אמיתית: שְׂנֵאוֹה – להם, מְצַד הַרַע שֶׁבָּהֶם, – המביא אותם לחטוא, וְאֲהָבָה – להם, מְצַד בְּחִינַת הַטּוֹב – שכאמור לעיל – בפרק יח, ויט – ישנו גם ברשע גמור, אלא שהוא

כזה, שהוא נכשל בו מחמת "שגגת תלמוד" – עבירה זו נחשבת בחומרה כזו – בחברו בתורה ומצוות בלבד, – "עולה וזדון" אינו מספיק כ"א דוקא וכבר קיים בו מצות הוכח תוכיח את עמיתך" (לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א), כלומר: גם ב"חבירו", למרות שחטאו בשוגג "עולה וזדון" – נחשב לזדון, אין זה מספיק כדי לשנוא אותו, אלא מן ההכרח שיהיה כאן תנאי נוסף: וּבְכָר קָיָם בּוֹ מְצוֹת "הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ"²² – וחכמינו ז"ל אומרים²³ על "עמיתך": עִם שְׂאֲהָרֵךְ – שווה אליך, בְּתוֹרָה וּמְצוֹת – ולמרות שהוא כבר הוכיח אותו על חטאו, וְאֵף-עַל-פִּי-כֵן לֹא שָׁב מִחַטָּאוֹ, – "וה"ז דזון בפירושו" (לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א), כְּמוֹ שֶׁכִּתוּב בְּסִפְרֵי תְּרַדִּים. – אותו מצוה לשנאותו. אָבֵל מִי שְׂאִינוּ חֲבֵרוֹ – בתורה ובמצוות, ולשון כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ובמילא ודונותיו – כשגגות (ספ"ל) ואין לשנאותו", כי מי שאינו "חבירו בתורה ומצוות", כלומר, שאינו בן תורה, הרי עליו אומרים חכמינו ז"ל: "עמי הארץ ודונות נעשות להם כשגגות", ובהתאם לכך גם אם הוא עובר עבירה

90. ראה פסחים קיג, ב; ערכין טז, ב. 21. כנראה שכ"ק אדמו"ר שליט"א מטעים כאן קושי שיכול להתעורר בתשובתו של רבנו הזקן: "היינו בחבירו בתורה ומצוות". שדוקא שומר תורה ומצוות – מצוה לשנאותו בגלל חטאו. ואילו מי שרחוק מתורה ועבודה, וחוטא – אסור לשנוא אותו? האם אין סברא מסויימת לומר ההיפך מכך? מעיר על כך כ"ק אדמו"ר שליט"א: קשה לומר כאן הטעם (על השנאה בגלל החטא ביחס לחבירו דוקא, ולא כלפי מי שאינו חברו) שזהו מפני שבהיותו "חבירו", קרוב אליו, יש כאן הזדמנות גדולה יותר שילמד מהנהגתו הרעה של חברו, ולכן עליו לשנוא אותו, כדי להישמר מתוצאה כזו – שכן: "עפ"ז צ"ע: 1) החשש בחבירו באיזה ענין שיהי' ולא דוקא בתומו"צ. 2) מספיק – שיתרחק ממנו וא"צ והכרח – שישנאהו. 3) קשה לומר שיש מ"ע לשנוא לא מפני תכונת השנאווי כ"א לשמור עצמו מתקלה! ע"פ חסידות – ה"ז מזיק (ע"י שנאתו) בודאי את חבירו – משום ספק הצלת עצמו מנזק שיוכל לבוא רק באם לא ילחם ביצרו כדבעי! אלא שיש, כנ"ל, עוד באווארעניש (שמירה) ע"י אל תתחבר לרשע (ולאו דוקא חברו ועמיתו), אלא שבוה לא קאי כאן". 22. ויקרא יט, יז. 23. שבעות ל, א. 24. אבות א, יב.

ובשתתעורר בעיה של עשיית טובה לאותו אדם, וטובה הרי עושים לאדם כולו, – יעשה לו את הטובה, כי ה"שנאה" מוגבלת אך ורק ל"רע" שבו, אבל הרגש והיחס לאותו אדם בכלל – יהיו מתוך אהבה. ובלשון כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כנראה שמוסיף עוד בזה – שאף ששניהן אמת אל יאמר שההרגש והיחס שלו לחברו בשניהן – שקול יהי' ושהו כו'. כי כיוון שצריך לעורר רחמים כו' (וזהו ע"י התבוננות בב"א בהטו"ד שבחברו) אזי זה מבטל השנאה ומעורר האהבה לחברו (הנק' לעיל (הרע) שבהם, (הטוב) שבהם.

ליקוטי אמרים - פרק לב

המחיה נפשם האלקית וגם לעורר רחמים בלבו עליה כי היא בכח' גלות בתוך הרע מס"א הגובר עליה ברשעי' והרחמנות מבטלת השנאה ומעוררת האהבה כנודע ממ"ש ליעקב אשר פדה את אברהם [ולא אמר דה"עה תכלית שנאה שנאתים וגו' אלא על המינים והאפיקורסים שאין להם חלק באלהי ישראל כדאיתא בגמרא ר"פ ט"ז דשבת]:

ורפי"ג: ז"ו"ז (טו"ר) שופטן – שופט אמת – בכללות. ומוכן שזה ישפיע על יחסו גם כשיתבונן רק בהרע שבחברו. נוסף על העיקר – שההרגש לחברו, אפילו כשהוכיחו וכו' – הנה לכללותו – ה"ז אהבה. ונוגע לעשיית טובה לו (שזהו עושה – לכללותו) וכיו"ב, שאז – אהבה ותוצאותיה כו' וק"ל". על כל פנים, אמר כאן רבנו הזקן, שאף מי שמצוה לשנאותו – מצוה גם לאהוב אותו, לכאורה: הרי דוד המלך אמר "תכלית שנאה שנאתים?" – [ולא אמר דוד המלך עליו השלום: "תכלית שנאה שנאתים וגו'"]²⁶, – בלי שום רגש של אהבה אליהם, אלא על המינים והאפיקורסים, שאין להם חלק באלהי ישראל, – עליהם אמר דוד שהוא שונא אותם תכלית שנאה, שכן, לגביהם לא קיימת המצוה לאהוב אותם מחמת ה"טוב" שבהם, מאחר ש"אין להם חלק באלקי ישראל", כדאיתא – כמו שאנו מוצאים, בגמרא ר"ש פרק מז דשבת]: – עליהם אמר דוד המלך – תכלית שנאה שנאתים. ואילו כלפי אלה שאינם מינים ואפיקורסים – לא שייך לומר עליהם "תכלית שנאה שנאתים", שכן, גם מי שמצוה לשנאו אותו – הרי גם מצוה לאהוב אותו מבחינת ה"טוב" שבו.

הגנוז שבהם, – גנוז ומוסתר בהם, שהוא ניצוץ אלקות שבתוכם המחיה נפשם האלקית. – ומאחר שהן באות משתי סיבות נפרדות, יכולים שני רגשות מנוגדים אלה, שנאה ואהבה, לבוא אצלו לידי ביטוי אל אותו אדם. וגם, – עליו, לעורר רחמים בלבו

עליה, – על הנפש האלקית שבהם, פי היא בבחינת גלות בתוך הרע מסמך אחרא הגובר עליה ברשעים, והרחמנות מבטלת השנאה ומעוררת האהבה, – ועל כך הוא אומר להלן: כנודע ממה שכתוב: ליעקב אשר פדה את אברהם²⁵ –

במובן רוחני, הכוונה היא, בשעת שמדתו של אברהם, מדת החסד והאהבה, היא אצלו בהעלם, ויש צורך לפדות אותה ולגלותה, לגלות בתוכו את האהבה, הרי מי הוא זה שפודה ומגלה אותה? – "יעקב" – מדת הרחמים, כאמור שרחמנות מבטלת את השנאה ומעוררת את האהבה. לכאורה, על איזו שנאה מדובר כאן? – שהרחמנות מבטלת אותה? – אם על השנאה ל"רע" שמצוה לשנאותו, הרי שאין לבטל אותה, כי הרי מצוה לשנאותו? מפרש הרבי שליט"א – שהכוונה היא, שהרחמנות מבטלת את השנאה לכללות האדם, לאותו אדם בכלל. כלומר: מאחר שהוא אומר, שצריכה להיות שנאה ל"רע" שבתוכו, ואהבה ל"טוב" שבו, ועל שתייהן להיות אמיתיות, אפשר, הרי, אולי לחשוב ששתייהן צריכות להיות באופן שווה, והרגש והיחס לאדם בכלל (שהוא זה שהרע והטוב נמצאים בו, כמו שאומר ב"תניא": הרע שבהם או הטוב שבהם) יכולים עוד להיות מושפעים מכך. לכן הוא אומר, שמאחר שהוא יעורר בתוכו רחמנות על אותו אדם, הנובעת מהתבוננותו ב"טוב" וב"רע" של אותו אדם, היא תשפיע עליו שרגשו והתיחסותו לאותו אדם באופן כללי, יהיו מתוך רגש ויחס של אהבה,

יום חמישי י"א אדר

כלומר, שההבנה – בענין שידובר בו להלן – תתקבל בשכלו בבחירות, כאילו הוא מתבונן בציור המונח לפניו – ענין יחודי ותבונה האמת, – ענינה האמיתי של "אחדות ה'", אינו רק, שהקב"ה הוא אלקה יחיד, שברא את העולם, אלא שהוא ה"יש" היחיד, המציאות האמיתית היחידה, כי בלעדו – לא קיים שום דבר, וכפי שיוסבר להלן: איך הוא – הקב"ה, ממלא כל עלמין – מלא בכל העולמות, עליזים ותחתונים, – כלומר: שבכל דבר קיימת חיות פנימית אלקית המחיה אותו, כמו הנשמה המחיה וממלאה את הגוף. חיות זו מוגבלת ומותאמת לכוח קיבולו של הנברא את החיות האלקית,

פרק לג. בפרקים שלפני פרק ל"ב, הסביר רבנו הזקן, שבשעה שיהודי בא לידי מרידות בגלל מצבו הרוחני שאיננו כמו שצריך להיות, יעורר מיד בתוכו שמחה אמיתית, בעשותו חשבון שעל-ידי שיקיים מצוות ומעשים טובים יוציא את נפשו האלקית מגלות הגוף והנפש הבהמית, וגם יגביה את נפשו הבהמית ולבושיה: מחשבה, דיבור ומעשה, לקדושה, כשישתמש במחשבתו, דיבורו והמעשה שלו, לחשוב ולדבר דברי תורה ולקיים מצוות במעשה. עוד זאת תהיה שמחת הנפש האמתית, ובפרט כשרואה בעתים מזמנים שצדיק לוקה ולהאריך בשמחתו ויצייר בשכלו ובניתו ענין יחודי ית' האמיתי איך הוא ממלא כל עלמין ועליונים ותחתונים

ליקוטי אמרים - פרק לג

פרק לג עוד זאת תהיה שמחת הנפש האמיתי' ובפרט כשרואה בנפשו בעתים מזמנים שצריך לזככה ולהאריך בשמחת ללב אזי יעמיק מחשבתו ויצייר בשכלו ובניתו ענין יחודי ית' האמיתי איך הוא ממלא כל עלמין ועליונים ותחתונים

מזמנים שצדיק לוקה ולהאריך בשמחת ללב, אזי יעמיק מחשבתו ויצייר בשכלו ובניתו –

כשמורגש בו רגש התאוה לדבר מסויים – אין לומר, שהאחד מבין ומתאוה באותיות אלה, והשני – באותיות אחרות. שכן, אז לא מורגשות עדיין אותיות, כי אם גילוי השכל עצמו וגילוי המדה עצמה. הרי, כשם שאותיות הדיבור או המחשבה, אין להן שום ערך

לגבי גילוי הנפש שלמעלה מאותיות; ולפני שהן התגלמו באותיות הדיבור או המחשבה, כשהן עדיין כלולות במקורן ושרשן – ה"שכל" או ה"מדות", הן בטלות, הרי, שם אינן במציאות לגמרי, שלא מורגשת שום מציאות של אותיות – כך, כל הנבראים (שנבראו מאותיות הדיבור והמחשבה שלמעלה) בטלים לגבי מקורם ושרשם – אור אין סוף ברוך הוא. האמור הוא משל מתחום הנפש. ולהלן יביא רבנו הזקן משל נוסף מענין גשמי: **וְכַמּוֹ שְׁנַתְּפָאָר גַּם בְּן בְּמִקּוּם אַחֲרָיִם²⁸ מִשְׁל גִּשְׁמֵי לְוָה, מְעַנֵּן בְּטוֹל זֵיו וְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ בְּמִקּוּרוֹ, הוּא גּוֹף**

בְּדוֹר הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁבְּרִיקָה, שְׁנֵם שָׁם – בגוף כדור השמש, מאיר ומתפשט ודאי זיוו ואורו, – של השמש, וּבְנִתְר שְׂאֵת מֵהַתְּפִשּׁוּתוֹ וְהָאֲרֵתוֹ בְּחִלּוֹל הָעוֹלָם, – שכן, ככל שזיו השמש קרוב יותר לשמש, הוא ודאי מאיר יותר, אֶלָּא שְׁשֵׁם – בגוף כדור השמש, הוא – הזיו והאור, בְּטוֹל בְּמִצְיָאוֹת בְּמִקּוּרוֹ וּבְאֵלוֹ אֵינּוּ בְּמִצְיָאוֹת בְּלָל: – שכן, בגוף כדור השמש, מורגש המקור בלבד, שהוא השמש עצמה, ואילו זיו ואור השמש אינו ניכר כלל. לקרב יותר את הדברים לשכל, הרי זה למשל, מה שחכמינו ז"ל אומרים²⁹: "שרגא בטיהרא מאי אהני" (נר הדולק בצדירים – מה מועיל!), הרי אין הכוונה, שאין הנר מפין אור, שהרי, אם היו מכסים חלונות החדר, שאור השמש לא יחדור אליו, היו מרגישים אז באור הנר, אלא מאחר שקיים אור גדול יותר של השמש – לא נראה אור הנר ואין לו שום השפעה כלל – ומאחר שכל מציאותו של הנר היא להאיר, הרי כיון שאין הוא מאיר – אין הוא נחשב למציאות; כך, ויותר מכך, אין בזיו ואור השמש משום מציאות, בשעה שהוא נמצא במקורו, בשמש עצמה. וְכַכָּה מְשֵׁל דְרָךְ מִשְׁל, הוּא בְּטוֹל הָעוֹלָם וּמְלֵאוֹ בְּמִצְיָאוֹת לְגַבֵּי מְקוּרוֹ שֶׁהוּא אוֹר-אֵין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא, – שהעולם וכל בראויו – בטלים במציאות, וכאילו אינם קיימים כלל, לגבי אור אין סוף ברוך הוא, וְכַמּוֹ שְׁנַתְּפָאָר שָׁם בְּאֲרִיכוֹת. – שזו משמעותו האמיתית של ענין "אחדות השם", שהקב"ה בלבד הוא ה"יש" האמיתי, ובלעדו – אין שום דבר קיים. וְהִנֵּה, בְּשִׁיעוּמֵי

שישאר בקיומו ולא יתבטל במציאות; בענין זה קיים הבדל בחיות שבין העולמות העליונים לבין העולמות התחתונים: בעולמות העליונים החיות גלויה יותר מאשר בעולמות התחתונים, וְאֶפְלוּ מְלֵא כָּל הָאָרֶץ הִלּוּזוֹ הוּא כְּבוֹדוֹ וְיִתְבָּרָה, – הכוונה לצורה אחרת

של "חיות"²⁷ – "חיות" המחיה את העולמות בבחינת טובב כל עלמין ("כבוד" – הוא בחינת מקיף וטובב). באופן שהוא מקיף את כל העולמות; "חיות" זו, אינה מצומצמת ומוגבלת בהתאם לנבראים, אלא היא משפיעה בנברא – בהיותה נעלית בהרבה מהנבראים, ולגבי חיות זו, אין שום הבדל בין העולמות העליונים לבין העולמות התחתונים, עד שגם בעולם הגשמי – "מלא כבודו" – וְכַלָּא קְמִיָּה בְּלָא הַשֵּׁיב מְשֵׁשׁ, – והכל לגביו – חשוב כלא כלום, והוא לְבָדוֹ הוּא בְּעֵלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים מְשֵׁשׁ, כְּמוֹ שְׁהִיָּה לְבָדוֹ קָדֵם שְׁשֵׁת יְמֵי בְּרָאשִׁית, – אז, לא היה קיים שום דבר מלבד הקב"ה, כך גם אחרי שנבראו העולמות והנבראים – קיים הוא בלבד, שכן – הכל לגביו כאילו אינו קיים, וְגַם בְּמִקּוּם הוּא שֶׁנִּבְרָא בּוֹ עוֹלָם הוּא, הַשֶּׁמֶשׁ וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם, – צבא השמים וצבא הארץ, הִיָּה הוּא לְבָדוֹ מְמֵלֵא הַמְּקוּם הוּא, – לפני שהם נבראו, וְגַם עֵתָה – אחרי שכל אלה נבראו, בְּן הוּא לְבָדוֹ בְּלֵי שוּם שְׁנַיִם בְּלָל, מְשֵׁנֵי שְׁכָל הַנִּבְרָאִים בְּטִלִּים אֶצְלוֹ בְּמִצְיָאוֹת מְשֵׁשׁ, – ומאחר שלגבי הקב"ה הכל בטל במציאות ממש, הרי שהם לגביו כמו שהיו לפני שנבראו. כדי להבין כיצד כל הנבראים בטלים במציאות לגבי הקב"ה – מסביר רבנו הזקן את הדבר במשל מהנפש: בְּכַטּוֹל אוֹתִיּוֹת הַדְּבָר וְהַמְחַשְׁבָּה בְּמִקּוּרָן וְשִׁרְשָׁן, הוּא מְהוּת הַנֶּפֶשׁ וְעֲצָמוּתָהּ, שֶׁהֵן עֶשֶׂר בְּחִינּוֹתֶיהָ: חֲכֵמָה בִּינָה וְדַעַת כּו', – המדות חסד, גבורה, תפארת וכו' שהן מקור ושרש אותיות הדיבור והמחשבה (שהרי, אדם חושב ומדבר ענינים של שכל או ענינים של מדות) והם, כוחות השכל והמדות, נקראים: מהות ועצמות הנפש, ביחס ללבושי הדיבור והמחשבה, שְׁאֵין בָּהֶם – בשכל ובמדות, בְּחִינַת אוֹתִיּוֹת עֲדֵין קָדֵם שְׁמֵתִלְבְּשׁוֹת בְּלִבוֹשׁ הַמְחַשְׁבָּה [כְּמוֹ שְׁנַתְּפָאָר בְּפֶרֶק כ וְכֹא בְּאֲרִיכוֹת, עֵין שָׁם]. – שענין האותיות מתחיל במחשבה, כשארם כבר חושב איך לבצע את השכל או את תאוות הלב, שכאן קיים ההבדל, שאדם אחד חושב ומדבר באותיות אלה, ואדם שני – באותיות אחרות. ואילו, בשעה שהוא מתעמק ב"שכל" עצמו, או

27. כן מובן מקיצור תניא מהצ"צ – שמוזכר כאן הג' ענינים ממלא, טובב וכולא קמי' וכו'. 28. ב"שער היחוד והאמונה" פרק ג. 29. חולין ס, ב. ראה זוהר בראשית כ, א.

בְּזֶה הַרְבֵּה, – להבין את ענין "אחדות ה'", וְשִׂמְחָה לְבוֹ וְתַגְל נִפְשׁוֹ אַף גִּילַת וְרֵגֶן כָּכֵל לֵב וְנִפְשׁ וּמֵאֵד בְּאִמּוּנָה³⁰ זו, כִּי רָבָה הִיא, כִּי הִיא קִרְבַּת אֱלֹהִים מִמֶּשׁ. – בשעה שהאדם חש היטב את ענין "אחדות ה'" הוא קרוב להקב"ה ממש. וְזֶה כֹּל הָאֵדָם וְתַכְלִית

הַדְּיוּט – ומה שגרוע ממנו – וּשְׂפֵל אַנְשִׁים, בְּהַתְקַרְבוּתוֹ לְמֶלֶךְ בְּשֵׁר וְדָם – ולא רק כשהוא מתקרב אליו, אלא יתירה מזו, הַמְתַּאכְסֵן וְדָר אֶתוֹ-עִמּוֹ בְּבֵיתוֹ, – של שפל האנשים, – ולא יחד בהיכל המלך, הרי, אם התקרבותו למלך בשר ודם, מסבה לאדם

שמחה גדולה ביותר, וְקָל וְחֶמֶד לְאִין קִין – שהשמחה גדולה במאד, לְקִרְבַּת וְדִירַת מֶלֶךְ מִלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוּשֵׁי-פְרוּדֵי הוּא, – שבשעה שהאדם מתקרב להקב"ה, ובאופן שהקב"ה כביכול דר ומתאכסן בדירתו – ודאי וודאי שדבר זה צריך להסב לאדם שמחה גדולה ביותר, וּבְדַכְתֵּיב³²: "כִּי מִי הוּא

ליקוטי אמרים - פרק לג

הרבה ישמח לבו ותגל נפשו אף גילת ורגן בכל לב ונפש ומאד באמונה זו כי רבה היא כי היא קרבת אלהים ממש וזה כל האדם ותכלית בריאתו ובריאות כל העולמות עליונים ותחתוני' להיות לו דירה זו בתחתוני' כמ"ש לקמן באריכות. והנה כמה גדולה שמחת הדיוט ושפל אנשים בהתקרבותו למלך בשר ודם המתאכסן ודר אתו עמו בביתו וק"ו לאין קין לקרבת ודירת ממ"ה הקב"ה וכדכתיב כי מי הוא זה אשר ערב לבו לגשת אלי נאם ה':

אֲשֶׁר עָרַב לְבוֹ לְגִשְׁתֵּי אֵלַי, נֶאֱמַר ה': – ועל-ידי אמונה והתבטלות ל"יחוד ה'", נעשה האדם קרוב להקב"ה, ובאופן שהקב"ה דר בדירתו יחד אתו.

בְּרִיאָתוֹ, וּבְרִיאַת כָּל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים - לְהִיּוֹת לוֹ - להקב"ה, דִּירָה זו בַּתַּחְתּוֹנִים, – בנבראים התחתונים, כְּמוֹ שֵׁיִתְבָּאֵר לְקַמְיָן בְּאִרְיֻכּוֹת. – שכל תכלית בריאת האדם וכל העולמות העליונים והתחתונים היא, כי נתאדה הקב"ה להיות לו "דירה" בנבראים התחתונים,

שיתגלה בהם ענינו האמיתי של "אחדות ה'" – כמו למשל דירתו של אדם, בה דר ונמצא עצמותו של האדם, כך תתגלה אמיתות ענין "אחדות ה'" בנבראים התחתונים. וְהֵנָּה, כְּמָה גְדוּלָּה שִׂמְחַת

יום שישי י"ב אדר

וְעַל זֶה – על הביטול ל"יחוד ה'", תִּקְנֵנוּ לְתֵן שִׂבְחָ וְהוֹדִיָּה לְשִׁמּוֹ וְתִבְרָה כָּכֵל בְּקֶר, וְלוֹמַר: "אֲשֶׁרִינוּ מֶה חֹבֵב חֲלַקְנוּ וְכו' וְמֶה יִפָּה יִרְשָׁתֵנוּ", כְּלוּמַר, כְּמוֹ שֶׁהָאֵדָם שֵׁשׁ וְשִׂמְחָה בִּירְשָׁה שֶׁנִּפְלָה לוֹ הוּן עֲתַק שְׁלֹא עִמַּל בּוֹ, כֵּן וְיֹתֵר מִכֵּן לְאִין קִין, יֵשׁ לָנוּ לְשִׂמְחָה עַל יִרְשָׁתֵנוּ שֶׁהִנְחִילָנוּ אֲבוֹתֵינוּ, הוּא יַחֲדָה ה' הָאֱמִתִּי, אֲשֶׁר אֶפְלוּ בְּאֶרֶץ מִתְחַת - אִין⁸⁴ עוֹד מִלְבָּדוֹ, וְזוֹ הִיא דִּירַתוֹ בַּתַּחְתּוֹנִים. –

שְׁנֵאמַר³³: "וְצַדִּיק בְּאִמּוּנָתוֹ יִתְחַה", כְּלוּמַר, כְּאִלוֹ אֵינָה רַק מְצוּה אַחַת, הִיא הָאִמּוּנָה לְבִדְהָ, כִּי עַל יְדֵי הָאִמּוּנָה לְבִדְהָ – בענין "יחוד ה'" האמיתי, כפי שלמדנו לעיל, יבא לקיום כל

הַתְּרִי"ג מְצוּת. דְּהֵינּוּ, כְּשִׂיחִיהָ לְבוֹ שֵׁשׁ וְשִׂמְחָה בְּאִמּוּנָתוֹ בְּיַחְדוֹ ה' בְּתַכְלִית הַשְּׂמִיחָה, כְּאִלוֹ לֹא הִיתָה עֲלָיו רַק מְצוּה זו לְבִדְהָ, וְהִיא לְבִדְהָ תַכְלִית בְּרִיאָתוֹ וּבְרִיאַת כָּל הָעוֹלָמוֹת – כמו למשל, אִילוֹ יָדַע הָאֵדָם, שְׂקִימַת לִגְבִּיו מְצוּה אַחַת בַּלְבַּד, וְהִיא תַכְלִית בְּרִיאָתוֹ וּבְרִיאַת כָּל הָעוֹלָמוֹת, הִרִי הִיָּה מִתּוֹךְ שִׂמְחָה רַבָּה בְּיֹתֵר מִקִּיָּם אוֹתָהּ מְצוּה – באותה מדה עליו לשמוח במצות האמונה ב"יחוד ה'" הָאֱמִתִּי, הִרִי כְּכֵן וְחִיּוֹת נִפְשׁוֹ בְּשִׂמְחָה רַבָּה זו תִּתְעַלָּה נִפְשׁוֹ לְמַעְלָה

ליקוטי אמרים - פרק לג

ועל זה תיקנו ליתן שבח והודיה לשמו ית' בכל בקר ולומר אשרינו מה טוב חלקנו וכו' ומה ושמח בירושה שנפלה לו הון עתק שלא עמל בו כן ויותר מכן לאין קין יש לנו לשמוח על ירושתנו שהנחילנו אבותינו הוא יחוד ה' האמיתי אשר אפי' בארץ מתחת אין עוד מלבדו וזו היא דירתו בתחתונים וז"ש רז"ל תרי"ג מצות ניתנו לישראל בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה כלומר כאלו אינה רק מצוה אחת היא האמונה לבדה כי ע"י האמונה לבדה יבא לקיום כל התרי"ג מצות דהיינו כשיחיה לבו שש ושמח באמונתו ביחוד ה' בתכלית השמחה כאלו לא היתה עליו רק מצוה זו לבדה והיא לבדה תכלית בריאתו ובריאת כל העולמות הרי בכח וחיות נפשו בשמחה רבה זו תתעלה נפשו למעלה מעלה על כל המונעים קיום כל התרי"ג מצות מביט

מַעְלָה, עַל כָּל הַמוֹנְעִים קִיּוֹם כָּל הַתְּרִי"ג מְצוּת מִפְּנֵי – הפרעות הנובעות מגופו ונפשו הבהמית, וּמַחֲוִין. – הפרעות

שהנבראים התחתונים ידעו ויהיו בטלים לענין "אין עוד מלבדו", שאין שום דבר קיים בלעדי הקב"ה. ענין זה נקרא "ירושה", שכן, בעבודתנו העצמית, לא היינו יכולים להגיע לענין "יחוד ה'" האמיתי. אלא, קבלנו דבר זה בירושה מאבותינו, שענין "אחדות ה'" יובן וייקלט היטב

בנשמתו של יהודי. וְזֶהוּ שְׁאֵמַר רַז"ל³³: תְּרִי"ג מְצוּת נִתְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל, בָּא חֲבֻקוֹק וְהֶעֱמִידֵן עַל אַחַת, – היא מצות האמונה.

30. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ער רופט עס אן אמונה - ווייל דאס איז מיוסד [הוא קורא לכך אמונה - מפני שזה מיוסד] על האמונה שבדבר ה' שמים נעשו גו' ועוד שאפילו הענין דאחדות השם האמיתית הוא באמונה אצל כאו"א (עיי'ן ס, ב. קמא, ב), ועוד י"ל שהוא וכו'".
31. פרק ל"ו. 32. ירמ"י ל, כא. 33. מכות כד, א. 34. חבקוק ב, ד.

כמו שכתוב: "צדיק באמונתו יחיה", "יחיה" דייקא, - דוקא, בתחנת המתים, הדרך משל, כך תחיה נפשו בשמחה רבה זו. והיא שמחה כפולה ומכפלת, כי מלבד שמחת הנפש המושללת - הנפש

שמבינה, בקרבת ה' ודירתו אתו-עמו - את קרבת ה', והיותו "דר" בדירה אחת אתו עמו - שזאת היא שמחה עצומה לנפש, הרי נוסף על כך,

הנובעות מהסובב אותו, והיינו: שכל המניעות הנובעות מגופו ונפשו הבהמית ומעניני העולם, לא ימנעו אותו מלקיים תר"ג המצוות. שכן, מאחר שהוא חש את האמונה בענין "יחוד ה'", שאין

שום דבר מבלעדי ה', הרי שאין שום דבר שבידו להפריע לו לקיים תורה ומצוות שהן רצונו של הקב"ה, ולכן - ה"אמונה" היא יסוד כל המצוות. וזהו שאמר באמונתו יחיה" -

ליקוטי אמרים - פרק לג

ומחוץ. וזהו שאמר באמונתו יחיה יחיה דייקא כתחית המתים דרך משל כך תחיה נפשו בשמחה רבה זו והיא שמחה כפולה ומכפלת כי מלבד שמחת הנפש המשכלת בקרבת ה' ודירתו אתו עמו.

שבת קודש י"ג אדר

שהשמחה היא כפולה: שמחת הנפש על קרבתה להקב"ה, והשמחה על גרימת הנחת רוח והשמחה להקב"ה כביכול. וזהו שכתוב: "ישמח ישראל בעושיו", - "בעושיו" פרוש שכל מי שהוא מזרע ישראל - יש לו לשמח בשמחת ה', אשר - הקב"ה, שיש ושמח

בדירתו בתחתונים, שהם - הנבראים שבעולם,

בחינת עשיה נשמית ממש. - ובהם קמה דירה להקב"ה. ולכן נאמר

"בעושיו" - לשון עשיה, לאמור: שהשמחה היא גדולה ביותר ממה שהדירה

להקב"ה כביכול, מוקמת בתוך הנבראים שבעולם

העשיה. וזהו שכתוב "בעושיו" לשון רבים, -

אלה שעושים אותו (לכאורה היה צריך לומר "ישמח ישראל בעושו" -

לשון יחיד) שהוא עולם הזה הנשמי המלא קלפות וסגרא אחרא, שנקרא

"רשות הרבים" - ולא רשות היחיד, יחידו של עולם, אלא רשות של קליפות, שהן רבות

ו"טורי דפרודא", - הרים המפרידים, שכל אחד לעצמו הוא הר נפרד גבוה, וכל אחד מהם יש מי שעשה אותו - הוא ה' (לכן נאמר

"עושיו" לשון רבים). ואתהפכין לנהורא, - והם נהפכים לאור, ונעשים "רשות היחיד" ליחודו ותכנה, באמונה זו: - על-ידי

אמונתו של יהודי ב"אחדות ה'" האמיתית - כל זה נעשה "רשות היחיד" ל"יחודו של עולם", ולכן נאמר "בעושיו" לשון רבים, שהשמחה למעלה היא במיוחד מכך שכל עניני העשיה הנפרדים

נהפכים לאור הקדושה על-ידי האמונה בענין "אחדות ה'".

עוד זאת ישמח בכפלים בשמחת ה' וגדל נחת רוח לפניו ותכנה באמונה זו, - שבנפש האדם, דאתכפיא סגרא אחרא ממש ואתהפך חשוכא לנהורא, - ממה שה"סגרא אחרא" נכפית ממש, והחושך נהפך לאור, שהוא חשך הקלפות שפעולם הזה

ליקוטי אמרים - פרק לג

ישמח בכפליים בשמחת ה' וגודל נחת רוח לפניו ית' באמונה זו דאתכפיא ס"א ממש ואתהפך חשוכא לנהורא שהוא חשך הקליפות שבע"הו החומרי המחשיכים ומכסים על אורו ית' עד עת קץ כמ"ש קץ

שם לחשך [דהיינו קץ הימין שיעביר רוח הטומאה מן הארץ ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו וכמ"ש לקמן] ובפרט בארצות עו"ג שאורים טמא ומלא קליפות וס"א ואין שמחה לפניו ית' כאורה ושמחה ביתרון אור הבא

מן החשך דייקא. וז"ש ישמח ישראל בעושיו פי' שכל מי שהוא מזרע ישראל יש לו לשמחה בשמחת ה' אשר שש ושמח בדירתו בתחתוני' שהם בחי' עשיה גשמית

ממש. וז"ש בעושיו לשון רבים שהוא עו"הו הגשמי המלא קליפות וס"א שנק' רשות הרבים וטורי דפרודא ואתהפכין לנהורא ונעשים רשות היחיד ליחודו ית' באמונה זו:

החמרי המחשיכים ומכסים על אורו ותכנה "עד עת קץ", כמו שכתוב: "קץ ששם לחשך" - שיגיע זמן בו יהיה סוף לחושך הקליפות המכסות על אור הקדושה.

[היינו "קץ תמיון", - כשיתגלה ה"מיון" שלמעלה, שיעביר -

הקב"ה, את רוח הטמאה מן הארץ, וינגלה כבוד ה', וראו כל בשר יחדיו]³⁶,

וכמו שיתבאר לקמן]³⁷. - מכל זה יהיה כשהקליפה תתבטל, ואילו עתה, כשהקליפה עדיין מכסה על

הקדושה, הרי, כשהאדם, באמונתו בענין "יחוד ה'",

שובר את הקליפה, והופך את חושך הקליפה לאור, יש בכך משום גרימת נחת רוח רב להקב"ה. ובפרט פחיון לארץ, שאויר ארץ העמים טמא ומלא קלפות וסגרא אחרא, ואין שמחה לפניו

ותכנה - כמו, כאורה ושמחה - בצירוף המעלה של ביתרון אור הפא מן החשך דייקא. - דוקא, מהפיכת החושך לאור. - וכשבחוץ

לארץ נקלט בו ענין "אחדות ה'", יש בכך מקום גרימת שמחה גדולה מיוחדת למעלה. בהתאם לכך, מובן ממילא, שככל שגדול יותר החושך השורר במקום - כך גדולה יותר הנחת רוח למעלה הנובעת

מהאמונה ב"אחדות ה'" שיהודי הנמצא באותו מקום מאמין. הרי,

35. איוב כח, יג. 36. ישעי' מ, ה. 37. סוף פרק ל"ו. 38. תהלים קמט, ב.

יום ששי ז אדר א ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תרומה, ששי עם פירש"י.
תהלים: לט"מג.
תניא: ומקדושה זו . . . מעט מעט.

כל איש בישראל עליו לדעת, כי הוא שליח אדון כל, למען הביא לפועל – בכל מקום שהוא – רצונו ית' וכוונתו בבריאת העולם, שהם להאיר את העולם באור תורה ועבודה, והוא ע"י קיום מצות מעשיות והשרשת מדות טובות.

יום

יום ראשון ז אדר שני ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקרא, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: לט"מג.
תניא: פרק לו. והנה . . . 90" ואפסי עוד.

אז מען געהט אין גאס דארף מען טראַכטען דברי תורה צי אין מחשבה צי אין דבור, דאָס ווענדט זיך, צי מען מעג ע"פ דין ריידען דאָרטען דברי תורה. אָבער אז ער געהט און איז ניט פארנומען אין דברי תורה, זאָגט איהם דער שטיין אויף וועמען ער טרעט: בולאך (גולם) וואָס טרעסטו אויף מיר? מיט וואָס ביסטו העכער פאר מיר?

תרגום חפשי

כאשר הולכים ברחוב צריך להרהר בדברי תורה, או במחשבה או בדבור – הדבר תלוי אם מותר, על פי דין, לדבר שם דברי תורה, אך אם הוא מתהלך ואינו עסוק בדברי תורה – מטיחה בו האבן עליה הוא דורך: גולם מדוע אתה דורך עלי? במה אתה נעלה עלי?!

שבת ח אדר א ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תרומה, שביעי עם פירש"י.
תהלים: מד"מח.
תניא: פרק כח. ואפילו . . . ממש עמו.

דער אלטער רבי האָט אַמאָל אריינגערופען א יונגעראַמן פון דעם מגיד'ס תלמידים, און האָט איהם געזאָגט – מיט א ניגון, כדרכו – : "איך האָב א מצוה פון ולמדתם אותם את בניכם, דו האָסט א מצוה פון זון ומפרנס בני ביתו, לאָמיר זיך בייטען: איך וועל דיר געבען דו זאָלסט קענען מקיים זיין דיין מצוה, און דו לערען מיט מיין זון – דאָס איז געווען דער מיטעלער רבי – און האָט איהם מבאר געווען סדר הלימוד: דאָס ערשטע לערענט מען אותיות א. ב. ג. . . וואָס איז אן אלף – א פינטעלע פון אויבען, א פינטעלע פון אונטען, א קו באמצע – דאָס איז אן אלף. א קינד מוז וויסען, אז דער אלף פון תורה איז דער יוד פון אויבען דער יוד פון אונטען מיט דעם קו פון אמונה וואָס באהעפט זיין". נאָך א נוסחא איז דאָ: "א יוד למעלה דאָס איז די נשמה, א איד למטה דאָס איז דער גוף און א קו של יראת שמים באמצע".

תרגום חפשי

רבינו הזקן זימן אליו אברך מתלמידי המגיד, ואמר לו – בניגון, כדרכו – : "עלי יש מצוה של 'ולמדתם אותם את בניכם', עליך יש מצוה של לזון ולפרנס בני ביתו, הבה נתחלף; אני אתן לך כדי שתוכל לקיים את המצוה שלך, ואתה למד עם בני – הי' זה אדמו"ר האמצעי – וביאר לו סדר הלימוד: ראשית לומדים אותיות א. ב. ג. . . מהי 'אלף' – נקודה ממעל ונקודה מתחת, קו באמצע – זוהי 'אלף'. ילד יהודי חייב לדעת שה'אלף' של תורה הוא ה"יוד" שממעל ה"יוד" שמתחת עם קו האמונה שמחברם". ישנה גרסה נוספת: "יוד" למעלה זוהי הנשמה, "יוד" למטה – זהו הגוף, וקו של יראת שמים באמצע".

ראשון

יום

שני

לג היום יום. . .

יום שני ח אדר שני ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקרא, שני עם פירש"י.
תהלים: מד"מח.
תניא: והנה תכלית . . . "מור" במציאות.

יום

שני

אאמו"ר כותב באחד ממכתביו: טובה פעולה אחת מאלף אנהות. אלקינו חי, ותורה ומצות נצחיים המה, עוזב את האנחה ושקוד בעבודה בפועל ויחנך האלקים.

יום ראשון ט אדר א ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תצוה, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: מט"נד.
תניא: פרק כט. אך . . . "לור" וגסותן.

אז מען געהט אין גאס און מען טראַכט משניות תניא, און מ'זיצט אין קראָם (סטאַר) מיט א חומש, א תהלים, איז איצט איז דאָס טייערער, ווי אין דער צייט, ווען אין גאס (סטריט) איז געווען ליכטיג באור תורה. מ'טאַר ניט געהן אין גאס אליבא רקניא, מען דארף האָבען תורה, מיט וואָס צו געהן אין גאס.

תרגום חפשי

כשהולכים ברחוב וחושבים משניות תניא, ויושבים בחנות עם חומש, תהלים – הרי זה יקר עתה יותר מכפי שהיה בזמן שהרחוב היה מואר באור תורה. אסור להלך ברחוב 'על קיבה ריקה'. יש להצטייד בתורה עמה יתהלכו ברחוב.

יום

שלישי

יום שלישי ט אדר שני ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקרא, שלישי עם פירש"י.
תהלים: מט"נד.
תניא: ולזה נתן . . . "מור מהאר"י ז"ל.

בברכת בורא נפשות אומרים על כל מה שבראת - הכ"ף בחולם ולא בקמץ. גודל התשוקה להתקשרות, יכול להשיע רק כאשר ילמוד מאמרי החסידות שאומר הרב וכותב, כי בראית פנים בלבד לא סגי [די].

יום שני י אדר א ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תצוה, שני עם פירש"י.
תהלים: נה"נט.
תניא: והסיבה . . . "לור" בשר אדם.

בברכת המזון קודם מים אחרונים אומרים על נהרות בבל, למנצח בנגינות, אברכה, זה חלק. ביום שא"א בו תחנן: שה"מ בשוב, לבני קרח, אברכה, זה חלק. אחר מים אחרונים וידבר אלי.

יום

רביעי

יום רביעי י אדר שני ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקרא, רביעי עם פירש"י.
תהלים: נה"נט.
תניא: וגם כבר . . . "92" מחייהו כו'.

טרם הנסיעה ממקום מדורו יסדר א חסידישען פארבריינגען, ויקבל ברכת הפרידה מחבריו

יום רביעי

הטובים, וכמאמר הידוע: חסידים זעגענען זיך ניט, ווייל מען פאָהרט זיך קיינמאל ניט פּאַנאַנדער, וואו מ'איז – איז מען איין משפחה [חסידים לא נפרדים, כי לעולם אינם נוסעים] [מתרחקים] איש מרעהו. בכל מקום שהם – הינם משפחה אחת].

יום שלישי **יא אדר א** ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תצוה, שלישי עם פירש"י.
תהלים: ס"סה.

תניא: וכמאמר הלל . . . "לוי האדם עצמו.

ידוע ומקובל בענין הכוונות שבתפלה, אשר אלו שאין דעתם יפה לכוון, מפני העדר הידיעה או מפני שאין בכחם לזכור כוונות הפרטיות בעת התפלה, מספיק שיכוונו כוונה כללית: להיות תפלתו נשמעת לפניו ית' עם כל הכוונות המבוארות בספרי קבלה.

יום

יום חמישי **יב אדר שני** ה'תש"ג

תענית אסתר מוקדם. סליחות, אבינו מלכנו. מחצית השקל.

שיעורים. חומש: ויקרא, חמישי עם פירש"י.
תהלים: ס"סה.

תניא: רק שאח"כ . . . ארצך וגו'.

חסידות כוללת שני ענינים עקריים: א) הבנת כל הלכה בשרשה ומקורה העצמי ברוחניות, היינו בספירות ומדריגות בכל עולם ועולם לפי ענינו כמבואר בדא"ת. ב) הבנת ענין כל הלכה בעבודה, היינו שהגם שהיא חכמה ושכל אלקי ודין התורה, מ"מ צריך למצוא בזה ענין בעבודה בהנהגת האדם בחיי עולם זה.

יום רביעי **יב אדר א** ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תצוה, רביעי עם פירש"י.
תהלים: סו"סח.

תניא: וא"כ הוא . . . "72" ספי"ג.

כתיב מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו. יש לך אנשים שהם גדולי השם בחכמתם או בעשרם, אבל מתן אדם כשהאדם נותן את האדם שלו באיזה התעסקות בהחזקת הדת, הנה לא זו בלבד כי ירחיב לו, אלא עוד זאת כי לפני גדולים ינחנו.

יום

יום ששי **יב אדר שני** ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקרא, ששי עם פירש"י.
תהלים: סו"סח.

תניא: פרק לז. והנה . . . בעבירה ח"ו.

דער אָנהויב פון פרשת הקרבנות איז: אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. עס האָט דאָך געדארפט שטיין אדם מכם כי יקריב גו', זאָגט דער אלטער רבי: אדם כי יקריב, בכדי אז א מענש זאָל ווערען נעהנטער צו השי"ת איז מכם קרבן לה', פון אייך אליין דארף זיין דער קרבן, מקריב זיין זיין אייגענע בהמה, דעם יצר הרע וואָס ווערט אָנגערופען נפש הבהמית.

תרגום חפשי

התחלת פרשת הקרבנות היא: "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'". צריך הי' להיות כתוב "אדם מכם כי יקריב גו'?"

שישי

אומר אדמו"ר הזקן: 'אדם כי יקריב' – כדי שאדם יתקרב להשי"ת, הרי 'מכם קרבן לה' – מכם עצמכם צריך להיות הקרבן, להקריב את ה"בהמה" הפרטית – את היצר הרע שנקרא נפש הבהמית.

יום חמישי יג אדר א ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תצוה, חמישי עם פירש"י.
תהלים: סט"עא.
תנאי: ובפרט . . . "72" נגדי תמיד.

במנחה אין אומרים תחנון.

אאמו"ר אמר: בא מיר איז ברור, אז א חסידישער איד זיצט אין בית המדרש, און לערענט אדער חזר"ט א חסידות ברבים, איז א שמחה בא די זיידעס, און זייער שמחה איז מספיק פאר איהם, קינדער און קינד'ס קינדער רוב טוב בגשמיות וברוחניות.

תרגום חפשי

אאמו"ר אמר: ברור לי, כאשר יהודי חסידי יושב בבית המדרש ולומד או חוזר חסידות ברבים, הרי זו שמחה אצל זקיניי, ושמחתם מספקת עבורו, לבניו ולבני בניו – רוב טוב בגשמיות ורוחניות.

שבת יג אדר שני, פרשת זכור ה'תש"ג

הפטורה: כה אמר ה'. אומרים אב הרחמים, אין אומרים צדקתך.

שיעורים. חומש: ויקרא, שביעי עם פירש"י.
תהלים: סט"עא.
תנאי: ומעות . . . "זמ" התפלה.

ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, שרפו ידיהם מדברי תורה. אז מ'וערט שוואך אין תורה, וואָס דער לימוד התורה איז דאָך על מנת לעשות ולקיים, קומט עמלק און קיהלט אָפּ דעם אידען, וילחם עם ישראל, ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה, – דכל אחד מישראל יש לו אות אחת בתורה, ולכן נהגו כל ישראל לכתוב אות בתורה, – און עמלק מאכט קאלט קדושת התורה. והעצה לזה בחר לנו אנשים, אנשי משה, ואתפשטותא דמשה בכל דרא, שבכל דור יש ראשי אלפי ישראל. וצא הלחם בעמלק ל' יחיד, לפי שהתורה היא נצחית בכל דור ובכל זמן ובכל מקום בשוה.

תרגום חפשי

"ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים" – "שרפו ידיהם מדברי תורה". כשמתרפים בתורה, שלימוד התורה היא הרי על מנת לעשות ולקיים – בא עמלק ומצנן התלהבותו של יהודי; "וילחם עם ישראל" – ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה, – דכל אחד מישראל יש לו אות אחת בתורה, ולכן נהגו כל ישראל לכתוב אות בתורה – ועמלק מצנן את קדושת התורה. והעצה לזה: "בחר לנו אנשים", אנשי משה, ואתפשטותא דמשה בכל דרא, שבכל דור יש ראשי אלפי ישראל. "וצא הלחם בעמלק" – בלשון יחיד, לפי שהתורה היא נצחית בכל דור ובכל זמן ובכל מקום בשוה.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - ז' י"ג אדר ה'תשס"ז

יום ראשון

הלכות טמאת מת פ"ק כד

א. בית שחלקו בקנקנים [של חרס] טהורות מן הארץ עד הקורות, וטמאה בחציו האחד - אם היה פי הקנקנים כלפי הטהרה, הרי אלו מצילות; ואם היו כלפי הטמאה, אינן מצילות. טחן בטיט [ופיהם כלפי טומאה], בין מבפנים בין מבחוץ - רואין: אם יכול השיט לעמד בפני עצמו, מציל; ואם לאו - אינו מציל, והרי הכל אהל אחד.

ב. בית שחלקו בנסרים [גזרי עץ] או ביריעות - אם חלקו מן הצנדין [לאורכו], או מכלפי הקורות [בין הריצפה לתקרה], והיתה הטמאה בבית - כלים שבין המחיצה ובין הכתל, או שבין המחיצה ובין הקורות, טהורין. היתה הטמאה בין המחיצה לכתל, או בין מחיצה לקורות - כלים שבבית טמאין; שאין המחיצה מונעת הטמאה שלא תצא ותטמא, כענין שבארנו באהל שבתוך הבית. היו הכלים בתוך עבי המחיצה עצמה - בין שהיתה הטמאה לפניו מן המחיצה, או שהיתה בתוך הבית - אם היה מקום הכלים טפח על טפח, טמאים; ואם לאו, טהורין. וכבר בארנו ביצד דין הבית, אם חלקו מכלפי ארצו.

ג. בית שהוא מלא תבן, ואין בינו לבין הקורות [של תקרה] פותח טפח, טמאה בפנים, בין בתוך התבן בין שהיתה בין תבן לקורות - כל הכלים שפגג יציאת הטמאה במלואו של פתח, טמאים. היתה טמאה חוץ לתבן במלואו של פתח - כלים שבפנים - אם יש במקומם טפח על טפח על רום טפח, טהורין; ואם לאו, טמאין. ואם יש בין תבן לקורות פותח טפח - בין כך ובין כך, טמאין; שאין התבן חוצץ, מפני שסתם תבן דעתו לפנותו.

ד. כתל שבין שני בתים, וטמאה בתוך הכתל - בית הקרוב לטמאה טמא, והקרוב לטהרה [- רחוק מן הטומאה] טהור; היתה מחצתה למחצתה, שניהם טמאין. היתה טמאה באחד משני הבתים, והכלים בתוך הכתל - מחציו וכלפי טמאה טמאים, מחציו וכלפי טהרה טהורין; מחצתה למחצתה, הרי הם טמאין. וכן מצויכה [- שכבת טיט] שבין הבית והעליה, והטמאה בתוך המעזיבה - מחציתה ולמטה, הבית טמא והעליה טהורה; מחציתה ולמעלה, העליה טמאה והבית טהור; מחצתה למחצתה, שניהם טמאין. היתה טמאה באחד מהם, וכלים בתוך המעזיבה - מחציתה וכלפי טמאה טמאין, מחציתה וכלפי טהרה טהורין; מחצתה למחצתה, שניהם טמאין. ותחת השמים, וטמאה בתוכה - מחציתה ולמטה - הבית טמא; והעומד מלמעלה - אפילו כנגד הטמאה - טהור, שהרי פשטה הטמאה בכל הבית. היתה הטמאה מחציתה ולמעלה - הבית טהור, והעומד מלמעלה כנגד הטמאה טמא.

מחצתה למחצתה - הבית טמא, והעומד מלמעלה כנגד הטמאה טמא; שהרי אי אפשר לצמצם [- לדייק].

ה. וכן כתל המשמש את הבית, ידון מחצתה למחצתה. ביצד? כתל שהוא לאויר [תחת השמים], וגג הבית סמוך לכתל, ואינו מרכב על הכתל [- הכותל בולט], וטמאה רצוצה בתוך הכתל - היתה מחצתה ולפנים - הבית טמא, והעומד מלמעלה על ראש הכתל טהור, כעומד על גג הבית. היתה מחצתה ולחוץ - הבית טהור, והעומד מלמעלה כנגד הטמאה טמא, שהרי לא פשטה טמאה בתוך הבית. היתה הטמאה מחצתה למחצתה - הבית טמא, והעומד מלמעלה טהור, שהרי פשטה טמאה בבית. נטל [- קילוף שכבה] מהכתל מבפנים, או שהוסיף בכתל מבחוץ, עד שנמצאת הטמאה מחצתה ולפנים - הבית טמא; נטל מבחוץ, או שהוסיף בעבי הכתל מבפנים, עד שנמצאת הטמאה מחצתה ולחוץ - הבית טהור. היתה הטמאה נתונה על גבי הכתל, אפילו מחצתה ולפנים - הבית טהור.

ו. בית המשמש את הכתל, ידון כקלפת השום [אף שכבה דקה תחצו]. ביצד? החופר שני כוכים [קברים בסלע] או שתי מערות זו בצד זו, עד שנמצאו שני בתים [- חללים] חפורים בקרקע, ונעשה ביניהם כתל המכדייל בין שניהם, והיתה טמאה בבתים, וכלים בכתל - אם יש עליהם כקלפת השום, טהורין. היתה טמאה בכתל זה, וכלים בבתים - אם יש עליהם כקלפת השום, טהורים. הנה למדת, שכתל בנזן, נדון מחצתה למחצתה; וכתל הפלע [- הסלע משמש ככותל] או שנעשה מגוש הארץ כשחופר מכאן ומכאן, נדון כקלפת השום.

ז. כתל שחצו עביו בנזן וחציו סלע, נדון מחצתה למחצתה.

ח. טמאה שהיתה בין קורות [התקרה] הבית - אפילו אין תחתיה אלא כקלפת השום, הבית טהור; ורואין את הטמאה כאלו היא רצוצה בארץ, ומטמאה כנגדה בלבד. ואם יש במקומה טפח על טפח, הכל טמא; וכן אם היתה נראית בתוך הבית - בין כך ובין כך, הבית טמא. שני פתחים זה על גבי זה, וטמאה בכתל שביניהם - אם נראית שהיא לתוף אחד מהם, הוא טמא וחברו טהור; ואם לאו, נדונין מחצתה למחצתה.

הלכות טמאת מת פ"ק כה

א. עמוד שהוא עומד בתוך הבית, וטמאה רצוצה תחתיו - טמאה בוקעת ועולה בוקעת יורדת, ואינו מטמא אלא כנגד הטמאה בלבד. ואם היה פרח [- קישוט] יוצא מעמוד זה, וכלים תחת הפרח - הכלים טהורים, שאינו מטמא אלא כנגד הטמאה בלבד.

ב. ואם יש במקום הטמאה טפח על טפח על רום טפח

יצא ראשון, החי טהור; שהרי לא נגע בו משיצא לאויר העולם. ואם החי יצא ראשון, הרי הוא טמא; שהרי אי אפשר שלא יגע בו המת משיצא לאויר העולם - מפני שהוא מתגלגל אחריו פאָךְ, שאין בו רוח חיים כדי להצמיד עצמו.

יב. האשה שילדה וְלד מת, אפלו נפל קטן כמו שבארנו - הרי היא טמאה טמאת שבועה. מת עברה בתוך מעיה, ופשטה החיה [- מילדת] את ידה ונגעה בו - החיה טמאה שבועה, והאשה טהורה עד שיצא הנלד; וטמאת החיה מדבריהם - גורה, שטמאתה בו משיצא לפרודוד [פרודודור של האשה]. אכל מן התורה, אין מגע בית הסתרים [- מקומות מוסתרים בגוף] מגע; הואיל והוא בתוך המעים, הנוגע בו טהור. וכן הבלע טבעת טמאה, וחזר ובלע אחריה טבעת טהורה - אף על פי שנגעו זו בזו בנדאי בתוך מעיה, אינו מגע; והטמאה בטמאתה, והטהורה בטטהרתה.

בריה רחמנא דסייען

הלכות פרה אדמה

יש בכללן שתי מצוות עשה; וזה הוא פְּרִטָּן: (א) דין פרה אדמה; (ב) דין טמאת מי נדה וטהרתן. ובאור שתי מצוות אלו - בפרקים אלו.

הלכות פרה אדמה פרק א

א. מצות פרה אדמה, שתהיה בת שלש שנים או בת ארבע; ואם היתה זקנה - כשרה, אלא שאין ממתנין לה, שפא תשחיר ותפסל. ואין לוקחין עגלה ומגדלין אותה, שנגאמר: "ויקחו אליך פרה", לא עגלה. מצאו עגלה - פוסקין [ומשלמים] עליה דמים, ותהיה אצל בעליה עד שתגדיל ותעשה פרה; ולוקחין אותה מתרומת הלשכה.

ב. זה שנגאמר בתורה "תמימה" - תמימת אדמות, לא תמימת קומה; אלא אם היתה ננסה, כשרה כשאר הקדשים. היו בה שתי שערות לבנות או שחרות, בתוך גמה אחת, או בתוך שתי כוסות [- גומות] והן מוכיחות [- מונחות] זו על זו - פסולה.

ג. היו בה שתי שערות, עקרן [- מקום צמיחתם] מאדים וראשן משחיר, עקרן משחיר וראשן מאדים - הכל הולך אחר העקר; וגוזז במספרים את ראשן המשחיר, ואינו חושש משום גזה בקדשים - שאין פונתו לגזוז.

ד. וצריף שישאר מן המאדים כדי שתנטל בזוג [- מספריים] - שכל שצרה שאינה נטלת בזוג, הרי היא כאלו אינה; לפיכך, אם היו בה שתי שערות לבנות או שחרות שאינן נלקטין בזוג - הרי זו כשרה.

ה. היו קרניה או טלפיה שחורים, יגד [- יחתור]; גלגל העין והשנים והלשון, אין מראיהן פוסלין בפרה.

ו. הנה בה יבלת, וחתכה - אף על פי שצמח במקומה שער אדם, פסולה.

- הרי הוא כקבר סתום, ומטמא מכל סביביו; והבית כלו טמא, שהרי האהיל על הקבר.

ג. טמאה שהיא בתוך הכתל, ומקומה טפח על טפח על רום טפח - כל העליות הבנויות על כתל זה, אפלו עשר - טמאות, שהרי הכתל כלו קבר סתום עד סופו; והוא כתל כל העליות, וכל עליה מהן מאהלת על הקבר. בנה בית בצד הכתל מכאן, ובית מכאן, ובנה עליה על גבי שני הבתים, עד שנמצא ראש הכתל הטמא הוא באמצע קרקע העליה - הרי העליה טמאה, שהרי האהילה על הקבר. והעליה השניה הבנויה על גבה - טהורה, מפני שהן זו על גב זו, ואין הכתל הטמא כתלה.

ד. חר גדול שבועבי הכתלים שדרך בני אדם לעשות אותו לתשמיש, והוא הנקרא 'פרדסיק', שהיתה טמאה מנחת בתוכו, ויש עליו דלתות סגורות - הבית טהור. היתה הטמאה רצוצה בקרקעו, או בכתליו, או בגגו - רואין את כל החר כלו כאלו הוא אטום, ורואין מקום הטמאה: אם הוא בחצי עבי הכתל שלפנים, הבית טמא; ואם היתה הטמאה מחצי כתל ולחוץ, הבית טהור; מחצה למחצה, הבית טמא.

ה. שני פרדסקין זה בצד זה, או זה על גב זה, וטמאה מנחת באחד מהם, ונפתח [הדלת] - הוא והבית טמא, וחרבו טהור; היתה טמאה רצוצה בתוך הבנין - רואין את הפרדסקין כאלו הן אטומין, וידון מחצה למחצה.

ו. כזית מן המת מדבק באסקפת הבית מבחוץ, הבית טהור; הנה רצוץ תחת האסקפה, ידון מחצה למחצה. הנה מדבק למשקוף, הבית טמא.

ז. קלב שאכל בשר המת, ומת בתוך שלשה ימים [שלא נתעכל], והרי הוא מטל על האסקפה - רואין חלל הטמאה מגופו [מהמקום בגוף בו נמצאת הטומאה]: אם הוא מכנגד המשקוף ולפנים, הבית טמא; ומכנגד המשקוף ולחוץ, הבית טהור.

ח. האשה שמת עברה בתוך מעיה - אם נעשה ראש הנפל כפקה של שתי [- כדור חוטי צמר] - בין שנפתח הרחם, עד שנראה הראש, נטמא הבית מפני העבר, אף על פי שעדין לא יצא.

ט. האשה שהיא מקשה לילד, ויצאת מבית לבית, והפילה נפל מת בבית השני - הרי הבית הראשון טמא בספק: שפא כשהיתה בו, יצא ראשו של נפל זה. במה דברים אמורים? בשלא הנה ראש הנפל כפקה של שתי. אכל אם העגיל ראש כפקה - הבית הראשון טהור; שאילו נפתח רחמה שם, לא היתה יכולה להלך על רגליה; לפיכך, אם היתה נטלת באגפים [- בידי חברותיה], והוציאה מבית לבית - הבית הראשון טמא בספק, אף על פי שהעגיל ראש כפקה של שתי.

י. האשה שהפילה שלייה, הבית טמא ודאי; חזקה הוא, שאין שלייה בלא ולד.

יא. מי שילדה שני ילדים, אחד חי ואחד מת - אם המת

לתת האפר במים] ולהזות מאַפְרָה, ואף על פי שצדין לא העריב שמשן; שְׁזָה שְׁנֵאָמַר בְּכָל הַפְּרָשָׁה "איש טהור", הוא הטהור למעשר שני; אף על פי שאינו טהור לתרומה עד שיעריב שמשו - הרי זה טהור לפרה.

יד. הצדוקין היו אומרים, שאין מעשה הפרה פשר אלא במערכי שמש; לפיכך היו בית דין בבית שני מטמאין את הכהן השורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו, וטובל, ואחר כך עוסק בה - כדי לבטל דברי אלו הגוים שמורין מהעולה על רוחם, לא מן הקבלה. וכן כל הכלים שמכניסין לתוכן אפר הפרה, כגון טבילי יום היו.

טו. החותף שפופרת של קנה להניח בה אפר חטאת - יטמא אותה ויטבילנה, ואחר כך יניח בה. והחותף את השפופרת והמטבילה - טעון טבילה, מפני שעשאהו בטמא מת בשביעי שלו; ולפיכך אינה צריכה הזיה שלישי ושביעי, אלא מטמאה - כדי להראות לצדוקין, ומטבילה ונותן בה.

יום שני

הלכות פרה אדמה פרק ב

א. מעלות [- חומרות] יתרות עשו בטירת פרה אדמה, והרחקות גדולות הרחיקו מטמאת המת בכל מעשיה; מפני שהיא כשרה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל בה. ומפני זה, כשמפרישין הכהן השורף אותה, מפרישין אותו ללשכה מוכנת בעזרה, ובית אבן היתה נקראת, מפני שכל פליה פלי אבנים שאין מקבלין טמאה; ובכלי האבן היה משתמש כל שכעת ימי ההפרשה. ולא היו אחיו הכהנים נוגעין בו, כדי להרבות בטירתו.

ב. שכעת ימים קדם שרפת הפרה, מפרישין כהן השורף אותה מביתו - כשם שמפרישין כהן גדול לעבודת יום הכפורים; ודבר זה, קבלה ממשו רבנו. וכן מפרישין אותו מאשתו - שמא תמצא נדה, ויהיה טמא שכעת ימים.

ג. הלשכה שהיה יושב בה כל שכעה, צפונית מדרחית היתה, כדי להזכירו שזו כחטאת הנשחטת בצפון, אף על פי שהיא נשחטת בחוץ.

ד. כל יום יום משכעת ימי ההפרשה, מזין עליו מי חטאת, שמא נטמא למת, והוא לא ידע; חוץ מיום רביעי להפרשה, שאינו צריך הזאה, לפי שאי אפשר שהיה לא שלישי לטמאתו ולא שביעי - שאין הזיה בשביעי עולה משום הזית שביעי, עד שיזה בשלישי מלפניה. ומן הדין היה שאינו צריך הזאה אלא בשלישי ושביעי להפרשה בלבד, וזה שמזין יום אחר יום - מעלה יתרה עשו בפרה.

ה. ברביעי בשבת היו מפרישין אותו, כדי שיחול רביעי שלו להיות בשבת; ששהזיה אינה דומה שבת, וברביעי אינו צריך הזיה.

ו. בכל יום יום מימי ההפרשה שמזין עליו כהן, מזין עליו מאפר פרה מן הפרות שגשפרו כבר; ואם לא היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד, מזין ממנו עליו כל הששה.

ז. כל המומין הפוסלין הקדשים - פוסלין בפרה, שְׁנֵאָמַר: "אשר אין בה מום"; היתה יוצא דפן [ונולדה מדופן הבהמה לא באופו טבעי], או מקיר [- תמורה של כלב], או אֶתְנָן [- תמורה של זנות], או טרפה, או שגרבעה - פסולה; שכל הפוסל את הקדשים למזבח, פוסל את הפרה, ואף על פי שהיא קדשי בדם הבית, הואיל וקראה הכתוב "חטאת". ומתיר לקח אותה מן הגוי, ואין חוששין שמא רבעה הגוי, שאינו מפסיד בהמתו. יתרה פרה על הקדשים, שהעבודה פוסלת בה - שְׁנֵאָמַר: "אשר לא עלה עליה על", ובעגלה ערופה הוא אומר: "אשר לא עבד בה, אשר לא משכה בעל"; מה על האמור בעגלה, עשה שאר עבודות כעל - אף על האמור בפרה, פוסל בה שאר עבודות כעל. אלא שהעל פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה, ושאר עבודות אין פוסלות אלא בשעת עבודה. כיצד? קשר עליה העל - אף על פי שלא חרשה בו, פסולה; הכניסה לדוש, אינה נפסלת עד שיודש בה. וכן כל כיוצא בזה. רכב עליה, נשען עליה, נתלה בזנבה ועבר בה את הנהר, קפל עליה את המטרה [- חבל], נתן טליתו עליה, נתן עליה כסות של שקין -

פסולה. קשרה במוסרה - אם היתה מורדת וצריכה שמירה, כשרה; ואם לא היתה צריכה - פסולה; שכל שמירה שאינה צריכה, משוי הוא. עשה לה סנדל שלא תחליק, פרש טליתו עליה מפני הזבובין - כשרה. זה הכלל: כל שהוא לצרכה, כשרה; לצרך אחר, פסולה. געשית בה מלאכה מאליה, או שעלה עליה דבר מאליו - אם לרצונו, פסולה, שְׁנֵאָמַר: "אשר לא עבד בה" - שאם עבד בה לרצונו, הרי זה כמי שעבד בה. לפיכך, אם שכן עליה העוף - כשרה; עלה עליה זכר - פסולה; ואין צריך לומר שהמעברת פסולה. הכניסה לרבקה [- צמד בקר], ונדשה מאליה - כשרה; הכניסה כדי שתינק ותדוש - פסולה, שהרי עשת לרצונו. וכן כל כיוצא בזה.

ח. פרה שנולד בה פסול, תפדה. וכן אם מתה, תפדה מפני עורה; אכל לא להאכיל בשרה לכלבים.

ט. נשחטה לשם חלין - תפדה, ואינה מכפרת [- מטהרת]; נשחטה על גב מערכתה [- מקום המערכה], אין לה פדיון עולמית.

י. לקחו פרה, ומצאו אחרת נאה ממנה - הרי זו תפדה שלא במום.

יא. אף כהן הדיוט, כשר לשרפת הפרה - שְׁנֵאָמַר: "ונתתם אתה אל אלעזר הכהן", ועדין אהרן היה קדם; ומפי השמועה [- ממשו רבינו] למדו: זו נעשת באלעזר, ושאר כל הפרות - בין ככהן גדול בין ככהן הדיוט.

יב. והעושה אותה - לובש ארבעה כלים [- בגדים] של כהן הדיוט, בין שעשה אותה כהן גדול, בין שעשה אותה כהן הדיוט.

יג. כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף, שהיו טבולי יום [- טמאים שטבלו היום] - כשרים למעשה הפרה לקדש [-

אם הוסיף, פסלה, מפני שנתעסק בדרך שאינו צריך בשעת שרפה.

ח. הוציא את הדם חוץ ממערכתה, והזה - פסולה.

ט. הזה מדמה בליה, אפלו הזה שש הזיות ביום ואחת בליה - פסולה.

י. שחטה חוץ ממקום שרפתה, אפלו שחטה לפניו מן החומה [של ירושלים] - פסולה.

יא. שרפה חוץ ממערכתה שנשחטה עליה, או שחלקה לשנים ושרפה בשתי מערכות, או ששרף שתיים במערכה אחת - פסולה; ואם אחר שנעשת אפר - מביא אחרת ושורף על גבה, ואינו חושש.

יב. הפשיטה, ונתחה, ואחר כך שרף פלה - פשרה; ואם חסר ממנה כלום, אפלו מפרשה [אוכל שבמעיה] - פסולה. פקע [יציא מחוץ לאש] מעורה או מבשרה, אפלו משערה, בזית - יחזיר; ואם לא החזיר, פסולה. פקע חוץ למערכתה - מרבה עליו, ושורפו במקומו; פקע מקנינה, או מטלפיה, או מפרשה - אינו צריך להחזיר.

יג. הפרה אינה נפסלת בלינה; לפיכך, אם נשחטה היום, והזה דמה בהלכתו, ונשרפה למחר - פשרה.

יד. שרפה אוגן או מחסר כפרה [טבל ולא הביא קרבנו], פשרה;

טו. שלא רחוץ ידים ורגלים - פסולה, מפני שמעשיה כעין עבודה. והיכן מקדש ידיו ורגליו? בכלי שרת בפנים [בשורה]. ואם קדש בחוץ, ומכלי חל, אפלו במקידה [כוס] של חרש - פשר, הואיל וכל מעשיה בחוץ. וכן כשמתבילין את הפהן השורף אחר שמטמאין אותו כמו שבארנו, אינו צריך לחזר ולקדש, הואיל וכל מעשיה בטבולי יום.

טז. שרפה שלא בעצים, או בכל עצים, אפלו בקש, ואפלו בגבבא [- קש הנשאר מחובר לקרקע] - פשרה; ומצותה, שלא ימעט לה עצים מן הראוי לה. אבל מרבה הוא לה חבילי אוזוב ואזוביון בזמן שרפתה, כדי לרבות את העפר; ויש לו [- מותר לו] לרבות עצים בשרפתה, עד שתעשה אפר. אבל משתעשה אפר - אם הוסיף בה אפלו עץ אחד, הרי זה כמערב אפר מקלה [- שריפה] באפר הפרה.

יז. כל מעשה הפרה, מתחלה ועד סוף - אינו אלא ביום, ובזכרי קנה; והמלאכה [של המתעסק בה] פוסלת בה, עד שתעשה אפר. אבל משתעשה אפר - אם כנס אפרה בליה, או שכנסתו אשה, או שעשה מלאכה אחרת בשעת כניסתו - הרי זו פשרה. ומנין שאספת האפר בכל אדם מישראל, חוץ מחרש שוטה וקטן? שנאמר: "ואסף איש טהור", מקלל - שאינה צריכה בהן, וכאלו נאמר "אדם טהור", בין איש בין אשה. ומנין שהמלאכה פוסלת בה? שנאמר: "ושחט אתה לפניו" - מפני השמועה למדו, שלא בא הכתוב אלא ללמד שאם נתעסק בדרך אחר בשעת שחיטתה, פסלה. ונאמר: "ושרף את הפרה לעיניו",

ד. אין מכניסין מאפרה כלום להניחו בעורה, שנאמר בו: "והניח מחוץ למחנה". ושלשה חלקים היו חולקין את כל אפרה - אחד נתן בחיל, ואחד בהר המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות. זה שמתחלק לכל המשמרות, היו הפהנים מקדשין ממנו; וזה שנתן בהר המשחה, היו ישראל מזין ממנו; וזה שנתן בחיל, היה מוכן ומצנע - שנאמר: "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת", מלמד שמצניעין ממנו. וכן היו מצניעין מאפר כל פרה ופרה ששורפין, בחיל. ותשע פרות אדמות נעשו משנצטוו במצוה זו, עד שתרב הבית בשניה: ראשונה עשה משה ורבונו, ושניה עשה עזרא, ושבע מעזרא עד חרפן הבית; והעשירית עושה המלך המשיח, מהרה יגלה.

הלכות פרה אדמה פרק ד

א. אין שוחטין שתי פרות אדמות כאחת, שנאמר: "ושחט אתה".

ב. לא רצת פרה לצאת [מהרפת] - אין מוציאין עמה שחרה [לפתותה], שלא יאמרו: 'שחרה שחטו'; ולא אדמה, שלא יאמרו: 'שתיים שחטו'.

ג. פרה שנשחטה שלא לשמה, או שקבל או שהזה שלא לשמה, או לשמה ושלא לשמה, או שלא לשמה ולשמה, או שנעשת שלא בכהן, או במחסר בגדים, או שעשיה בכגדי זהב, או בכגדי חל - פסולה; שחטה על מנת לאכל מבשרה, או לשתות מדמה - פשרה, לפי שלא נאמר בה "ריח ניחוח".

ד. קבל דמה בכלי - פסולה, שנאמר: "ולקח אלעזר הפהן מדמה באצבעו" - מצותה מצות יד, לא מצות כלי. ה. הזה בכלי, אפלו אחת מהן - הניתו פסולה; הזה אחת מהן בשמאל, הניתו פסולה. הוה שבעה פהנים - כאחת, הניתו פסולה; זה אחר זה, פשרה. הזה, ולא פנו כנגד ההיכל - פסולה, שנאמר: "אל נכח פני אהל מועד" - עד שיכנון כנגד ההיכל, ויהיה רואהו. וכן אם שחטה או שרפה שלא כנגד ההיכל - פסולה, שנאמר: "ושחט אתה לפניו".

ו. כמה דברים אמורים? שהזה או שחט או שרף כנגד הדרום, או כנגד צפון, או שהיה אחריו למקדש; אבל אם עמד בין מזרח ומערב, ופניו כנגד פתח ההיכל - אף על פי שלא פנו כנגד פתח ההיכל בידקדוק, פשרה.

ז. חסר אחת מן המתנות [- האות], פסולה. טבל שתיים, והזה אחת - הניתו פסולה; טבל אחת, והזה שתיים - אף על פי שלא חשב הגזה שניה, אלא טבל והזה אחרת - הניתו פסולה. כיצד? טבל אצבעו טבילה ששית, והזה ששית ושביעית - אף על פי שחזר וטבל אצבעו והזה שביעית, הניתו פסולה. הזה מטבילה שביעית, שביעית ושמינית - אפלו חזר וטבל טבילה שמינית והזה שמינית, פשרה; שקל שמוסיף על השבע, אינו כלום - והוא שיהיה זה שהוסיף בהן אחר; אבל הפהן השורף אותה -

הכפורים: "והשרף אותם - יכבס בגדיו" - מפי השמועה למדו, שזה בנזן אב לכל הנשרפין, שיהיו מטמאין בגדים עד שיעשו אפר. במה דברים אמורים? בשלא ארע בהן פסול, ונשרפו כמצותן בבית הדשן; אבל אם נפסלו בעזרה - נשרפין שם כפסולי המקדשין, ושורפן טהור. וכן המתעסק בהן משיעשו אפר, אינו מטמא בגדים. ואיזה הוא שורף? זה המסיע בשרפה - כגון המהפך בכשר, והמשליף עצים, והמהפך באש, והחותה גחלים כדי שתבער האש, וכיוצא בזה; אבל המציא את האור לשרפן, והמסדר את המערכה - טהור. וכן למדו מפי השמועה, שהנושא פרים ושעירים הנשרפין להוציאן לבית הדשן לשרפן - טמא ומטמא בגדים דין תורה, כל זמן שהוא עוסק בהולכתן; וטעון טבילה והערב שמש; כמו המשלח את השעיר לעזאזל, שהוא מטמא כל בגד וכל כלי שיגע בו ככלים שעליו כל זמן שמתעסק בשלוחו, שנאמר: "והמשלח את השעיר לעזאזל - יכבס בגדיו".

ה. מאימתי מטמאין בגדים, הנושאים פרים ושעירים הנשרפים? משיצאו בהם חוץ לחומת העזרה. ונשואם במוטות, ויצאו מקצת הנושאים חוץ לחומת העזרה, והאחרונים לא יצאו - אלו שיצאו, מטמאין בגדים; ואלו שעדין לא יצאו, אינן מטמאין בגדים עד שיצאו. יצאו [הפרים] וחרו לעזרה - הנושא אותן בעזרה, טהור עד שיצא בהן. היה עומד חוץ לעזרה, ומושף אותן משם מאחר שחרו - הואיל וכבר יצאו לחוץ, והרי זה המושף אותן בחוץ - הרי הוא ספק טמא.

ו. ומאימתי מטמא בגדים, המשלח את השעיר? משיצא חוץ לחומת ירושלים, עד שעת דחיתו [דחיפתו] לעזאזל. אבל אחר שדחהו - אם נגע [הדוחה] בכלים ובגדים, טהורים.

ז. הנוגע בפרים ושעירים הנשרפין עצמן, אפלו אחר שיצאו - בין אדם בין בלים, בין אכלין בין משקין - הפל טהור; וכן אם נגעו בשעיר המשלח עצמו בזמן הולכתו - טהורין; שאין אלו מטמאין אלא למתעסק בהם בלבד, שנאמר: "והשרף אותם - יכבס בגדיו"; אבל הנוגע, טהור.

הלכות פרה אדמה פרק ו

א. המים שנותנין עליו אפר הפרה - אין ממלאין אותו אלא בכלי, וימנעו מעניגות הנובעות [ו-זורמות] או הנהרות המושכין מהן, שנאמר: "ונתן עליו מים חיים אל כלי". ונתנית אפר הפרה על המים שנתמלאו, הוא הנקרא 'קדוש'; והמים האלו שנתן עליהם האפר, הן הנקראין 'מי חטאת' ו'מים מקדשין', והן שקרא הכתוב 'מי נדה'.

ב. הפל כשרין למלאת את המים, חוץ מחרש שוטה וקטן, ונהכל כשרין לקדש, חוץ מחרש שוטה וקטן. ואין ממלאין ואין מקדשין אלא בכלי, ואין מזין אלא מכלי. והמלוי והקדוש כשרין בלילה, אבל אין מזין ואין

שיהיו עיניו בה - ללמד שהמלאכה פוסלת בה משעת שחיטתה עד שתעשה אפר; וכל העוסק בשרפתה ועשה מלאכה אחרת - פסלה, עד שתעשה אפר.

יח. שחט את הפרה [בסכין ארוכה], ונשחטה בהמה אחרת עמה, או נתחטקה דלעת עמה - בשרה; שהרי לא נתבונן למלאכה - אף על פי שהבהמה שנושחטה עמה כשרה לאכילה, שאין שחיטת החלין צריכה כוונה; אבל אם נתבונן לחתוך הדלעת, ונתחטקה בשעת שחיטה - פסולה, שהרי עשה עמה מלאכה.

יום שלישי

הלכות פרה אדמה פרק ה

א. כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף, מטמאין בגדים כל זמן עשייתן - שנאמר בשוחט ומשליף עץ ארז: "וכבס בגדיו... ורחץ בשרו", ונאמר בשורף: "והשרף אותה - יכבס בגדיו", ונאמר: "וכבס האסף את אפר הפרה"; מלמד שכל העוסקין בה מתחלה ועד סוף - מטמאין בגדים וטעונין טבילה והערב שמש, דין תורה; אבל המשמר אותה בשעת עשייתה, מטמא בגדים מדבריהם - גזרה, שמא יזיו בה אבר.

ב. כל מקום שנאמר בתורה בטמאות "יכבס בגדיו", לא בא ללמדנו שהבגדים שעליו בלבד הם הטמאים, אלא ללמד שכל בגד או כלי שיגע בו הטמא הזה בשעת חבורו במטמאיו - הרי הם טמאים; אבל אחר שיפרש ממטמאיו, אינו מטמא בגדים. כיצד? הנושא את הנבלה - אחד בגד שעליו, או כלי שיגע בו כל זמן שהוא נושא אותה - הרי הן טמאין, והרי הן ראשון לטמאה; וכן זה הנושא, הרי הוא ראשון. פרש ממטמאיו, והשליף את הנבלה - הרי הוא ראשון כמות שהיה, ואם יגע בכלי או בגד - אינו מטמא אותו, שאין ולד טמאה מטמא בלים, כמו שבארנו בתחלת הספר. וכן כל פיוצא ונבלה. וכן כל העוסקין בפרה - אם נגע בכגד או בכלי בשעת שחיטה או בשעת שרפה - הרי הן טמאין; אבל אחר שיפרש ממעשיה - אף על פי שעדין לא טבל - אם נגע בכלי, אינו מטמאו; מפני שהוא ולד טמאה. והפרה עצמה אינה מטמאה, לא אדם ולא בלים שנגעו בה; אלא המתעסק בה בלבד - הוא הטמא וטעון טבילה, ומטמא בגדים כל זמן שעוסק בה.

ג. במה דברים אמורים? בזמן שנושרפת כמצותה. אבל אם נפסלה - המתעסק בה טהור. ארע פסול בשחיטתה, אינה מטמאה בגדים. ארע בהזיתה פסול - כל העוסק בה לפני פסולה, מטמא בגדים; לאחר פסולה, אינו מטמא בגדים.

ד. השלים לכנס את אפרה - המתעסק בה אחר בן בחלוק האפר או בהצנעתו, וכן הנוגע בו - טהור. ולא הפרה בלבד, אלא כל החטאות הנשרפות מן הפרים ומן השעירים - השורף אותם מטמא בגדים בשעת שרפתן, עד שיעשו אפר; שהרי הוא אומר בפר ושעיר של יום

היום, והם הנקראין 'זוהלין' - פסולין; והזוהלין מן המענין - הרי הן כמענין, וכשרים.

יב. מים המפין [- מזיקים] והמכזבין, פסולין. ואלו הם המפין - המלוהחין או הפושטין. והמכזבין - הן המענינות שפעמים מקירין [- זורמים], ופעמים תרבין ויבשין; אפלו היו תרבין פעם לשבע שנים, פסולין. אכל אם היו תרבין בשני בצרת, או לשנים רבות יתר משבע שנים, או שהיו מימיהן פעמים מרבין ופעמים מועטין ואינם תרבין - הרי אלו כשרים. ומענין שפיצא בתחלה [- חדש] - פשר, ואינו צריך לברך שפא יכזב.

יג. מי בצים [- מעורבים בטיט], ומי הפרדן, ומי הפרמון [שם נהר] - פסולין, מפני שהן מי תערבת [של מים פסולין]. ואלו הן מי התערבת - מים הכשרים לקדוש שנתערבו במים פסולין, אין ממלאין מתערבת שניהם; אכל מים כשרים, כגון מימי שתי מענינות שנתערבו, ונמשכו [- זרמו יחד] - ממלאין מהן.

יד. המים שגשגו שנויין מחמת עצמן [צבעם או טעמם] - כשרין.

טו. באר שגפלה לתוכה חרסית או אדמה, ונעשו מימיה עכורין [- מלוכלכים] - ממלא ממנה, ואינו צריך להמתין; נפל לתוכה שטרף של מימי גשמים - המתין עד שתצל [יהיו צלולים].

טז. אמת [- תעלת] המים הבאה מרחוק - הואיל ותחלתה מן המענין, כשרה למלא ממנה; ובלבד שישמרנה שלא נפסקנה אדם [במחיצה], ונמצא ממלא מן המים שפסקו תחלתן [- מקורן] מן המענין, שהן פסולין.

הלכות פרה אדמה פרק ז

א. המלאכה - פוסלת במים קדם שיתקדשו [- ימגו לכלי], ואינה פוסלת בהזיה; ודברים אלו, דברי קבלה הן [ממשה רבינו]. ביצד? הממלא מים לקדוש [מי חטאת], ונתעסק במלאכה אחרת בשעת המלוי, או בשעת הזלכת המים שמלא, או בעת שמערה [- מווג] אותם מפלי לכלי - פסולין; לעולם המלאכה פוסלת במים, עד שיטיל להם את האפר. הטיל את האפר, ונתקדשו ונעשו מי נדה - אין המלאכה פוסלת בהן, אלא מוליד המים המקדשים, או מערה אותן מפלי לכלי, והוא עוסק במלאכה אחרת, ואין בכך פלוס; וכן מזה מהן בידו אחת, והוא עושה מלאכה ביד האחרת.

ב. השכר - פוסל בקדוש ובהזיה, ואינו פוסל במלוי. ביצד? הנוטל שכרו לקדש מי חטאת, או להזות מהן - הרי אותן המים כמי המערה, והאפר באפר מקלה [שריפה], שאינו פלוס. אכל נוטל הוא שכר למלאת המים או להוליכן. ומקדשין אותן בחנם, ומזה מהן המזה בחנם. הנה המקדש או המזה וכן שאינו יכול להלף על רגליו, וביא הטמא ובקש ממנו להלף עמו למקום רחוק לקדש או להזות - הרי זה מרפיבו על התמור, ונותן לו שכרו כפועל

מטבילין אלא ביום; וכל היום פשר להזיה ולטבילה. **ג.** בכל הפלים ממלאין ומזין ומקדשין - אפלו בכלי גללים, וכלי אבנים, וכלי אדמה, ובספינה; ואחד כלי חרש, ואחד כל הפלים. אכל אין ממלאין ולא מקדשין ולא מזין בדפנות הפלים [שנשברו], ולא בשולי [תחתית] המחץ [כלי גדול], ולא במגופת [- פקק] החבית, ולא בחפניו [- כפות ידיו], ולא בכיצת התרנגולת, ולא בשקת [- שקע מים] שבסלע; אכל ביצת היוצרים [חומר גלמי של חרס] כשרה, מפני שהיא כלי אדמה.

ד. שולי [- תחתיות] פלי עץ, וכלי זכוכית, וכלי עצם - אין מקדשין בהן, עד שישושו אותם ויתקן אותם וינעשה אותם פלים בפני עצמם; וכן מגופה שהתקינה להיות כלי, מקדשין בה. וביצת הנעמית [בת יענה], כשרה לקדש בה; ואין צריך לומר שהיא כשרה למלא בה ולהזות ממנה.

ה. כלי שחברו בארץ או בסלע, אפלו חברו בסיד - מקדשין בו ומזין ממנו. עשה עטרה של טיט סביב לפלי, והמים שבפלי צפין עד שהלכו לעטרה - אם נטלת העטרה עם הפלי - הרי המים שבתוכה כשרים, שהרי הן בכלי אדמה; ואם לאו - הרי הן כמי שהקיף עטרה של טיט בסלע או על הארץ ומלא אותה מים, שהן פסולין, מפני שאינן בכלי.

ו. כלי חרש שנקב ככונס משקה [- מים נכנסים בו], אין מקדשין בו; אכל אם נקב במוציא משקה [חור קטן יותר], מקדשין בו.

ז. כלי שנקב מלמשה, וסתמו בסמרטוטין - פסול; שהמים שבו אינן על עגול הפלי [עצמו], אלא על הפקק [הסתמה]. הנה נקוב מן הצד, ופקקו - הרי זה פשר למלאת ולקדש ולהזות ממנו.

ח. הזולף [- שואב] מים מן המענין בידיו וברגליו ובחרשים [- שברים], ונתן לתוף החבית - פסולין, מפני שלא נתמלאו בכלי. נתן את החבית במים, ודחק את המים בידיו או ברגליו או בעלי ירקות כדי שיעברו לחבית - הרי אלו פסולין. וכן אם שקעו במים, כדי שיגברו המים ויעלו וישפכו לחבית - פסולין. ואם עשה כן בעלי קנים וצלי אגוז, הרי המים כשרים. זה הפלל: דבר שהוא מקבל טמאה - אם סיע בו המים כדי שיתמלא הפלי, פסולין; ואם סיע בדבר שאינו מקבל טמאה, כשרים.

ט. המפנה את [מין] המענין לתוף הגת או לתוף הגבא [גומא], וחרו ומלא בכלי מאותו הגבא או הגת - פסולין; שהרי צריך שתהיה לקיחת המים מן המענין בכלי, בתחלה.

י. הזם הגדול - כמקנה, ואינו כמענין; לפיכך, אין ממלאין ממנו לקדוש [מי חטאת]. וכל הגהרות - פסולין לקדש מהן מי חטאת. ושאר הימים - כמענין.

יא. והמים הנגררין [עוברים] משאר הימים וניקוו בשפת

ט. מי שהיה ממלא, ומשליך החבל שמלא בו על הארץ, ואחר שמלא חזר וקבץ (ו- כור) החבל על ידו - פסל המים; ואם היה דולה ומקבץ לתוך ידו, דולה ומקבץ (באותה שעה) - המים פשרים.

י. המקמלא ונתן לחבית עד שימלא אותה מים, והצניע את החבית שלא תשבר בשעה שהיה ממלא, או שפכיה על פיה על מנת לנגבה למלאת בה - פשר, שזה מצרף המלוי הוא. אבל אם הצניעה או נגבה כדי להוליך בה את (מי) הקדוש - פסול, שהרי עשה מלאכה שאינה לצרף המלוי. וכן המקמלא ונתן לשקת (שקע בסרט), ופנה חרשים (ו- שברים) מן השקת בשעת מלוי - אם בשביל שתחזיק מים רבים - פשרים, שהרי זה צרף המלוי. ואם בשביל שלא יהיו חרשים מעפכין אותו בשעה שהוא זולף (ו- שואב) את המים שמלא בשקת - הרי אלו פסולין.

יא. המקמלא דלי לשתות, ונמלך וחשב עליו למי חטאת - אם עד שלא הגיע הדלי למים חשב - מערה (שופר), ואינו צריך לנגב (ו- לייבשו); ואם משעה הגיע הדלי למים חשב - מערה, וצריך לנגב, ואחר כך ימלא בו לחטאת. שלשל הדלי, ונפסק החבל מידו - אם עד שלא הגיע הדלי למים חשב עליו - מערה, ואינו צריך לנגב. וזהו עודה בתוך המים, וחשב עליו למי חטאת - מערה, ואינו צריך לנגב. מים שמלאן למי חטאת, ואחר שנתמלאו חשב עליהן לשותות - פשיטה את הכלי לשותות - פסל המים, אף על פי שלא שמה מהן כלום.

יום רביעי

הלכות פרה אדמה פרק ח

א. מי שהיו מימיו (המיועדים למי חטאת) על פתפו, ועמד והורה הורה (הלכה) לאחרים, או שדן דין, או שתלצה יבמה בפניו, או מאנה (יתומה קטנה שהיא יאומה), או שהרצה לאחרים את הדרך, או שהרג נחש או עקרב, או נטל אכלין מן השוק להצניען (ו- לאכנסן) - הרי המים פסולין; שהרי נתעסק בדרך אחר קדם שיתן האפר על המים. אבל אם נטל האכלין לאכלן ואכלן כשהוא מהלך, או שהרג נחש או עקרב המעפכין אותו (מלידן) - הרי המים פשרים, שזה מצרף הולכת המים. זה הפלל: דבר שהוא משום מלאכה שעשהו קדם מתן האפר - בין עמד בין שלא עמד, פסל. ודבר שאינו משום מלאכה - אם עמד, פסל; ואם לא עמד, פשרים. היה מהלך במים (ו- עם המים), ופרץ (פילט דרכו) בשעת הלוכו מקום שילך בו - אף על פי שפרץ על מנת לגדר, פשרים; ואם גדר קדם שיתן האפר, פסולין. וכן אם קצץ פרות לאכל - אף על פי שבנתו להקצות (ו- לקצוץ) את השאר, פשרין; ואם הקצה קדם מתן האפר, פסל.

ב. היה אוכל בשעת הולכת המים, והותיר, ונרק מה שהותיר לתחת התאנה או לתחת המקצה (ו- מחצלת) - אם נתפנן שלא יאכדו הפרות - הרי המים פסולין, שהרי עשה

בטל שבטל מאותה מלאכה שבטלו ממנה. וכן אם היה כהן, והיה מתטמא בטמאה המונעת אותו מלאכל תרומתו בעת שילך עמו להזות או לקדש - הרי זה מאכילו ומשקהו וסכו (בשמן); ואם בטלו ממלאכה - נותן לו שכרו כפועל בטל של אותה מלאכה; שכל אלו הדברים, אינן שרשונשפפר בקדוש או בהזיה - שהרי לא הרויח כלום, ולא נטל אלא כנגד מה שהפסיד.

ג. המקמלא באחת ידו, ועושה מלאכה בידו האחרת, או המקמלא לו ולאחר, או שמלא לשנים באחת - שניהם פסולין; שהמלוי מלאכה, ונמצא כל מלוי משניהם, כאלו עשה עמו מלאכה אחרת; וכבר הודענו שהמלאכה פוסלת במלוי, בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחרים.

ד. המקמלא לאחרים, אפלו מלא אלה חביות זו אחר זו לאלה בני אדם - כלן פשרים; וכל אחד מהן נוטל המים שלו, ומקדשן. מלא לעצמו חבית אחר חבית - אם נתפנן לקבץ כל החביות לכלי אחד, ולהשליך עליהן את האפר, ומקדשן כלן קדוש אחד - כלן פשרים, שהכל מלוי אחד הוא. אבל אם נתפנן לקדש כל חבית וחבית בפני עצמה - כלן פסולין, חוץ מן האחרונה; שהראשונה נפסלת במלאכה שעשה קדם שיקדש, והוא מלוי השניה; וכן השניה נפסלת במלוי השלישית, ואין פשר אלא אחרונה.

ה. חמשה שמלאו חמש חביות לקדשן חמשה קדושין, שישליך האפר על כל אחת ואחת בפני עצמה, ונמלכו לערבן ולקדשן כלן קדוש אחד, או שמלאו לקדשן קדוש אחד, ונמלכו לקדשן חמשה קדושין - כלן פשרין; שהרי לא נתעסק המקמלא במלוי אחר. אבל היחיד שמלא חמש חביות לקדשן חמשה קדושין - אף על פי שחזר ונמלך לקדשן קדוש אחד, אין פשר אלא אחרון; מלאן לקדשן קדוש אחד, ונמלך לקדשן חמשה קדושין - אין פשר אלא זו שקדש בתחלה. וכן אם אמר לאחר: 'קדש לך את אלו' - אין פשר אלא זו שנתקדשה מהן בתחלה. אבל אם אמר לו: 'קדש לי את אלו' - הרי כלן פשרין, שהרי לקדוש אחד מלאן; ואף על פי שנתמלך לקדשן חמשה קדושין - הרי לא קדש הוא, אלא אחר קדש לו.

ו. הרוצה למלאת מים לקדשן, ומים אחרים לצרכיו - מקמלא את של צרכיו תחלה, וקושן וטוען לאחריו; ואחר כך מקמלא את של חטאת, כדי שלא יתעסק במלאכה אחר המלוי, ונותנן לפניו, והולך.

ז. שנים שהיו ממלאין כל אחד ואחד לעצמו, והגביהו זה על זה (ו- אחד בעורת השני), ונטל זה לזה קוץ מידו או מגופו בשעת מלוי - אם מלאו שניהם לקדוש אחד, המים פשרים; ואם מלאו לקדש כל אחד לעצמו - זה שהגביה או הוציא את הקוץ, פסל מימיו.

ח. השואל חבל למלאת בו, ומלא, ונטל החבל בידו ומימיו על פתפו, ופגע בפעלים בדרך, ונתן להם את החבל כשהוא מהלך - פשרין; ואם יצא (סטה) מן הדרך כדי להוליך החבל לבעלים - פסל את המים.

באחרונה פסול - שהרי קדש בשכר, וכאלו החזיר חוב שעליו.

ח. ההולך לקדש - הרי זה נוטל את המפתח, ופותח להוציא האפר; ונוטל קרדם, אם צריך לחפור בו אפר הפרה; ונוטל סלם ומוליך ממקום למקום להביא האפר, וכשר. ואם משנטל את האפר לקדש בו, פסה הכלי שהיה בו האפר, או שהגיה [- סגר] את הדלת, או שזקף [- העמיד] את הכלי בארץ, קדם שישליף האפר למים - פסול מים; אבל האפר כשר לקדש בו מים אחרים. וזקף את הכלי שיש בו האפר בידו, כדי שלא יתפור - כשרים, מפני שאי אפשר; שהרי אם הניחו בארץ, פסול; ואם פסהו, פסול. נוטל את האפר, ורָאָה שהוא מרבה, והחזיר ממנו - כשר; ונתן האפר על המים, ורָאָה שהוא מרבה, ונטל ממנו לקדש מים אחרים - כשר. קרסם עלי זית לחתות בהן האפר - אם בשביל שלא יחזיק אפר הרבה, פסול; ואם בשביל שיכנס האפר בכלי, כשר.

הלכות פרה אדמה פרק ט

א. ביצד מקדשין את המים באפר הפרה? נוטן את המים שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי, ונותן אפר על פני המים כדי שיראה על פני המים, אף על פי שהיא חבית גדולה מלאה מים, ומערב הכל. ואם נתן האפר תחלה, ואחר כך נתן עליו המים - פסול. ומה הוא זה שנתאמר בתורה "ונתן עליו מים חיים"? כדי לערב את האפר במים.

ב. המקדש צריך שיתפונן [למעשויו], ויתן האפר בידו על המים, שנתאמר: "ולקחו לטמא" - עד שיהיה מתפונן לקדוש, ולמלוי, ולהגיה. אבל אם נפל האפר מן הכלי שיש בו האפר לתוך המים, או שנטל האפר בידו ודחפו חבירו או הרוח ונפל האפר מידו על המים, או שנפל האפר מידו על צד הכלי או על ידו ואחר כך נפל למים - הרי זה פסול.

ג. קדש פחות מפדי הגיה בכלי זה, ופחות מפדי הגיה בכלי אחר - לא נתקדשו. הגיה האפר צף על פני המים, וכנס ממנו מלמעלה, וקדש בו מים אחרים - הרי אלו מקדשין. וכל שנגע במים, אין מקדשין בו פעם שניה, ואף על פי שנגבו; ואפלו נשבה הרוח ונתנה את האפר על גבי המים - אינו מנגבו ומקדש בו.

ד. כלי קטן שהיה בתוך כלי גדול, והם מלאין מים, והמים מערבין - כיון שנתן האפר במים שבכלי הגדול, נתקדשו כל המים שבתוך הכלי הקטן, ואף על פי שהיה פיו צר ביותר, ולא נכנס לו אפר; שהרי המים כלן מערבין.

ה. היה ספוג בתוך המים בעת שנתן האפר - הרי המים שבספוג פסולין, מפני שאינן בכלי. ביצד יעשה? זולף [- שואב] את כל המים עד שהוא מגיע לספוג, ולא יגע בספוג. ואם נגע בספוג - אף על פי שהמים צפין על גביו כל שהן - פסולין, מפני שהמים שבספוג יוצאין [ע"י

מלאכה. ואם זרקן לפי שאין לו צורך בהן, הרי המים כשרין. הממלא מים לקדשן, ומסרן לאחר לשמרן, ועשו הפעלים מלאכה - לא נפסלו המים, שהרי מסרן לשומר. ואם עשה השומר מלאכה - פסול, שהרי הם בראשותו, והוא נכנס תחת הפעלים. היו שנים שומרין את המים, ועשה אחד מהם מלאכה - המים כשרים, שהרי השני משמר; חזר הראשון לשמר, ועמד השני ועשה מלאכה - המים כשרין; עד שייעשו כל השומרין מלאכה כאחת.

ג. המקדש באחת ידו, ועשה מלאכה בשניה - אם לעצמו קדש, פסול; שהרי עשה מלאכה קדם מתן אפר במים. ואם לחברו קדש, המים כשרים; שאין זה פוסל מימיו של חברו במלאכה שעשה, שאין המלאכה פוסלת בקדוש אלא במים - והוא, שיהיה העושה הפעלים או השומר.

ד. המקדש לעצמו ולאחר כאחת - שלו פסול, שהרי נפסלו המים של עצמו בעסק שנתעסק בקדוש חברו; אבל אם קדש לשנים כאחת - שניהם כשרין, שאין מלאכתו פוסלת מי אחרים.

ה. הממלא לעצמו בשתי ידיו כאחת [לשתי חביות] - בקדוש אחד, פסול; בשני קדושין, כשר. קדש לעצמו בשתי ידיו כאחת - בקדוש אחד, כשר; בשני קדושין, פסולין. מלא וקדש בשתי ידיו כאחת - לעצמו, שניהם פסולין. מלא לאחר בשתי ידיו כאחת - בקדוש אחד, כשר; בשני קדושין, פסול. קדש לאחר בשתי ידיו כאחת - בין בקדוש אחד בין בשני קדושין, שניהם כשרים; מלא וקדש בשתי ידיו כאחת לאחר - המלוי פסול, והקדוש כשר. זה הכלל: כל מלוי שעשה עמו מלאכה - בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחר, פסול. וכל מים שנתמלאו בהלכתו, ועשה עמם מלאכה קדם שיתן את האפר - אם היו המים שלו, הרי הן פסולין; ואם היו של אחר, כשרין. וכל דבר שבידו, ועשה מלאכה - בין שיש שם שומר שאינו עושה מלאכה, בין שאין שם שומר - פסול. ודבר שאינו בידו, ועשה מלאכה - אם יש שם שומר, לא פסול; ואם אין שם שומר, פסול.

ו. האומר לחברו: 'קדש לי ואקדש לך', וקדשו זה לזה - הראשון כשר והשני פסול, שהרי קדש בשכר. אמר לו: 'מלא לי ואמלא לך', ומלאו זה לזה - הראשון פסול; הואיל וכונתו שימלא לו חברו חלף [תמורת] מלוי זה, הרי זה כממלא לו ולאחר, שהם פסולין. והשני כשר, שהמלוי בשכר מתר, והרי לא עשה מלאכה אחר שמלא, ואין בכונתו מלוי אחר.

ז. האומר לחברו: 'קדש לי [תן האפר בימי] ואמלא לך' [מים מהמעייין] - שניהם כשרים; שהמלאכה אינה פוסלת הקדוש, והמלוי בשכר מתר. 'מלא לי ואקדש לך' - שניהם פסולין; זה שמלא בתחלה פסול - שהרי הוא כממלא ומקדש כאחת, ופסול המים במלאכה; וזה שקדש

גבסים, או שנתערב בו אפר מקלה [- שריפה], כל שהוא גבס - הרי זה פסול.

טו. החושב על מי חטאת לשותתן - לא פסול, עד שישתה מהן; ואם שפף מן הפלי לתוך גרונו, ולא נגעה שפתו במים שבפלי - לא פסול.

טז. פלי שיש בו מים מקדשין שהניחו מגלה, ובא ומצאו מכסה - הרי אלו פסולין; שמא אדם שאינו טהור לחטאת נגע בהן, שהרי אדם כשהו בודאי. הניחו מכסה, ובא ומצאו מגלה - אם יכולה החלדה לשותת ממנו, או שיירד לו טל בלילה - פסולין. ואם לאו - פשרין, מפני שיש כאן שתי ספקות: ספק אדם גלהו, או בהמה וניה או רמש; ואם תמצא לומר אדם גלהו, שמא טהור לחטאת היה או אינו טהור.

יז. המוסר מים מקדשין, או מים שנתמלאו לקדוש, לטמא לשמרן - הרי אלו פסולין.

יח. שנים שהיו שומרין את המים, ונטמא אחד מהן - פשרים, מפני שהן ברשותו של שני; טהר וחזר לשמר, ונטמא השני - פשרים, מפני שהן ברשותו של ראשון. נטמאו שניהם כאחת, המים פסולין.

הלכות פרה אדמה פרק י

א. הממלא מים לקדוש [מי חטאת] - אינו צריך שיהיה הוא עצמו המקדש והמזה, אלא מקדש אחד ומזה אחר. וכן ממלא אדם בכלי, ומערה בכלי לקלי, ומקדש בכלי אחר; ומערה המים המקדשין מפלי לקלי, ומזה מפלי אחר.

ב. ממלא אדם מים, ומניחן אצלו בלא קדוש כל זמן שיירצה, ואין בכך כלום. ומוליכן ממקום למקום, ומעיר לעיר, ונותן עליהן אפר ומקדשן בכל עת שיירצה. וכן המים המקדשין [שניתנו בהם האפר], מניחן אדם אצלו ימים ושנים, ומזה מהן בכל יום שהוא צריך, עד שיתמו; ומוליכן ממקום למקום, ומעיר לעיר. ומשמר אדם אפר הפרה אצלו, ומוליכו ממקום למקום, ומעיר לעיר. פעם אחת, הוליכו פלי שהיה בו מי חטאת בספינה בירדן, ונמצא פזית מן המת בקרקע הספינה, ונטמאו המים. באותה שעה גזרו בית דין הגדול, שאין מעבירין מי חטאת ולא אפר חטאת בנהר ובספינה; ולא ישיטם על פני המים, ולא יצמד בצד הנהר מכאן ויזרקם לצד השני. אכל עובר הוא אדם במים עד צוארו, ובגידו אפר פרה או מים מקדשין. וכן אדם וכלים הריקנין שהן טהורין לחטאת, ומים שנתמלאו לחטאת ועדין לא נתקדשו - מעבירין אותן בנהר ובספינה.

ג. וכן מעבירין מים מקדשין בספינה בים הגדול, ושטין בהן על פני המים; שלא גזרו אלא על המים המקדשין ועל האפר, בנהר [ולא בים].

ד. המוליך מים לקדשן, ואין צריך לומר מים שנתקדשו - לא יפשיל הפלי לאחוריו, אלא לפניו, שנאמר:

נגיעה בו] ומתערבין במים הפשרין. נפל ספוג לתוך המים המקדשין - נוטלו וסוחטו חוץ לכלי, והמים שבכלי פשרין.

ו. שתי שקתות [משקעים] שבאבן אחת, שנתן את האפר לתוך אחת מהן - אין המים שבשניה מקדשין; ואם היו נקיבות [ומחוברות] זו לזו [בשיעור של -] כשפופרת הנוד, או שהיו המים צפין על גביהן אפלו כקלפת השום, ונתן אפר לאחת מהן - הרי המים שבשניה מקדשין.

ז. שתי אבנים שהקיפן [- חיברם] זו לזו, ועשה אותן שקת, וכן שתי ערבות [שברי קורות], וכן שקת שנתלקה, ונתן אפר בחלק אחד מהן - המים שביניהן אינן מקדשין; ואם חברן בסיד או בגבס [- גבס], והן יכולות להנטל כאחת - המים שביניהם מקדשין.

ח. מים מקדשין שנתערב בהם מים אחר כל שהוא, ואפלו מים שנתמלאו לקדוש - הרי אלו פסולין; וכן אם ירד לתוכם טל, הרי אלו פסולין. נפל לתוכם משקין ומי פרות, יצרה [- ישפור] הכל; וצריך לנגב הפלי, ואחר כך יתן לתוכו מים מקדשין אחרים. נפל לתוכם דיו, קמוס, וקלקנתוס [סוגי דיו], וכל דבר שהוא רושם - יצרה; ואינו צריך לנגב - שאם ישאר שם דבר הרושם, הרי הוא נראה. המטביל פלי לחטאת במים שאינן ראויין לקדש - צריך לנגב, ואחר כך יקדש בו; הטבילו במים הראויין לקדש, אינו צריך לנגב. ואם הטבילו לאסוף בו מים מקדשין - בין כך ובין כך, צריך לנגב.

י. קרויה [- קליפת דלעת] שהטבילה במים הראויין לקדש, מקדשין בה; אכל אין אוספין לתוכה מי חטאת, מפני שהמים שהטבילה בהן נבלעין בתוכה, ויוצאין ומתערבין במי חטאת, ופוסלין אותן. נטמאת, והטבילה בה - אין מקדשין בה; שהמשקין הטמאין הנבלעין בגופה, יצאו ויתערבו במים שמקדשין אותן בתוכה.

יא. מים מקדשין שנפל לתוכם שקצים ורמשים ונתבקעו [השקצים], או שנשפנו מראיהן [של מים] - פסולין; אפלו היו יבשים ביותר, כגון הנמלה והדירה והפנה שבתבואה. נפל לתוכה חפושית - אף על פי שלא נתבקעה ולא נשפנו מראיהן, הרי המים פסולין; מפני שהיא כשפופרת, והמים נכנסין בתוכה ויוצאין מתוכה עם הלחה שבה.

יב. מים מקדשין ששתת מהן בהמה או תיה, פסולין. וכן כל העופות, פסולין; חוץ מן היונה - מפני שהיא מוצצת, ואין ריר יוצא מפיה ומתערב במים. וכן כל השרצים ששתו, אינן פוסלין; חוץ מן החלדה - מפני שהיא מלקקת בלשוניה, ונמצאת הלחה יוצאה מפיה במים.

יג. מי חטאת שנספנו מראיהן מחמת עצמן, פשרין; שנספנו מראיהן מחמת עשן, פסולין. הגלילו [נעשו קרח], וחרו ונמוחו - פשרים, אפלו נמוחו בחמה; אכל אם הומחו באור, פסולין.

יד. אפר חטאת שנספנו מראיו מחמת עצמו, או מחמת עשן - פשר; נשפנו מחמת אבק, או שנפל לתוכו סיד או

צְלוּחִית שְׁפִיחַ צַר - טוֹבֵל וּמַעֲלָה כְּדָרְכּוֹ, וּמִזָּה; וְאִינוּ צָרִיף לְהִזְהַר שְׁמָא יַגַּע בְּצַדֵי הַכְּלִי בַּפֶּעַם שְׁנֵיָהּ.

יום חמישי

הלכות פרה אדמה פרק יא

א. בַּיַּצַד מְטַהְרִין טָמֵא מִתּ בְּמֵי נְדָה? לֹקַח אָדָם טְהוֹר שְׁלֹשָׁה קְלָחִין [- בדיס] שֶׁל אֶזוֹב, וְאוֹגְדָן אֲגָדָה אַחַת, וּבְכֹל בַּד וּבַד - גִּבְעוּל אַחַד. וְטוֹבֵל רֹאשִׁי גִבְעוּלִין בְּמֵי נְדָה שְׁבֻכָּלִי, וּמִתְכַּפֵּן וּמִזָּה עַל הָאָדָם אוֹ עַל הַכְּלִים, בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, אַחַר שֶׁתִּגָּן הַחֲמָה; וְאִם הִזָּה מִשְׁעֵלָה עֲמוּד הַשְּׁחַר, כְּשֶׁר. וְאַחַר שִׁיזָּה עָלָיו בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, טוֹבֵל בַּיּוֹם; וּמַעֲרִיב שְׁמֵשׁוֹ, וְהָרִי הוּא טְהוֹר לְעָרֵב. טָבֵל אֶת הָאֶזוֹב בְּלִילָה, וְהִזָּה בַּיּוֹם, אוֹ שְׁטָבֵל אֶת הָאֶזוֹב בַּיּוֹם, וְהִזָּה בְּלִילָה - הִזָּתוֹ פְּסוּלָה. וְהַמֵּים מְטַמְּאִין מִשׁוּם מֵי חֲטָאֹת, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר, עַד שֶׁתִּהְיֶה טְבִילַת הָאֶזוֹב בַּמֵּים וְהִזָּתוֹ מִמֶּנּוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַחַר הַגֵּן הַחֲמָה; וְאִם עָבַר וַעֲשָׂה מִשְׁעֵלָה עֲמוּד הַשְּׁחַר, כְּשֶׁר כְּמוֹ שְׁבָאָרְנוּ.

ב. מִי שֶׁנִּטְמָא בְּמַת, וְשָׁהָה כְּמָה יָמִים בְּלֵא הִזָּה - כְּשִׁיבּוֹא לְהִזּוֹת, מוֹנֵה בְּפִנְיֵנו שְׁלֹשָׁה יָמִים; וּמִזִּין עָלָיו בְּשֻׁלְשֵׁי וּבְשֻׁבְעֵי, וְטוֹבֵל בְּשֻׁבְעֵי וּמַעֲרִיב שְׁמֵשׁוֹ. כְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּעַם הָאֶרֶץ שְׁבָא לְהִזּוֹת, שְׁאֵפְלוּ אָמַר 'הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שְׁלִי' - אִינוּ נֶאֱמָן, שְׁמָא הַיּוֹם נִטְמָא; לְפִיכָף צָרִיף לְמִנּוֹת בְּפִנְיֵנו. אֲבָל חֶבֶר [- תלמיד חכם] שְׁבָא לְהִזּוֹת, מִזִּין עָלָיו אוֹ עַל כְּלָיו מִזְד. מִי שֶׁהִזָּה עָלָיו בְּשֻׁלְשֵׁי, וְלֹא הִזָּה עָלָיו בְּשֻׁבְעֵי, וְשָׁהָה כְּמָה יָמִים - טוֹבֵל בְּכָל עַת שִׁירְצָה אַחַר הַשְּׁבִיעִי, בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בְּלִילָה, וּמִזִּין עָלָיו בַּיּוֹם, בֵּין קֶדָם טְבִילָה בֵּין אַחַר טְבִילָה; אֵפְלוּ טָבֵל בְּלִיל תְּשִׁיעִי, אוֹ בְּלִיל עֶשְׂרִי - מִזִּין עָלָיו לְמַחַר אַחַר הַגֵּן. **ג.** כָּל הַטְּמֵאִין מִקְבָּלִין הִזָּה. בַּיַּצַד? זָכִים וְנֹבֹת נְדוֹת וְיוֹלְדוֹת שֶׁנִּטְמְאוּ בְּמַת - מִזִּין עָלֵיהֶן בְּשֻׁלְשֵׁי וּשְׁבִיעֵי, וְהָרִי הֵן טְהוֹרִין מִטְּמֵאֹת מַת, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהֵן טְמֵאִין בְּטְמֵאָה אַחֲרָת, שְׁנֵאָמַר: "וְהִזָּה הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא" - הִנֵּה לְמַדְתָּ, שֶׁתִּהְיֶה מוֹעֵלַת לוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא טְמֵא. וְכֵן הָעֵרֶל מִקְבֵּל הִזָּה. בַּיַּצַד? עָרֵל שֶׁנִּטְמָא בְּמַת, וְהִזָּה עָלָיו שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי - הָרִי זֶה טְהוֹר מִטְּמֵאֹת מַת; וּכְשִׁימוּל - טוֹבֵל, וְאוֹכֵל בְּקֻדְשֵׁים לְעָרֵב.

ד. מִצְוַת אֶזוֹב - שְׁלֹשָׁה קְלָחִין, וּבְכֹל קֶלַח וְקֶלַח גִּבְעוּל אַחַד; וְנִמְצְאוּ שְׁלֹשָׁה גִבְעוּלִין. וּשְׁיָרֵיו שְׁנַיִם [אם אבד בד אחד אחר שאגדם כשר]; וְאִם לָקַח שְׁנַיִם בְּתַחֲלָה, וְאֲגָדָן - כְּשֶׁר. נִתְפָּרְדוּ הַגִּבְעוּלִין וְנִשְׂרָו הָעֵלִין, אֵפְלוּ לֹא נִשְׂאָר מִכָּל גִּבְעוּל מִהֶם אֶלָּא כָּל שֶׁהוּא - כְּשֶׁר; וּשְׁיָרֵי [- שארית] הָאֶזוֹב, כָּל שֶׁהוּא. קֶלַח שֵׁישׁ בוֹ שְׁלֹשָׁה בִּדִין - מִפְּסָקָן [מפרידס], וְאַחַר כֵּף אוֹגְדָן שְׁלֹשָׁתָן; שֶׁמִּצְוַתוֹ לְהִיּוֹת אֲגָדָה, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְפָּרַשׁ בְּתוֹרָה שִׁיְהִיָּה אֲגָדָה. פֶּסְקוֹ וְלֹא אֲגָדוֹ, אוֹ שְׁאֲגָדוֹ וְלֹא פֶּסְקוֹ, אוֹ שֶׁלֹּא פֶּסְקוֹ וְלֹא אֲגָדוֹ, וְהִזָּה בוֹ - כְּשֶׁר. הָאֶזוֹב הַקָּצֵר - אוֹגְדוֹ [- קושרו] בְּחוּט עַל

"לְמִשְׁמַרְתָּ לְמֵי נְדָה" - בְּזִמְנָן שֶׁהֵם שְׁמוֹרִין, הֵן מִי נְדָה; וְאִם לֹאוּ, פְּסוּלִין. הָרִי שְׁמֵלֵא שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת - נוֹתֵן לְפָנָיו אַחַת, וְאַחַת לְאַחֲרָיו, מִפְּנֵי שְׂאֵי אֶפְשָׁר [אחרת].

ה. מִי חֲטָאת שֶׁשָּׁקֵלְנָן בְּמִשְׁקָל - אִם הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ [מהם], פְּסוּלִין; וְאִם לֹא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ, כְּשֶׁרִין. אֲבָל אִם שָׁקֵל דְּבָרִים אַחֲרִים בְּמֵי חֲטָאת - הוֹאִיל וְעִשָּׂין מִשְׁקֵלְתָּ, פְּסוּלִין; שְׂאִין זוֹ מִשְׁמַרְתָּ. כָּל אֵלוֹ הַטְּהוֹרִין שֶׁמְמַלְאִין אוֹ שֶׁמְקַדְשִׁין אוֹ שְׁמִזִּין, וְכֵן כָּל הַכְּלִים שֶׁמְמַלְאִין וּמְקַדְשִׁין בִּהֵן וּשְׁמִזִּין מִהֵן - אִם הָיוּ טְבוּלֵי יוֹם [- טמאים שטבלו היום] - אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָעָרִיב שְׁמֵשׁוֹ, הָרִי אֵלוֹ כְּשֶׁרִים; שְׁכָּל מַעֲשֵׂה הַפְּרָה וְהַמְּלוּי וְהַקְּדוּשׁ וְהַהִזָּה כְּשֶׁר בְּטְבוּלֵי יוֹם, כְּמוֹ שְׁבָאָרְנוּ. וּמִפְּנֵי הַצְּדוּקִין מְטַמְּאִין אֶת כָּל כְּלֵי שֻׁטָף [- המיטהרים במקווה], וּמְטַבְּלִין אוֹתָן, וְאַחַר כֵּף מִשְׁתַּמְשִׁין בִּהֵן בְּמֵי חֲטָאת.

ו. הַכֹּל כְּשֶׁרִין לְהִזּוֹת - חוּץ מֵאִשָּׁה, וְטְמֵטוּם, וְאַנְדְּרוּגִינּוֹס, וְתִינוּק שְׂאִין בוֹ דַּעַת; אֲבָל קֶטָן שֵׁישׁ בוֹ דַּעַת, כְּשֶׁר לְהִזּוֹת. וְהָעֵרֶל [- שאינו מהול] כְּשֶׁר לְהִזּוֹת, שְׂאִין הָעֵרֶל טָמֵא. קֶטָן שֵׁישׁ בוֹ דַּעַת שֶׁהִזָּה, וְהָאִשָּׁה מְסַעֲדָתוֹ [- מסייעתו], כְּגוֹן שֶׁאֲחִזָּה לוֹ הַמֵּים בְּיָדָה - הִזָּתוֹ כְּשֶׁרָה; וּבְכֹלכָּד שֶׁלֹּא תֵאָחַז בְּיָדוֹ בְּשַׁעַת הִזָּה; וְאִם אֲחִזָּה, הִזָּתוֹ פְּסוּלָה.

ז. הַמִּזָּה צָרִיף לְהַתְּכַנּוֹת, וְלְהִזּוֹת עַל הַטְּמֵא לְטְהוֹר; וְאִם הִזָּה שֶׁלֹּא בְּכוֹנֵה, הִזָּתוֹ פְּסוּלָה. אֲבָל זֶה שְׁמִזִּין עָלָיו - אִינוּ צָרִיף כְּוֹנֵה, אֶלָּא מִזִּין עַל הָאָדָם לְדַעְתּוֹ וְשֶׁלֹּא לְדַעְתּוֹ. הַמִּתְכַּנְּנֵן לְהִזּוֹת לְפָנָיו, וְהִזָּה לְאַחֲרָיו, לְאַחֲרָיו, וְהִזָּה לְפָנָיו - הִזָּתוֹ פְּסוּלָה; וְנִתְכַּנְּנֵן לְהִזּוֹת לְפָנָיו, וְהִזָּה לְצַדִּדֵּין שֶׁל פָּנָיו - הִזָּתוֹ כְּשֶׁרָה.

ח. הַמִּזָּה אִינוּ צָרִיף טְבִילָה [במי הפרה] לְכָל הִזָּה, אֶלָּא טוֹבֵל אֶת הָאֶזוֹב, וּמִזָּה הִזָּה אַחַר הִזָּה עַד שֶׁיִּגְמְרוּ הַמֵּים [מהאזוב]. וּמִזָּה הִזָּה אַחַת עַל כְּמָה בְּגֵי אָדָם אוֹ כְּמָה כְּלִים בְּאָחָד - אֵפְלוּ מֵאָה; כָּל שֶׁנִּגְעַע בוֹ מִן הַמֵּים כָּל שֶׁהוּא - טְהוֹר; וְהוּא, שִׁיתְכַּנּוֹת הַמִּזָּה לְהִזּוֹת עָלָיו. טָבֵל אֶת הָאֶזוֹב, וְנִתְכַּנְּנֵן לְהִזּוֹת עַל דְּבַר שֶׁמְקַבֵּל טְמֵאָה אוֹ עַל הָאָדָם, וְהִזָּה מֵאוֹתָהּ הַטְּבִילָה עַל דְּבַר שֶׁאִינוּ מְקַבֵּל טְמֵאָה, אוֹ עַל הַבְּהֵמָה - אִם נִשְׂאָר מִים בְּאֶזוֹב, אִינוּ צָרִיף לְחַזֵּר וּלְהַטְבִּיל, אֶלָּא מִזָּה מִן הַשְּׂאָר עַל הָאָדָם, אוֹ עַל הַכְּלִים הַטְּמֵאִים; שֶׁהָרִי תַּחֲלַת טְבִילָתוֹ כְּשֶׁרָה הִיְתָה. אֲבָל אִם טָבֵל אֶת הָאֶזוֹב לְהִזּוֹת עַל דְּבַר שֶׁאִינוּ מְקַבֵּל טְמֵאָה, אוֹ עַל הַבְּהֵמָה, וְהִזָּה עַל הָאָדָם, אוֹ עַל הַכְּלֵי הַטְּמֵא - הִזָּתוֹ פְּסוּלָה; עַד שִׁיחֲזוֹר וְיִטְבֵּל הָאֶזוֹב פַּעַם שְׁנֵיָהּ, וְיִתְכַּנְּנֵן לְהִזּוֹת עַל הָאָדָם אוֹ עַל דְּבַר הַמְּקַבֵּל טְמֵאָה.

ט. הַטְּבִיל אֶת הָאֶזוֹב, וְנִתְכַּנְּנֵן לְהִזּוֹת עַל דְּבַר שֶׁאִינוּ מְקַבֵּל טְמֵאָה - הַמֵּים הַמְּנַטְפִּים, כְּשֶׁרִין; לְפִיכָף, אִם נִטְפוּ בְּכָלִי, וְחֲזוֹר וְהִטְבִּיל בִּהֵן אֶת הָאֶזוֹב כְּוֹנֵה לְהִזּוֹת עַל דְּבַר הַמְּקַבֵּל טְמֵאָה - הִזָּתוֹ כְּשֶׁרָה.

י. מִי חֲטָאת שֶׁנִּתְמַעְטוּ - טוֹבֵל אֵפְלוּ רֹאשִׁי גִבְעוּלִין [של האזוב], וּמִזָּה; וּבְכֹלכָּד שֶׁלֹּא יִסְפַּג [- יקנח מדפני הכלין].

שאם נטמא אחד מהם שלא בשעת מלאכה, לא נטמא חברו; ואם נטמאו שניהם, והזה על אחד מהם שלא בשעת מלאכה - לא טהר חברו, אף על פי שהם מחברין. וזה הוא דין תורה. אבל מדברי סופרים גזרו שיהיה חבר לטמאה אפלו שלא בשעת מלאכה - גזרה משום שעת מלאכה; ולעולם אם נגעה טמאה באחד מהם, נטמא חברו. וכן גזרו עליהם שלא יהיו חבר להזה, אפלו בשעת מלאכה - גזרה משום שלא בשעת מלאכה; ולעולם אם הזה על אחד מהם, לא טהר חברו עד שיהיה גם עליו. הנה למדת, שכל מקום שאמרו שומע חבר לטמאה, ואינו חבר להזה - אין זה אלא גזרה מדבריהם, על הדרך שבארנו.

ה. שני כלים שחברן עד שנעשו כגוף אחד, כגון שפתר שני בגדים או שתי יריעות - הרי אלו חבר לטמאה ולהזה, מפני שהן ככלי אחד.

ו. שלל [- תפירה חלשה] הכובסין, והבגד שהוא תפור בכלאים - הואיל והן עומדין להתירן, אינן חבר להזה, והרי הן חבר לטמאה. וכן הסלים שבפנתל [שקשורים ומונחים מצידי החמור], והמטה של טרבל [- כלי המטייע לדיש], וקרן [- רגל] של כליכה [- מיטת מטיים], וקרנים [- כלי שתיה] של יוצאי דרכים, ושלשלת [שתלויים בה] המפתחות - חבר לטמאה, ואינן חבר להזה, אלא צריך שיגעו המים מן המזה בכל סל וסל, ובכל מפתח ומפתח, ובכל קרן וקרן, ובכל קורה וקורה ממטה זו המפצלת.

ז. המחבר שלש כסותות [- שמיכות] של צמר, ושש של פשתן, או שלשה סדינין, או שתיים עשרה מטפחות - הרי אלו חבר לטמאה ולהזה; יתר על כן - חבר לטמאה, ואינן חבר להזה. חלוק אחד, וטלית אחת, וקלובקרין אחד - הרי הן חבר לטמאה ולהזה; אפלו היו ארפיני ביותר, או רחבין ביותר, כל שהן. ואינה הוא קלובקרין? זה שני בגדים שמויחין צמר גפן ביניהן, ותופרין אותן כאחת, ועושין מהן חלוק לימות הגשמים.

ח. כסוי המחס [- דוד] שהוא מחבר [למיחם] בשלשלתו - הזה על המחס, טהר הכל; הזה על הכסוי - לא טהר המחס, עד שיזה עליו.

ט. הזוג והענבל [- הפעמון ולשונית שלון], חבר לטמאה ולהזה; ואם הזה על אחד מהן, טהרו שניהן.

י. הטוי [- כלי טווייה] שטוין בו הפשתן, או שזרין בו החבלים - שלשה גופין יש בו; העץ שמלפפין עליו הטוי [- החוט], הוא הנקרא 'כוש' [- מקל]; והנחשת או הברזל שבראש העץ הזה, הוא הנקרא 'צנירה', שבה פותלין וטווין; והרחים שבאמצע הכוש, והיא הנקראת 'פקה'. הכוש שפותלין בו החבלים שנטמא - לא יזה לא על הפקה שלו, ולא על הכוש, אלא על הצנירה; ואם הזה על אחד משלשתן, טהר הכל. ושל פשתן - מזה על אחת משלשתן לכתחלה, ששלשתן חבר.

יא. עור של צריסה [שבתחתית עריסת התינוק] שהוא

כוש [- מקל] וכיוצא בו, וטובל במים ומעלה, ואוחז באזוב ומזה; נסתפק לו אם מן החוט הזה, או מן הכוש, או מן הגבעול - הזיתו פסולה.

ה. אין מזין לא ביונקות האזוב, ולא בתמרות, אלא בגבעולין. אלו הן היונקות? גבעולין שלא גמלו [- לא בשלון]. ומי שהזה עליו ביונקות, ונכנס למקדש - פטור. ומאימתי מזין באזוב? משנין [הפרח]. ואזוב שהזה בו מי נדה, כשר לטהר בו את המצרע. כל אזוב שיש לו שם לוי [- נוסף], פסול; והאזוב שקוראין אותו 'אזוב' ביחוד [- בלבד] - הוא הכשר, והוא האזוב שאוכלין אותו בעלי בתים. אבל זה שקוראין אותו 'אזובין', ואזוב כחלית, ואזוב מדברי, ואזוב רומי' - פסול.

ו. אזוב של אשרה [עץ שניטע לעבודה זרה], ושל עיר הנחת, ושל עבודה זרה, ושל תרומה טמאה - פסול. של תרומה טהורה, לא יזה; ואם הזה, כשר.

ז. אזוב שלקטו לעצים [- להסקה], ונפלו עליו משקין - מנבו, והוא כשר להזה. לקטו לאכלין [- לאכילה], ונפלו עליו משקין - אף על פי שנגבו, פסול; שהרי נטמא להזה - שכל המשקין וכל האכלין וכל הכלים, הרי הם כטמאין לענין חטאת, כמו שיתבאר. לקטו לחטאת, הרי זה כנלקט לעצים; ואם נפלו עליו משקין, מנבו ומזה בו.

הלכות פרה אדמה פרק יב

א. אדם שנטמא במת, והזה עליו - כיון שנגע כל שהוא ממי הנדה בכל מקום מעור בשרו של טמא - עלתה לו הזיה; אפלו נפלה הזיה על ראש אצבעו, או על ראש שפתו [- שפתיו]. אבל אם נגעה בלשונו, אינה כלום; אף על פי שהלשון כאברים שבגלוי לענין טמאה, כמו שבארנו, אינו כאברים שבגלוי לענין הזיה וטבילה. וכן כלי שנטמא במת, והזה עליו - כיון שהגיע לגופו של כלי כל שהוא ממי נדה, עלתה לו הזיה.

ב. שני כלים או שני בני אדם, שנתכונן להיות על שניהן כאחד, והזה על אחד מהן, ונטפו המים מעל הראשון על השני - הרי השני בטמאתו; עד שיפלו המים עליו מהזית המזה, לא מן התמצית [- שנתמצו ממקום אחר]. הזה על שני כלים, ונסתפק לו אם הזה על שניהן כאחד, או מחברו נמצה עליו - הזיתו פסולה.

ג. מחט שהיא נתונה על החרש, והזה עליה, ספק על המחט הזה, ספק מן החרש נמצה עליה - הזיתו פסולה.

ד. כלים המפצלין [- מורכבים מחלקים] שהן מחברין זה לזה במסמרין, כגון מספרת [- מספריים] של פרקין [- חלקים] ואזמל של רהיטגי וכיוצא בהן - בשעת מלאכה, חבר לטמאה ולהזה; ושלא בשעת מלאכה, אינן חבר לא לטמאה ולא להזה. כיצד הן חבר לטמאה ולהזה? שאם נטמא אחד מהן בשעת מלאכה, נטמא השני; ואם הזה על אחד מהן בשעת מלאכה - עלתה לשניהן הזיה, וכאלו הן גוף אחד. וכיצד אינן חבר לטמאה ולהזה?

אֶלָּא אַחֲרָיו בְּלִבְד לְגַבֵּי חֲטָאת, כְּגוֹן שֶׁנִּגְעוּ מִשְׁקִין בְּאַחֲרָיו, וְנִגַּע כְּלִי זֶה בְּכָלִי שְׁנִי, וְשְׁנֵי בְּשִׁלְיָשִׁי - נִטְמָאוּ הַכֵּלִים כְּלָן לְגַבֵּי חֲטָאת, וְאֶפְלוּ הֵן מֵאָה.

ז. כֵּל הַרְאוּי לְהִתְטַמֵּא בְּמִדְרַס הַזֵּב, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא טְהוֹר לְקֹדֶשׁ, אִם הֵינִדוּ [הַזֵּיזוּ] הִטְהוֹר לְחֲטָאת - נִטְמָא, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע בּוֹ. וְכֵן הִטְהוֹר לְחֲטָאת שֶׁהֵינִד אֶת הָאָדָם שְׂאִינוּ טְהוֹר לְחֲטָאת, אוֹ שֶׁהֵינִד אֶת רַקוֹ, אוֹ אֶת מִימֵי רִגְלָיו שֶׁל אָדָם זֶה - נִטְמָא, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע בּוֹ. אֲבָל כְּלֵי שְׂאִינוּ רְאוּי לְמִדְרַס - אִינוּ מִטְמָא אֶת הִטְהוֹר לְחֲטָאת, אֶלָּא אִם כֵּן נִגַּע בּוֹ.

ח. כְּלֵי הַטְמָא טְמָא [טוֹמְאוֹת] מֵת, אִם הֵינִדוּ הִטְהוֹר לְחֲטָאת - נִטְמָא, וְאִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע בּוֹ, וְאִף עַל פִּי שְׂאִין טְמָא מֵת מִטְמָא בְּמִשְׁא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. כִּיצַד? מִפְּתַח שֶׁהוּא טְמָא מֵת שֶׁהֵינִד תְּלוּי בְּדִלְתָא, וְסָגַר הִטְהוֹר לְחֲטָאת אֶת הַדִּלְתָא - הוֹאִיל וְהֵינִד אֶת הַמִּפְתָּח הַטְמָא, נִטְמָא. וְכֵן אִם הִסִּיט אֶת הַשַּׁרְץ וְאֶת שְׂכַבְתָּ זָרַע - הֵרִי זֶה טְמָא לְחֲטָאת, אִף עַל פִּי שְׂאִין אֵלּוּ מִטְמָאִין בְּמִשְׁא, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּרַר.

ט. הִטְהוֹר לְחֲטָאת שֶׁנִּגַּע בְּכֵלִים שֶׁהָיוּ לְמַעַלָּה מִן הַזֵּב וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְהֵם הַנִּקְרָאִין 'מִדְרָף' - אִף עַל פִּי שֶׁהוּא טְהוֹר לְקֹדֶשׁ, נִטְמָא לְחֲטָאת; וְכֵן כְּלֵי הִטְהוֹר לְחֲטָאת שֶׁנִּגַּע בְּמִדְרָף, נִטְמָא לְחֲטָאת.

י. הִטְהוֹר לְחֲטָאת שֶׁנִּגַּע בְּאַכְלִין וּמִשְׁקִין - בֵּין טְמָאִין בֵּין טְהוֹרִין, שֶׁכֵּל אַכְלִין וּמִשְׁקִין לְגַבֵּי חֲטָאת אֵינִם טְהוֹרִין - אִם נִגַּע בָּהֶם בְּיָדוֹ, נִטְמָא כֵּל גּוֹפּוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. נִגַּע בָּהֶם בְּרִגְלוֹ אוֹ בְּשָׂאֵר גּוֹפּוֹ, אוֹ שֶׁהִסִּיט בְּיָדוֹ וְלֹא נִגַּע בָּהֶם - טְהוֹר. וְכֵן אִם נִגַּע בְּיָדוֹ בְּתַנּוּר, וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מִשְׂאֵר כֵּלִים שְׂאִינֵם טְהוֹרִין לְחֲטָאת - נִטְמָא כֵּל; אֲבָל אִם נִגַּע בְּרִגְלוֹ בָּהֶם, הֵרִי הוּא טְהוֹר לְחֲטָאת כְּמוֹ שֶׁהֵינִד.

יא. הִטְהוֹר לְחֲטָאת שֶׁהֵכְנִיס רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ לְתוֹךְ מַיִם שֶׁנִּתְמַלְאוּ לְחֲטָאת - נִטְמָא; מִפְּנֵי שֶׁהֵם שְׂאוּבִין, וּמִדְבְּרֵי סוֹפְרִים, שֶׁהֵבֵא רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ בְּמַיִם שְׂאוּבִין - נִטְמָא, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּרַר.

יב. הַכֵּל נֶאֱמָרֵן עַל טְהוֹרַת חֲטָאת, וְאֶפְלוּ עַמֵּי הָאָרֶץ; מִפְּנֵי חֲמִדְתָּהּ וּמַעֲלוֹת אֵלּוּ שֶׁנַּעֲשׂוּ בָּהּ, הַכֵּל נִזְהָרִין בָּהּ; וְהֵרִי נֶאֱמַר בְּתוֹרָה: "וְהִיטְהוֹר לְעֵדֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת", כֵּל יִשְׂרָאֵל רְאוּיִן לְמִשְׁמֶרֶת. לְפִיכֵן, עִם הָאָרֶץ שֶׁהֵבִיא כְּלֵי מִבֵּיתוֹ, אֶפְלוּ כְּלֵי חֶרֶשׁ, וְאָמַר: 'כְּלֵי זֶה טְהוֹר לְחֲטָאת' - הֵרִי זֶה טְהוֹר; וּמִקְדָּשֵׁינוּ בּוֹ וּמִזִּין מִפְּנֵינוּ, וְאִף עַל פִּי שְׂאוֹתוֹ כְּלֵי טְמָא לְקֹדֶשׁ וְלְתוֹרֵמָה. וְכֵן עִם הָאָרֶץ שְׂאָמַר: 'טְהוֹר אֲנִי לְחֲטָאת', אוֹ שֶׁהָיוּ מֵי חֲטָאת אֶצְלוֹ, וְאָמַר: 'טְהוֹרִין הֵן' - נֶאֱמָר, שְׂאִין אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל מִזְלוֹל בָּהּ.

יום שישי

הלכות פרה אדמה פרק יד

א. כְּלֵי חֶרֶשׁ שֶׁהָיוּ בּוֹ אֶפְרַח חֲטָאת [פְּרַח אֲדוּמָה], וְנִגַּע בּוֹ שַׁרְץ מִצְדוֹ - טְהוֹרִין; שְׂאִין כְּלֵי חֶרֶשׁ מִטְמָא מִגְבוֹ,

מִחֲבַר לְפָקוֹת [כַּפְתּוּרִים] - חֲבּוּר לְטְמָאָה וְלַהֲזָיָה; הַמְלַבֵּן [שֶׁל עֵץ] שֶׁל מְטוֹת - אִינוּ חֲבּוּר לֹא לְטְמָאָה וְלֹא לַהֲזָיָה.

יב. כֵּל יָדוֹת הַכֵּלִים הַקְדוּחוֹת, כְּגוֹן נֶצֶב [כַּת] הַסִּפְיָן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, שֶׁהֵנָצֵב נָקוּב וְהַבְּרוֹל נִכְנָס בּוֹ - חֲבּוּר לְטְמָאָה וְלַהֲזָיָה; אֲבָל הַיָּדוֹת הַחֲדוּקוֹת [רַפּוּפוֹת], כְּגוֹן עֵץ הַחֲנִית שֶׁהָעֵץ נִכְנָס בְּבְרוֹל - אִינוּ חֲבּוּר לַהֲזָיָה.

הלכות פרה אדמה פרק יג

א. מַעֲלוֹת [חֹמְרוֹת] יִתְרוֹת עֲשׂוּ בְּטְהוֹרַת חֲטָאת [פְּרַח אֲדוּמָה]: שֶׁהָאָדָם הִטְהוֹר, אֶפְלוּ טָבַל לְקֹדֶשׁ, וְעוֹמֵד וּמִשְׁמַשׁ עַל גְּבֵי הַמְּזוּבָח - אִינוּ טְהוֹר לְחֲטָאת, וְלֹא לְשִׂרְפָתָהּ, וְלֹא לְמַלּוּי הַמַּיִם, וְלֹא לְקֹדֶשׁן [נִתְיַנֵּת הַאֶפֶר לְתוֹכוֹ], וְלֹא לְהַזוֹת, עַד שִׁטְבַּל לְשֵׁם חֲטָאת, וְאַחַר כֵּן יִהְיֶה טְהוֹר לְחֲטָאת. וְכֵן הַכֵּלִים - אֶפְלוּ מִזְרַק שֶׁבְּעֶזְרָה - אִינוּ טְהוֹר לְחֲטָאת, עַד שִׁטְבַּלְוֵהוּ לְשֵׁם חֲטָאת. וְכֵן כֵּל הַאֲכָלִין וְהַמִּשְׁקִין - אִף עַל פִּי שֶׁהֵן טְהוֹרִין, הֵרִי הֵן לְעִנְיָן חֲטָאת בְּאַכְלִין וּמִשְׁקִין הַטְמָאִין.

ב. כֵּל כְּלֵי הַרְאוּי לְמִשְׁכָּב אוֹ לְמוֹשָׁב - אִף עַל פִּי שֶׁהוּא טְהוֹר לְגַבֵּי הַקֹּדֶשׁ - הֵרִי הוּא בְּמִדְרַס הַזֵּב [מִדְרַס - מִשְׁכַּב מוֹשָׁב מִדְרַס], עַד שִׁטְבַּלְוֵהוּ לְשֵׁם חֲטָאת. [הַתְנַא -] יוֹחֲנָן בֶּן גּוּדְגָדָה הָיָה אוֹכֵל [חֹלִין] בְּטְהוֹרַת הַקֹּדֶשׁ כֵּל יָמָיו, וְהִיטְהוֹר מִטְפַּחְתּוֹ בְּמִדְרַס הַזֵּב לְעִנְיָן חֲטָאת.

ג. כֵּל וְלֵד [נִוּלַד מִן -] הַטְמָאוֹת - אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ מִטְמָא אָדָם וְלֹא כֵלִים אֶפְלוּ לְקֹדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ - הֵרִי הוּא מִטְמָא אָדָם וְכֵלִים לְחֲטָאת. לְפִיכֵן אָמְרוּ: 'הַמְקַדָּשׁ מֵי חֲטָאת, לֹא יִנְעַל אֶת הַסַּנְדָּל' - שְׂמָא יִפְלוּ מִשְׁקִין עַל הַסַּנְדָּל, וְנִמְצָא הַסַּנְדָּל טְמָא; שֶׁכֵּל הַמִּשְׁקִין טְמָאִין הֵן לְגַבֵּי חֲטָאת, וְיִתְטַמָּא זֶה הַמְקַדָּשׁ בְּנִגְיַעְתּוֹ בַּסַּנְדָּל, וְנִמְצָאוּ מֵי חֲטָאת טְמָאִים.

ד. מֵי שֶׁנִּטְמָאוּ יָדָיו בְּלִבְד בְּדַבְרֵים הַמִּטְמָאִים אֶת הַיָּדִים, כְּגוֹן שֶׁנִּגַּע בְּאַכְלִין אוֹ בְּמִשְׁקִין וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - אִף עַל פִּי שֶׁהוּא טְהוֹר לְקֹדֶשׁ, וְאִינוּ צָרִיף אֶלָּא טְבִילַת יָדָיו בְּלִבְד, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּרַר - הֵרִי נִטְמָא כֵּל גּוֹפּוֹ לְעִנְיָן חֲטָאת, וְצָרִיף טְבִילָה; אֶפְלוּ לֹא נִטְמָאֵת אֶלָּא יָדוֹ אַחַת - נִטְמָא כֵּל, וְהֵרִי הוּא רֹאשׁוֹן לְטְמָאָה.

ה. כֵּל הַטְעוֹן טְבִילָה, בֵּין מִדְבְּרֵי תוֹרָה בֵּין מִדְבְּרֵי סוֹפְרִים - מִטְמָא אֶת חֲטָאת וְאֶת אֶפְרַח חֲטָאת וְאֶת הַמְּזֵה מֵי חֲטָאת, כְּמִגַּע וּבְמִשְׁא. וְכֵן מִטְמָא אֶת הָאֵזוּב הַמְּכַשֵּׁר, וְאֶת הַמַּיִם שֶׁנִּתְמַלְאוּ וְעִדִּין לֹא נִתְקַדְּשׁוּ, וְאֶת הַכֵּלִי הַרִיקָן הִטְהוֹר לְחֲטָאת; מִטְמָא כֵּל אֶחָד מֵאֵלּוּ בְּמִגַּע, אֲבָל לֹא בְּמִשְׁא. וְטְמָא שֶׁנִּגַּע בְּמַקְצֵת אֶפְרַח חֲטָאת, פָּסַל אֶת כֵּלוֹ.

ו. אִין מוֹנִין לְחֲטָאת רֹאשׁוֹן וְשְׁנֵי וְשִׁלְיָשִׁי, כְּדִרְף שְׂמוֹנִין לְתוֹרֵמָה וּלְקֹדֶשׁ. כִּיצַד? עֲשָׂרָה שִׁטְבָּלוּ לְשֵׁם חֲטָאת, וְנִטְמָא אֶחָד מֵהֶם, אֶפְלוּ לֹא נִטְמָא אֶלָּא לְגַבֵּי חֲטָאת בְּלִבְד, כְּגוֹן שֶׁנִּטְמָאֵת יָדוֹ בְּלִבְד, וְנִגַּע בְּחִבְרוֹ, וְחִבְרוֹ בְּחִבְרוֹ, אֶפְלוּ הֵם מֵאָה - בְּלֵם טְמָאִין לְחֲטָאת. וְכֵן כֵּלִים הִטְהוֹרִים לְחֲטָאת, שֶׁנִּטְמָא כְּלֵי מִתְּחַן, אֶפְלוּ לֹא נִטְמָאוּ

בנשיאת מי נדה, שהם מטמאין במשא, מפני שנטמאו מחמת הפלי של קדש. לפיכך, אם היה הפלי של קדש פרוץ בנר, והגביהו בנר ולא נגע בו, והגביה החטאת בידו שניה - שניהם טהורין; שהרי לא נגע בפלי, ולא נטמא לחטאת. אבל אם היה פלי הקדש - אפלו היה של חטאת בנר, שניהם טמאין.

ח. הסיט [- הוי"ו] את שני הפלים בידו, ולא נגע בהם - שניהם טהורין; שאין הפלי שאינו טהור לחטאת מטמא את הטהור לחטאת, עד שיגע בו בידו, אלא אם כן היה ראוי למדרס, כמו שבארנו.

ט. כל ספק הטמאות שהוא טהור לגבי תרומה, כמו שיתבאר - הרי הוא טהור לחטאת. וכל הספקות שתולין עליהן את התרומה [- מטמאים מספק] - אם נולדו בחטאת, הרי אלו נשפכין; ואם נעשו טהרות על גבי אותם פלים, ואדם שנולדו להם ספקות אלו שהחטאת נשפכין עליהם - הרי אותן הטהרות תלויות. והרפפות [- רשות מנדרים] אינן כפלים, והרי הן טהורות לתרומה ולקדש ולחטאת. י. דבלה [- גוש תאנים] של תרומה שנפלה לתוך מי חטאת, ונטלה ואכלה - אם יש בה כביצה, המים טמאין, בין שהיתה הדבלה טמאה, בין שהיתה טהורה; שכל האכלין, אפלו אכל קדש, אינו טהור לחטאת. והאוכלה חיב מיתה - מפני שאכל תרומה, והוא כבר נטמא במי נדה. ואם אין בה כביצה, המים בטהרתם; שאין האכל מטמא את אחרים, עד שיהיה בו כביצה - בין לתרומה בין לקדש בין לחטאת.

הלכות פרה אדמה פרק טו

א. הנוגע במי חטאת שלא לצורך הנאה, בין אדם בין פלים - טמא, ואינו מטמא בגדים בשעת מגעו, שנאמר: "והנגע במי הנדה, יטמא עד הערב"; הנה למדת, שמי הנדה - אב מאבות הטמאות של תורה, וטמאת מגעם בכל שהוא. ואם היה בהם כדי הנאה, מטמאין במגע ובמשא; והנוגע בהן או הנושאן שלא לצורך - מטמא בגדים בשעת מגעו או בשעת משאו, עד שיפרש מטמאיו, שנאמר: "ומזה מי הנדה, יכבס בגדיו"; אינו מדבר במזה על הטמא - אם טהר את הטמא, קל וחמר שיהיה הוא טהור. מפי השמועה [ממשה רבינו] למדו, שזה שנאמר: "ומזה מי הנדה", לא נאמר אלא לשעור [טומאה] - שהנוגע או הנושא מי הנדה שיש בהם כדי הנאה, שלא לצורך הנאה - טמא ומטמא בגדים, דין תורה. וכמה הוא שעור הנאה? כדי שיטבל ראשי גבעולין של אוזב במים. במה דברים אמורים, שמי חטאת מטמאין? בזמן שנגע בהם או נשאם שלא לצורך, קדם שיעשו מצותם; אבל אחר שעשו מצותם, אינם מטמאין כלל. כיצד? הרי שטבל את האוזב והזה על האדם הטמא או על הפלים, והיו המים שותתין ויורדין מעל הטמא לארץ, וכן המים הנפוזין בשעת הנזה על הארץ או על הטהור - הרי אותם המים טהורים,

אפלו לגבי חטאת. הניח הפלי על גבי השרץ - אף על פי שלא נטמא הפלי, הרי האפר טמא, שנאמר: "והניח מחוץ למחנה במקום טהור", ואין זה מקום טהור. ולא על גבי השרץ בלבד, אלא אפלו הניחו על גבי אכל שני [- לטומאה], וכיוצא בו מדברים שטמאתן טמאה קלה, והן מדברי סופרים - הרי נטמא האפר, שנאמר: "במקום טהור", שלא יהיה על גבי שם טמאה בעולם. וכן פלי חרש שהיה בו אפר חטאת, ונתון על ארבה שבבית טמא - אם היה הפלי משלשל לבית [לחלק הארובה שבבית] - נטמא האפר, אף על פי שאין בארבה פותח [- חלל] טפח. ואם לא היה משלשל - אם היה בארבה פותח טפח, טמא. ב. היה הפלי של אבן - בין שיש בה פותח טפח בין שאין בה, האפר טהור.

ג. וכן פלי חרש שיש בו אפר, או מים מקדשין, ומקף צמיד פתיל [- כיסוי מהודק], ונתון באהל המת - הרי האפר והמים טמאים, שאין החטאת נצלת בצמיד פתיל, שנאמר: "במקום טהור", ואין זה מקום טהור.

ד. וכן אכלין ומשקין של קדש, אינם נצולין בצמיד פתיל; אבל מים שאינן מקדשין, וכלי ריקן הטהור לחטאת - נצל בצמיד פתיל. במה דברים אמורים? בשעיהי הבעלים טהורים; אבל אם נטמאו הבעלים, נפסלו המים בכל מקום שהם. כיצד? היו מימיו מקפין צמיד פתיל, והוא והם באהל המת - שניהם טמאים; הוא מבחוץ, והמים שאינם מקדשין מבפנים - שניהם טהורין; הוא בפנים, והמים בחוץ - פשם שהוא טמא, כף מימיו פסולין.

ה. הטהור לחטאת שהיה עומד על גבי התנור, וכיוצא בו מפלים שאינם טהורים לחטאת, ופשט ידו חוץ לתנור, וכלי שיש בו מי חטאת בידו, וכן קנה המטל על גבי התנור, ושני בלים שיש בהם מי חטאת תלוין בו, אחד מכאן ואחד מכאן - הרי אלו טמאין, לפי שאינן במקום הטהור לחטאת; והואיל והן נשענין על התנור, הרי הן כאלו מנחין על גביו. אבל אם היה עומד על התנור, ובידו פלי ריקן הטהור לחטאת, או מים שאינם מקדשין - הרי אלו טהורין כמות שהיו; היה עומד חוץ לתנור, ופשט יד לחלון, ונטל פלי שיש בו מי חטאת, והעבירו על גבי התנור - הרי זה טהור. וכן הנזה שעברה על גבי טמאה, כגון משקב ומושב [של זב] וכיוצא בהן - הרי זו טהורה. ו. פלי שיש בו מי חטאת וכלי שיש בו קדש שנגעו זה בזה - הרי נטמא פלי של חטאת וכל שיש בו; אבל פלי הקדש, טהור כשהיה. וכן אם נגע הטהור לחטאת בשניהם של בשתי ידיו כשהם מנחין על הארץ - הרי נטמא של חטאת; שהרי הטהור לחטאת נטמא בנגיעת הפלי שאינו טהור לחטאת, כמו שבארנו, וחזר ונטמא את מי חטאת. ז. הגביה שני הפלים בשתי ידיו, שניהם טמאין; זה של חטאת נטמא מפני שנגע בו אדם שנגע בכלי שאינו טהור לחטאת, ושל קדש נטמא מפני זה שהגביהו והוא טמא

לחברו, אפלו הם מאה; שאין מונין [דרגות טומאה] לחטאת.

י. המגביה פלי שהזה עליו, והרי עליו מים פדי הנה - טהור; שהמים שעשו מצותן אינם מטמאין, כמו שבארנו. **בריה רחמנא דסייען**

הלכות טמאת צרעת

יש בכללן שמונה מצוות - שש מצוות עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) להורות בצרעת אדם פדינה הפתוב בתורה; (ב) שלא יקץ סימני טמאה; (ג) שלא יגלח הנתק; (ד) שיהיה המצרע מפרסם בקריעת בגדיו ופריעת ראשו וצטיה על שפם; (ה) טהרת צרעת; (ו) שיגלח המצרע את כל שערו פשיטהר; (ז) דין צרעת הפגד; (ח) דין צרעת הפית. ובאור מצוות אלו - בפסקים אלו.

הלכות טמאת צרעת פרק א

א. צרעת עור הפשר - הוא שילבין מקום מן העור, ותהיה הלכנונית פקרום ביצה ומקרום ביצה ולמעלה - לבן יותר; אבל לכנונית שהיא דהה [כחה] מקרום הביצה ולמטה - אינה צרעת, אלא בהק [פריחה] הוא.

ב. וארבע מראות יש בצרעת עור הפשר, ואלו הן: לכן עז ביותר שאין למעלה ממנו, שהוא נראה בעור הפשר כשגל; הוא הנקרא 'בהרת'. ולכן שהוא דהה [כחה] מזה מעט, שנראה כצמר נקי של כבש בן יומו; הוא הנקרא 'שאת'. ולכן שדהה מן השאת מעט, שנראה כסיד ההיכל [בבית המקדש]; הוא תולדת הבהרת, ונקראת 'ספחת' - נספח וספול. ולכן שדהה מסיד ההיכל מעט, והרי הוא פקרום ביצה; הוא תולדת השאת, וגם זה נקרא 'ספחת' הנה למדת, שהמראה שהוא כסיד ההיכל, הוא ספחת הבהרת, והמראה שהוא פקרום ביצה, הוא ספחת השאת; שאין לשון ספחת, אלא טפלה. מכאן אמרו חכמים: 'מראות נגעים - שנים [המפורשים בתורה] שהן ארבעה: בהרת וספחתה, שאת וספחתה'.

ג. ארבע מראות נגעים אלו - כלן מצטרפין זה עם זה, בין להקל בין להחמיר, בין בתחלת ראית הנגע, בין בסוף השבעה [של ההסגרים], בין לאחר שנפטר [נטהר] המצרע או נחלט [- נטמא]. ביצד? אחד נגע שהיה פלו לכן כשגל, או כסיד ההיכל, או כצמר נקי, או פקרום ביצה, ואחד נגע שהיה מקצת הלכן כמראה הבהרת, ומקצתו כמראה השאת, ומקצתו כמראה הספחת - הכל כמראה אחד הוא חשוב. אם פן למה מנאום חכמים, ואמרו 'מראות הנגעים שנים שהן ארבעה'? פדי להבין כמראות; שכל כהן שאינו מכיר במראות ושמותיהם כשמלמדן אותו ומודיעין אותו - לא יראה הנגע, עד שייבין ויכיר ויאמר: 'זו היא הבהרת,

והנוגע בהם והנושאם טהור. הטביל את האזוב להזות על דבר שאינו מקבל טמאה - הרי המים המנטפין כשרין להזות מהם, כמו שבארנו; לפיכך מטמאין טמאת מי חטאת, לפי שלא עשו מצותם - שהרי הטבילה היתה לשם דבר שאינו מקבל טמאה.

ב. אין מי חטאת מטמאין את הכל, קדם שיעשו מצותם - עד שיהיו טהורין וכשרין להזהה. אבל מי חטאת שנפסלו - כגון שנתערב בהם מים, או ששתת מהם בהמה, וכיוצא בהן מדברים הפוסלין אותם - אם נגע בהם הטהור לתרומה, נטמא; בין שנגע בגדיו, בין שנגע בשאר גופו. נגע בהן אדם הטהור לחטאת, ואפלו בגדיו - הרי הוא טהור כמות שהיה.

ג. מי חטאת שנטמאו, ונגע בהם אחר שנטמאו אדם הטהור לתרומה - בין בגדיו, בין בגופו - נטמא. נגע בהם הטהור לחטאת בגדיו, נטמא; נגע בשאר גופו, הרי הוא טהור כמות שהיה.

ד. מי חטאת שנפלו לתוכם מי מעין, או מי מקנה, או מי פרות - אם רב מי חטאת, מטמאין במשא; ואם רב מי פרות, אין מטמאין; מחצה למחצה, מטמאין. אפר פרה שנתערב באפר מקלה [- שריפה], וקדש בכלן - אם היה הרב אפר פרה, מטמאין כמי נדה; ואם היה הרב אפר מקלה - אין מטמאין במגע, אבל מטמאין במשא.

ה. אפר פשר שנתנו על גבי המים שאינן ראויין לקדשן, ונגע בהם הטהור לתרומה - בין בגדיו, בין בגופו - נטמא; נגע בהם הטהור לחטאת, אפלו בגדיו - הרי זה טהור כמות שהיה.

ו. מי חטאת שנפסלו, לא יגבלם [- יערבבם] בטיט - שלא יעשם תקלה לאחרים, שמא יגע בטיט ויטמא; שמי חטאת אינם בטלין בטיט, שנאמר: "חטאת היא".

ז. מי חטאת ששתאתן פרה - אף על פי שנשחטה בתוך עשרים וארבע שעות [- מהשתיה], בשרה טהור, שנאמר: "למשמרת למי נדה" - בזמן שהם שמורין, אינם בטלין; אבל בזמן ששתאתן אותן פרה - בטלו [מהיות מי נידה], שהרי אינן שמורין.

ח. המזה מחלון שמזין ממנו על הרבים [הטמאים], והזה עליו, ונכנס למקדש, ואחר כך נמצאו המים פסולי - הרי זה פטור; שחוקת המים שמזין מהם על הרבים, שהם כשרין, והרי זה כאנוס. אבל אם הנה עליו מחלון של יחיד, ונכנס למקדש, ונמצאו המים פסולי - חייב בקרבן עולה ויורד; מפני שהיה לו לבדק על המים, ואחר כך יכנס למקדש. מחליקים היו העם במים ששותתים בארץ מחלון של רבים [שהוזהו שם], ודורסים אותם, ונכנסים למקדש; ולא היו חוששין להם שמא פסולי הם.

ט. המזה באזוב הטמא לחטאת - אם יש בו כביצה - המים פסולי, והזיתו פסולה; אין בו כביצה - המים כשרים, והזיתו פסולה. ואזוב זה מטמא חברו, וחברו

פְּשֻׁתָּהּ בְּעוֹר - יִסְגִּיר שָׁבוּעַ שְׁנַי. אִם נוֹלַד בָּהּ אֶחָד מִשְׁלֹשָׁתָן, מִחֲלִיטוֹ. וְאִם לֹא - הָרִי זֶה טְהוֹר וְיִפְטָרְנָהּ, אוֹתוֹ, שְׂאִין בְּנִגְעֵי עוֹר הַבָּשָׂר הַסָּגִיר יֵתֵר עַל שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת; וְאִם לְאַחַר שְׁפָטוֹ וְטָהַר, פְּשָׁה הִנֵּגַע, אוֹ נוֹלַד בּוֹ שְׁעָר לֶבֶן, אוֹ מַחֲהָ - הָרִי זֶה מִחֲלָט לְטַמְאָהּ.

יא. בְּהֵרֵת שְׁהִיתָה עֲזָה פְּשָׁלָג, וְלֹאֲחֵר הַהִסְגִּיר נִעֲשֶׂת פְּהָה כְּקָרוֹם בִּיצָה, אוֹ שְׁהִיתָה בְּתַחֲלָה כְּקָרוֹם בִּיצָה, וְנִעֲשֶׂת פְּשָׁלָג - הָרִי הִיא כְּמוֹת שְׁהִיתָה; שְׂאִין עֲזוֹת הַמַּרְאָה סִימָן טַמְאָה, וְלֹא כְּהִיתוּ [- חוֹלְשֵׁתוֹ] סִימָן טְהוֹרָה; אֲלֵא אִם נִתְמַעַט מֵאַרְבַּע מַרְאוֹת, וְנִעֲשֶׂת פְּהָה מְקָרוֹם בִּיצָה - שְׁהִירֵי נִעֲשֶׂת בְּהֵק [- פְּרִיחָה], וְלִפְיֵכָּךְ טְהוֹר. אִם כֵּן, מֵה הוּא זֶה שְׂנֵאָמַר בְּתוֹרָה: "וְהִנֵּה פְּהָה הִנֵּגַע, וְלֹא פְּשָׁה הִנֵּגַע בְּעוֹר - וְטָהַרוּ הַכֹּהֲנִים"? שְׂאִם פְּהָה מֵאַרְבַּע מַרְאוֹת, טְהוֹר; וְכֵן אִם לֹא פְּהָה, וְלֹא פְּשָׁה, וְלֹא נוֹלְדָה בּוֹ לֹא שְׁעָר לֶבֶן וְלֹא מַחֲהָ - הָרִי זֶה טְהוֹר.

שבת קודש

הלכות טמאת צרעת פרק ב

א. שְׁעָר לֶבֶן, שֶׁהוּא סִימָן טַמְאָה בְּצָרַעַת - אֵין פְּחוֹת מִשְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת; וְכַמָּה יִהְיֶה אֲרָכָן? כְּדֵי שְׁיִהְיוּ נִטְלוֹת בְּזוּג [- מספריים]. הִיתָה אַחַת אֲרָכָה וְאַחַת קְצָרָה מִשְׁעוֹר זֶה, אוֹ אַחַת שְׁחָרָה וְאַחַת לְבָנָה, אוֹ אַחַת מִלְמַטָּה [- בשורשה] וְנִחְלָקָה מִלְמַעְלָה וְנִרְאָתָה כְּשִׁפְתִּים, אוֹ שְׁהִיָּה עֶקְרָן [- שורשו] מִשְׁחִיר וְרֵאשֵׁן מִלְבִּין - הָרִי זֶה טְהוֹר; הִיָּה עֶקְרָן מִלְבִּין וְרֵאשֵׁן מִשְׁחִיר - אֵף עַל פִּי שְׁהִלְבֵּן כָּל שֶׁהוּא, טַמְאָה.

ב. שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת לְבָנוֹת שֶׁהֵן בְּתוֹף הִנֵּגַע - אֵף עַל פִּי שִׁישׁ שְׁעָר שְׁחֹר בִּינִיחָן, וְהֵן מִפְּזֵרוֹת אַחַת הִנֵּה וְאַחַת הִנֵּה - הָרִי אֵלוֹ סִימָן טַמְאָה; אֲפִלוּ הִיָּה הִנֵּגַע כְּגָרִים מְצַמְצָם [- בדיוק], אֵין מְקוֹם שְׁעָר שְׁחֹר מִמַּעַטוֹ. וְכֵן שְׁהִיָּה שְׁתֵּי הַשְּׁעֵרוֹת בְּתוֹף הַבְּהֵרֵת וְהִיא מִקְפָּתָן, וְכֵן שְׁהִיָּה בְּסוֹף הַבְּהֵרֵת - הָרִי זֶה טַמְאָה; אֲבָל אִם הָיוּ בְּצַד הַבְּהֵרֵת מִבְּחוּץ - הָרִי זֶה טְהוֹר, עַד שְׁהִיָּה הָעוֹר שְׁצוּמָחוֹת בּוֹ שְׁתֵּי הַשְּׁעֵרוֹת הַלְבָּנוֹת לֶבֶן. הָיוּ שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת בְּתוֹף הִנֵּגַע, וְשׁוֹכְבוֹת חוּצָה לוֹ - טַמְאָה; הָיוּ חוּצָה לְנִגְעַע, וְשׁוֹכְבוֹת בְּתוֹכוֹ - אֵינָן סִימָן טַמְאָה.

ג. לֶבֶן הַשְּׁעֵרוֹת, מְטַמְאָה בְּכָל מַרְאָה; בֵּין שְׁהִיָּה לְבָנוֹת פְּשָׁלָג, בֵּין שְׁהִיָּה לְבָנוֹת לֶבֶן דִּהָה [- כחה] בְּיֹתֵר - הוֹאִיל וּמִרְאִיָּהֵן לֶבֶן, טַמְאָה.

ד. אֵין שְׁעָר לֶבֶן סִימָן טַמְאָה, עַד שְׁהִיָּה בְּגוֹפָה שֶׁל בְּהֵרֵת. בִּיצָד? בְּהֵרֵת וְתוֹכָה שְׁחִין [- מכה] אוֹ מְכוּה [- כוויה] אוֹ בְּהֵק [- פְּרִיחָה] אוֹ מַחֲת [- קרום] הַשְּׁחִין אוֹ מַחֲת הַמְּכוּה, וְשְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת לְבָנוֹת בְּתוֹף הַשְּׁחִין אוֹ הַמְּכוּה אוֹ הַבְּהֵק שְׁבֵתוֹף הִנֵּגַע - אֵינוֹ סִימָן טַמְאָה; וְהָרִי זֶה כְּבֵהֵרֵת שְׂאִין בָּהּ שְׁעָר לֶבֶן, וְיִסְגִּיר - אֵף עַל פִּי שְׁהֵבְהֵרֵת מִקְפָּתָה אֵת הַשְּׁחִין אוֹ אֵת הַמְּכוּה אוֹ אֵת מַחֲתָן אוֹ אֵת הַבְּהֵק שִׁישׁ בְּהֵן שְׁתֵּי הַשְּׁעֵרוֹת. וְכֵן אִם הִיָּה שְׁחִין אוֹ מְכוּה אוֹ מַחֲתָן אוֹ בְּהֵק מִקְפָּתָה אֵת שְׁתֵּי הַשְּׁעֵרוֹת

וְזוֹ הִיא סִפְחָתָה; 'זוֹ הִיא הַשְּׂאֵת, וְזוֹ הִיא סִפְחָתָה'.
ד. הִיָּה בְּמַרְאָה הַלֶּבֶן מֵאַרְבַּעַה מַרְאוֹת אֵלוֹ, מִקְצַת אֲדָמִימוֹת מְעֻרְבָת בּוֹ - גַּם זֶה נִגְעַ צָרַעַת הוּא, שְׂנֵאָמַר: "אוֹ בְּהֵרֵת לְבָנָה אֲדָמִדְמַת"; וְהוּא הִדִּין לְשֵׂאֵת, וְלִסְפַחַת שֶׁל שְׂאֵת וְלִסְפַחַת הַבְּהֵרֵת. וְהַמַּרְאָה הִזָּה הַמְעֻרָב מִלְבָּנוֹנִית וּמַעַט אֲדָם, הוּא הַנִּקְרָא 'פְּתוּף' [- מעורב]. וְכִיצַד מַרְאָה הַפְּתוּף בְּאַרְבַּעַה מַרְאוֹת אֵלוֹ? רוֹאִין כְּאֵלוֹ הֵן אֲרַבְעָה כּוֹסוֹת מְלֵאוֹת חֶלֶב, וְנִתְעַרְבַּ כּוֹס הַרְאִשׁוֹן שְׁנֵי טְפֵי דָם, וּבְשֵׁנֵי אֲרַבְעָה טְפֵין, וּבְשִׁלְשֵׁי שְׁמוֹנָה טְפֵין, וְכִרְבִּיעֵי שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה טְפֵין. הַפְּתוּף שֶׁבְּבְהֵרֵת, הוּא כְּמַרְאָה הַכּוֹס הַרְבִּיעִי; וְהַפְּתוּף שֶׁבְּשֵׂאֵת, כְּמַרְאָה כּוֹס שְׁלִישִׁי; וְהַפְּתוּף שֶׁבְּסִפְחַת הַבְּהֵרֵת, כְּמַרְאָה כּוֹס שְׁנֵי; וְהַפְּתוּף שֶׁבְּסִפְחַת הַשְּׂאֵת, כְּמַרְאָה הַכּוֹס הַרְאִשׁוֹן.

ה. כָּל הַמַּרְאוֹת, בֵּין הַלֶּבֶן בֵּין הַפְּתוּף - מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה, וְכַמַּרְאָה אֶחָד הֵן חֲשׂוֹבִין; וְכֵן שְׁהִיָּה הִנֵּגַע כְּלוֹ לֶבֶן, אוֹ מִקְצָתוֹ לֶבֶן וּמִקְצָתוֹ אֲדָמָדָם - הַכֹּל כְּמַרְאָה אֶחָד הוּא, בֵּין לְהַקֵּל בֵּין לְהַחְמִיר.

ו. כָּל מַרְאָה צָרַעַת עוֹר הַבָּשָׂר - אֵינָה קְרוּיָה 'נִגְעַ' וְלֹא מְטַמְאָה, עַד שְׁהִיָּה מַרְאָה הִנֵּגַע עִמָּךְ מִעוֹר הַבָּשָׂר; לֹא עִמָּךְ בְּמִשְׁשִׁיתוֹ [- שניתן למשוש], אֲלֵא בְּמַרְאֵית הָעֵינַן - כְּמַרְאָה הַחֲמָה הַנִּרְאֵית לְעֵינַן עִמָּךְ מִן הַצֵּל; אֲבָל אִם הִיָּה מַרְאָה הַלֶּבֶן אוֹ הַפְּתוּף בְּשׁוּהָ עִם שְׂאָר הָעוֹר, אוֹ גְבוּהָ מִן הָעוֹר - אֵינוֹ נִגְעַ, אֲלֵא כְּמוֹ צִמַח מִן הַצְּמָחִים [- פְּרִיחָה] הָעוֹלִים בְּגוֹף.

ז. שְׁעוֹר כָּל נִגְעֵי צָרַעַת, בֵּין צָרַעַת אֲדָם בֵּין צָרַעַת בְּגָדִים - כְּגָרִים [97] הַקְּלָקִי [שם מקום] שֶׁהוּא מְרַבֵּעַ; וְהוּא מְקוֹם מְרַבֵּעַ מִעוֹר הַבָּשָׂר, כְּדֵי צְמִיחַת שְׁלִישִׁים וְשֵׁשׁ שְׁעֵרוֹת, שֵׁשׁ שְׁעֵרוֹת אַרְבָּה וְשֵׁשׁ שְׁעֵרוֹת רַחֵב. וְכָל הַפְּחוֹת מִזֶּה, אֵינוֹ נִגְעַ צָרַעַת.

ח. נִגְעַ שְׁהִיָּה רַחֵבוֹ כְּדֵי צְמִיחַת חֲמֵשׁ שְׁעֵרוֹת - אֲפִלוּ הִיָּה אֲרָכּוֹ אַמָּה, הָרִי זֶה טְהוֹר; וְאֵינוֹ נִגְעַ צָרַעַת, עַד שְׁהִיָּה בּוֹ רְבֻעַ כְּגָרִים. וְכָל הַשְּׁעוֹרִין, הַלֶּכָּה לְמִשָּׁה מְסִיעִי.

ט. כָּל מְקוֹם שְׂנֵאָמַר 'בְּהֵרֵת', הוּא הִדִּין לְשְׂאָר אֲרַבְעָה מַרְאוֹת שֶׁל לֶבֶן אוֹ שֶׁל פְּתוּף; וְהוּא - שְׁהִיָּה הִנֵּגַע כְּגָרִים אוֹ יֵתֵר, וְהִיָּה עִמָּךְ מִעוֹר הַבָּשָׂר; וְזֶה הוּא שְׂאֵנוֹ קוֹרְאִין אוֹתוֹ 'בְּהֵרֵת' סֵתָם. בְּהֵרֵת שֶׁהִיא עֲזָה פְּשָׁלָג, נִרְאֵית כְּאֲדָם שֶׁהוּא לֶבֶן פְּהָה; וּבְהֵרֵת שֶׁהִיא פְּהָה, נִרְאֵית כְּכּוֹשֵׁי עֲזָה; לְפִיכָּךְ, אֵין מְשַׁעְרִין הַכֹּל אֲלֵא בְּבִינוֹנֵי, שְׂאֵינוֹ לֹא לֶבֶן וְלֹא שְׁחֹר.

י. שְׁלֹשָׁה סִימָנֵי טַמְאָה הֵן בְּצָרַעַת עוֹר הַבָּשָׂר: שְׁעָר לֶבֶן, וְהַמְּחִיָּה [- בשר בריא באמצעה], וְהַפְּשִׁיּוֹן [- התפשטות הצרעת]; וְשְׁלֹשָׁתָן מְפָרְשִׁין בְּתוֹרָה. בִּיצָד? מִי שְׁנוֹלְדָה בּוֹ בְּהֵרֵת, וְכֵה שְׁעָר לֶבֶן אוֹ מַחֲת בְּשָׂר חֵי - כְּשִׁירְאָהוּ הַפְּהָן, יִחֲלִיטוֹ וְיֵאמַר 'טַמְאָה'. לֹא הִיָּה בָּהּ שְׁעָר לֶבֶן וְלֹא מַחֲתָה - יִסְגִּיר שְׁבַעַת יָמִים, וּבְשִׁבְעֵי רוֹאָהוּ: אִם נוֹלַד בְּבְהֵרֵת שְׁעָר לֶבֶן, אוֹ מַחֲתָה, אוֹ שְׁפִשְׁתָּה [- פשטה] וְהוֹסִיפָה - הָרִי זֶה מִחֲלָט; לֹא נוֹלַד בָּהּ לֹא מַחֲתָה וְלֹא שְׁעָר לֶבֶן, וְלֹא

ב. המִחְיָה מְטַמְּאָה בְּכָל מְרָאָה - בֵּין שֶׁהִיא מְרָאָה הַמִּחְיָה אֲדָם, או שָׁחַר, או לֶבֶן: וְהוּא, שְׁלֹא יִהְיֶה הַלֶּבֶן מְאַרְבַּע מְרָאוֹת שְׁבָאֲרָנוּ.

ג. אֵין הַמִּחְיָה סִימָן טְמָאָה, עַד שֶׁתִּהְיֶה בְּגוּפָהּ שֶׁל בְּהֵרָת. פִּיצֵד? בְּהֵרָת שֶׁהִיא בְּאִמְצָעָה שְׁחִין [מכּה] או מְכוּה או [כּוּוּיָה] או מְחִיָּתָן [- קרוּם שְׁעָלִיחַם] או בְּהֵק [- פּרִיחַיָה], וְהַמִּחְיָה בְּתוֹךְ הַשְּׁחִין או בְּתוֹךְ הַמְכוּה או בְּתוֹךְ מְחִיָּתָן או בְּתוֹךְ הַבְּהֵק - אָף עַל פִּי שֶׁהַמִּחְיָה בְּאִמְצָע הַבְּהֵרָת, אֵינָה סִימָן טְמָאָה; מְפָנִי שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַשְּׁחִין או הַמְכוּה או מְחִיָּתָן, או בְּתוֹךְ הַבְּהֵק. וְכֵן אִם הִקְיָה הַשְּׁחִין אֶת מְחִיָּתוֹ, וְהַמְכוּה אֶת מְחִיָּתוֹ, וְהַבְּהֵק אֶת הַמִּחְיָה, או שְׁנִסְמָךְ [- צַמְחָה] אֶחָד מֵהֶם לַמִּחְיָה מְצַדָּה, או שֶׁחֲלַק אֶחָד מֵהֶן אֶת הַמִּחְיָה וְנִכְנַס לְתוֹכָהּ - אֵינָה סִימָן טְמָאָה; וְהָרִי זֶה כְּבֵהֶרֶת שָׂאִין בְּהָ סִימָן, וְיִסְגִיר [שְׁבַעַה יְמִיּוּם]. הִלְכוּ לֵהָן הַשְּׁחִין או הַמְכוּה או הַבְּהֵק שֶׁהִיא תַּחַת הַמִּחְיָה, או שֶׁהִיוּ בְּצַדָּה, או שֶׁהִיוּ מְקִיפִין אוֹתָהּ, או שֶׁהִיוּ נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ, וְנִמְצְאוּ הַמִּחְיָה לְבָדָה בְּתוֹךְ הַבְּהֵרָת בְּסוֹף שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן, או בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי - הָרִי זֶה יִחְלִיט [- יִטְמָאָהּ הַכּהָן]; וְאִם לֹא הִלְכוּ לֵהָן, יִפְטֹר.

ד. הַמִּחְיָה - סִימָן טְמָאָה לְעוֹלָם, בֵּין שֶׁקְדָּמָה מְחִיָּה אֶת הַבְּהֵרָת, בֵּין שֶׁקְדָּמָה בְּהֵרָת אֶת הַמִּחְיָה; לְפִי שְׁלֹא נֶאֱמַר בָּהּ: "וְהִיא הִפְכָּה". זֶה שְׁנֶאֱמַר בְּתוֹרָה: "וְהִיא הִפְכָּה שְׁעַר לֶבֶן, וּמְחִיָּת בְּשַׁר חֵי בְּשֵׂאֵת" - אֵינּוּ צָרִיךְ לְשַׁנְיָהּ, לְשַׁעַר וְלַמִּחְיָה; אֲלָא כָּל אֶחָד מֵהֶן סִימָן טְמָאָה. וְלֹא נֶאֱמַר שְׁעַר לֶבֶן עִם הַמִּחְיָה, אֲלָא לְתַן שְׁעוֹר לַמִּחְיָה - שֶׁתִּהְיֶה [בְּגוֹדְלָה] כְּדִי לְקַבֵּל שְׁעַר לֶבֶן, שֶׁהוּא שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת.

ה. בְּהֵרָת כְּגָרִיס מְצַמְצֵם [- בְּדִיּוּק], וּבְאִמְצָעָה מְחִיָּה כְּעֵדֶשֶׁה מְצַמְצֵמָת - הָרִי זֶה מְחִלֵּט. נְתַמְעֵטָה הַבְּהֵרָת, או שְׁנִתְמַעֵטָה הַמִּחְיָה, וְכֵן אִם רָבְתָה הַמִּחְיָה שְׁבָתוֹךְ בְּהֵרָת זֶה - טְהוֹר; שָׂאִין הַבְּהֵרָת מְטַמְּאָה בְּמִחְיָה, עַד שֶׁתִּהְיֶה יְתָרָה עַל הַמִּחְיָה רַחֵב שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת מְכָל צֶד. הִיָּתָה הַמִּחְיָה פְּחוּתָה מְכַעֲדָשָׁה, וְרָבְתָה [- גְּדוּלָה] הַמִּחְיָה עַד שֶׁנִּעְשֶׂתָה כְּעֵדֶשֶׁה - הָרִי זֶה מְחִלֵּט; נְתַמְעֵטָה הַמִּחְיָה מִמָּה שֶׁהִיָּתָה, או שֶׁהִלְכָה לָהּ - הָרִי זֶה כְּמוֹת שֶׁהִיא, וְאֵין כָּאֵין סִימָן טְמָאָה.

ו. בְּהֵרָת יְתָרָה מְכָרִיס, וְכֵה מְחִיָּה יְתָרָה מְכַעֲדָשָׁה, וְרָבוּ או שְׁנִתְמַעֵטוּ - טְמָא; וּבְלֶבֶד שְׁלֹא תִתְמַעֵט בְּהֵרָת מְכָרִיס, וְלֹא תִתְמַעֵט הַמִּחְיָה מְכַעֲדָשָׁה, וְלֹא תִקְרַב הַמִּחְיָה לְסוֹף [- קִצָּה] הַבְּהֵרָת בְּפָחוֹת מְכָדִי צְמִיחַת שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת, כְּמוֹ שְׁבָאֲרָנוּ.

ז. בְּהֵרָת כְּגָרִיס, וּבְשַׁר חֵי כְּעֵדֶשֶׁה או יְתָר מְקִיף אוֹתָהּ מִבְּחוּץ, וּבְהֵרָת שְׁנִיָּה מְקַפֵּת אֶת הַבְּשַׁר חֵי - הָרִי הַבְּהֵרָת הַפְּנִימִית לְהִסְגִיר, שֶׁהָרִי אֵין בָּהּ סִימָן טְמָאָה; וּבְהֵרָת הַחִיצוֹנָה לְהִחְלִיט, שֶׁהָרִי הַמִּחְיָה בְּאִמְצָעָה. נְתַמְעֵט הַבְּשַׁר חֵי שְׁבִיגִיָּהּ, או שֶׁהִלְךְ כְּלוּ - בֵּין שֶׁהִיא מְתַמַּעֵט וְכֵלָה מִבְּפָנִים, בֵּין שֶׁהִיא מְתַמַּעֵט מִבְּחוּץ - הָרִי שֶׁתִּיָּהֵן כְּבֵהֶרֶת אֶחָת שָׂאִין בְּהָ סִימָן טְמָאָה.

הַלְכָנוֹת, או סְמוּךְ לֵהָן בְּצֵדוֹן, או שֶׁהִיא חוֹלֵק בֵּין שְׁתֵּי הַשְּׁעוֹרוֹת - הָרִי אֵלּוּ אֵינָן סִימָן טְמָאָה; וְהָרִי הַבְּהֵרָת כְּבֵהֶרֶת שָׂאִין בָּהּ שְׁעַר לֶבֶן, וְיִסְגִיר [שְׁבַעַה יְמִיּוּם].

ח. הִלְכוּ לֵהָן הַשְּׁחִין וְהַבְּהֵק וְהַמְכוּה שֶׁהִיוּ מְקִיפִין אֶת הַשְּׁעוֹרוֹת הַלְכָנוֹת, או נִסְמְכִין לֵהָן, או חוֹלְקִין אוֹתָן, וְנִמְצְאוּ שְׁתֵּי הַשְּׁעוֹרוֹת בְּתוֹךְ הַבְּהֵרָת בְּגוּפָהּ, בְּסוֹף הַשְּׁבוּעַ הַרֵאשׁוֹן, או בְּסוֹף הַשְּׁבוּעַ הַשְּׁנִי - הָרִי זֶה מְחִלֵּט [- טַמָּא]; וְאִם לֹא הִלְכוּ לֵהָן, יִפְטֹר אוֹתוֹ [הַכּהָן].

ו. אֵין שְׁעַר לֶבֶן סִימָן טְמָאָה, עַד שֶׁתִּקְדָּם הַבְּהֵרָת אֶת הַשְּׁעַר הַלֶּבֶן - שְׁנֶאֱמַר: "וְהִיא הִפְכָּה שְׁעַר לֶבֶן", שֶׁתִּהְיֶה אֶת אוֹתוֹ הַבְּהֵרָת [אֶת הַשְּׁעַר לֶבֶן]; אֲבָל אִם קָדַם שְׁעַר לֶבֶן אֶת הַבְּהֵרָת - הָרִי הִיא כְּבֵהֶרֶת שָׂאִין בְּהָ סִימָן טְמָאָה, וְיִסְגִיר. ז. הִיָּתָה כּוּ בְּהֵרָת, וְכֵה שְׁעַר לֶבֶן, וְהִחְלֵט כּוּ [נָהִיָה טַמָּא], וְאַחַר כֵּךְ הִלְכָה הַבְּהֵרָת, וְהִנִּיחָה שְׁעַר לֶבֶן בְּמִקְוָמוֹ, וְטָהַר, וְאַחַר כֵּךְ חִזְרָה בְּהֵרָת אֶחָת בְּמִקְוֹם הַבְּהֵרָת הַרֵאשׁוֹנָה, וְהָרִי הַשְּׁעַר הַלֶּבֶן בְּתוֹכָהּ - זֶה הוּא הַנִּקְרָא 'שְׁעַר פְּקָדָה' [- "פְּקוּדוֹן" מִהַבְּהֵרָת הַרֵאשׁוֹנָה], וְאֵינּוּ סִימָן טְמָאָה, שְׁנֶאֱמַר: "וְהִיא הִפְכָּה שְׁעַר לֶבֶן" - שֶׁהִפְכָּתוֹ הִיא, לֹא שֶׁהִפְכָּתוֹ חֲבֵרָתָהּ.

ח. הִיָּתָה כּוּ בְּהֵרָת כְּגָרִיס, וְכֵה שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת, וְהִחְלֵט, וְהִלְךְ מִפְּנֵי פְחָצִי גָרִיס, וְטָהַר, וְנִשְׁאַרוּ שְׁתֵּי הַשְּׁעוֹרוֹת בְּפָצִי גָרִיס הַנִּשְׁאַר, וְחִזַּר בְּפָצִי גָרִיס בְּמִקְוֹם זֶה שֶׁהִלְךְ, וְהָרִי שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת לְכָנוֹת בְּבֵהֶרֶת כְּגָרִיס - אֵינָן סִימָן טְמָאָה; עַד שֶׁיִּהְיֶה שְׁתֵּי הַשְּׁעוֹרוֹת בְּהֵרָת אֶחָת.

ט. בְּהֵרָת פְּחָצִי גָרִיס, וְאֵין בָּהּ כְּלוּם, וְנוֹלְדָה בְּצַדָּה בְּהֵרָת פְּחָצִי גָרִיס, וְכֵה שְׁעָרָה אֶחָת, וְנוֹלְדָה לוֹ בְּהֵרָת פְּחָצִי גָרִיס, וְכֵה שְׁעָרָה אֶחָת - הָרִי זֶה לְהִסְגִיר. בְּהֵרָת פְּחָצִי גָרִיס, וְכֵה שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת, וְנוֹלְדָה לָהּ בְּהֵרָת פְּחָצִי גָרִיס, וְכֵה שְׁעָרָה אֶחָת - הָרִי זֶה לְהִסְגִיר. בְּהֵרָת פְּחָצִי גָרִיס, וְאֵין בָּהּ כְּלוּם, וְנוֹלְדָה לוֹ בְּהֵרָת פְּחָצִי גָרִיס, וְכֵה שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת - הָרִי זֶה לְהִחְלִיט; שֶׁהָרִי קָדָמָה הַבְּהֵרָת לְשְׁתֵּי הַשְּׁעוֹרוֹת הַלְכָנוֹת. סָפַק שְׁעַר לֶבֶן קָדַם, סָפַק הַבְּהֵרָת קָדָמָה - הָרִי זֶה טְמָא; וְיִרְאֶה לִי, שֶׁטְמָאוֹ בְּסָפַק.

הַלְכוֹת טְמָאָת צְרַעַת פָּרָק ג

א. אֵין הַמִּחְיָה [- בְּשַׁר בְּרִיא בְּאִמְצָע הַנִּגְעַ] סִימָן טְמָאָה, עַד שֶׁתִּהְיֶה כְּעֵדֶשֶׁה מְרַבַּעַת או יְתָר עַל זֶה; וְכִמָּה שְׁעוֹרָה? כְּדִי צְמִיחַת אֲרַבַּע שְׁעוֹרוֹת, שְׁתֵּים אֶרְךְ וּשְׁתֵּים רַחֵב; וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה הַמִּחְיָה בְּאִמְצָע הַבְּהֵרָת, וְהַבְּהֵרָת מְקַפֵּת אוֹתָהּ מְכָל צֶד, וְהִיא [הַבְּהֵרָת] יְתָרָה עַל הַמִּחְיָה רַחֵב שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת מְכָל צֶד או יְתָר. אֲבָל אִם הִיָּתָה הַמִּחְיָה בְּצֶד הַבְּהֵרָת, אֵינָה סִימָן טְמָאָה; הִיָּתָה מְפֹרָת, כְּגוֹן שֶׁהִיא בְּשַׁר חֵי כְּתוֹרְדֵל [- שִׁיעוֹר קֶטֶן] בְּמִקְוֹם זֶה וּבְשַׁר חֵי כְּתוֹרְדֵל בְּמִקְוֹם אֶחָר - אָף עַל פִּי שֶׁהִכֵּל בְּאִמְצָע הַבְּהֵרָת, אֵינָן מְצַטְרְפִין לְכַעֲדָשָׁה, עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּמִקְוֹם אֶחָד בְּאִמְצָע הַבְּהֵרָת, כְּעֵדֶשֶׁה מְרַבַּע או יְתָר.

ופשט [התפוסטה] כגריס ועוד, והלכה לה האם - תראה פתחלה [כבהרת חדשה], ויגיר שבווע אחר שבווע. היתה בו בהרת והסגירו, והלכה הבהרת בסוף ימי הסגר, וחזרה בהרת במקומה כמות שהיתה - הרי היא כמות שהיתה [אינה כחדשה]; נתמעטה בתוף ימי הסגר, ופשטה וחזרה כמות שהיתה, או שפשטה ונתמעט הפשיון, וחזרה כמות שהיתה - הרי זה יגיר.

ו. בהרת כגריס, ופשטה כגריס, ונולד בפשיון מחיה [בשר בריא באמצעו] או שער לבן, והלכה לה האם - תראה פתחלה [כבהרת חדשה]. היתה בו בהרת כגריס והסגירו, ובסוף השבוע והרי היא כסלע - ספק שהיא היא, ספק שאחרת באה תחתיה - הרי זה טמא.

ז. בהרת כגריס, וחוט [קטע דק נגוט] יוצא ממנה - אם יש בו רחב שתי שערות - זקקה [זקקה כדי להיטמאות] - לשער לבן ולפשיון, אבל לא למחיה; שאין המחיה סימן טמאה - עד שתקיף אותה הבהרת, ויהיה בין סוף המחיה וסוף הבהרת רחב צמיחת שתי שערות. היו שתי בהרות, וחוט יוצא מזו לזו - אם יש בו רחב שתי שערות, מצרפן; ואם לאו, אינו מצרפן. הסגירו שבווע אחר שבווע, ולא נולד לו סימן טמאה ופטר, ולאחר הפטר פשה הנגע כל שהוא - הרי זה מחלט.

ח. בהרת שטורה מתוף הסגר או מתוף החלט שהלכו ממנה סימני הטמאה - אין מסגירין בה לעולם.

ט. בהרת שפנסה [התמעטה] אחר הפטר [- טהרה], ופשטה לכמות שהיתה, או שפשטה, וחזרה לכמות שהיתה - הרי היא בטוהרתו.

י. בהרת כגריס, ובה מחיה כעדשה, ושער לבן בתוף המחיה, והחליטו, ולאחר החלט הלכה המחיה - טמא מפגי שער לבן; הלף השער הלכן - טמא מפגי המחיה. היתה השער הלכן בתוף הבהרת, והלף השער הלכן - טמא מפגי המחיה; הלכה המחיה - טמא מפגי שער לבן.

יא. בהרת, ובה מחיה ופשיון - הלכה המחיה - טמא מפגי הפשיון; הלף הפשיון - טמא מפגי המחיה. וכן בשער לבן ובפשיון. החליטו בשער לבן, והלף השער, וחזר בו שער לבן אחר, או שנולדה לו מחיה, או פשיון; או שהחליטו במחיה, והלכה המחיה, ונולדה לו מחיה אחרת, או שער לבן, או פשיון; או שהחליטו בפשיון, והלף הפשיון, וחזר בו פשיון אחר, או שנולדה בו מחיה, או שער לבן - הרי זה בטמאתו כמות שהיה. אחר הטמא שהחלט בפתחלה, או שהחלט בסוף שבווע ראשון, או בסוף שבווע שני, או אחר הפטר - הואיל והחלט מפל מקום - אינו טהור, עד שלא ישאר בו סימן טמאה; לא סימן שהחלט בו, ולא סימן אחר.

ח. בהרת שהיתה בראש אבר מן האברים, והמחיה באמצע הבהרת בראש האבר - אינה סימן טמאה; מפני שהמחיה חולקת את הנגע, ונמצא מקצתו שופע ויורד מכאן ומקצתו שופע ויורד מכאן; ונאמר בנגעים: "וראהו הפה", עד שהיה רואה הנגע בלו באחת. ואלו הן ראשי אברים שאינן מטמאין במחיה: ראשי אצבעות ידים ורגלים, וראשי אוננים, וראש החטם, וראש העטרה, וראשי הדדין של אשה; אבל ראשי הדדין של איש, והיבלת [- יבלת], והדלדולין [גידול בעור] - מטמאין במחיה.

ט. וכל ראשי אברים אלו, שהיה מקומן יושב [- שטוח] כגריס - מטמאין בנגעים; אבל אם היו עגלין כרב ברית [- טבע] בני אדם, טהורין. כיצד? בהרת כגריס בראש חטמו, או בראש אצבעו, שופעת אילף ואלף - טהור, שנאמר: "וראהו הפה", עד שיראהו בלו פאחד.

הלכות טמאת צרעת פרק ד

א. הפשיון [- התפוסות הנגע] מטמא ככל שהוא - והוא שהיה הפשיון מאחד ממראות הנגעים; אבל אם היה הפשיון מראה בהק [- פריחה], אינו פשיון. ואין הפשיון סימן טמאה, עד שיפשה חוץ לנגע; אבל אם פשה לתוף הנגע, הרי הוא כמות שהיה. כיצד? בהרת ובתוכה בשר חי [בריא] פחות מכעדשה, והסגירה [הכהו שבעה ימים], ובסוף השבוע נתמעטה המחיה ממה שהיתה, או שהלף הבשר החי בלו - אין זה פשיון; שאין הבהרת פושה לתוכה, אלא לחוצה לה.

ב. אין הפשיון סימן טמאה, עד שהיה אחר הסגר; אבל אם בא בפתחלה, וראה הפה את הנגע שהוא פושה והולף - אינו מחליט [- מטמא]; אלא מסגירו עד סוף השבוע, ויראהו.

ג. אין הבהרת פושה [- מהווה סימן לפסיון] לתוף השחין [- מכה], ולא לתוף המכה [- כוויה], ולא לתוף מחית [- קרום] השחין, ולא לתוף מחית המכה; ולא לראש ולא לזקן, אף על פי שנקרחו והלף השער מהן, שנאמר: "ואם פשה תפשה המספחת בעור". אבל הבהרת שפשט לתוף הבהק [פריחה], הרי זה פשיון.

ד. השחין והמכה והבהק ומחית השחין ומחית המכה, שהיו חולקין [מפרידים] בין האם [- הבהרת המקורית] לפשיון [אחרי הסגר ראשון] - אינו סימן טמאה; הסגירו [הסגר שני], והלכו להן עד שנמצא הפשיון סמוך לאם - הרי זה מחלט.

ה. בהרת כגריס, ופשטה כחצי גריס ועוד, והלף [התפוא] מן האם כחצי גריס - אף על פי שהגותר מן האם עם הפשיון יתר מכגריס, הרי זה טהור; היתה כגריס,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ז'י"ג אדר ה'תשס"ז

יום ראשון

הלכות תעניות פרק ה

א. יש שם [במציאות] ימים, שכל ישראל מתענים בהן מפני הצרות שארעו בהם - כדי לעורר הלבבות ולפתח דרכי התשובה. והיה זה זכרון למעשינו הרעים, ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה - עד שגם להם ולנו אותן הצרות; שזכרון דברים אלו, נשוב להטיב, שנאמר: "והתודו את עונם ואת עון אבותם".

ב. ואלו הן: יום שלשה בתשרי - שבו נהרג גדליה בן אחיקם, ונכבת גחלת ישראל הנשארת, וסבב להתם גלותם [גלו כשנהרג]; וצשירי בטבת - שבו סמך מלך בכל נבוכדנאצר הרשע על ירושלים, והביאה במצור ובמצוק; ושבעה עשר בתמוז, חמשה דברים ארעו בו - נשתברו הלוחות, ובטל התמיד מבית ראשון, והבקעה ירושלים בחרבן שני, ושרף אפוסטמוס הרשע ספר תורה, והעמיד צלם בהיכל.

ג. ותשעה באב, חמשה דברים ארעו בו - נגזר על ישראל במדבר שלא יפנסו לארץ; וחרב הבית בראשונה, ובשניה; ונלפדה עיר גדולה ובית תור [- ביתר] היה שמה, והיו בה אלפים ורבבות מישראל, והיה להם מלך גדול [בן כוזיבא], ודמו כל ישראל וגדולי החכמים שהוא המלך המשיח, ונפל ביד גוים ונהרגו כלם, והיתה צרה גדולה כמו חרבן המקדש; ובו ביום המוכן לפרענות, חרש טורנוסרופוס הרשע ממלכי אדום את ההיכל ואת סביביו, לקיים "ציון - שדה תחרש".

ד. וארבעת ימי הצומות האלו - הרי הן מפרשין בקבלה: "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי". צום הרביעי - זה שבעה עשר בתמוז, שהוא בחודש הרביעי; וצום החמישי - זה תשעה באב, שהוא בחודש החמישי; וצום השביעי - זה שלשה בתשרי, שהוא בחודש השביעי; וצום העשירי - זה עשרה בטבת, שהוא בחודש העשירי.

ה. ונהגו כל ישראל בזמנים אלו, להתענות בשלשה עשר באדר, וזכר לתענית שנתענו בימי המן, שנאמר: "דברי הצומות וזעקתם". ואם חל שלשה עשר באדר להיות בשבת, מקדימין ומתעניין בחמישי, שהוא אחד עשר. אבל אחד מארבעה ימי הצומות שחל להיות בשבת, דוחין אותו לאחר השבת; חל להיות בערב שבת, מתעניין בערב שבת. ובכל הצומות האלו, אין מתריעין ולא מתפללין תפלת נעילה; אבל קורין בתורה שחרית ומנחה ב'ויחל משה". ובכללן אוכלים ושותין כלילה, חוץ מתשעה באב. ו. משיפנס אב, ממצטין בשמחה. ושבת [שבוע] שחל תשעה באב להיות בתוכה, אסור לספור ולכבס וללבש כלי

מגהץ, אפלו כלי פשתן, עד שיעבר התענית; ואפלו לכבס ולהניח לאחר התענית, אסור. וכבר נהגו ישראל, שלא לאכל בשר בשבת זו, ולא יפנסו למרחץ, עד שיעבר התענית; ויש מקומות שנהגו לבטל השחיטה מראש החדש עד התענית.

ז. תשעה באב - לילו כיומו לכל דבר, ואין אוכלין אלא מבעוד יום; ובין השמשות שלו, אסור כיום הפפורים. ולא יאכל בשר ולא ישתה [יין ישר] בסעודה המפסיק בה; אבל שותה הוא יין מגתו שיש לו שלשה ימים או פחות, ואוכל בשר מליח שיש לו שלשה ימים או יתר. ולא יאכל שני תבשילין.

ח. במה דברים אמורים? שאכל ערב תשעה באב אחר חצות; אבל אם סעד קדם חצות - אף על פי שהוא מפסיק בה, אוכל כל מה שירצה. וערב תשעה באב שחל להיות בשבת - אוכל ושותה כל צרכו, ומעלה על שלחנו אפלו כסעודת שלמה; וכן תשעה באב עצמו שחל להיות בשבת, אינו מחסר כלום.

ט. זו היא מדת כל העם, שאינן יכולין לסבל יותר מדי. אבל חסידים הראשונים, כף היתה מדתן - ערב תשעה באב היו מביאין לו לאדם לבדו פת חרבה במלח, ושורה במים, ויושב בין תנור לכירים ואוכלה; ושותה עליה קיתון של מים בדאגה ובשממון ובכיה, כמי שמתו מטל לפניו. וכזה ראוי לחכמים לעשות, או קרוב מזה; ומימינו לא אכלנו ערב תשעה באב תבשיל, אפלו של עדשים, אלא אם כן היה בשבת.

י. עברות ומניקות, מתענות ומשלימות [- עד סיום הצום] בתשעה באב. ואסור בהחיצה בין בחמין בין בצונן, ואפלו להושיט אצבעו במים; ואסור בסיכה של תענוג, ובנעילת הסנדל, ובחשמיש המטה - כיום הפפורים. ומקום שנהגו לעשות בו מלאכה, עושין; ומקום שנהגו שלא לעשות, אינן עושין. ובכל מקום, תלמידי חכמים בטלין בו. ואמרו חכמים, שכל העושה בו מלאכה, אינו רואה סימן ברכה. יא. תלמידי חכמים אין נוהגין זה לזה שלום בתשעה באב, אלא יושבין דוים [מצטטרים] נאנחים, כאבלים; ואם נתן להם עם הארץ שלום, מחזירים לו בשפה רפה וכבד ראש. ואסור לקרות בתשעה באב בתורה או בנביאים או בכתובים, ובמשנה ובהלכות ובתלמוד ובהגדות; ואינו קורא אלא באיוב, ובקינות, ובדברים הרעים שביקמיה. ותינוקות של בית רבן בטלין בו. ומקצת חכמים נוהגין שלא להניח בו תפלין בראש.

יב. משחרב בית המקדש, תקנו חכמים שהיו באותו הדור, שאין בונין לעולם בגן מסד ומכיר [מצוייר ציורים] כבגן המלכים, אלא טח ביתו בטיט, וסד בסיד, ומשיר מקום אמה על אמה כנגד הפתח בלא סיד. והלוקח חצר

המגן. ובאור שתי מצוות אלו - בפ' קריאת אלו.

הלכות מגלה פרק א

א. קריאת המגלה בזמנה, מצות עשה מדברי סופרים; והדברים ידועים, שהיא תקנת נביאים. והכל חייבים בקריאתה - אנשים, ונשים, וגרים, ועבדים משחררין; ומחנכין את הקטנים לקרותה. ואפלו כהנים בעבודתם, מבטלין עבודתם ובאין לשמע מקרא מגלה; וכן מבטלים תלמוד תורה למקרא מגלה - קל וחמר לשאר מצוות של תורה, שבלו נדחין מפני מקרא מגלה. ואין לה דבר שנדחה מקרא מגלה מפניו, חוץ ממת שאין לו קורבין; שהפוגע בו - קורבו תחלה, ואחר כך קורא.

ב. אחד הקורא, ואחד השומע מן הקורא - יצא ידי חובתו; והוא, שישמע ממי שהוא חייב בקריאתה. לפיכך, אם היה הקורא קטן או שוטה - השומע ממנו לא יצא.

ג. מצוה לקרות את בלה. ומצוה לקרותה בלילה, וביום; וכל הלילה פשר לקריאת הלילה, וכל היום פשר לקריאת היום. ומכרף קדם קריאתה בלילה: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על מקרא מגלה'; 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה'; 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה'. וביום אינו חוזר ומכרף 'שהחיינו'. ומקום שנהגו לכרף אתריה, מכרף: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, האל הרב את ריבנו והדן את דיננו, והנוקם את נקמתנו והנפרע לנו מצרינו, והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו; ברוך אתה ה', האל הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם, האל המושיע'.

ד. איזה הוא זמן קריאתה? זמנים הרבה תקנו לה, שנגאמר: 'בזמניהם'; ואלו הם זמני קריאתה: כל מדינה שהיתה מקפת חומה מימי יהושע בן נון, בין בארץ בין בחוצה לארץ - אף על פי שאין לה עכשו חומה, קורין בתמשה עשר לאדר; ומדינה זו, היא הנקראת 'כרף'. וכל מדינה שלא היתה מקפת חומה בימות יהושע, אף על פי שהיא מקפת חומה עתה - קוראין בארבעה עשר; ומדינה זו, היא הנקראת 'עיר'.

ה. שושן הבירה - אף על פי שלא היתה מקפת חומה בימי יהושע בן נון, קוראין בתמשה עשר; שבה היה הגס, שנגאמר: 'ונח בתמשה עשר בו'. ולמה תלו הדבר בימי יהושע? כדי לחלק כבוד לארץ ישראל שהיתה תרבה באותו הזמן, כדי שיהיו קוראין כבני שושן, ויחשבו כאלו הם כרפין מקפין, אף על פי שהם עתה תרביני, הואיל והיו מקפין בימי יהושע; ויהיה זכרון לארץ ישראל בגס זה.

ו. בני הכפרים שאינם מתקבצים בכתי פגסיות אלא בשני ובתמישי, תקנו להם שיהיו מקדימין וקוראים ביום הפגסיה [- יום שנכנסים בו לעיר]. פיצד? אם חל ארבעה עשר להיות בשני או בתמישי, קוראין בו ביום; ואם חל להיות ביום אחר חוץ משני ובתמישי, מקדימין וקוראין בשני או בתמישי הסמוך לארבעה עשר.

מסידת ומכירת, הרי היא פחזקתה [מצויר ציורים], ואין מחיבים אותו לקלף הכתלים.

יג. וכן התקינו, שהעורף שלחן לעשות סעודה לאורחים, מחסר ממנו מעט, ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם. וכשהאשה עושה תכשיטיה הפסוף והזהב, משירת מין ממיני התכשיט שנוהגת בהן, כדי שלא יהיה תכשיט שלם. וכשהחזן נושא, לוקח אפר מקלה ונותן בראשו מקום הנחת התפלין. וכל אלו הדברים, כדי לזכר ירושלים, שנגאמר: "אם אשכחך, ירושלים, תשכח ימיני. תדבק לשוני לחפי, אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי".

יד. וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר, בלם; וכל מיני זמר, וכל משמיעי קול של שיר - אסור לשמח בהן, ואסור לשמען, מפני החרבן. ואפלו שירה בפה על היין - אסורה, שנגאמר: "בשיר, לא ישתו יין"; וכבר נהגו כל ישראל, לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות לאל וכו' יצא בהן על היין.

טו. ואחר כך גזרו על עטרות [- מיו כתר] חתנים בלל [=חוק]: שלא יניח החתן בראשו שום כלי, שנגאמר: "הסיר המצנפת, והרים העטרה". וכן גזרו על עטרות פלות, אם היו כסף או זהב; אבל של גידל [- נחושת], מתרת לבלה.

טז. מי שראה ערי יהודה בחרבן - אומר: "ערי גדשך היו מדבר", וקורע. וראה ירושלים בחרבנה - אומר: "בית גדשנו ותפארתנו וגו'", וקורע. ומהיכן חייב לקרע? מן הצופים; וכשיגיע למקדש, קורע קרע אחר. ואם פגע במקדש תחלה, בשכבו מדרף המדבר - קורע על המקדש, ומוסיף על ירושלים.

יז. כל הקרעים האלו בלן, קורע בידו מעמד; וקורע כל כסות שעליו, עד שיגלה את לבו. ואינו מאחה [תופר] קרעים אלו לעולם, אבל רשאי הוא לשללן למללן ללקטן [- תפירות חלשות] ולתפרן כמין סלמות [- תפירה שאינה ישרה].

יח. הנה הולך ובא לירושלים, הולך ובא - אם תוף שלשים יום, אינו קורע קרע אחר; ואם לאחר שלשים יום, חוזר וקורע.

יט. כל הצומות האלו, עתידים לבטל לימות המשיח; ולא עוד, אלא שהם עתידים להיות ימים טובים ומי ששון ושמחה, שנגאמר: "כה אמר ה' צבאות, צום הרביעי וצום התמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה, ולמעדים טובים; והאמת והשלום אהבו".

בריה רחמנא דסיען

יום שני

הלכות מגלה וחנפה

יש בכללן שתי מצוות עשה מדברי סופרים, ואינן מן

לראשונים], לא יצא. קרא ושכח פסוק אחד, וקרא פסוק שני לו, וחסרו וקרא פסוק ששכח, וחסרו וקרא פסוק שלישי - לא יצא, מפני שקרא פסוק אחד למפרע; אלא ביצד עושה? מתחיל מפסוק שני ששכח, וקורא על הסדר.

ב. מצא צבור שקראו חציה - לא יאמר: 'אקרא חציה האחרון עם הצבור, ואחור ואקרא חציה ראשון'; שזה קורא למפרע. אלא קורא מתחלה ועד סוף על הסדר. קרא ושהה מעט, וחסרו וקרא - אף על פי ששהה כדי לגמור את כלה - הואיל וקרא על הסדר, יצא.

ג. הקורא את המגלה על פה, לא יצא ידי חובתו. הלועז [- מדבר בשפה זרה] ששמע את המגלה הפתובה בלשון הקדש, ובכתב הקדש - אף על פי שאינו יודע מה הן אומרים, יצא ידי חובתו. וכן אם היתה פתובה יונת ושומעה - יצא, אף על פי שאינו מכיר, ואפלו היה השומע עברי.

ד. היתה פתובה תרגום [ארמית], או בלשון אחרת מלשונות הגוים - לא יצא ידי חובתו בקריאתה, אלא המכיר אותה לשון בלבד; והוא, שתהיה פתובה בכתב אותה לשון. אבל אם היתה פתובה בכתב עברי, וקראה ארמית לארמי - לא יצא; שנמצא זה קורא על פה, וכיון שלא יצא הקורא ידי חובה, לא יצא השומע ממנו.

ה. הקורא את המגלה בלא פונה, לא יצא. ביצד? הנה כותבה, או דורשה [קורא ודורש], או מגיחה [בודקה] - אם פנו לבו לצאת בקריאה זו, יצא; ואם לא פנו לבו, לא יצא. קרא, והוא מתנמנם - הואיל ולא נרדם בשנה, יצא.

ו. במה דברים אמורים, שהמכונן לבו בכתיבתה יצא? בשמתפנו לצאת בקריאתה שקרא בספר שמעתיק ממנו, בשעה שהוא כותב; אבל אם נחפזו לצאת בקריאת זו [שקורא מתוך הספר] שכותב - לא יצא, שאינו יוצא ידי חובתו אלא בקריאתה מספר שפלה פתובה בו בשעת קריאה.

ז. הקורא את המגלה וטעה בקריאתה, וקרא קריאה משבשת [אך הענין לא שובש] - יצא, לפי שאין מדקדקין בקריאתה. קראה עומד, או יושב - יצא, ואפלו בצבור; אבל לא יקרא בצבור יושב לכתחלה, מפני כבוד צבור. קראה שנים, אפלו עשרה, כאחד - יצאו הקוראים, והשומעים מן הקוראים; וקורא אותה גדול עם הקטן, ואפלו בצבור.

ח. אין קוראין בצבור, במגלה הפתובה [ברצף] בין [שאר ספרי] הפתובים; ואם קרא, לא יצא - אלא אם פנו היתה יתרה על שאר היריעות או חסרה, כדי שיהיה לה הכר. אבל יחיד קורא בה, ואפלו אינה חסרה ולא יתרה, ויוצא בה ידי חובתו.

ט. אין כותבין את המגלה אלא בדיו, על הגויל [עור מעובד] או על הקלף כספר תורה. ואם כתבה במי עפצא וקלקלתוס [מיני דיו], כשרה; פתבה בשאר מיני צבעונין, פסולה. וצריכה שרטוט, כתורה עצמה; ואין העור שלה

ז. ביצד? חל ארבעה עשר להיות באחד בשבת - מקדימין וקוראין בתמישי, שהוא יום אחד עשר; חל להיות בשלישי - קוראין בשני, שהוא יום שלשה עשר; חל להיות ברביעי - קוראין בשני, שהוא יום שנים עשר. וכל אלו שמקדימין וקוראין קדם ארבעה עשר, אין קוראין אותה בפחות מעשרה.

ח. כפר שאין נכנסין בו [לעיר] בשני ובתמישי, אין קוראין אותה אלא בארבעה עשר. וכל עיר שאין בה עשרה בטלנין קבועין בבית הנסות לצרכי צבור - הרי היא ככפר, ומקדימין וקוראין ביום הפניסה; ואם אין בעיר עשרה בני אדם, תקנתו קלקלתו [- כמות האנשים המצומצמת היא הגורמת לקרוא ב"ד], והרי הם כאנשי עיר גדולה, ואין קוראין אלא בארבעה עשר.

ט. במה דברים אמורים, שמקדימין וקוראין ביום הפניסה? בזמן שיש להם לישראל מלכות. אבל בזמן הזה - אין קוראין אותה אלא בזמנה, שהוא יום ארבעה עשר ויום חמשה עשר: בני כפרים ובני עירות, קוראין בארבעה עשר; ובני כפרין, קוראין בחמשה עשר.

י. בן עיר שהלך לכרך [עיר המוקפת], ובן כרך שהלך לעיר - אם היתה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא במקומו; ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם. וכרך, וכל הסמוך לו, וכל הנראה עמו - אם אין ביניהם יתר על אלפים אמה - הרי זה ככרך, וקוראין בחמשה עשר.

יא. עיר שהיא ספק, ואין ידוע אם היתה מקפת חומה בימות יהושע בן נון, או אחר פן הקפה - קוראין בשני הימים, שהם ארבעה עשר וחמשה עשר, וכלליהן; ומכריזין על קריאתה בארבעה עשר בלבד, הואיל והוא זמן קריאתה לרב העולם.

יב. קראו את המגלה באדר, ואחר כך עברו בית דין את השנה - חוזרין וקוראין אותה באדר השני, בזמנה.

יג. אין קוראין את המגלה בשבת - גזירה, שמא יטלנה בידו, וילך אצל מי שהוא בקי לקרותה, ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים; שהכל חייבים בקריאתה, ואין הכל בקיאים בקריאתה. לפיכך, אם חל זמן קריאתה בשבת, מקדימין וקוראין אותה קדם השבת; ושואלין ודורשין בהלכות פורים באותה שבת, כדי להזכיר שהוא פורים.

יד. ביצד? יום ארבעה עשר שחל להיות בשבת - בני עירות מקדימין וקוראין בערב שבת, ובני כפרים קוראים בזמנם באחד בשבת. חל יום חמשה עשר להיות בשבת - בני כפרים מקדימין וקוראין בערב שבת, שהוא יום ארבעה עשר; ובני עירות קוראין בו ביום, שהוא זמנם, ונמצאו הכל קוראין בארבעה עשר.

יום שלישי

הלכות מגלה פרק ב

א. הקורא את המגלה למפרע [הקדים פסוקים אחרונים

פורים לצדקה אחרת.

יז. מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים, מלהרבות בסעודתו ובשלות לרעיו - שאין שם שמחה גדולה ומפארה, אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האמללים האלו מדמה בשכינה, שנגאמר: "להחיות רוח שפלים, ולהחיות לב נדבאים".

יח. כל ספרי הנביאים וכל הכתובים, עתידין לבטל לימות המשיח, חוץ ממגלת אסתר - והרי היא קימת כחמשה חמשי תורה, וכהלכות של תורה שבעל פה, שאינן בטלין לעולם. ואף על פי שכל זכרון הצרות יבטל, שנגאמר: "כי נשכחו הצרות הראשונות וכו'" - ימי הפורים לא יבטלו, שנגאמר: "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים, וזכרם לא יסוף מזרעם".

יום רביעי

הלכות חנכה פרק ג

א. בבית שני, כשמלכו יין - גזרו גזרות על ישראל, ובטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסק בתורה ובמצוות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם; ונכנסו להיכל, ופצעו בו פצצות, וטמאו הטהרות. וצר להם לישראל מאד מפניהם, ולהצדם לחץ גדול, עד שרחם עליהם אלהי אבותינו, והושיעם מידם. וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום, והושיעו ישראל מידם, והעמידו מלך מן הכהנים, וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנים - עד החרבן השני.

ב. וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום, בחמשה ועשרים בחדש כסלו היה. ונכנסו להיכל, ולא מצאו שמן טהור אלא פך אחד; ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד, והדליקו ממנו גרות המערכה שמונה ימים - עד שכתשו זיתים, והוציאו שמן טהור.

ג. ומפני זה התקינו החכמים שבאותו הדור, שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתם מליל חמשה ועשרים בכסלו, ימי שמחה והלל; ומדליקין בהם הנרות בערב על פתחי הבתים, בכל לילה ולילה משמונת הלילות. וימים אלו, הן הנקראין 'חנכה'. והן אסורין בספד ותענית כימי הפורים, והדלקת הנרות בהם מצוה מדברי סופרים בקריאת המגלה.

ד. כל שחייב בקריאת המגלה, חייב בהדלקת נר חנכה. והמדליק אותה בלילה הראשון, מכריז שלש ברכות: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של חנכה'; 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה'; 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה'. וכל הרואה אותה, מכריז שתיים - 'שעשה נסים לאבותינו', ו'שהחיינו'. ובשאר הלילות, המדליק מכריז שתיים, והרואה מכריז אחת - שאין מכריזין 'שהחיינו', אלא בלילה הראשון.

ה. בכל יום ויום משמונת הימים האלו, גומרין את

צריף עבודה לשמה. היתה כתובה על הנר, או על עור שאינו מעבד, או שכתבה גוי, או מין - פסולה.

י. היו בה אותיות מטשטשות או מקרעות - אם רשומן נפר - אפלו היו רבה, כשרה. ואם אין רשומן נפר - אם היה רבה שלם, כשרה; ואם לאו, פסולה. השמיט בה הסופר אותיות או פסוקים, וקראן הקורא על פה - יצא. יא. המגלה צריכה תפירה, עד שיהיה כל עורותיה מגלה אחת. ואינה נתפרת אלא בגידין, כספר תורה; ואם תפרה שלא בגידין, פסולה. ואינו צריך לתפר את כל היריעה, כספר; אלא אפלו תפר בגידין שלש תפירות בקצה היריעה, ושלש באמצעה, ושלש בקצה השנית - כשרה, מפני שנקראת 'אגרת'.

יב. וצריך הקורא לקרות עשרת בני המן ו'עשרת' בנשימה אחת, כדי להודיע לעם שכלם נתלו ונהרגו כאחד. ומנהג כל ישראל, שהקורא את המגלה, קורא ופושט כאגרת; וכשיגמר, חוזר וכורכה בלה, ומברך.

יג. שני הימים האלו, שהן ארבעה עשר וחמשה עשר, אסורין בספד ותענית, לכל אדם בכל מקום - בין לבני כרפים, שהן עושין חמשה עשר בלבד, בין לבני עצרות, שהם עושים ארבעה עשר בלבד. ושני הימים אסורים בספד ותענית באדר הראשון, באדר השני. אנשי כפרים שהקדימו וקראו בשני או בחמישי הסמוך לפורים, מתרים בספד ותענית ביום קריאתה, ואסורין בשני הימים האלו, אף על פי שאין קוראין בהם.

יד. מצות יום ארבעה עשר לבני כפרים ועצרות, ויום חמשה עשר לבני כרפים - להיתם ימי משתה ושמחה, ומשלות מנות לרעים ומתנות לאביונים. ומתיר בעשיית מלאכה; ואף על פי כן, אין ראוי לעשות בו מלאכה. אמרו חכמים: 'כל העושה מלאכה ביום פורים, אינו רואה סימן ברכה'. בני כפרים שקדמו וקראו בשני או בחמישי - אם חלקו מעות לאביונים ביום קריאתם, יצאו; אבל המשתה והשמחה, אין עושין אותה אלא ביום ארבעה עשר, ואם הקדימו - לא יצאו. וסעודת פורים שעשאה בלילה, לא יצא ידי חובתו.

טו. ביצד חובת סעודה זו? שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה, כפי אשר תמצא ידו; ושותה יין, עד שישתפר וירדם בשכרות. וכן חייב לשלח שתי מנות של בשר, או של מיני תבשיל, או שני מיני אכלין - לחברו, שנגאמר: "ומשלוח מנות איש לרעהו" - שתי מנות, לאיש אחד. וכל המרבה לשלח לרעים, משבח. ואם אין לו [מנות], מחליף עם חברו - זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים: "ומשלוח מנות איש לרעהו".

טז. וחייב לחלק לעניים ביום הפורים; אין פוחתין משני עניים; ונתן לכל אחד מתנה אחת, או מעות או מיני תבשיל או מיני אכלין, שנגאמר: "ומתנות לאביונים" - שתי מתנות, לשני עניים. ואין מדקדקין במעות פורים, אלא כל הפושט ידו לטל, ונתנין לו; ואין משנין מעות

יב. מנהג קריאת ההלל בימי חכמים הראשונים, כן היתה: אחר שמברך הגדול שמקרא את ההלל, מתחיל ואומר: "הללויה", וכל העם עונים: "הללויה"; וחוזר ואומר: "הללו עבדי ה'", וכל העם עונים: "הללויה"; וחוזר ואומר: "הללו את שם ה'", וכל העם עונים: "הללויה"; וחוזר ואומר: "יהי שם ה' מברך מעתה ועד עולם", וכל העם עונים: "הללויה". וכן על כל דבר ודבר, עד שנמצאו עונים בכל ההלל "הללויה" מאה ושלש ועשרים פעמים; סימן להם - שנותיו של אהרן.

יג. וכן כשהקורא מגיע לראש כל פרק ופרק, הם חוזרין ואומרים מה שאמר. כיצד? כשהוא אומר: "בצאת ישראל ממצרים", כל העם חוזרין ואומרים: "בצאת ישראל ממצרים"; והקורא אומר: "בית יעקב מעם לועז", וכל העם עונים: "הללויה"; עד שיאמר: "אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני", וכל העם חוזרין ואומרים: "אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני". וכן כשיאמר הקורא: "הללו את ה' כל גוים", כל העם חוזרין ואומרים: "הללו את ה' כל גוים".

יד. הקורא אומר: "אנא ה' הושיעה נא", והם עונים אחריו: "אנא ה' הושיעה נא" - אף על פי שאינו ראש פרק. הוא אומר: "אנא ה' הצליחה נא", והם עונים: "אנא ה' הצליחה נא"; הוא אומר: "ברוך הבא", וכל העם אומרים: "בשם ה'". ואם היה המקרא את ההלל קטן, או עבד, או אשה - עונה אחריהם מה שהם אומרים, מלה מלה בכל ההלל.

טו. זה הוא המנהג הראשון, ובו ראוי לילך; אבל בזמנים אלו, ראיתי בכל המקומות, מנהגות משנות בקריאתו ובענינת העם, ואין אחד מהם דומה לאחר.

יום חמישי

הלכות חנכה פרק ד

א. כמה גרות הוא מדליק בחנכה? מצותה שיהיה כל בית ובית מדליק גר אחד, בין שהיו אנשי הבית מרבין, בין שלא היה בו אלא אדם אחד. והמהדר את המצוה, מדליק גרות כמנן אנשי הבית, גר לכל אחד ואחד, בין אנשים בין נשים. והמהדר יותר על זה ועושה מצוה מן המבחר, מדליק גר לכל אחד ואחד בלילה הראשון, ומוסיף והולך בכל לילה ולילה גר אחד.

ב. כיצד? הרי שהיו אנשי הבית עשרה - בלילה הראשון, מדליק עשרה גרות; ובכליל שני, עשרים; ובכליל שלישי, שלשים; עד שנמצא מדליק כליל שמיני, שמונים.

ג. מנהג פשוט בכל ערינו בספרד, שיהיו כל אנשי הבית מדליקין [יחד] גר אחד בלילה הראשון, ומוסיפין והולכין גר בכל לילה ולילה, עד שנמצא מדליק כליל שמיני שמונה גרות - בין שהיו אנשי הבית מרבין, בין שהיה אדם אחד.

ד. גר שיש לו שני פיות, עולה לשני בני אדם. מלא

ההלל; ומברך לפניו: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו לגמר את ההלל' - בין יחיד, בין צבור. אף על פי שקריאת ההלל מצוה מדברי סופרים, מברך עליה 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו', כדרך שמברך על המגלה ועל הערוב - שכל ודאי של דבריהם, מברכין עליו. אבל דבר שהוא מדבריהם ועקר עשייתם לו מפני הספק, כגון מעשר דמאי [פירות עם הארץ שספק אם עשורם] - אין מברכים עליו; ולמה מברכים על יום טוב שני, והם לא תקנוהו אלא מפני הספק? כדי שלא יזלזלו בו.

ו. ולא הלל של חנכה בלבד הוא שמדברי סופרים, אלא קריאת ההלל לעולם מדברי סופרים, בכל הימים שגומרין בהם את ההלל. ושמונה עשר יום בשנה, מצוה לגמר בהם את ההלל; ואלו הם: שמונת ימי החג [הסוכות], ושמונת ימי חנכה, וראשון של פסח, ויום עצרת [שבועות]. אבל ראש השנה ויום הכפורים, אין בהם הלל, לפי שהם ימי תשובה ויראה ופחד, לא ימי שמחה יתרה; ולא תקנו הלל כפורים, שקריאת המגלה היא ההלל.

ז. מקומות שעושים ימים טובים שני ימים - גומרים את ההלל באחד ועשרים יום: בתשעת ימי החג, ושמונת ימי חנכה, ושני ימים של פסח, ושני ימים של עצרת. אבל בראשי חודשים - קריאת ההלל מנהג, ואינו מצוה; ומנהג זה, בצבור. לפיכך קוראים בדלוג, ואין מברכים עליו, שאין מברכים על המנהג. ויחיד לא יקרא כלל; ואם התחיל, לשלים [יסיים] בדלוג כדרך שקוראים הצבור. וכן בשאר ימי הפסח, קוראים בדלוג בראשי חודשים.

ח. כיצד מדלגין? מתחילין מתחלת ההלל, עד 'חלמיש למעינו מים'; ודולג ואומר: "ה' זכרנו וכו'", עד "הללויה"; ומדלג ואומר: "מה אשיב לה'", עד "הללויה"; ומדלג ואומר: "מן המצר קראתי יי", עד סוף ההלל. וזה הוא המנהג הפשוט; ויש מדלגים דלוג אחר.

ט. כל היום פשוט לקריאת ההלל. והקורא את ההלל למפרע [שלא כסדר הכתובים], לא יצא. קרא ושהה, וחזר וקרא - אף על פי ששהה כדי לגמר את כלו, יצא. ימים שגומרים בהם את ההלל, יש [מותר] לו להפסיק בין פרק לפרק; אבל באמצע הפרק, לא יפסיק. וימים שקורא בהם בדלוג, אפלו באמצע הפרק, פוסק.

י. כל יום שגומרין בו את ההלל, מברך לפניו; ומקום שנהגו לברך אחריו, מברך. כיצד מברך? 'הללויה ה' כל מעשיך, וחסדיך וצדיקים עושי רצונך, וכל עמך בית ישראל, ברנה יודו לשמך - כי אתה ה', לך טוב להודות ולשמך נעים לומר, ומעולם ועד עולם אתה הוא האל. ברוך אתה ה', המלך המשבח המפאר, חי וקיים, תמיד מלך לעולם ועד'.

יא. יש מקומות שנהגו לכפל מ'אודך כי עניתני' עד סוף ההלל, כופלין כל דבר ודבר שתי פעמים. ומקום שנהגו לכפל, יכפל; ומקום שנהגו שלא לכפל, אין כופלין.

יב. מצות גר חנפה, מצוה חביבה היא עד מאד; וצריך אדם להזהר בה - כדי להודיע הגס, ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה. אפלו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה - שואל, או מוכר כסותו; ולוקח שמן וגרות, ומדליק.

יג. הרי שאין לו אלא פרוטה אחת, ולפניו קדוש היום והדלקת גר חנפה - מקדים שמן להדליק גר חנפה, על היין לקדוש היום; הואיל ושניהם מדברי סופרים, מוטב להקדים גר חנפה שיש בו זכרון הגס.

יד. הנה לפניו גר ביתו וגר חנפה, או גר ביתו וקדוש היום - גר ביתו קודם, משום שלום ביתו; שהרי השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו. גדול השלום, שכל התורה נתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר: "דרכיה דרכי נעם, וכל נתיבותיה שלום".

כריף רחמנא דסייען. נגמר ספר שלישי, בעזרת שדי. ומגן פרקים של ספר זה, שכעה ותשעים: הלכות שבת, שלשים פרקים; הלכות עירובין, שמונה פרקים; הלכות שביית עשור, שלשה פרקים; הלכות שביית יום טוב, שמונה פרקים; הלכות חמץ ומצה, שמונה פרקים; הלכות שופר וספה ולולב, שמונה פרקים; הלכות שקלים, ארבעה פרקים; הלכות קדוש החדש, תשעה עשר פרקים; הלכות תעניות, חמשה פרקים; הלכות מגלה וחנוכה, ארבעה פרקים.

בשם ה' אל עולם.

תורת חכם מקור חיים, לסור ממקשי מות.

יום שישי

ספר רביעי והוא ספר נשים

הלכותיו חמש, וזה הוא סודן: הלכות אישות, הלכות גרושין, הלכות יבום וחליצה, הלכות נערה בתולה, הלכות שוטה.

הלכות אישות

יש בכללן ארבע מצוות - שתי מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה. וזה הוא פרטן: (א) לשא אשה בכתבה וקדושין; (ב) שלא תבעל אשה בלא כתבה וקדושין; (ג) שלא ימנע שאר פסות ועונה; (ד) לפרות ולרבות ממנה. ובאר מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות אישות פרק א

א. קדם מתן תורה היה אדם פוגע [פוגש] אשה בשוק, אם רצה הוא והיא לשא אותה - מניסה לביתו ובוועלה בינו לבין עצמו, ותהיה לו לאשה. כיון שנתנה תורה, נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לשא אשה - יקנה אותה תחלה בפני עדים, ואחר כך תהיה לו לאשה, שנאמר: "כי יקח איש אשה, ויבא אליה".

קערה שמן והקיפה פתילות - אם כפה עליה כלי [כדי למנוע חיבור בין הפתילות], כל פתילה ופתילה נחשבת כגר אחד; לא כפה עליה כלי - נעשית כמדורה, ואפלו כגר אחד אינה נחשבת.

ה. אין מדליקין גרות חנפה קדם שתשקע החמה, אלא עם שקיעתה - לא מאחרין, ולא מקדימין. שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק. וכמה הוא זמן זה? כמו חצי שעה או יתר. עבר זמן זה, אינו מדליק. וצריך לתן שמן כגר, כדי שתהיה דולקת והולכת עד שתכלה רגל מן השוק. הדליקה וכביתה, אינו זקוק להדליק פעם אחרת. נשארה דולקת אחר שפלתה רגל מן השוק - אם רצה לכבותה או לסלקה, עושה.

ו. כל השמנים וכל הפתילות, כשרות לגר חנפה, ואף על פי שאין השמנים נמשכים אחר הפתילה, ואין האור נתלית יפה באותן הפתילות. ואפלו בלילי שבת שבתוף ימי חנפה, מתר להדליק השמנים והפתילות שאסור להדליק בהן גר שבת; לפי שאסור להשתמש לאור חנפה, בין בשבת בין בחל, ואפלו לברך מעות או למנותן לאורה - אסור.

ז. גר חנפה, מצוה להניחו על פתח ביתו מבחוץ, בטפח הסמוך לפתח, על שמאל הנכנס לבית - כדי שתהיה מיונה מזמין, וגר חנפה משמאל; ואם היה דר בעליה, מניחו בתלון הסמוכה לרשות הרבים. וגר חנפה שהניחו למעלה מעשרים אמה - לא עשה כלום, לפי שאינו נכר. **ח.** בימי הספנה [מהגויים], מגיח גר חנפה בתוף ביתו מבפנים; ואפלו הניחו על שלחנו, דיו. וצריך להיות בתוף הבית גר אחר להשתמש לאורו. ואם הייתה שם מדורה, אינו צריך גר אחר. ואם אדם חשוב הוא שאין דרכו להשתמש למדורה, צריך גר אחר.

ט. גר חנפה שהדליקו חרש, שוטה, וקטן, או גוי - לא עשה כלום; עד שידליקנו מי שהוא חייב בהדלקה. הדליקו מבפנים, והוציאו דלוק והניחו על פתח ביתו - לא עשה כלום; עד שידליקנו במקומו. אחז הגר ועמד, לא עשה כלום; שהרואה אומר: 'לצרכו הוא עומד'. עשית [פוט מנר] שהיתה דולקת כל היום פלו - למוצאי שבת מכבה, ומברך, ומדליקה; שהדלקה היא המצוה, ולא ההנחה. ומתר להדליק גר חנפה מגר חנפה אחר.

י. חצר שיש לה שני פתחים בשתי רוחות [צדדים], צריכה שני גרות, שלא יאמרו העוברים ברוח זו: 'לא הניחו גר חנפה'; אבל אם היו ברוח אחת, מדליק באחד מהם.

יא. אורח שמדליקים עליו בתוף ביתו, אינו צריך להדליק עליו במקום שנתארם בו; אין לו בית להדליק עליו בו - צריך להדליק במקום שנתארם בו, ומשתתף עמהם בשמן. ואם היה לו בית בפני עצמו - אף על פי שמדליקים עליו בתוף ביתו - צריך להדליק בבית שהוא בו, מפני העוברים.

אחר שגשאת לאחר; ויכמה שגשאת לזר ועדין רשות היכם עליה [שלא חלץ לה]. התלוצה הרי היא פגרושה, והיא אסורה לכהן מדברי סופרים. והנתינים [הגבוענים] הרי הם כממזרים, אהד זכרים ואחד נקבות; ואסורין מדברי סופרים. ובהלכות אסורי ביאה יתבאר לה מה הם הנתינים.

ח. ויש שאסור ביאתן בעשה, ואינן מחיבי לאוין. ושלשה הם: מצרי ואדומי [שנתגיירו] דור ראשון ודור שני, אהד זכרים ואחד נקבות; ובעולה לכהן גדול; לפי שלא נאמר באלו "לא יבוא" או "לא יקח", אלא מפלל שגאמר: "דור שלישי יבוא להם", אהה למד שדור ראשון ושני לא יבוא; ומפלל שגאמר: "והוא אשה בכתוליה יקח", אהה למד שאינה בתולה לא יקח. ולא הפא מפלל עשה, הרי הוא בעשה.

שבת קודש

הלכות אישות פֶּרֶק ב

א. הפת, מיום לדתה עד שתהיה בת שתיים עשרה שנה גמורות - היא הנקראת קטנה, ונקראת תינקת; ואפלו הביאה כמה שערות בתוך זמן זה, אינן אלא פשוטא [יבלת. ואין להתחשב בזה]. אבל אם הביאה שתי שערות למטה בגוף במקומות הדיועות להבאת שער, והיא מבת שתיים עשרה שנה ויום אחד ומעלה - נקראת נערה.

ב. והבאת שתי שערות בזמן הזה נקרא סימן התחתון. ומאחר שתביא סימן התחתון, תקרא נערה עד ששה חדשים גמורים. ומתחלת יום תשלום [סיוס] הששה חדשים ומעלה תקרא בוגרת; ואין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד.

ג. הגיעה לשתיים עשרה שנה ויום אחד ולא הביאה שתי שערות - אף על פי שגראו בה [הסימנים המפורטים בה"ד, שהם] סימני אילונית [ועקרה כאייל] - עדין קטנה היא עד עשרים שנה. וכשתביא שתי שערות, אפלו בשנת עשרים - תהיה נערה ששה חדשים, ואחר כך תקרא בוגרת.

ד. היתה בת עשרים שנה פחות שלשים יום ולא הביאה שתי שערות ונראו בה סימני אילונית - הרי היא אילונית; ואם לא נראו בה כל סימני אילונית, עדין קטנה היא, עד שתביא שתי שערות ותהיה נערה, או עד שתהיה בת חמש ושלשים שנה ויום אחד.

ה. הגיעה לזמן זה [למעל גיל 35 שהוא רוב שנות אדם -] ולא הביאה שתי שערות - הרי זו נקראת אילונית, אף על פי שלא נראה בה סימן מסימני אילונית. נמצאת למד שהאילונית אין לה ימי נערות, אלא מקטנותה תצא לבגרות.

ו. ואלו הן סימני אילונית: כל שאין לה דדין ומתקשה [כואבת] בשעת תשמיש, ואין לה שפולי מעים פגשים, וקולה עכה, ואינה נפרת בין איש לאשה. והנערה, והבוגרת, והאילונית - כל אחת משלשתן, נקראת גדולה.

ב. ולקוחין אלו מצות עשה של תורה הם. ובאחד משלשה דברים האשה נקנית - בכסף, או בשטר, או בכיאה; ושלשתן מן התורה ובכסף מדברי סופרים. ולקוחין אלו הן הנקראין קדושין או ארוסין בכל מקום. ואשה שנקנית באחד משלשה דברים אלו, היא הנקראת מקדשת או מארסת.

ג. וכיון שנקנית האשה ונעשית מקדשת, אף על פי שלא נבעלה ולא נכנסה לבית בעלה, הרי היא אשת איש; והפא עליה חוץ מבעלה, חיב מיתת בית דין; ואם רצה לגרש, צריכה גט.

ד. קדם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק, אם רצה הוא והיא - נותן לה שכרה, ובוצל אותה על אם הדרך והולך לו; וזו היא הנקראת קדשה [מזומנת לכל]. משנתנה התורה נאסרה הקדשה, שגאמר: "לא תהיה קדשה מבנות ישראל"; לפיכך כל הבעל אשה לשם ונות בלא קדושין - לוקה מן התורה, מפני שבעל קדשה.

ה. כל שאסר ביאתן בתורה וחיב על ביאתן כרת, והן האמורות בפרשת אחרי מות, הן הנקראין עריות; וכל אחת מהן נקראת ערוה, כגון אם ואחות ובת וכיוצא בהן. ויש נשים אחרות שאסורות מפי הקבלה [במסורות], ואסורין מדברי סופרים; והן נקראות שניות, מפני שהן שניות לעריות, וכל אחת מהן נקראת שנייה. ועשרים אשה הן, ואלו הן: (א) אם אמו, וזו אין לה הפסק, אלא אפלו אם אם אם עד אמו עד מעלה מעלה, אסורה; (ב) ואם אבי אמו בלבד; (ג) ואם אביו, וזו אין לה הפסק, אלא אפלו אם אם אם אביו עד למעלה, אסורה; (ד) ואם אבי אביו בלבד; (ה) ואשת אבי אביו, וזו אין לה הפסק, אפלו אשת יעקב אבינו אסורה על אחד ממנו; (ו) ואשת אבי אמו בלבד; (ז) ואשת אחי האב, מן האם; (ח) ואשת אחי האם, בין מן האם בין מן האב; (ט) וכלת בנו, וזו אין לה הפסק, אלא אפלו פלת בן בן בנו עד סוף העולם אסורה, עד שתהיה אשת אחד ממנו שנייה על יעקב אבינו; (י) וכלת בתו בלבד; (יא) ובת בת בנו בלבד; (יב) ובת בן בנו בלבד; (יג) ובת בת בתו בלבד; (יד) ובת בן בתו בלבד; (טו) ובת בן בן אשתו בלבד; (טז) ובת בת בת אשתו בלבד; (יז) ואם אם אבי אשתו בלבד; (יח) ואם אב אם אשתו בלבד; (יט) ואם אם אם אשתו בלבד; (כ) ואם אב אבי אשתו בלבד. נמצאו השניות שאין להן הפסק ארבע - אם האם עד למעלה, ואם האב עד למעלה, ואשת אבי האב עד למעלה, ואשת בן בנו עד למטה.

ז. כל שאסר ביאתו בתורה ולא חיב עליו כרת, הן הנקראים אסורי לאוין; ועוד נקראין אסורי קדשה. ותשעה הן, ואלו הן: אלמנה לכהן גדול; גרושה, או זונה, או חללה [שנולדה מנישואי כהונה אסורים] - בין לכהן גדול, בין לכהן הדיוט; וממזרת לבן ישראל, ובת ישראל לממזר; ובת ישראל לעמוני ומואבי; ובת ישראל לפצוע דפא [נפצעו ביצוין] וכרות שפכה [נכרת גידו]; וגרושתו

שראה שמש] בכל מקום. אכל הבן שתתכו [בכלי] או נתקו [ביד] או מצכו גידו או ביציו, כמו שהגזים עושין - הוא הנקרא סריס אדם; וכשיהיה בן שלש עשרה שנה ויום אחד נקרא גדול, שאין זה מביא סימן לעולם.

טו בן שלש עשרה שנה ויום אחד שלא הביא סימן למטה, ונראו בו כל הסימנים שלמעלה - הרי זה ספק בין קטן לגדול; ואם לא נבדק מלמטה - בין שנראו בו סימני בגרות מלמעלה, הרי זה בחזקת גדול.

טז שתי שערות האמורות בבן ובבת ובכל מקום - שעורן [גודלן] כדי לכף ראשן לעקרן [שרשו]. ומשיצמחו ויהיו יכולות להנטל כפי הזוג [מספריים], עד שגיעו לכף ראשן לעקרן - דנין בהן להחמיר בכל מקום. לפיכך בבן ובבת נחשב אותם גדולים להחמיר, הואיל וצמחו כדי להנטל כפי הזוג; ונחשב אותם קטנים להחמיר, הואיל ולא הגיעו לכף ראשן לעקרן.

יז שתי שערות אלו צריכות שיהיו במקום הערוה. ובית הערוה פלו מקום סימנין, בין למעלה בין למטה, בין על איברי הנרע עצמן. וצריכות להיות במקום אחד [שניהם למעלה או למטה], ושיהיה בעקרן [שרשו] גמות. ואפלו שתייהן בגמה אחת, הרי אלו סימן. נמצאו שתי גמות זו בצד זו ואין בהן שער - הרי אלו סימן. חזקה אין גמה בלא שער, ושערות היו בהן ונשרו.

יח הבת שהביאה שתי שערות בתוך שנת שתיים עשרה, והבן שהביא בתוך שלש עשרה, שהן שומא כמו שבארנו - אף על פי שהשערות במקומן עומדות אחר שלש עשרה לזכר ואחר שתיים עשרה לנקבה - אינן סימן.

יט במה דברים אמורים? בשנבדקו בתוך הזמן ונדע שהן שומא. אכל אם לא נבדקו אלא אחר זמן ונמצאו שם שתי שערות - הרי הן בחזקת סימנין, ואין אומרינן שומא קדם זמן צמחו כדי שיהיו שומא.

כ בשבודקין הבת, בין בתוך הזמן שהוא פל שנת שתיים עשרה, בין קדם זמן זה, בין לאחריו - בודקין על פי נשים כשרות ונאמנות. ואפלו אשה אחת בודקת, ושומעין ממנה אם הביאה אם לא הביאה.

כא כל השנים האמורות בבן ובבת ובערכין [ערוך פלוני עלי] - הערו משתנה לפי הגיל ובכל מקום, אינן לא שני הלכנה, ולא שני החמה - אלא שנים של סדר העבור, שהן פשוטות [של י"ב חודש] ומעברות [י"ג חודש], כמו שבית דין קובעין אותן, כמו שבארנו בהלכות קדוש התדוש; ובאותן השנים מונין לכל דברי הדת.

כב אין סומכין על הנשים במנין השנים [גיל הבן או הבת], ולא על הקרובים, אלא על פי שני עדים כשרים להעיד.

כג האב שאמר בני זה בן תשע שנים ויום אחד, בתי זו בת שלש שנים ויום אחד - נאמן לקרבה [אם חטאו בשוגג], אכל לא למכות [מלקות מדרבנן] ולא לענשין [מלקות ומיתת ביי"ד]. בני זה בן שלש עשרה שנה ויום אחד, בתי

ז. ויש בבת סימנין מלמעלה, והן הנקראין סימן העליון, ואלו הן: משפתחיר ידה לאחוריה ויעשה קמט במקום הדד; ומשישחיר ראש הדד; ומשייתן אדם ידו על עקב הדד והוא שוקע ושוהה לחור; ומשיפצל ראש חטם הדד ויעשה בראשו כדור קטן. ורבתי פרושו, משיפצל החטם עצמו. וכן משיטו הדדין; ומשיחקשקשו [יתנועעו] הדדין; ומשתיקף העטרה, והוא מקום הכשר התפוח שלמעלה מן הערוה לעמת הכטן; ומשימתעף כשר זה ולא יהיה קשה.

ח כל אלו הסימנין, שמונה. נראה בבת סימן מכל אלו או פלן, והיא בת שתיים עשרה שנה או פחות - אין משגיחין בו, והרי היא בקטנותה. נעשית בת שתיים עשרה שנה ויום אחד, ונראה בה סימן התחתון - אין משגיחין באחד מכל אלו. ואם לא נראה התחתון, ונראה בה אחד מכל אלו - הרי היא ספק בין קטנה לנערה, ודנים בה להחמיר. ואם נראו פלן - הרי זו גדולה ודאית, שאי אפשר שיקבאו פלן, אלא וכבר בא סימן התחתון ונשר.

ט הבת שילדה אחר שתיים עשרה שנה - אף על פי שלא הביאה סימן, לא עליון ולא תחתון - הרי זו גדולה. בנים, הרי הן כסימנין.

י הבן - משיולד עד שיהיה בן שלש עשרה שנה נקרא קטן, ונקרא תינוק; ואפלו הביא כמה שערות בתוך זמן זה, אינו סימן אלא שומא. הביא שתי שערות למטה במקומות הנדועים להבאת שער, והוא מבן שלש עשרה שנה ויום אחד ומעלה - נקרא גדול, ונקרא איש.

יא הגיע לזמן הזה ולא הביא שתי שערות - אף על פי שנראו בו סימני סריס [עקרו] הרי הוא קטן, עד שיהיה בן עשרים שנה פחות שלשים יום. הגיע לזמן הזה ולא הביא שתי שערות למטה, ולא הביא שתי שערות בזקן - אם נראה בו אחד מסימני סריס הרי זה סריס, ודינו דין הגדול לכל דבר. ואם לא נראה בו סימן מסימני סריס, עדין קטן הוא, עד שיביא שתי שערות למטה במקום הראוי להן, או עד שיהיה בן חמש ושלושים שנה ויום אחד.

יב הגיע לזמן הזה ולא הביא - הרי זה סריס, אף על פי שלא נראה בו אחד מסימני סריס. הגיע לשנת עשרים פחות שלשים יום, ולא הביא שתי שערות למטה, והביא שתי שערות בזקן - אף על פי שנולד לו אחד מסימני סריס, אינו סריס אלא הרי הוא בקטנותו, עד שיקלו לו כל סימני סריס, או עד שיהיה בן חמש ושלושים שנה ויום אחד.

יג ואלו הם סימני סריס: כל שאין לו זקן, ושערו לקוי [ור], וכשרו מחליק [ללא שיערו], ואין מימי רגליו מעלים רתיחה [קצף], וכשמטיל מים אינו עושה כפה [קשת], ושכבת זרעו דקה [צלול כמים], ואין מימי רגליו מחמיצין [מסריחים בשהייה בכלי], ורוחץ בימות הגשמים ואין כשרו מעלה הבל [אדים], וקולו לקוי [דק] ואינו נכר בין איש לאשה.

יד וסריס זה הוא הנקרא סריס חמה [ומלידה]. מהרגע

ואינו שומע, או שומע ואינו מדבר - הרי הוא ככל אדם. ואיש ואשה שהם שלמים בדעתן, ואינן לא חרשין ולא שוטיין - נקראין פקח ופקחת.

כז. נמצאו כל השמות [מושגים] שבארנו ענינם בשני פרקים אלו, עשרים שמות, ואלו הן: קדושין, ערוה, שניה, אסורי לאוין, אסורי עשה, קטנה, נערה, בוגרת, אילונית, גדולה, סימן התחתון, סימן העליון, קטן, סריס חמה, סריס אדם, גדול, אנדרוגינוס, טמטום, חרשין, פקחין.

כח. שים כל השמות האלו לעמתך תמיד, ואל לזוז מעיניך כל עניניהם, כדי שלא נהיה צריכין לבאר ענין כל שם מהן בכל מקום שנוכר אותן.

זו פת שתיים עשרה שנה ויום אחד - נאמן לנדרים (שנדרים קיימין) ולערכין ולחרמים [אם החרים הבן נכסיו לבדק הבית] ולהקדשות, אבל לא למכות ולא לענשין.

כד. מי שיש לו אברי זכרות, ואברי נקבות - הוא הנקרא אנדרוגינוס; והוא ספק אם זכר אם נקבה, ואין לו סימן שיעודע בו אם הוא זכר ודאי או נקבה ודאית לעולם.

כה. ומי שאין לו לא זכרות ולא נקבות אלא אטום [סתום] - הוא הנקרא טמטום, וגם הוא ספק. ואם נקרא הטמטום ונמצא זכר, הרי הוא כזכר ודאי; ואם נמצא נקבה, הרי הוא נקבה. וטמטום ואנדרוגינוס שהיו בן שתיים עשרה שנה ויום אחד, הרי הן בחזקת גדולים; והן שנוכר בהן בכל מקום.

כו. חרש וחרשת האמורים בכל מקום - הן האלמים שאין שומעין ולא מדברין, שהם שלמין; אבל מי שמדבר

שיעורי רמב"ם ספר המצוות - ז' ו"ג אדר ה'תשס"ז

בהלכות מצוה זו (הלכות פרה אדומה). דע, ששאלשה עשר מיני הטמאות האלה שקדם מנינם, והם: טמאת נבלה וטמאת שרצים וטמאת אכלים וטמאת נדה וטמאת יולדת וטמאת צרעת אדם וטמאת צרעת הבגד וטמאת צרעת הבית וטמאת הזב וטמאת הזבה וטמאת שכבת זרע וטמאת מת וטמאת מי נדה וטהרתם — פל-אחד מהם מפרש בתורה, ובכל-מצוה מאלה יש מקראות הרבה ודינים ותנאים, כמו שכתוב בפרשת "וייהי ביום השמיני" ובפרשת "אשה כי תזריע" ובפרשת "זאת תהיה" ובפרשת "ויקחו אליך פרה אדמה"; וארבע פרשיות אלו כוללות כל-המקראות שבאו בטמאות אלו. אבל דיני פל-המינים האלה והלכות פל-מין מהם — הרי סדר טהרות כולל פל-זה. מהם מינים שנתחדו להם מסכתות — מהן מסכת טהרות ומסכת מכשירין ומסכת עקצים, ששאלש מסכתות אלו כוללות טמאת אכלין בלבד, ובשבילה נתחברו; אף אם נודמן בהם דין מדיני שאר הטמאות, הרי לא באו שם אלא במקרה. בדומה לכך כוללת מסכת נדה פל-דיני מצות טמאת נדה וזבה וטמאת יולדת, ובמסכת כרתות יש גם-כן חלק מדיני טמאת יולדת. מסכת נגעים כוללת פל-דיני נגעי אדם ובגד וכית; ומסכת זבים כוללת פל-דיני זב וזבה ושכבת זרע; ומסכת אהלות כוללת פל-דיני טמאת מת; ומסכת פרה כוללת דיני מי נדה

יום ראשון

מצות עשה קז. קיג.

המצוה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות המת מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני טמאת מת.

המצוה הקי"ג — הצווי שנוצטוינו לעשות פרה אדמה, כדי שתהא מוכנת למה שצריך בטרהה מטמאת מת, כמו שאמר יתעלה: "והיתה לעדת בני-ישראל למשמרת" (במדבר יט, ט). וכבר נתבארו דיני מצוה זו במסכת המיחדת לה, והיא מסכת פרה.

יום שני, יום שלישי

מצות עשה קיג.

המצוה הקי"ג — הצווי שנוצטוינו לעשות פרה אדמה, כדי שתהא מוכנת למה שצריך בטרהה מטמאת מת, כמו שאמר יתעלה: "והיתה לעדת בני-ישראל למשמרת" (במדבר יט, ט). וכבר נתבארו דיני מצוה זו במסכת המיחדת לה, והיא מסכת פרה.

יום רביעי, יום חמישי

מצות עשה קח.

המצוה הק"ח — שצונו בדיני מי נדה (מי הזאה, שמערבים בהן את אפר הפרה האדומה ומזים על טמא מת — אדם או כלי — לטהרו), המטהרים באפן מסים ומטמאים באפן אחר, כמו שיתבאר

וּשְׁכַבְתָּ זָרַע; וּמִסְכַּת אֶהְלוֹת כּוֹלְלֵת כָּל-דִּינֵי טִמְאָת מֵת; וּמִסְכַּת פָּרָה כּוֹלְלֵת דִּינֵי מִי נִדְּה לְטִמְאָה וּלְטִהָרָה. אֲבָל טִמְאָת נִבְלָה וְטִמְאָת שְׂרִץ לֹא יִחְדּוּ לָהֶן מִסְכָּתוֹת, אֲלֵא דִינֵיהֶן מִפְּזָרִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּסֹדֵר זֶה, רַבָּם בְּמִסְכַּת כְּלִים וְטִהָרוֹת. וְכֵן דִּבְרוּ עַל שְׁאֵלוֹת רַבּוֹת מְסוּג זֶה בְּמִסְכַּת עֲדִיּוֹת. וְכִבֵּר פִּרְשָׁנוּ אָנוּ סֹדֵר זֶה כָּלוּ, כְּלוֹמֵר: סֹדֵר טִהָרוֹת, פְּרוּשׁ שְׂאִין צְרִיף לְעֵין בְּסִפְרָא אַחַר עֲמוּ בְּשׁוּם דְּבָר מְעַנְיֵי הַטִּמְאָה וְהַטִּהָרָה.

הַמְצָוָה הַק"א — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוֵּינוּ לְהִיּוֹת אָדָם מְצַרֵּעַ (שֶׁנִּרְאָתָהּ לִבְנוּיָת בַּעֲרוֹר) טִמְאָה [מִטִּמְאָה]. וּמְצָוָה זוֹ כּוֹלְלֵת כָּל-דִּינֵי צְרַעַת אָדָם: מֵה מְמַנְה טִמְאָה וּמֵה מְמַנְה טִהָרוֹת, מֵה מְמַנְה צְרִיף הַסִּגְרָה (שֶׁבַעַת יָמִים), וּמֵה שְׂאִינוֹ צְרִיף, וּמֵה שְׂצָרִיף עִם הַסִּגְרָה — גְּלוּחַת, כְּלוֹמֵר: תְּגַלְחֵת (מִסְבִּיב) הַנֶּתֶק (שֶׁמּוֹ שֶׁל נֶגַע כִּשְׁהוּא בַּמְקוֹם שֶׁעַר) — וְזוֹלַת זֶה מְפָרְטֵי דִינֵיהָ וְאִיכוֹת טִמְאָתָהּ.

שבת קודש

מצות לא תעשה שח. שז.

הַמְצָוָה הַש"ח — הַאֲזַהֲרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְתַּלוֹשׁ סִימְנֵי צְרַעַת אוֹ לְכוֹתָם (בִּאֵשׁ) כְּדֵי שִׁישְׁתַּנְּה מִרְאֵהָ, וְהוּא אָמְרוּ: "הַשְּׂמֵר בְּנִגְעֵי-הַצְּרַעַת" (דְּבָרִים כד, ח). וּלְשׁוֹן סִפְרֵי (פִּרְשַׁת תַּצַּא שֶׁם): "הַשְּׂמֵר בְּנִגְעֵי הַצְּרַעַת" (דְּבָרִים כד, ח) — בְּלֹא-תַעֲשֶׂה". וּלְשׁוֹן הַמְּשַׁנָּה (נִגְעִים פֶּרֶק ז מִשְׁנֵה ד): "הַתּוֹלֵשׁ סִימְנֵי טִמְאָה וְהַכֹּהֵן אֶת-הַמַּחֲיָה (הַבִּשֵׁר הַחַי שֶׁבִּנְגַע) — עוֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֶׂה" וְלוֹקֵה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּמְּקוֹמוֹ.

הַמְצָוָה הַש"ז — הַאֲזַהֲרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְגַּלְחַת שְׂעַר הַנֶּתֶק (נִגַּע בַּשֶּׁעַר), וְהוּא אָמְרוּ: "וְאֶת-הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח" (וַיִּקְרָא יג, לג). וּלְשׁוֹן סִפְרָא (פִּרְשַׁת תּוֹרֵי): "מִנֵּיִן לְתוֹלֵשׁ סִימְנֵי טִמְאָה מִתּוֹךְ נֶתֶקוּ שְׂעוֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֶׂה? שֶׁנֶּאֱמַר: וְאֶת-הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח".

לְטִמְאָה וּלְטִהָרָה. אֲבָל טִמְאָת נִבְלָה וְטִמְאָת שְׂרִץ לֹא יִחְדּוּ לָהֶן מִסְכָּתוֹת, אֲלֵא דִינֵיהֶן מִפְּזָרִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּסֹדֵר זֶה, רַבָּם בְּמִסְכַּת כְּלִים וְטִהָרוֹת. וְכֵן דִּבְרוּ עַל שְׁאֵלוֹת רַבּוֹת מְסוּג זֶה בְּמִסְכַּת עֲדִיּוֹת. וְכִבֵּר פִּרְשָׁנוּ אָנוּ סֹדֵר זֶה כָּלוּ, כְּלוֹמֵר: סֹדֵר טִהָרוֹת, פְּרוּשׁ שְׂאִין צְרִיף לְעֵין בְּסִפְרָא אַחַר עֲמוּ בְּשׁוּם דְּבָר מְעַנְיֵי הַטִּמְאָה וְהַטִּהָרָה.

יום שישי

מצות עשה קח. קא.

הַמְצָוָה הַק"ח — שֶׁצִּוְנוּ בְּדִינֵי מִי נִדְּה (מִי הַזֶּה), שֶׁמַּעֲרִיבִים בְּהֵן אֶת אִפְרָה הָאֲדוּמָה וּמִזִּים עַל טִמְאָת מֵת — אָדָם אוֹ כְּלִי — לְטִהָרוֹ, הַמְּטַהֲרִים בְּאִפְּן מְסִיָּם וּמְטַמְּאִים בְּאִפְּן אַחֲרֵי, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר בְּהַלְכוֹת מְצוּה זוֹ (הַלְכוֹת פֶּרָה אֲדוּמָה). דַּע, שֶׁשְׁלֹשָׁה עֲשָׂר מִינֵי הַטִּמְאָת הָאֵלֶּה שֶׁקָּדָם מִנֵּינָם, וְהֵם: טִמְאָת נִבְלָה וְטִמְאָת שְׂרִצִּים וְטִמְאָת אֲכָלִים וְטִמְאָת נִדְּה וְטִמְאָת יוֹלְדָת וְטִמְאָת צְרַעַת אָדָם וְטִמְאָת צְרַעַת הַבְּגָד וְטִמְאָת צְרַעַת הַבַּיִת וְטִמְאָת הַזָּב וְטִמְאָת הַזֶּבֶה וְטִמְאָת שְׁכַבְתָּ זָרַע וְטִמְאָת מֵת וְטִמְאָת מִי נִדְּה וְטִהָרָתָם — כָּל-אֶחָד מֵהֶם מְפָרְשׁ בַּתּוֹרָה, וּבְכָל-מְצוּה מֵאֵלֶּה יֵשׁ מְקַרְאֵת הַרְבֵּה וְדִינִים וְתַנְאִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּפֶּרֶשֶׁת "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי" וּבַפֶּרֶשֶׁת "אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ" וּבַפֶּרֶשֶׁת "זֹאת תִּהְיֶה" וּבַפֶּרֶשֶׁת "וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פֶּרָה אֲדָמָה"; וְאַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת אֵלוֹ כּוֹלְלוֹת כָּל-הַמְּקַרְאוֹת שֶׁבָּאוּ בְּטִמְאָת אֵלוֹ. אֲבָל דִּינֵי כָּל-הַמִּינִים הָאֵלֶּה וְהַלְכוֹת כָּל-מִין מֵהֶם — הָרִי סֹדֵר טִהָרוֹת כּוֹלְלֵת כָּל-זֶה. מֵהֶם מִינִים שֶׁנִּתְיַחֲדוּ לָהֶם מִסְכָּתוֹת — מֵהֶן מִסְכַּת טִהָרוֹת וּמִסְכַּת מְכַשִּׁירִין וּמִסְכַּת עֲקָצִים, שֶׁשְׁלֹשׁ מִסְכָּתוֹת אֵלוֹ כּוֹלְלוֹת טִמְאָת אֲכָלִין בְּלִבְדֵי, וּבְשִׁבִילָה נִתְחַבְּרוּ; אִךְ אִם נִזְדַּמְּן בָּהֶם דִּין מְדִינֵי שְׂאֵר הַטִּמְאָת, הָרִי לֹא בָּאוּ שֶׁם אֲלֵא בְּמִקְרָה. בְּדוּמָה לְכֹךְ כּוֹלְלֵת מִסְכַּת נִדְּה כָּל-דִּינֵי מְצוֹת טִמְאָת נִדְּה וְזֶבֶה וְטִמְאָת יוֹלְדָת, וּבְמִסְכַּת כְּרָתוֹת יֵשׁ גַּם-כֵּן חֵלֶק מְדִינֵי טִמְאָת יוֹלְדָת. מִסְכַּת נִגְעִים כּוֹלְלֵת כָּל-דִּינֵי נִגְעֵי אָדָם וּבְגָד וּבַיִת; וּמִסְכַּת זָבִים כּוֹלְלֵת כָּל-דִּינֵי זָב וְזֶבֶה

לקוטי תורה (מבואר) להתענג על ה' ד"ה ראו כי ה' נתן לכם השבת (פרק ג)

והמטרה דעשיית מצוות (כפי שהולך ומבאר):

כי הנה ידוע דל"מ מלאכות חורש וזורע כו', כמו שיש למטה כמו כן יש למעלה.

ענין הל"ט מלאכות ישנו גם כביכול למעלה, אצל הקב"ה.

[ומבאר ענין ה"זריעה למעלה:]

כמו עד"מ הזורע שמצמיח פירות תבואתו בתוספת ברכה כו', כמו כן למעלה, בחינת המשכות העונג העליון שיבא לידי גילוי, שאינו אלא על ידי מצוה בנ"ל.

כשם שצמיחת תבואה בריבוי גדול תלוי בזריעה, שעל ידי זריעת גרעין קטן בארץ צומח ממנו ריבוי גדול - כך בנמשל, שהגילויים הגדולים של אלקות הנמשכים בנפש האדם, הגורמים לו עונג אלקי (גילוי "עונג העליון"), שנהנה ומתענג מאלקות - תלויים בקיום מצוות מעשיות (שלכאורה אין שום ערך בין מעשה המצוה - פעולה גשמית - לאור האלקי העליון הנמשך על ידו, וכערך הגרעין לגבי ריבוי התבואה הצומח ממנו).

ולפיכך נק' העבודה דקיום מצוות מעשיות בשם מלאכת הזריעה.

ונקרא בשם מלאכה, להיותה בחינת ירידה וצמצום בנ"ל, כמו המלאכה שהוא התפשטות ירידת החיות בפועל ידיו כו' כמ"ש במ"א.

הטעם שעבודה רוחנית זו ("זריעת" מצוה, שעל ידה נמשך גילוי "עונג העליון") נק' בשם "מלאכה" - מלאכת הזריעה - הוא לפי שדומה למלאכה גשמית, ששתייהן הן ע"י ירידה וצמצום. דהנה, עשיית מלאכה גשמית קשורה עם ירידת וצמצום כוחות האדם בעשי' זו.

ולדוגמא, אדם המגבי' משא, הרי כחו הגשמי שבזרועו צריך להתלבש ולהתפשט בידו ואצבעותיו כדי להרים את המשא, והרי זו ירידת וצמצום כחו בתוך ידיו ואצבעותיו.

או משל רוחני יותר: אדם הכותב רעיון שכלי, צריך "להלביש" את כוחות נפשו ואת שכלו ולהורידם למדריגת ה"מעשה", עד לכח המעשה שבידיו, שהוא "יעביר" את הרעיון על גבי נייר.

תוכן הפרק: ההבדל בין "ששת ימים תעבוד" - בעבודת השי"ת, ל"וביום השביעי תשבות"

[לאחרי שנתבאר בפרקים הקודמים כיצד גילוי העונג האלקי לנשמות ישראל בגן עדן ועולם הבא תלוי בעבודתן בקיום התורה והמצוות (להיותן "שעשועים" של הקב"ה כביכול) - ימשיך לבאר את תוכן עניינה של שבת, שבה מתגלה לבני ישראל, גם בהיותן למטה, העונג אלקי שבתורה ומצוות.

וזוהו שהולך ומבאר:]

והנה כתיב ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבות בחריש ובקציר תשבות.

ולכאורה אינו מובן למה נזכר חריש וקציר דוקא. [ומוכח מזה שבשתי מלאכות אלו בא לידי ביטוי תוכן כללי של כל המלאכות כולן.

נקודת הענין שיבואר להלן:]

השביתה דשבת אינה רק השביתה מעשיית מלאכות גשמיות, אלא גם ממלאכת עבודת ה' הנדרשת מהאדם בימי החול; דעבודת ה' ביום השבת היא באופן אחר נעלה יותר מהעבודה בימות החול. ותוכן אופן עבודת ה' בימי החול בא לידי ביטוי בחרישה וקצירה.

וזוהו שהולך ומבאר:]

אך הענין, דפירוש ששת ימים תעבוד קאי על עבודת השי"ת, כמ"ש בפ' והיה אם שמוע ולעבדו בכל לבבכם כו'.

הפירוש הפנימי בפסוק "ששת ימים תעבוד" הוא - תעבוד את הקב"ה, היינו דקאי על עבודת השם, וכלשון הפסוק "ולעבדו בכל לבבכם".

ויש בזה חרישה וזריעה וקצירה וכמ"ש זרעו לכם לצדקה, אור זרוע לצדיק.

כשם שבל"ט מלאכות הגשמיות (שעליהן נאמר "ששת ימים תעבוד" לפי פשוטו) יש מלאכת חרישה זריעה וקצירה - כך ישנן ג' מלאכות אלו בעבודת ה'.

ענין הזריעה הוא מה שנאמר "זרעו לכם לצדקה", הרי שבכתוב נקט ל' זריעה על עשיית מצוות (כי כל המצוות נק' בשם צדקה); וכן על עבודת ה' בכלל נאמר "אור זרוע לצדיק".

והיינו לפי שיש דמיון בין מלאכת הזריעה

העליון על האדם.

וזהו פירוש לעבדו בו'.

זהו הטעם שקיום התורה והמצוות נק' בשם עבודה, כמו "ולעבדו גו'" - אותו הלשון שמשמשים בו לעשיית מלאכה גשמית ("ששת ימים תעבוד") - כי המטרה של קיום התורה והמצוות היא להמשיך תוספת גילוי אלקות (הנקרא גילוי "עונג העליון"), כמו שמטרת החרישה והזריעה היא להביא לריבוי הצמיחה.

והיינו ג"כ פירוש ששת ימים תעשה מעשיך, לחרוש ולזרוע בו', הן כל מעשה המצוות שבימות החול, שמעוררים המשכות עונג העליון בו'.

ע"פ המבואר לעיל בפירוש הכתוב "ששת ימים תעבוד", דקאי על עבודת ה' בימות החול, שהיא העבודה דקיום מצוות מעשיות (שעל ידן מעוררים "המשכות עונג העליון") - יובן גם דיוק לשון הכתוב "ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות למען ינוח שורך וחרמך גו'", דזה שנקט "תעשה מעשיך" דוקא הוא לפי שעיקר העבודה דימות החול הוא ב"מעשה המצוות, שנק' בשם מעשה כמ"ש ושמרתם ועשיתם".

וזהו גם מה שמדגיש הכתוב "וביום השביעי תשבות למען ינוח שורך גו'", היינו ששבת היא השביתה מחרישה וזריעה (מלאכת השור כו'), משא"כ בחול, כמו ההדגשה בכתוב "ששת ימים תעבוד גו' בחריש ובקציר תשבות" - כי העבודה דקיום מצוות מעשיות ("להביא תוספת ברכה מן העולם העונג העליון") נק' בשם "זריעה" כנ"ל.

- וגם עבודת החרישה (לפי תוכנה הפנימי) שייכת לזמן דששת ימי המעשה דוקא, כפי שיבואר בסמוך -.

אבל ביום השביעי תשבות, כי בו שבת מכל מלאכתו.

[ע"פ משנ"ת לעיל, ד"ששת ימים תעבוד" קאי על עבודת ה' - קיום התורה והמצוות, צריך ביאור, מהו פירוש הדברים שביום השבת "תשבות" מעבודה זו, והלא חייב בשבת בכל המצוות כמו בחול, ואדרבה, בשבת מבקשים קדשנו במצותיך" (ס' אדמו"ר האמצעי).

וזהו שהולך ומבאר:]

והענין הוא, דבימות החול, הגם שעל ידי המצוות מעשיות נתעורר העולם ענג העליון לבא לידי גלוי

וכמבואר במ"א, שמטעם זה נק' הבריאה בשם "מלאכה", אע"פ שלא בעמל ברא הקב"ה את עולמו, כי הבריאה היא על ידי צמצום וירידת החיות האלקית לבחינת עשי' כמ"ש ויעש אלקים, ועל שם ירידה זו נקראת מלאכה.

וכן בענינו, שהזריעה ברוחניות, היינו עשיית מצוות מעשיות כדי להמשיך גילוי "עונג העליון", נק' בשם מלאכה, לפי שמצד נשמת האדם, שנמשכת בטבעה לדביקות בה' (בתפלה כו'), הרי זו ירידה וצמצום "להתלבש" במעשה המצוות, שהן פעולות גשמיות.

אך תועלת ותקנה מכוין במלאכת עבודתו להיות תוספת ברכה בו', כמו בן למעלה, התועלת מן עבודת הצדקה [צ"ל: הזריעה] היא להביא תוספת ברכה מן העולם העונג העליון.

אף שגוף המלאכה קשור עם ירידת וצמצום כוחות האדם, הרי דוקא עי"ז נמשכת תוספת ברכה (כמו ריבוי הצמיחה מגרעין קטן הבאה ע"י מלאכת הזריעה).

וכך בנמשל, שעל ידי הצמצום דקיום מצוות מעשיות המלוכשות בדברים גשמיים (שהוא עבודת הזריעה כנ"ל), נמשך הריבוי דתוספת הברכה בגילוי ה"עונג העליון".

כענין ברוך אתה ה' בו', בידוע.

המשכה זו דברכה רוחנית לנפש האדם, היא כענין הפירוש הידוע בנוסח הברכה - ברוך אתה ה' - ד"ברוך" הוא לשון המשכה, ו"ברוך אתה ה'" מורה על המשכת אור אלקי ("אתה ה'") בנפש האדם.

וזהו [ענין] הברכות של המצוות מעשיות, ברוך אשר קדשנו במצותיו בו'.

זהו גם התוכן הפנימי של ברכת המצוות, שהברכה אינה רק הודאה להקב"ה שנתן לנו מצוות, אלא היא תיאור הכח הרוחני שישנו במצוות.

וזהו פירוש הנוסח "ברוך כו' אשר קדשנו במצותיו", שבמצוות המעשיות שאנו מקיימים למטה בעולם הזה (בדברים גשמיים) מלוכשת קדושה עליונה, מפני היותן "מצוותיו", שהכוונה בזה היא שהמצוות הן לא רק ציווי ופקודיו של הקב"ה אלא שהן שעשועיו של הקב"ה כביכול, שהוא ית' מתענג בהן, ולפיכך, על ידי עשיית המצוות נמשך העונג

ומבין ויודע ומשיג בשכלו ובינתו מה שאפשר לו להבין ולהשיג מאור אין סוף ב"ה על ידי חכמתו ובינתו ית' המאירות שם בעולם הבריאה", הנקרא גן עדן העליון.

הרי שאפילו לנשמות בגן עדן לא מתגלה ה"עונג העליון" (תענוג באלקות) עד יום השבת.

כמ"ש בספר הכהיר שיש עמוד כו' [בגן עדן שבו עולין הנשמות בכל שבת מגן עדן התחתון לגן עדן העליון, ומגן עדן העליון למעלה יותר, "לאשתאבא בגופא דמלכא"].

מחמת המרחק הרוחני העצום בין מדריגת גן עדן התחתון למדריגת גן עדן העליון, עלי' זו אפשרית רק על ידי "עמוד" שביניהם, וכמבואר בכמה מקומות שעל ידי ה"עמוד" נמשך ביטול בנשמה, כי "כל עלי' אי אפשר להיות כי אם על ידי ביטול בתחלה, שאז יהי' כלי קיבול".

והוא מפני שבשבת בא הענג העליון לידי גילוי כנ"ל.

הטעם שעליית הנשמות לגן עדן העליון היא רק בשבת הוא לפי ששם הוא עיקר העונג מזיו השכינה (כנ"ל) - ו"עונג העליון" אינו בא לידי "גילוי ממש" (באופן שניתן ליהנות ולהתענג מזיו השכינה) עד יום השבת.

ואמנם אין כל חדש בגלוי זה שמתגלה בשבת, שהרי כבר הוכן בחול, אלא שלא ירד למטה עדיין, ואדרבה, כל מה שיש בחינת גילוי עונג בשבת אינו אלא ממה שנתעורר למעלה על ידי המצות שעשה בחול ולא יותר כנ"ל.

הדרך היחידה להתענג מזיו השכינה (הנקרא "גילוי עונג העליון") היא על ידי תורה ומצוות, וכפי שנתבאר לעיל בארוכה (שמטעם זה נק' המצוות "ארחות ה'", "דרך ה'").

אלא שע"י המצוות נתעורר למעלה בחינת "עונג העליון", ועדיין אינו בא לידי גילוי בנשמת האדם, וזהו ענינו של יום השבת, שאז, כל ההמשכות שפעל האדם במשך ששת ימי המעשה על ידי קיום התורה והמצוות, באות לידי גילוי בנשמתו (דשבת היא כעין קיבול שכר על העבודה דששת ימי המעשה).

ונמצא, שעונג הנשמה מאלקות ביום השבת הוא רק לפי ערך המצוות שנעשו בששת ימי המעשה, ולא יותר, כי בשבת לא נתחדש כלום.

אור בנן עדן כו', מכל מקום עדיין לא בא ממש לידי גילוי עד השבת, אלא הוא מוכן ועומד לבא לידי גילוי ועדיין הוא בהעלם.

מה שנתבאר לעיל, שעל ידי מצות גורמים "בחינת המשכות העונג העליון שיבא לידי גילוי" - אין הכוונה בזה שתיכף לעשיית המצוות נמשך גילוי זה בנפש האדם, אלא יש בזה שני "שלבים".

על ידי קיום המצוה רק "מעוררים המשכות עונג העליון" (כלשון רבינו לעיל), פירוש, קיום התורה והמצוות (תענוג הבורא, "עונג העליון") גורם נחת רוח לפניו ית', וזהו פירוש ש"נתעורר" עונג העליון, דלהיות שהקב"ה מתענג כביכול מקיום המצוות, הרי עיי' נעשה עונג זה "מוכן ועומד" להתגלות לבני ישראל; אך עדיין אין הוא מתגלה בפועל לבני ישראל (אפילו לא לנשמות בגן עדן - ומכל שכן לא באדם למטה בעולם הזה), עד יום השבת; דבימות החול עונג זה הוא עדיין בהעלם בעצמותו ית', אלא שעל ידי עבודת בני ישראל הוא נעשה "מוכן ועומד" לבוא לידי גילוי ביום השבת.

אבל בשבת כתיב וקראת לשבת עונג, שבא העונג העליון לידי גילוי ממש.

וזהו החידוש של יום השבת, שאז מתגלה בפועל בנפש האדם ה"עונג העליון" שהמשיך על ידי עבודתו בקיום המצוות במשך ששת ימי המעשה.

וזהו פירוש "וקראת לשבת עונג", דקריאה מורה על "גילוי", "כאדם הקורא לחבירו שיבא אליו", וזהו עניינה של שבת, שאז, אותו ה"עונג העליון" שהאדם המשיך על ידי עבודתו בששת ימי החול ועדיין הוא בהעלם (ורק שנעשה "מוכן" לבא לידי גילוי), הנה ביום השבת "קוראים" ומגלים אותו מן ההעלם אל הגילוי.

שהרי מה שהנשמות נהנין [בגן עדן] כו' הוא בשבת דוקא, כמ"ש והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר.

לפי הפירוש הפנימי, הכתוב "והי' מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני גו'" קאי על עליית הנשמות בראש חודש וכן ביום השבת ממדריגה למדריגה בגן עדן, וכמבואר בזהר שביום השבת הנשמות שבגן עדן התחתון עולות לגן עדן העליון, ששם הוא עיקר העונג מזיו השכינה, "כי אין הנאה ותענוג לשכל נברא אלא במה שמשכיל

ובזה מובן הטעם שכללות העבודה דימות החול באה לידי ביטוי במלאכת החרישה (בחריש גו' תשבות), כי חרישה שמרככת עפר קשה ("מרפי ארעא"), מורה על שבירת הלב וכפיית היצר, שעל ידה נשברה רוח הטומאה והסטרא אחרא.

וזה צריכה להיות עבודת ויגיעת האדם בימות החול, עבודת ה"חרישה" - לרכך את לבבו הקשה, להיות "לב נשבר ונדכה", ועי"ז ל"רכך" ולהכניע את הרע שבקרבו.

אלא בשבת העבודה הוא בבחינת התענוגות על ה', על ידי אתהפכא השוכא לנהורא.

אבל יום השבת הוא זמן של עונג, להתענג על הוי', היינו שניתן לאדם הכח להתעלות למעלה מן הרע, עד שהרע אינו במציאות אצלו (ונק' "אתהפכא השוכא לנהורא", שהחשך כבר נהפך לאור).

ובמילא כל עבודת ה' שלו היא מתוך עונג גדול, תענוג אלקי - מבלי צורך ב"לב נשבר" השייך לעבודה ד"אתכפיא" - כפיית הרע בעודו בתקפו.

ולכן גם תפלת שבת היא להתענג על הוי' בעונג עצמי ופשוט, ונק' "אהבה רבה בתענוגים".

[מובן ופשוט, דזה שאנו אומרים שבשבת "אתהפכא חשוכא לנהורא", אין הכוונה שהאדם מגיע למדריגת "צדיק" כפי המבואר בתניא (פרק א', שם פרק י') שכבר אין לו יצר הרע - שהרי לאחר השבת מתחילה שוב העבודה דימות החול, ב"לב נשבר ונדכה ובבחינת אתכפיא", שהיא מלחמה עם היצר והסטרא אחרא.

אלא הכוונה, שבשבת ביכולתו של אדם להגיע למצב כזה שאין יצרו יכול לבלבלו כל כך מתורה ועבודה.

ומובן ג"כ שבזה גופא יש ריבוי מדריגות, עד כמה ניתן להתעלות מבלבולי היצר, ותלוי במצב האדם ומדריגתו בעבודת ה'. דאצל עובדי ה' במדריגה גבוהה הדברים כפשוטם, שבשבת אין להם בלבולי היצר כלל; אבל גם אצל אנשים שאינם במדריגה כזו, מכל מקום, בלבולי היצר מתמעטים גם אצלם ביום השבת, כל אחד לפי ערכו, ותלוי עד כמה הוא הכין את עצמו בימות החול במלחמות עם יצרו, וכמה משקיע את עצמו ביום השבת בעניינים המקשרים ומדבקים אותו לאלקות].

והיינו שהעבודה בחול הוא ההמשכה בהעלם, ובשבת נמשך מההעלם אל הגילוי, וזהו וקראת לשבת עונג כו'.

וזהו שאמרו מי שמרחה בערב שבת דוקא יאכל בשבת כו'.

לפי הפירוש הפנימי, "מי שטרח בערב שבת" קאי על העבודה דתורה ומצוות במשך ששת ימי החול, ו"יאכל בשבת" היינו שאז מתגלה להאדם מה שפעל על ידי עבודתו במשך ששת ימי המעשה (אבל אין שום המשכה חדשה בשבת).

וזהו וביום השביעי תשבות, כמה [צ"ל: דמה] שמרחה בעבודה בחול הרי הוא בא לידי גילוי בשבת.

ועפ"ז יובן הפירוש הפנימי ד"ביום השביעי תשבות", גם לפי הפירוש ד"תעבוד" קאי על עבודת השי"ת - כי השבת היא רק כעין קיבול שכר (ה"אכילה") על העבודה ("טרחה") דימות החול, שביום השבת מתגלה העונג מעבודתו בתומ"צ בששת ימי המעשה.

[כמובן, אין הכוונה שבשבת צריך האדם לשבות לגמרי מעבודת ה' ח"ו, אלא הכוונה לשביתה מהעבודה באותו האופן של עבודת ה' בימות החול.

וזהו שהולך ומבאר:]

וא"כ אין צריך לעבודה בשבת על דרך העבודה שבחול, שהיא בבחינת חרישה להיות לב נשבר ונדכה, ובבחינת אתכפיא.

לא הרי העבודה דיום השבת כהרי העבודה דימות החול:

העבודה בימות החול קשורה עם ביטול הרע והסטרא אחרא שבאדם - שבירת רוח הסטרא אחרא נק' בשם "אתכפיא סטרא אחרא", מלשון כפי', המורה שהרע עדיין במציאותו אלא שכופים אותו ומתגברים עליו.

שזהו מה שעבודת התפלה בימות החול היא בדרך מלחמה, בשביל כפיית הגוף והרע, עד שגם האהבה לה' המתעוררת בעת התפלה היא אהבה רבה בבחינת צמאון לאלקות, כי מאחר שהרע הוא בתקפו עדיין אצלו הוא מרגיש עד כמה הוא רחוק מאור הקדושה וזה מעורר אצלו את הצמאון לאלקות.

ולכן העבודה דימות החול היא מתוך לב נשבר ונדכה, כי כפיית הרע היא על ידי לב נשבר, שזהו פירוש הכתוב "רוח נשברה לב נשבר ונדכה", ד"רוח נשברה" קאי על רוח הסטרא אחרא, ששבירתה היא עי"ז "לב נשבר ונדכה".

שייך לשון עבר, שכבר קדשנו למעלה במצותיו".
כלומר:

נוסח הברכה "אשר קדשנו במצותיו" לא בא לתאר את הקדושה שנמשכת עלינו בפועל ע"י קיום המצוות - שהרי ע"י קיום המצוות לא נמשך האור בגילוי בנפשנו (כנ"ל), והוא עדיין בהעלם;

אלא הכוונה לבאר את הכח שיש לנו לעורר למעלה את העונג העליון (על ידי עשיית המצוות למטה) - שזהו לפי שהקב"ה (כבר) "קדשנו במצותיו", שהוא ית' נתן לנו "מצוותיו" ממש (בדרך מתנה מלמעלה), שע"ז ניתן לנו הכח להמשיך "עונג העליון" וקדושה עליונה על ידי קיום מצוות מעשיות.

וזהו הטעם עצמו שאומרים "במצותיך" - לנוכח - בשבת, מפני שבא לידי גילוי, ובחול לפי שהוא בהעלם עדיין אומרים "במצותיו", דרך נסתר בו'. כשמדברים אליו ית' בלשון נוכח הרי זה מורה על מצב של גילוי אלקות בנפש, וזהו עניינה של שבת, שקדושתו ית' ועונג העליון היא בהתגלות בנפש, משא"כ בימות החול שעונג העליון הוא בהעלם, והוא "נסתר" מן האדם, אומרים "במצותיו".

וזהו שאמרו רז"ל שקולה שבת כנגד כל המצוות כולן, כי על ידי המצוות שעושים נשאר האור בהעלם עדיין, והמשכנתו בגילוי זהו ע"י שבת בו'; זהו גם הטעם הפנימי למה שאמרו רז"ל דשבת שקולה כנגד כל המצוות, כי השבת הוא ענין כללי שנוגע לכל המצוות כולן, שענין המצוות הוא להמשיך קדושתו ית' בנפשנו עד שנגיע לידי הנאה ועונג מאלקות; אך על ידי המצוות עצמן עדיין נשאר האור והעונג בהעלם, ורק ביום השבת בא העונג לידי גילוי.

ונמצא, שעל ידי השבת באות כל המצוות כולן לידי שלימותן, ולכן אמרו שקולה שבת כנגד כל המצוות כולן.

ונמצא, שעצם "המשכת" העונג (היינו התעוררות העונג למעלה) כבר נפעל על ידי קיום המצוות בימות החול, אלא שבימות החול הוא עדיין בהעלם, וביום השבת בא לידי גילוי (שלכן העבודה דשבת "היא בבחינת התענגות על ה").

ועל זה נאמר "וקראת לשבת עונג", שמורה על גילוי העונג האלקי (כנ"ל), כי אין צורך לחדש את העונג בשבת, אלא רק "לקרוא" ולגלות אותו מן ההעלם אל הגילוי.

וזהו הטעם שאומרים בשבת קדשנו במצותיך. ע"פ כל הנ"ל מיושבת ג"כ השאלה שבתחילת המאמר, בטעם נוסח התפלה דשבת - "קדשנו במצותיך", לשון בקשה על העתיד (ולא כבשאר הברכות "אשר קדשנו במצותיו", לשון עבר) -

כי בשבת אנו מבקשים - "קדשנו", שתתגלה הקדושה העליונה המאירה "במצותיך" - היינו הקדושה שהמשכנו ע"י קיום המצוות בימות החול.

דרך בקשה בלבד, שיבא לידי גילוי מאשר כבר הובן ועומד בו'.

בשבת אין צריכים עבודה (ועמל) כדי להמשיך את העונג, אלא הגילוי בא מאליו וממילא, וכמ"ש וקראת לשבת עונג, שאין צריך אלא קריאה ובקשה בלבד (בלא מלאכה ועמל), שיבא העונג מן ההעלם לידי גילוי אלינו למטה.

אבל בחול אומרים אשר קדשנו לשעבר, דהיינו בבחינת העלם עדיין כנ"ל.

בימות החול לא נמשך גילוי עונג העליון על האדם ונשאר בהעלם, ו"כל ענין העבודה אינו רק לעורר למעלה בחינת עונג העליון שבהעלם עדיין, על כן אומרים אשר קדשנו לשון עבר, שקדשנו למעלה בבחינת העלם דקדושת העונג העליון שלמעלה, שבזה

יג דיני ציצית בשבת סעיפים ז"ט

צריך לפשט מעליו שום בגד בכרמלית:

ט הרואה בתברו שנפסלו לו ציציותיו, אם הוא במקום שיצטרף לפשטו מעליו — לא יאמר לו עד שיבוא לביתו, דמשום כבוד הבריות לא נפרישנו מאסור שוגג. ומכל מקום צריך הוא לקרא לו שיבוא לביתו במהרה ושם יאמר לו שיפשיטנו מעליו. (א) והוא הדין אם הוא במקום שאין צריך לפשטו מעליו רק בענין שצריך למהר ולילך לביתו לפשטו מעליו ועל דרך שנתבאר למעלה — צריך הרואה לומר לו שילך לביתו במהרה ושם יפשיטנו מעליו:

ז במה דברים אמורים? בשלא ידע קדם שבת שנפסלה טליתו, אבל אם ידע בו קדם שבת — אסור ללבוש בשבת, דהנהיג לו לחקן מאתמול:

ח אם נודע לו בשבת קשה הוא בכרמלית שאין אסורו אלא מדרבנן שהטלית שעליו פסול — אין צריך לפשטו, ולא העמידו דבריהם במקום כבוד הבריות. ואפלו בטליתות שלנו שאינם אלא לשם מצנה ואינם גנאי בהפשטתן, מפל מקום בין שאין כאן אלא אסור מדרבנן כמו שבארנו, דמן התורה מתר להתלבש בטלית בלא ציצית בשבת, וכיון שלא גזרו להפשיט את הטלית בכרמלית — לא רצו לחלק בין טלית לטלית, ואינו

יד דיני ציצית שעשאן נכרי ונשים וטלית שאולה ובו טו סעיפים

ציצית בבגד, שהרי נכרי אינו מחבון לשם מצות ציצית.

אבל יש אומרים שאם הטיל ישראל ציצית בבגד בלא כונה — פסולים. (ב) ולא הצריך הכתוב לפסל את הנכרי, אלא אם ישראל עומד על גביו ומסיע עמו ואומר לו שיעשה לשם ציצית — אפלו הכי פסולים. וכן הלכה.

ומכל מקום בשעת הדחק, כגון שאין לו טלית אחרת מציצת (כהלכתה), וגם אי אפשר לו להתיר הציצית ולחזור ולהטילם בטלית בכונה, כגון שהוא שבת — יש לסמוך על סברא הראשונה, וילבש טלית זו אבל לא יברך עליה, דברכות אינן מעכבות:

ד השואל מחברו טלית שאינה מציצת — פטור מלהטיל בה ציצית כל שלשים יום, שנאמר: "כסותך" — שלך, אבל לא של אחרים. אבל לאחר שלשים — חייב להטיל בה ציצית מדרבנן, מפני שנתראה כשלו. ואלו שלשים יום צריכים להיות רצופים, אבל אם הוזיחה להבעלים תוך שלשים יום וקור ושאלה ממנו — אינו מצטרף, אלא מונה השלשים יום משאילה השניה:

א נכרי שהטיל ציצית בבגד — פסול, שנאמר: "דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצת וגו'" — בני ישראל יעשו ציצית על הכנה, ולא נכרי:

ב האשה כשרה להטיל ציצית בבגד, מפני שהיא בכלל "בני ישראל".

ויש מדמין ציצית לתפלין, כמו שהנשים פסולות לכתב [תפלין] מפני שאינן [חובות] בהנחתן כמו שיתבאר בסימן לט — כך הן פסולות להטיל ציצית בבגד, מפני שאינן חובות [במצות ציצית]. ולפי דבריהם אף קטן פסול להטיל ציצית בבגד, (א) ואפלו אם הגדול עומד על גביו ואומר לו שיעשה לשם מצות ציצית. אבל הטויה והשוזרה — כשר בנשים וקטנים אפלו לכתחלה, לדברי הכל. והלכה כסברא הראשונה, ומכל מקום טוב לזהר לכתחלה כסברא האחרונה:

ג אם הטיל ישראל ציצית בבגד שלא בכונה, פרוש שלא נתכונן לשם מצות ציצית — יש מי שאומר דקשרים הם, מפני שאם אי אמה אומר בן למה הצריך הכתוב לפסל את הנכרי שלא יטיל

הצדיקים הם חיים רוחניים אמונה ואהבה ויראה כו', ובהיות הצדיק חי ע"פ האדמה היו ג' מדות הללו בתוך כלי שלהם ובתוך לבושם שהוא בחי' נפש הקשורה בגופו, וכל תלמידיו אינם מקבלים רק הארת מדות הללו וזיון המאיר חוץ לכלי זהו ע"י דיבורו ומחשבותיו הקדושים ולאחר פטירתו לפי שמתפרדין בחי' הנפש נשארה בקבר ובחי' הרוח בג"ע [שנה] ס ג' מדות הללו חג"ת שנק' רוח כי האמונה היא בבחי' הדעת קו האמצעי כידוע שהוא בחי' ת"ת כו', לפיכך יכול כ"א מתלמידיו וכל הקרוב אליו לקבלו חלק מבחי' רוחו שבג"ע הואיל ואינו גשמי ולא בתוך כלי (פי' לכך יכולה הארה זו להתפשט סביב כו' לפי שהוא בחי' רוחניות ואינה מלוכשת בכלי גשמיות), משא"כ בחי' הצדיקים שבחי' הרוח מלוכשת בתוך נפשם והנפש קשורה בגופה אינם יכולים לקבל מהם התלמידים או כ"א מישראל כ"א ע"י דיבוריו ומחשבותיו הקדושים כו', משא"כ כשנפרדת הרוח מן הנפש אזי תוכל להאיר לכל א' מתלמידיו לפי ערכו. וראי' לכ"ז הובא מיעקב אבינו ע"ה שנכנס עמו ג"ע כו' וכמ"ש בספר עשרה מאמרות שאויר ג"ע מתפשט סביב כל אחד ונרשמים באור זה כל מחשבותם ודיבורם הקדושים בתורה ועבודת ה', וזהו ראי' גמורה שבחי' רוחניות יכול להתפשט בכ"מ ממש כו' ולכך נקל מאוד לתלמידיו לקבל חלקם מבחי' רוח רבם העצמיות ומאת בחי' אהבתו ויראתו ואמונתו אשר עבד בהם ולא זיום בלבד (שהיא רק בחי' רוח [שלן] חג"ת כנ"ל ולא נפש כו'), לפי שבחי' רוחו העצמיות מתעלה בעילוי אחר עילוי להיכלל בבחי' נשמה וג"ע העליון שבעולמות עליונים, ונודע שכל דבר שבקדושה אינו נעקר לגמרי מכל וכל ממדריגה הראשונה גם לאחר שנתעלה למעלה למעלה, אלא ממדריגתו הראשונה נשארה למטה במקומו, ובחי' זו הראשונה הנשארת למטה היא המתפשטת בהתלמידים לכ"א כפי התקשרותו וקרבתו אליו באה"ר כו' כמבואר שם, אבל לקבל כל הרוחנית אינו אלא ע"י התעוררות גדולה באה"ר והכנעה עצומה אז רוחא דרעותא דליבא אמשיך רוחא מלעילא כו' ע"ש.

(וזהו) וענין המדריגה הה' הוא מדריגה גבוה מאוד שאין למעלה ממנה והוא ענין ההשתטחות על קברי הצדיקים המבואר בס"ח שהוא גדולה כ"כ בערך עד שהוא יכול להשיג שם השגות ע"ז, והיינו שיכול להעלות שם נשמתו עד מקום [אחיזת] נשמת הצדיק באברי אדה"ר [ר"ל] בנשמה הכוללת ויעוררנו כדי להעלות נשמתיהן בסוד העלאת מ"ן ואז יכול להוריד נשמתיהן לגופם ולדבר עמם והוא אתדבקות רוחא ברוחא ממש, וע"ז יכולים להשיג השגות גדולות ברזין דאורייתא וליחוד יחו"ע, וכמו שנו' בספר עמהמ"ל והיחודים שהי' האריז"ל מוסר לתלמידיו ליחד ע"י הצדיקים הגדולים ולהשיג שם השגות עליונות, וזהו כל גודל מעלות האריז"ל שהנשמות הגבוהות הי' מגלין לו רזי תורה, והמדריגה הזאת היא גבוה יותר מגילוי אליהו ורוה"ק וכמ"ש בשער הק' (להאריז"ל) להרח"ו ז"ל, וכמבואר בס' עמה"מ על הרח"ו שנתלבש בו נשמת בניהו בן יהוידע עד שהאיר גם בפנימיות, והוא ע"י היחוד הנ"ל שחזר על קברו כמה וכמה פעמים והוא שייך לנשמתו כו' כמו"ש שם, ובודאי יש בזה מדריגות רבות אך [הכל] לגדולי הערך אשר נפשם לא נפגמו כלל ונפשם ברורה וזכה ויש להם נר"ן המאירים כו', [אז] עכ"פ [בחי'] רוח ונפש בלא פגם כלל, ומדריגה זו גבוה יותר מאוד ונעלה ממדריגה הד' הנ"ל כי אין להם שום השגה כלל בגילוי, אבל במדריגה הזאת אפי' הפחותים יוכלו להשיג השגות וליחד יחודים לפ"ע הנפש כנ"ל וד"ל, והוא ענין האתדבקות רוחא ברוחא ממש היינו ש[נמחבר ו] מדבק רוחו ברוח של הצדיק ושניהם עולים בסוד העלאת מ"ן, וכמ"ש ג"ס מ"ח פ"א ע"ס היחודים משנה ג' וז"ל ואם זכה הוא בנר"ן יחברם כולם בנר"ן של הצדיקים הללו כשעולי' כו' ע"ש באריכות וד"ל.

ויובן כ"ז בתוס' ביאור מענין המבואר באגרת הקדש (של אדמו"ר נ"ע) על מאמר הזה"ק דצדיקא דאתפטר מעלמא אשתכח בכולהו עלמין יתיר מבחיהי כו', ותוכן דבריו הקדוש הוא על מארז"ל דשביק חל"ח כי הנה חיי

איהו כלל א"כ אין התייחסות פעולת החסד לשם אל יותר מלשם אלקים שהרי שני השמות מורים על עצם הבורא ממש, אך התשו' בזה הוא דאע"פ שהא"ס המלוכש בהספי' הוא עצם א' פשוט בתכלית הפשיטות מ"מ לענין פעולתו והשפעתו בעולמות יהי' שינוי שכשמתלבש במדת חסדו ובה ועל ידה יאיר בעולמות יהי' הפעולות בחי' גלוי חסדים ורב טוב לעולמות, וכשמתלבש במדת גבורתו ובה ועל ידה יאיר בהעולמות יהי' הפעולות בחי' דינים ח"ו, ולא שיש שינוי ח"ו בעצם האור בין האור המלוכש בחסד להמלוכש בגבורה, דזה אינו כיון שהוא אא"ס ונאמר בו לא שניתי כו' אלא שהשינוי הוא בההשפעה, והיינו משום שהאא"ס אינו משפיע החיות בהעולמות כ"א ע"י הספי' הנ"ל שהן הכלים להגיע החיות אצל הנבראים, ולא שהוא ית' מצד עצמו צריך לכלים הנ"ל אלא משום שהעולמות הן בבחי' מדה וגבול מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה כו' וכן קרסולי החיות ושוקי החיות כו' הן ג"כ במדה וגבול, וא"א לבע"ג לקבל החיות מאא"ס עצמו הבלתי בע"ג משום דא"כ הי' ג"כ המקבל בבחי' בלי גבול כו' וסיבת היותן בבחי' גבול הוא משום שאא"ס מחי' אותן ע"י הכלים הנ"ל שמהן בא ההגבלה וכמו שביאר זה באגה"ק ע"פ מאמר וילבש צדקה כשריון כו' ובמאמר איהו וגרמוהי כו', וכיון שכן הרי מבואר שההשפעה הנמשכת מאא"ס להעולמות ע"י הכלים הנ"ל הנק' י"ס דאצי' היא נעשי' ומתצמצמת לפי ערך הכלי להיות בבחי' גבול ותכלית ולא כמו שהאא"ס עצמו הוא בלי גבול כו', וממילא מובן שהיא ג"כ נעשית ונשפעת כפי תמונת ומהות הכלי שעל ידה נשפעת כגון ההשפעה הנמשכת ע"י כלי החסד נתהוו ממנה ברואים המורים על מדת החסד כגון האור והמים כו' וההשפעה הנמשכת ע"י כלי הגבורה נתהוו ממנה ברואים המורים על הגבורה כגון הרקיע המבדיל כו' וכן בשאר כל המדות, והנה אע"פ שהאא"ס המלוכש במדת החסד ומשפיע השפעות מבחי' חסדים ע"י מדה זו אינו משתנה ח"ו ממהותו הפשוט להיות בבחי' מדה פרטית ח"ו מ"מ הרי לענין זה יש שינוי בין זה האור להתלבשותו בבחי' גבורה והוא במה שכשמתלבש בחסד משפיע חסדים וכשמתלבש בגבורה משפיע גבורות כו' ולכן שפיר אמרו ששם אל הוא בחסד דייקא ולא בגבורה אע"פ שכוונתינו בשם זה לבורא עולם מ"מ היינו שהבורא נק' בשם זה כשמשפיע חסדים כו' ונק' בשם אלקים כשמתלבש במדת הגבורה לעשות דין ח"ו ועד"ז הוא בחי' ש' הוי' כשמתלבש במדת רחמים לרחם עמו כו' ונמצא א"ש שהשמות יש לכל א' פעולה מיוחדת מזולתו ש' הוי' בחי' רחמים וש' אלקים בחי' דין וש' אל או אלוה בחי' חסד כו' ואעפ"כ בכלום הכוונה על הבורא ית' ממש:

ג) **הענין** הוא דר"ל על בחי' הארת הבורא ית' ממש המתלבש ומתפשט בהספירות כנודע שאור א"ס ב"ה מאיר ומלוכש בספירותיו וכמ"ש איהו וגרמוהי חד כו' דר"ל איהו על עצמות אא"ס וגרמוהי הן הכלים די"ס דאצי' שהוא ית' מתייחד ומתלבש בהן, והאור הוא מעין המאור בבחי' א"ס ממש ולפיכך יתכן עליו השם משמות הנ"ל כמו ענין שם אל בחסד אע"פ ששם אל רצונינו לבורא עולם ממש מ"מ הרי באמת כן הוא דכוונתינו בזה לבורא עולם כשמאיר ובא במדת חסדו כו', ושם אלקים כוונתינו לבורא עולם כשמאיר ובא במדת גבורתו כו' ושכינה היינו כשמאיר ובא במדת מלכותו כו', ונמצא אע"פ שהן עשרה שמות לע"ס שונות ממש שהחסד הוא אינו גבורה רק שכלול ממדת הגבורה ומ"מ עיקרו חסד וכן הגבורה אינה חסד רק שכלולה מהחסד ועיקרה גבורה וכן בשאר כל המדות, מ"מ אין שינויים בהשמות, שמ"מ כיון שהכוונה בהן לבורא עולם ממש, א"כ מאי איכפת לן אם כוונתינו לו כשמלוכש במדת חסדו או במדת גבורתו, כיון שכוונתינו לו ממש והרי הוא אור א' פשוט ממש בין האור המלוכש בחסד ובין המלוכש בגבורה ותדע לך שמה"ט אמרו דאחליפו דוכתייהו אור החסד בכלי הגבורה וכו' כי האא"ס עצמו מופשט ומושלל מחו"ג כו', וה"ז עד"מ כמו מלך ב"ו כשנותן מתנה לזולתו פעמים בידו ימנית ופעמים בידו השמאלית, שהגם שהידים מובדלים זה מזה, מ"מ כולא חד, כי בשניהם אנו אומרים שהמלך נתן והיינו על פנימיותו והיד אינו אלא כלי שנותן על ידו וא"כ אע"פ שהידים הם שנים המלך א' הוא והוא נפשו ושכלו כו' שהוא חיות הידים כו' וכמ"כ אע"פ שהספי' הם יו"ד בחי' מחולקות מ"מ האא"ס המתפשט בתוכן א' הוא שהוא אור הא"ס ממש הבורא עולם ולו אנו מכוונים בקריאתינו אל אלוה כו' ושאר כל השמות הידועים לו או שכינו לו חז"ל:

ד) **ואם** תאמר א"כ למה נק' בשמות מחולקים ולמה נק' האור שבחסד אל ולא אלקים והאור המתפשט בגבורה נק' אלקים ולא נק' אל, כיון שהוא אור א' פשוט א"כ מ"ט יהי' התחלקות השמות כו', ועוד דא"א לומר שכל השמות הם בבחי' א' ממש, שהרי באמת שם אל מורה על המשכת חסד ממנו ית' כמ"ש אל ה' ויאר לנו וכתוב חסד אל כל היום ושם אלקים מורה על פעולת הדין, שלכן נק' ג"כ הדיין בשם אלקים כמ"ש והגישו אדוניו אל האלקים וכת' אלקים לא תקלל כו' דפי' על הדיין כו' כמ"ש בס' החינוך סי' ס"ט וכת' אשר ירשיעון אלקים דר"ל הדיינים כו', ואי איתא כמו שנת' למעלה שהשמות הנ"ל מורים על עצמות הבורא ממש דלאו מכל אינון מדות

(טז) והנה כאשר המלאכים משיגים זאת איך דהריבוי רכבות נבראים הנה כולם בצבינום ישנם בהתכללות בכחי' מל' דאצי', ובאופן משובח ונעלה באין ערוך, הנה מזה הן מתפעלים מאד בכחי' יציאה מהגבלתן, וטעם הדבר הוא לפי דכל אור וחיות כמו שהוא במקורו הוא במדר' נעלית בתכלית הרוחניות, והיינו דהגם שהוא אור וחיות המוגבל להחיות, וכל אור וחיות המוגבל להחיות ה"ה כבר מצטייר באיזה ציור מוגבל להחיות, מ"מ בהיותו עוד במקורו ה"ה במדר' נעלה ומשובח באין ערוך מכמו שהחיות בא אחרי כן בחיותו המוגבל להחיות בפועל. ולקרב אל ההבנה איך הוא זה אשר דבר מוגבל בציור פרטי, מ"מ הנה בהיותו כלול במקורו הוא באופן מעולה ומשובח באין ערוך כלל לכמו שהוא בא בפועל, והיינו דהגם שבהיותו כלול במקורו ה"ה באותו הציור ממש כמו שבא בפועל, ומ"מ ה"ה באופן מעולה ומשובח באין ערוך, הנה יובן דוגמתו בלבושי הנפש דמח' ודיבור, דהנה מחשבה ודיבור שניהם לבושי הנפש, דמח' היא ג"כ רק לבוש אל הנפש, והדיבור הוא ג"כ לבוש אל הנפש, רק דכל אחד מהם מוגדר בהגדרה מיוחדת, דגדר המחשבה שהוא רק לעצמו, וגדר הדיבור הוא שהוא גילוי אל הזולת, דהגדרה זו היא גם בדיבור שבמחשבה, ובמחשבה שבדיבור, דהנה¹ במח' יש' מח' שבמח' דיבור שבמח' ומעשה שבמח', וכן בדיבור יש' מח' שבדיבור דיבור שבדיבור ומעשה שבדיבור, דמח' שבמח' הוא מחשבת השכל והאותיות בלתי ניכרי', אמנם אין זה שאין שם אותיות, דהרי מחשבה הנה כל ענינה הוא אותיות אלא שמפני עוצם הבהקת האור הרי האותיות בלתי ניכרים ובלתי נרגשים כלל, ומהמח' שבמח' בא בדיבור שבמח' שהוא התגלות האותיות, ועם היות דאותיות אלו הרי אינם כמו האותיות דמח' שבמח', אבל מ"מ הרי גם אותיות אלו בדיבור שבמח' ה"ה נשמעים אל השכל, והיינו שאין זה ליקוטי אותיות מבחוץ אלא שהם נלקטים ע"י השכל עצמו. ויובן זה מענין הציור, דהכותב איזה ציור, הרי כתיבת הציור הגם שבא בציורי קוים בדוגמת אותיו' הכתב, ומ"מ הרי אין זה בדומה כלל, דבאותיות הכתב הגם שהם כלים אל השכל, אבל הם עצמם אינם באים מן השכל עצמו, והם אינם אלא מה שהם מכילים בעצמם אור שכל זה, והיינו שהם כלים אל השכל, משא"כ בכתיבת הציור הרי השרטוטים באים מן המושכל והנושא שבהציור, דזהו ההפרש בין פועל לאומן, דשניהם יודעים את נושא הציור, רק שהפועל הוא מה שעושה שרטוטים וקוים כאלו שהם מכילי' בעצמם הנושא והמושכל של הציור ההוא, משא"כ האומן הנה הגם דגם הוא עושה שרטוטים וקוים, אבל השרטוטי' והקוים באים כמו בדרך ממילא מהמושכל בנושא הציור ההוא, דלהיותו מסור נתון ודבוק בהשכלת נושא הציור, דבכל ציור הרי יש בו נושא הציור, היינו כל חיותו ומחזה תנועותיו של הציור ההוא, דיא לעבעדיקייט און דיא אינערליכע תנועות פון דעם ציור, והמציייר האומן כשהוא כותב את הציור ה"ה כולו מסור נתון ודבוק בהחיות פנימי שבהשכלת נושא הציור ההוא, ומתוך דביקותו הנה השרטוטים בהקוים בכללם ואופניהם בפרטיות בא כמו בדרך ממילא, דזהו ענין האימון מה שהוא אומן יד, שהאימון שבידיו מוציא, טראַגט אַרױס, מן הכח אל הפועל, כמו בדרך ממילא אותו החיות פנימי והשכלת הנושא שבהציור ההוא, כפי שהוא בעומק פנימיות הרגשתו כפי כשרון כחו בציור², א"כ הרי אין זה מה שהמציייר עושה שרטוטים וכותב קוי הציור, אלא שזהו מה שהציור עצמו מצטייר ע"ג הנייר בכל חיותו ובכל חזיונו, כאילו הוא נצב חי ממש, והוא בא ע"י אימון ידיו של האומן וחכם גדול בחכמת הציור, דזהו מעלתו לגבי הפועל, דהפועל הגם דגם הוא כותב ציור, וגם בהציור שהוא מציייר יש בו כללות הנושא של השכלת הציור ההוא, אבל זהו רק בדוגמת אותיו' הכתב שמכילים בעצמם האור שכל שמתלבש בהאותיות ההם, דבאותיות השכל דהגם³ דכל השכל ההוא בכל עומקו נמצא בהאותיות אבל הוא בהעלם⁴, דזה מה שאותיות מחכימות⁵ הוא דוקא לאחר הבנת הענין מדקדק בהאותיות והן מחכימות אותו, אבל גוף ועצם האותיות הרי אין בהם החיות של המושכל ההוא, וכן הוא גם בשרטוטים וקוי הציור של הפועל שהם מורים על נושא הציור בלבד, משא"כ בהשרטוטים וקוי הציור דאומן יד וחכם בחכמת הציור, שהשרטוטים וקוי הציור באים כמו בדרך ממילא מהציור עצמו, דאז הנה נראה ונגלה בהם החיות פנימי ככל⁶ עומק השכל נושא הציור ההוא. וכמו"כ יובן בדיבור שבמח' שהאותיות נשמעים אל השכל, ואין זה מה שהוא מלקט אותיות שיהיו כלים אל השכל ההוא, והיינו דהשכל עצמו מצטייר באותיו' אלו. וההפרש בין אותיות אלו בדיבור שבמח' להאותיות דמח' שבמח' הוא בכ' ענינים, הא' דבמח' שבמח' הגם שישנם להאותיו' אבל הם בלתי נרגשים כלל, דכל ההרגש הוא אור, אַלץ וַאֲס עס הערט זעך איז אַלץ שכל, אַלץ אור, און דער אור ויא ער איז לעצמו. ובדיבור שבמח' הוא התחלת הרגשת הכלי אל אור, והב'

* במחשבה יש: ראה אגה"ק סו"ס יט [קכט, א]. לקו"ת תזריע ד"ה קאמיפלגי במתיבתא פ"ב [נג, ב]. אמרי בינה שער הק"ש פלא ואילך.

(5) של"ה קצא, ב. מגדל עוז לרמב"ם הל' אישות פ"ד ה"ט. הל' גירושין פ"א ה"טו. ובכ"מ.
(6) כ"ה בהעתקה. בכתי"ק ובספר המאמרים ה"ש"ת שבהערה: 1: בכל.

(1) ראה גם לקמן ע' שטז ואילך.
(2) בספר המאמרים ה"ש"ת שבהערה: 1: שבציור.
(3) שם: הגם.
(4) שם: בהעלם.

דבמח' הוא באופנים שונים ובדיבור שבמח' הוא בא מפורט בענין אחד. והרהור הוא מעשה שבמחשבה, דבהרהור הרי האותיות באים בהגבלה כללית. דכ"ז הוא בהציור קומה דמחשבה, דבכללותו הוא מוגדר בהגדרתו המיוחדת שהוא לעצמו.

קיצור. יבאר דהחיות הכלול במקורו הגם שהוא פרטי הוא נעלה ומשובח, ויבאר ענין המח' א) הגדרתה שהיא לעצמו, ב) עיקרה אותיות ג) יש בה מחדו"מ, מח' שבמח' אין האותיות ניכרים, דיבור שבמח' השכל מלקט אותיותיו בדוגמת מצירי אומן שהקים באים מרגש נפשו, מצייר פועל כתב שבציור, מח' שבמח', א) הבהקת השכל, ב) באופנים שונים, דיבור שבמח', א) הרגש אותיות, ב) מפורט באופן א'⁷.

ענינים. ¹ מחשבה א) הגדרתה לעצמו, ב) יש בה מחדו"מ, ג) עיקרה אותיות. ² מח' שבמח' א) הבהקת השכל, ב) באופנים שונים. ³ דיבור שבמח', א) ליקוטי אותיות, ב) אופן פרטי, ג) בדוגמת מצירי אומן. ⁴ מעשה שבמח' א) הרהורי אותיות, ב) מוגבלים ומסודרים, ג) בדוגמת מצירי פועל⁵ צייר, א) אומן, ב) פועל.

אבל באים במילא מהשכל וכדוגמת האומן, דמעשה שבמח' הם בהגבלה כללית.

7) הקיצור דשנת ה'שי"ת: יבאר דהאותיות דמחשבה שבמח' אין נרגשים, והם באופנים שונים, דיבור שבמח' נרגשים ובאופן אחד

לקוטי דיבורים [ב] כ' כסלו ט"א

היה ניתן להבין לפחות אפס קצהו מאהבתו הפנימית והעצמותית של הרבי ליהודים בכלל - שרצה שכולם יחלו לעסוק בחיות בתורה ועבודה בדרך החסידות - ולחסידים בפרט, ואהבה זו נטע הרבי באדמו"רים הרביים הבאים אחריו. לבאר ענין זה בדרך אגב אי אפשר, וכדאי ענין זה לקבוע לו ברכה לעצמו בהרחבת הביאור הדרושה לכך, אך אני מזכיר זאת בקצרה כדי שחסידים ידעו שאין הם גלמודים ח"ו, שכן, אהבה עצמותית ופנימית זו היא נצחית לדורי דורות עד ביאת המשיח, שיזכו אז להתראות בתחיית המתים עם הרביים פנים - בפנים מאירות ופנים מסבירות.

י. לאחר הקדמה קצרה זו על העדר תפיסת המקום של המאסר וכל עניני המיצר ר"ל אצל הרבי, אספר לכם סיפור:

בחורף תרס"ו היינו, כ"ק אדמו"ר הרה"ק ואני, ביום ההילולא של כ"ק רבנו הגדול, כ"ד טבת, במוסקבה, והיה צורך במנין לתפלת המנחה, ובחורף שהוא יום קצר - וגם כידוע אופן הישיבה אז במוסקבה היה על ידי אישורים מיוחדים וכל איש יהודי היה צריך לשמור את עצמו בלכתו ברחוב שלא יכירו בו, פן יבולע לו כנודע - עלה בכבודת גדולה להתקבץ יחד ובפרט לשעה קבועה, ואמר אז כ"ק אדמו"ר הרה"ק, אילו היו יודעים את גדול הענין של ה"אמן" מקדיש זה, כמה ברכה והצלחה הוא מביא לנפש-רוח-נשמה-חיה-יחידה, ברוחניות ובגשמיות,

ט. סיפור הנסיעה לפטרבורג נותן לנו מופת מוחשי על מה שאמרנו, שכל ענין וענין שמתרחש אצל צדיק בכלל וצדיק ונשיא בישראל בפרט, הוא רק בהסכמת הצדיק, כשהרבי לא רצה - עמדה העגלה, והיא נעצרה היכן ומתי שהרבי רצה.

אילו נעצרה העגלה בזמן הדלקת נרות לא היה בכך משום חידוש כלל. גם בדבר שלא בדיעה, כמו הסיפור שהגאון הגביר ר' יהושע ז"ל צייטליס רצה לנסות את הרבי בין שנגע בו נכרי ולא עלתה בידו, ואמר לכ"ק רבנו הגדול, עליכם נאמר¹ "לא יאונה לצדיק כל און", כל זה אינו פלא כלל. אך שהעגלה תעצור ביום ששי בשעה עשר וחצי לפני הצהריים - זהו פלא נפלא ממופתי ה' במוחש כמו כל הנסים הגלויים.

אשר על כן, הכל מבינים די ברור, ש"מאן דאמר" ובעל דעה כזה על גשמיות כמו הרבי, היה בכוחו שלא ללכת למאסר כלל, ולא היה צריך להיחבא אף לא לשעה, ואם הוא הלך למאסר הרי זה בודאי בגלל כוונה פנימית בעבודת ה'.

אברהם אבינו פתח את צינור מסירות הנפש על קידוש השם, והרבי פתח את צינור מסירות הנפש על עבודת ה' בתורת החסידות.

מכל זה אנו מבינים שענין המאסר בכללו אינו אלא התלבשות רצונית, כדי שלא להשתמש בדרך שלמעלה מן הטבע.

היה חשוב מאד להסביר דבר זה בפרוטרוט, שמזה

שלימה והכירו בתלמידי כ"ק רבנו הגדול הנוסעים במדינה לפרסם תורת הבעש"ט נ"ע, כי הם גדולי ישראל בתורה ויראת אלקים, ואשר בכל עיר ועיר עושים נפשות רבות לחסידות – עוררו מחדש את הגאון מוילנה, וכפי שידוע סירב תחילה לשמוע להם, והנצחנים שרצו במחלוקת הוכרחו לסבבו בכחש ובמרמה, ולהביא לו ידיעות דביבות ומלשינות על דרכי החסידים בכלל וביטול תורה בפרט.

בעת ההיא, בשנת תקנ"א-ב, פרחת ת"ל שושנת החסידות ושלטה עין רעה, של השם עינו הרעה במקדש ראשון ושני, והיה ר"ל קטרוג גדול למעלה. באותו קיץ שלח כ"ק רבנו הגדול את הרה"ח ר' יעקב נ"ע מסמיליאן אל כ"ק הרה"ק ר' נחום זצוקללה"ה עם פ"נ עבורו ועבור כללות ענין החסידות, וקרא לבתו הרבנית הצדקנית מרת דבורה לאה, אמו של כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר "צמח צדק", ואמר לה מה הן הכוונות שכיוון בקריאת שמה (כלומר, לאיזו דבורה ולאיזו לאה התכוון, שהרי היו הרבה בשמות אלה), וסיפר לה כל פרשת הענין, בגודל עבודתו בענין התפשטות תורת רבותיו הקדושים, והמצב הטוב אשר ת"ל הענין מתקבל בהצלחה גדולה³, אבל גירא בעינא דשיטנא כו', ואשר נפסק עליו למעלה כו', הוא אמנם חושב שהמשכות בעולם התחתון יוכלו להימשך גם מהעולם העליון, את זה השיגה העבודה, אלא שאין זו הנהגה של תיקון. בתו לא ענתה על זה כלום והלכה לה, וכעבור זמן באה ואמרה לו, שאסור להסכים על כך בשום אופן. היא קראה לכמה מהנבחרים ובעלי הסוד בין תלמידי רבנו וסיפרה להם הענין בקצרה, ואמרה להם: "אבא – בשום אופן לא", אבל היא מקבלת על עצמה להחליף את אביה, כדי "שאבא יוכל לבצע כוונותיהם ורצונותיהם של הסבא – המגיד – ושל אבי הסבא – הבעש"ט – שהוא הרצון העליון".

מרגלא בפיהם של בני כ"ק רבנו הגדול, לקרוא את הרב המגיד נ"ע בשם הסבא, ואת הבעש"ט נ"ע בשם אב הסבא.

בבני חיי ומזוני לדורי דורות, היו באים כמה וכמה מנינים. ואחר כך החלו להתקבץ אחד לאחד. כ"ק אאמו"ר הרה"ק היה זהיר בתפלה בזמנה ובפרט בתפלת המנחה – ולכן כבר התפלל מנחה – וכמשלים למנין בא החסיד ר' ברוך שלום הכהן ז"ל רודנער, והתפללו מנחה, ואמר כ"ק אאמו"ר הרה"ק: יש קדישים שהם בשביל הנפטר, ויש קדישים שהם תועלת לאומרים, ויש המהווים סולם לאומרים וצינור לשומעם, ראשי התיבות הראשונות בקדיש הם – יוש"ר, שתהא נא ה"המשכה" ביותר בטוב הנראה והנגלה.

תלמיד ביום ההילולא של רבו עומד בהתקשרות של נפש-רוח-נשמה-חיה-יחידה שלו למורו ורבו.

גם אדם פשוט בשבתו במאסר ר"ל, מזדכך, ועל אחת כמה וכמה כ"ק רבנו הגדול, ומה גם שהיה אסור על ענין התגלות פנימיות התורה, והיתה לו מסירות נפש על כך בפועל, וכפי שגם ידוע שבת רבנו הגדול נסתלקה על ידי כך² ולאחר מסירות נפש ודביקות כזו עם אין סוף ברוך הוא ורבותיו הקדושים, מובן עד כמה נגע לו כל ענין המאסר (כלומר – העדר תפיסת המקום) ומזה ניתן לקבל קצת השערה, לאור הענין האלקי של רבנו הגדול בשבתו במבצר פטרופובלבסק, בהיותו יחד עם המגיד ובשמעו את הבעש"ט נ"ע – עד כמה נגע לו (הצער) בענין הזמן של שלוש השעות שישב בבית המגיד.

עתה מובנת היטב המסורת שבאה בקבלה, שבג' השעות שישב כ"ק רבנו הגדול בבית דירת המגיד היה לו צער גדול יותר מכל המאסר.

יא. במשך חמש השנים תקמ"ח-תק"ן התחזקה עדת החסידים בכמות ובאיכות. תלמידי ג' ה"חדרים" פשטו במקומות שונים. כידוע, היה הרבי עצמו מצביא גדול ומסודר, ובענין ההנהגה בהתעוררות היה לו סדר קבוע ומעובד, כפי שכתבתי פעם למישהו במכתב ארוך, חלק גדול ממה שרשום אצלי, במה ששמעתי בענין זה. במשך חמש השנים האמורות נתרבו ת"ל חסידים בעלי דעה רחבה, והמגידים בראותם כי עדת החסידים היא עדה

(3) קידושין ל, א. מנחות סב, א.

(2) ראה לקמן אות י"א וי"ד.

ב וְאַתָּה תִצְוֶה | אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ
 שֶׁמֶן זֵית זָךְ כִּתִּית לְמָאֹר לְהַעֲלֹת נֵר
 תָּמִיד כִּס"י: כא בְּאֵהָל מוֹעֵד מְחוּץ לַפֶּרֶכֶת אֲשֶׁר
 עַל־הָעֵדוּת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב
 עַד־בֶּקֶר לִפְנֵי יְהוָה חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּס"י: ס כח א וְאַתָּה הִקְרַב אֵלֶיךָ
 אֶת־אֶהְרֹן אַחִיךָ וְאֶת־בָּנָיו אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנוֹ־לִי אֶהְרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר
 וְאִיתָמָר בְּנֵי אֶהְרֹן כִּס"י: ב וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ
 לְאֶהְרֹן אַחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתַפְאֲרָתָ: ג וְאַתָּה
 תִּדְבַר אֶל־כָּל־חַכְמֵי־לֵב אֲשֶׁר מִלְּאֹתֶיךָ רוּחַ
 חֲכָמָה וְעָשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי אֶהְרֹן לְקַדְּשׁוֹ לְכַהֲנוֹ־
 לִי כִס"י: ד וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן
 וְאַפֹּדֶר וּמְעִיל וּכְתָנֶת תְּשֻׁבֵן מְצַנֶּפֶת וְאַבְנֵט
 וְעָשׂוּ בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ לְאֶהְרֹן אַחִיךָ וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹ־

כ ואת תפקד ית בני ישראל
 ויסבון לה משחא זיתא זכיא
 פתישא לאנהרא לאדלקא
 בוציניא תדירא: כא במשפן
 זמנא מברא לפרכתא דעל
 סהדותא יסדר גתה אהרן ובנוהי
 מרמשא עד צפרא קדם יי קדם
 עלם לדריהון מן בני ישראל:
 א ואת קרב לותך ית אהרן אחוך
 וית בנוהי עמה מגו בני ישראל
 לשמשא קדמי אהרן נדב
 ואביהוא אלעזר ואיתמר בני
 אהרן: ב ותעבד לבושי קודשא
 לאהרן אחוך ליקר ולתשבחן:
 ג ואת תמליל עם כל חכמי לבא
 דאשלמית עמה רוח חכמתא
 ויעבדון ית לבושי אהרן
 לקדשותה לשמשא קדמי:
 ד ואלין לבושיא די יעבדון
 חושנא ואפודא ומעילא וכתונא
 מרמצא מצנפתא והמינא
 ויעבדון לבושי קודשא לאהרן

רש"י

שתהא דולקת מערב עד בקר, ושערו חכמים חצי
 לוג ללילי טבת הארפיז, וכן לכל הלילות, ואם
 יותר אין בכך כלום: (א) ואתה הקרב אליך.
 לאחר שתגמר מלאכת המשפן: (ג) לקדשו
 לכהנו־לי. לקדשו, להכניסו בכהנה על ידי
 הבגדים, שיהא פהן לי. ולשון כהנה, שרות הוא,
 שנטריא"ה בלע"ז: (ד) חשן. תכשיט כנגד הלב:
 ואפוד. לא שמעתי (שהוא לבוש), ולא מצאתי
 בברייתא פרוש תבניתו. ולפי אומר לי שהוא חגור
 לו מאחוריו, רחבו כרחב גב איש, כמין סינר
 שקורין פרציני"ט, שחוגרות השרות כשרוכבות על
 הסוסים. כף מעשהו מלמטה, שנאמר: (שמואל ב
 ו) "ודוד חגור אפוד בד". למדנו, שהאפוד חגורה
 היא. ואי אפשר לומר שאין בו אלא חגורה לבדה,

(כ) ואתה תצוה. זך. בלי שמרים, כמו ששינונו
 במנחות: (דף פו) 'מגרגרו בראש הזית וכו':
 פתית. הזיתים הנה פותש במכתשת ואינו טוחנן
 בריחים, כדי שלא יהיה בו שמרים, ואחר שהוציא
 טפה ראשונה, מכניסין לריחים וטוחנן, והשמן
 השני פסול למנורה וכשר למנחות, שנאמר:
 "פתית למאור" ולא פתית למנחות: להעלת נר
 תמיד. מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה
 (שבת כא): תמיד. כל לילה ולילה קרוי תמיד, כמו
 שאתה אומר (במדבר כח) "עולת תמיד" ואינה אלא
 מיום ליום, וכן במנחת חביתין נאמר (ויקרא ו)
 "תמיד" ואינה אלא מחציתה בבקר ומחציתה
 בערב, אבל "תמיד" האמור בלחם הפנים משבת
 לשבת הוא: (כא) מערב עד־בקר. תן לה מדתה,

לִי כַסִּי: הַ וְהֵם יִקְחוּ אֶת־הַזֶּהָב וְאֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן וְאֶת־תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ כַּסִּי: (לו) פּ וְעָשׂוּ אֶת־הָאֵפֹד זֶהָב תְּכֵלֶת

אֲחֻרָּי וּלְבִנְוֵהִי לְשִׁמְשָׁא קְדָמִי: ה וְאֲנֹנִן יִסְבֹּן יָת דְּהֶבֶא וְיָת תְּכֵלָא וְיָת אַרְגָּמָנָא וְיָת צִבְעֵ זְהוּרִי וְיָת בּוּצָא: ו וְיַעֲבֹדוּן יָת אֵפֹדָא דְּהֶבֶא תְּכֵלָא וְאַרְגָּמָנָא צִבְעֵ זְהוּרִי

רש"י

שְׁהָרִי נֶאֱמַר: (ויקרא ח) "וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הָאֵפֹד", וְאַחַר כֵּן "וַיַּחְגֹּר אוֹתוֹ בַּחֹשֶׁב הָאֵפֹד", וְתַרְגָּם אוֹנְקְלוֹס: 'בְּהֶמְנָן אֵפֹדָא'. לְמַדְנֹו, שֶׁהַחֹשֶׁב הוּא הַחֲגוּר וְהָאֵפֹד שֵׁם תְּכֵשִׁיט לְבָדוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁעַל שֵׁם שְׁתֵּי הַכֶּתְפוֹת שָׁבוּ הוּא קְרוּי אֵפֹד, שֶׁהָרִי נֶאֱמַר שְׁתֵּי כֶּתְפוֹת הָאֵפֹד, לְמַדְנֹו שֶׁהָאֵפֹד שֵׁם לְבָד, וְהַכֶּתְפוֹת שֵׁם לְבָד, וְהַחֹשֶׁב שֵׁם לְבָד. לְכֹף אֲנִי אוֹמֵר שֶׁעַל שֵׁם הַסִּינֵר שֶׁל מִטָּה קְרוּי אֵפֹד עַל שֵׁם שְׂאוּפְדוֹ וּמִקְשָׁטוֹ בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: (סם) "וַיֵּאֲפֹד לוֹ בּוֹ". וְהַחֹשֶׁב הוּא חֲגוּר שֶׁלְמַעַלָּה הֵימְנוֹ וְהַכֶּתְפוֹת קְבוּעוֹת בּוֹ. וְעוֹד אוֹמֵר לִי לְבִי, שֵׁישׁ רָאִיָּה שֶׁהוּא מִיַּן לְבוּשׁ, שֶׁתַּרְגָּם יוֹנְתָן "וְדוֹד חֲגוּר אֵפֹד בְּד", 'כְּרֵדוּט דְּבוּץ'. וְתַרְגָּם כְּמוֹ כֵּן: "מְעִילִים", כְּרֵדוּטִין, בְּמַעֲשֵׂה תִמְרָא אַחֹת אַבְשָׁלוֹם: (שְׁמוּאֵל ב יג) "כִּי כֵן תִּלְבַּשְׁןָּ בְּנוֹת הַמֶּלֶךְ הַבְּתוּלוֹת מְעִילִים": וּמְעִיל. הוּא כְּמִין חֲלוּק, וְכֵן הַכֶּתְנֵת, אֲלֵא שֶׁהַכֶּתְנֵת סְמוּךְ לְבִשְׂרוֹ, וּמְעִיל קְרוּי חֲלוּק הָעֲלִיּוֹן: תְּשַׁבֵּץ. עֲשׂוּיִין מִשְׁבָּצוֹת לְנוֹי, וְהַמִּשְׁבָּצוֹת הֵם כְּמִין גְּמוֹת הָעֲשׂוּיּוֹת בְּתַכְשִׁיטֵי זֶהָב, לְמוֹשֵׁב קְבִיעֵת אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַבְנֵי הָאֵפֹד: "מוֹסְבוֹת מִשְׁבָּצוֹת זֶהָב", וּבִלְעֲזֵז קוֹרְאִין אוֹתוֹ קֶשְׁטוֹנִי: שׁ: מְצַנְכֶּת. כְּמִין כֶּפֶת כּוֹבַע שְׁקוֹרִין קוֹפִי"א, שֶׁהָרִי בְּמָקוֹם אַחַר קוֹרָא לְהֵם 'מְגַבְעוֹת' וּמְתַרְגְּמִינָן כּוֹכְעִין (עֵיין יוֹמָא כה): וְאַבְנֵט. הִיא חֲגוּרָה עַל הַכֶּתְנֵת, וְהָאֵפֹד הִיא חֲגוּרָה עַל הַמְעִיל, כְּמוֹ שֶׁמְצִינֹו בְּסֹדֵר לְכִישְׁתָּן: "וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הַכֶּתְנֵת וַיַּחְגֹּר אוֹתוֹ בְּאַבְנֵט וַיִּלְבַּשׁ אוֹתוֹ אֶת הַמְעִיל וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הָאֵפֹד": בְּגֵדֵי־קֹדֶשׁ. מִתְרוּמָה הַמְקַדְּשֶׁת לְשָׁמַי, יַעֲשׂוּ אוֹתָם: (ה) וְהֵם יִקְחוּ. אוֹתָם חֲכָמֵי לֵב שֶׁיַּעֲשׂוּ הַבְּגָדִים, יִקְבְּלוּ מִן הַמִּתְנַדְּבִים אֶת הַזֶּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת, לַעֲשׂוֹת מֵהֵן אֶת הַבְּגָדִים: (ו) וְעָשׂוּ אֶת־הָאֵפֹד.

אִם בְּאִתִּי לְפָרֵשׁ מַעֲשֵׂה הָאֵפֹד וְהַחֹשֶׁן עַל סֹדֵר הַמְקַרְאוֹת, הָרִי פְרוּשָׁן פְּרָקִים, וְיִשְׁגָּה הַקּוֹרָא בְּצִרוּפָּן, לְכֹף אֲנִי כּוֹתֵב מַעֲשֵׂיהֶם כְּמוֹת שֶׁהוּא לְמַעַן יְרוּץ הַקּוֹרָא בּוֹ, וְאַחַר כֵּן אֶפְרֵשׁ עַל סֹדֵר הַמְקַרְאוֹת. הָאֵפֹד עָשׂוּי כְּמִין סִינֵר שֶׁל נְשִׁים וּרְכֹבוֹת סוּסִים, וְחֲגוּר אוֹתוֹ מְאַחֲרִיו, כְּנֶגֶד לְבוֹ לְמִטָּה מְאַצִּילָיו. רְחִבּוֹ כְּמִדַּת רַחֵב גְּבוֹ שֶׁל אָדָם וְיֹתֵר וּמַגִּיעַ עַד עַקְבָּיו, וְהַחֹשֶׁב מְחַבֵּר בְּרֵאשׁוֹ עַל פְּנֵי רְחִבּוֹ מַעֲשֵׂה אֹרֵג וּמְאַרִיךְ לְכָאן וּלְכָאן, כְּדִי לְהַקִּיף וּלְחַגֵּר בּוֹ, וְהַכֶּתְפוֹת מְחַבְּרוֹת בַּחֹשֶׁב אַחַת לְיָמִין וְאַחַת לְשְׂמָאל מְרַחֲקוֹת זוֹ מִזוֹ שְׁעוֹר הַבְּדֵלֶת כֶּתְפִים, מְאַחֲרֵי הַכֶּהֵן, לְשָׁנֵי קְצוֹת רְחִבּוֹ שֶׁל סִינֵר, וּכְשִׂזְיוֹקָפָן, עוֹמְדוֹת לוֹ עַל שְׁנֵי כֶּתְפָיו וְהֵן כְּמִין שְׁתֵּי רְצוּעוֹת עֲשׂוּיּוֹת מִמִּין הָאֵפֹד, אֲרַכּוֹת כְּדִי שְׁעוֹר לְזַקְפָּן אֲצֵל צְנָאוֹ מְכָאן וּמְכָאן, וְנִקְפְּלוֹת לְפָנָיו לְמִטָּה מְכַתְּפָיו מְעַט, וְאַבְנֵי הַשֵּׁהָם קְבוּעוֹת בְּהֵם, אַחַת עַל כֶּתֶף יָמִין וְאַחַת עַל כֶּתֶף שְׂמָאל, וְהַמִּשְׁבָּצוֹת נְתוּנוֹת בְּרֵאשֵׁיהֶם לְפָנֵי כֶּתְפָיו, וְשְׁתֵּי עֲבוֹתוֹת הַזֶּהָב תְּחֻבוֹת בְּשְׁתֵּי טְבַעוֹת שֶׁבַחֲשָׁן בְּשָׁנֵי קְצוֹת רְחִבּוֹ הָעֲלִיּוֹן, אַחַת לְיָמִין וְאַחַת לְשְׂמָאל, וְשָׁנֵי רֵאשֵׁי הַשְּׂרָשְׁרוֹת תְּקוּעִים בְּמִשְׁבָּצוֹת לְיָמִין, וְכֵן שְׁנֵי רֵאשֵׁי הַשְּׂרָשְׁרוֹת הַשְּׂמָאלִיּוֹת תְּקוּעִין בְּמִשְׁבָּצוֹת שֶׁבְּכֶתֶף שְׂמָאל. נִמְצָא, הַחֹשֶׁן תְּלוּי בְּמִשְׁבָּצוֹת הָאֵפֹד עַל לְבוֹ מְלִפְנָיו, וְעוֹד שְׁתֵּי טְבַעוֹת בְּשָׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן בְּתַחֲתִיתוֹ, וּכְנֶגְדָם שְׁתֵּי טְבַעוֹת בְּשְׁתֵּי כֶּתְפוֹת הָאֵפֹד מְלִמְטָה בְּרֵאשׁוֹ הַתַּחֲתוֹן הַמְחַבֵּר בַּחֹשֶׁב, וְטְבַעוֹת הַחֹשֶׁן, אֵל מוֹל טְבַעוֹת הָאֵפֹד, שׁוֹכְבִים זֶה עַל זֶה וּמְרַכְסֵן בְּפִתִּיל תְּכֵלֶת תְּחוּב תְּחוּב בְּטְבַעוֹת הָאֵפֹד וְהַחֹשֶׁן, שְׁיָהָא תַּחֲתִית הַחֹשֶׁן דְּבוּק לְחֹשֶׁב הָאֵפֹד וְלֹא יֵהָא נָד וְנִבְדָּל הוֹלֵךְ וְחוֹזֵר: זֶהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר. חֲמִשָּׁת מִיָּנִים הִלְלוּ שְׁזוּרִין בְּכָל

וּאֲרַגְמֵן תּוֹלַעַת שְׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֵׂה
 חֹשֶׁב כִּסְיִי: ז שְׁתֵּי כִתְפֵת חִבְרוֹת יִהְיֶה־לּוֹ אֶל־
 שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְחֹבֵר כִּסְיִי: ח וְחֹשֶׁב אִפְדָּתוֹ אֲשֶׁר
 עָלָיו כַּמַּעֲשֵׂהוּ מִמֶּנּוּ יִהְיֶה זָהָב תְּכַלֶּת וְאֲרַגְמֵן
 וְתוֹלַעַת שְׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר כִּסְיִי: ט וְלִקְחָתְ אֶת־
 שְׁתֵּי אַבְנֵי־שֹהֶם וּפְתַחְתְ עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: (ישראל) י שֵׁשֶׁה מִשְׁמַתֶּם עַל הָאֶבֶן
 הָאֶחָת וְאֶת־שְׁמוֹת הַשְּׁשֵׁה הַנּוֹתָרִים עַל־
 הָאֶבֶן הַשְּׁנִית פְּתוּלְתֶם כִּסְיִי: יא מַעֲשֵׂה חֲרָשׁ

רש"י

וּבָהוּ עַד כְּנֶגֶד הָאֲצִילִים שְׁקוֹרִין קוּרֵי"ש, שְׁנֹאֲמַר
 (יחזקאל מד): "לֹא יִחְגְּרוּ בַיָּעַע", אֵין חוֹגְרִין בְּמִקּוֹם
 זֵיעָה, לֹא לְמַעַלָּה מֵאֲצִילֵיהֶם וְלֹא לְמַטָּה מִמִּתְּנֵיהֶם,
 אֶלָּא כְּנֶגֶד אֲצִילֵיהֶם: וְחֹבֵר. הָאִפּוֹד עִם אוֹתָן שְׁתֵּי
 כְּתֻפּוֹת הָאִפּוֹד יְחַבֵּר אוֹתָם בְּמַחַט לְמַטָּה בְּחֹשֶׁב,
 וְלֹא יֵאָרְגֵם עִמוֹ, אֶלָּא אוֹרְגֵם לְבַד וְאַחַר כֶּף
 מִחִבְרָם: (ח) וְחֹשֶׁב אִפְדָּתוֹ. וְחֹגוֹר שְׁעַל יָדוֹ הוּא
 מֵאִפְדּוֹ וּמִתְקַנְהוּ לְפָהֵן וּמִקְשָׁטוֹ: אֲשֶׁר עָלָיו.
 לְמַעַלָּה בְּשַׁפַּת הַסִּינַר, הִיא הַחֲגוּרָה: כַּמַּעֲשֵׂהוּ.
 כְּפָאֲרִיגַת הַסִּינַר, מַעֲשֵׂה חוֹשֶׁב וּמִחְמַשַּׁת מֵינִים, כֶּף
 אֲרִיגַת הַחֹשֶׁב, מַעֲשֵׂה חוֹשֶׁב וּמִחְמַשַּׁת הַמֵּינִים:
 מִמֶּנּוּ יִהְיֶה. עִמוֹ יִהְיֶה אֲרוּג וְלֹא יֵאָרְגְנוּ לְבַד
 וְיִחִבְרְנוּ: (י) פְּתוּלְדוֹתָם. פִּסְדָּר שְׁנוּלְדוֹ: רְאוּבֵן,
 שְׁמַעוֹן, לֵוִי, יְהוּדָה, דָּן וְנַפְתָּלִי עַל הָאֶחָת, וְעַל
 הַשְּׁנִיָּה: גֹּד וְאֲשֶׁר, יִשְׁשַׁכָּר, זְבוּלֹן, יוֹסֵף, וּבְנֵימִין
 מְלֵא, שְׁפָן הוּא כְּתוּב בְּמִקּוֹם תּוֹלְדוֹתוֹ, כ"ה אוֹתִיּוֹת
 בְּכָל אֶחָת וְאֶחָת: (יא) מַעֲשֵׂה חֲרָשׁ אֶבֶן. מַעֲשֵׂה
 אֶמֶן שֶׁל אֶבְנִים. חֲרָשׁ זֶה דְּבוּק הוּא לְתִיבָה
 שְׁלֹא־חֲרִיו, וְלִפְיֶכֶף הוּא נֶקוּד פִּתְחַ בְּסוּפוֹ, וְכֵן:
 (ישעיה מד) "חֲרָשׁ עֲצִים נֹטָה קוֹ", חֲרָשׁ שֶׁל עֲצִים,
 וְכֵן: (שם יב) "חֲרָשׁ בְּרֹזֶל מַעֲצָד", כָּל אֱלֹהֵ דְּבוּקִים
 וּפְתוּחִים: פְּתוּחֵי חֲתָם. כְּתַרְגוּמוֹ: כְּתַב מִפְּרָשׁ
 כְּגַלְף דְּעִזְקָא, חֲרוּצוֹת הָאוֹתִיּוֹת כְּתוּבֵן כְּמוֹ

חוט וחוט. הָיוּ מְרַדְּדִין אֶת הַזָּהָב כְּמִין טָסִים דְּקִים
 וְקוֹצְצִין פְּתִילִים מֵהֶם, וְטוֹוִין אוֹתָן: חוּט שֶׁל זָהָב
 עִם שֵׁשׁ חוּטִין שֶׁל תְּכַלֶּת, וְחוּט שֶׁל זָהָב עִם שֵׁשׁ
 חוּטִין שֶׁל אֲרַגְמֵן וְכֵן בְּתוֹלַעַת שְׁנִי, וְכֵן בְּשֵׁשׁ. שְׁכַל
 הַמֵּינִין חוּטָן כְּפּוּל שֵׁשֶׁה וְחוּט שֶׁל זָהָב עִם כָּל
 אֶחָד וְאֶחָד, וְאַחַר כֶּף שׁוֹזֵר אֶת כָּלֶם כְּאֶחָד, נִמְצָא
 חוּטָן כְּפּוּל עֲשָׂרִים וּשְׁמוֹנֶה, וְכֵן מִפְּרָשׁ בְּמַסְכַּת
 יוֹמָא, וְלָמַד מִן הַמִּקְרָא הַזֶּה: "וַיִּרְקְעוּ אֶת פְּחֵי
 הַזָּהָב, וְקָצְצוּ פְּתִילִים לַעֲשׂוֹת (אֶת פְּתִילֵי הַזָּהָב)
 בְּתוֹף הַתְּכַלֶּת וּבְתוֹף הָאֲרַגְמֵן וְגו'". לְמַדְנֵוּ, שְׁחוּט
 שֶׁל זָהָב שׁוֹזֵר עִם כָּל מִין וּמִין: מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב. כְּכָר
 פְּרָשְׁתִּי שֶׁהִיא אֲרִיגַת שְׁתֵּי קִירוֹת, שְׁאֵין צוּרַת שְׁנֵי
 עֲבָרֵיהָ דּוֹמוֹת זוֹ לְזוֹ: (ז) שְׁתֵּי כִתְפֵת וְגו'. הַסִּינַר
 מִלְּמַטָּה וְחֹשֶׁב הָאִפּוֹד הִיא הַחֲגוּרָה וְצְמוּדָה לוֹ
 מִלְּמַעַלָּה, דְּגַמַּת סִינַר הַנְּשִׁים, וּמַגְבּוֹ שֶׁל כְּהֵן הָיוּ
 מִחִבְרוֹת בְּחֹשֶׁב שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת כְּמִין שְׁתֵּי רְצוּעוֹת
 רְחִיבוֹת, אֶחָת כְּנֶגֶד כָּל כְּתָף וְכְתָף, וְזוֹקֶפֶן עַל שְׁתֵּי
 כְּתוּפֹתָיו עַד שְׁנִקְפְּלוֹת לְפָנָיו כְּנֶגֶד הַחֲזֵה, וְעַל יָדֵי
 חִבּוּרָן לְטַבְּעוֹת הַחֲשֵׁן נֶאֱחָזִין מִלְּפָנָיו כְּנֶגֶד לְבוֹ,
 שְׁאֵין נּוֹפְלוֹת, כְּמוֹ שְׁמִפְרָשׁ בְּעִנְיָן, וְהָיוּ זְקוּפּוֹת
 וְהוֹלְכוֹת כְּנֶגֶד כְּתָפָיו, וְשְׁתֵּי אַבְנֵי שֹהֶם קְבוּעוֹת
 בְּהֵן, אֶחָת בְּכָל אֶחָת: אֶל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו. אֶל רְחִיבוֹ
 שֶׁל אִפּוֹד, שְׁלֹא הָיָה רְחִיבוֹ אֶלָּא כְּנֶגֶד גְּבוֹ שֶׁל כְּהֵן,

אֶבֶן פְּתוּחֵי חֹתֶם תִּפְתַּח אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָנִים
 עַל־שְׁמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסִּבַּת מִשְׁבְּצוֹת זָהָב
 תַּעֲשֶׂה אֹתָם כַּסִּי׃ יב וְשִׁמֹּתָ אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָנִים
 עַל כַּתְּפֵת הָאֶפֶד אֲבִי זָכֹרֶן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְנָשָׂא אֶהְרֹן אֶת־שְׁמוֹתֶם לְפָנַי יְהוָה עַל־שְׁתֵּי
 כַּתְּפָיו לְזָכֹרֶן כַּסִּי׃ ס (ע"ב בחול) שְׁנֵי יג וְעָשִׂיתָ
 מִשְׁבְּצַת זָהָב כַּסִּי׃ יד וְשְׁתֵּי שְׂרָשֻׁרֹת זָהָב טָהוֹר
 מִגְּבֻלַת תַּעֲשֶׂה אֹתָם מַעֲשֵׂה עֶבֶת וְנִתְּתָה
 אֶת־שְׂרָשֻׁרֹת הָעֶבֶת עַל־הַמִּשְׁבְּצַת כַּסִּי׃ ס
 טו וְעָשִׂיתָ חֲשָׁן מִשֶּׁפֶט מַעֲשֵׂה חֵיב כַּמַּעֲשֵׂה
 אֶפֶד תַּעֲשֶׂנוּ זָהָב תְּלַלַת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
 וְשֵׁשׁ מִשְׁזֹר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ כַּסִּי׃ טז רְבֹעַ יִהְיֶה

מִפְרֵשׁ כַּגְּלֵף דְּעִזָּן תְּגַלֹּף ית
 תִּרְתִּין אֲבָנֵי עַל שְׁמַת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל מִשְׁקָעֵן מְרַמְצֵן דְּדַהַב
 תַּעֲבַד יְתַהוֹן: יב וְתִשְׁוִי ית תִּרְתִּין
 אֲבָנֵי עַל כַּתְּפֵי אֶפֶדָא אֲבִי
 דְּכִרְנָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִטוּל אֶהְרֹן
 ית שְׁמֵהְתַּהוֹן קָדָם יי עַל תִּרְתִּין
 כַּתְּפוּהֵי לְדְכִרְנָא: יג וְתַעֲבַד
 מְרַמְצֵן דְּדַהַב: יד וְתִרְתִּין תִּפִּין
 דְּהַב דְּכִי מִתְחַמֵּן תַּעֲבַד יְתַהוֹן
 עוּבַד גְּדִילוֹ וְתַתֵּן ית תִּפִּיא
 גְּדִילְתָא עַל מְרַמְצָתָא: טו וְתַעֲבַד
 חֲשָׁן דִּינָא עוּבַד אָמֵן כְּעוּבַד
 אֶפֶדָא תַּעֲבַדְנָה דְּהַבָּא תְּלַלָּא
 וְאַרְגָּמָנָא וְצַבַּע זְהוּרִי וּבוּץ שְׁזִיר
 תַּעֲבַד יְתַה: טז מְרַבַּע יִהִי עֵיף

רש"י

שְׂרָשֻׁרֹת וְלֹא צִנֹּאת קְבִיעוֹתָן. וְאֵין "תַּעֲשֶׂה"
 הָאִמּוֹר כָּאֵן לְשׁוֹן צְוִי, וְאֵין "וְנִתְּתָה" הָאִמּוֹר כָּאֵן
 לְשׁוֹן צְוִי, אֶלָּא לְשׁוֹן עֲתִיד, כִּי בְּפִרְשַׁת הַחֲשָׁן
 חוּזַר וּמְצוּהוּ עַל עֲשִׂיתָן וְעַל קְבִיעוֹתָן, וְלֹא נִכְתַּב
 כָּאֵן אֶלָּא לְהוֹדִיעַךָ מִקְצַת צִרְף הַמִּשְׁבְּצוֹת שְׁצוּהָ
 לַעֲשׂוֹת עִם הָאֶפֶד. וְכַתַּב לָךְ זֹאת לֹאמַר לָךְ,
 הַמִּשְׁבְּצוֹת הֵלְלוּ יִזְקְקוּ לָךְ לְכַשְׁתַּעֲשֶׂה שְׂרָשֻׁרֹת
 מִגְּבֻלַת עַל הַחֲשָׁן, תַּתְּנֵם עַל הַמִּשְׁבְּצוֹת הֵלְלוּ:
 (טו) חֲשָׁן מִשֶּׁפֶט. שְׁמִכְפֹּר עַל קְלָקוּל הַדִּין. דְּבָר
 אַחֵר: מִשֶּׁפֶט, שְׁמִכְרַר דְּכָרְיוֹ וְהִבְטַחְתּוֹ אָמַת,
 דְּרִישׁנִמְ"ט בְּלַע"ז, שֶׁהַמִּשֶּׁפֶט מִשְׁמֵשׁ ג' לְשׁוֹנוֹת:
 דְּבָרֵי טַעֲנוֹת בְּעַלֵּי הַדִּין, וְגַמַּר הַדִּין וְעָנַשׁ הַדִּין, אִם
 עָנַשׁ מִיָּתָה, אִם עָנַשׁ מִכּוֹת, אִם עָנַשׁ מִמוֹן, וְזֶה,
 מִשְׁמֵשׁ לְשׁוֹן בְּרוּר דְּבָרִים, שְׁמִפְרֵשׁ וּמְכַרְר דְּבָרְיוֹ:
 כַּמַּעֲשֵׂה אֶפֶד. מַעֲשֵׂה חוּשֵׁב וּמְחַמֶּשֶׁת מֵינִין:
 (טז) זָרַת אֶרְכּוּ וְזָרַת רְחִבּוּ. כְּפוּל וּמְטֵל לוֹ לְפָנָיו
 כְּנָגַד לְבוֹ, שְׁנֹאמַר: "וְהָיוּ עַל לֵב אֶהְרֹן", תְּלוּי
 בְּכַתְּפוֹת הָאֶפֶד הַבְּאוֹת מְאַחֲרָיו עַל כַּתְּפָיו,

שְׂחֹרְצִין חוֹתְמֵי טַבְּעוֹת, שֶׁהֵם לְחֹתֶם אֲגָרוֹת כְּתַב
 נֶכֶד וּמְפָרֵשׁ: עַל־שְׁמַת. כְּמוֹ בְּשִׁמּוֹת: מִסִּבַּת
 מִשְׁבְּצוֹת. מְקַפּוֹת הָאֲבָנִים בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב,
 שְׁעוֹשֶׂה מוֹשֵׁב הָאֶבֶן בְּזָהָב, כְּמִין גְּמָא לְמַדַּת הָאֶבֶן
 וּמְשַׁקְעָה בְּמִשְׁבְּצוֹת. נִמְצָאת הַמִּשְׁבְּצַת סוֹכְכַת אֶת
 הָאֶבֶן סָבִיב וּמְחַבֵּר הַמִּשְׁבְּצוֹת בְּכַתְּפוֹת הָאֶפֶד:
 (יב) לְזָכֹרֶן. שֶׁיְהִי רוֹאֶה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 הַשְּׁבָטִים כְּתוֹכִים לְפָנָיו, וְיִזְכֹּר צְדָקָתָם:
 (יג) וְעָשִׂיתָ מִשְׁבְּצַת. מַעוּט מִשְׁבְּצוֹת, שְׁתִּים,
 וְלֹא פֶרֶשׁ לָךְ עֲתָה בְּפִרְשָׁה זֹ, אֶלָּא מִקְצַת צִרְפָּן,
 וּבְפִרְשַׁת הַחֲשָׁן גּוֹמַר לָךְ פִּירוּשָׁן: (יד) שְׂרָשֻׁרֹת
 זָהָב. שְׁלִשְׁלָאוֹת: מִגְּבֻלַת. לְסוּף גְּבוּל הַחֲשָׁן
 תַּעֲשֶׂה אֹתָם: מַעֲשֵׂה עֶבֶת. מַעֲשֵׂה קְלִיעַת חוּטִין
 וְלֹא מַעֲשֵׂה נִקְבִים וּכְפָלִים, כְּאוֹתָן שְׁעוֹשִׂין
 לְבוֹרוֹת, אֶלָּא כְּאוֹתָן שְׁעוֹשִׂין לְעַרְסָקָאוֹת, שְׁקוֹרִין
 אִינְשֵׁינְשִׁיר"ש (כִּיצָה כב): וְנִתְּתָה אֶת שְׂרָשֻׁרֹת. שֶׁל
 עֲבוֹתוֹת, הַעֲשׂוּיוֹת מַעֲשֵׂה עֶבֶת, עַל מִשְׁבְּצוֹת
 הֵלְלוּ, וְלֹא זֶה הוּא מְקוֹם צִנֹּאת עֲשִׂיתָן שֶׁל

כפול זרת ארכו וזרת רחבו כס"י: יז ומלאת בו
מלאת אבן ארבעה טורים אבן טור אדם
פטרה וברקת הטור האחד כס"י: יח והטור
השני נפך ספיר ויהלם: יט והטור השלישי
לשם שבו ואחלמה: כ והטור הרביעי
תרשיש ושהם וישפה משבצים זהב יהיו
במלואתם כס"י: כא והאבנים תהיין על-שמת
בני-ישראל שתים עשרה על-שמתם פתוחי
חותם איש על-שמו תהיין לשני עשר
שבט כס"י: כב ועשית על-החשן שרשת גבלת
מעשה עבת זהב טהור כס"י: כג ועשית על-
החשן שתי טבעות זהב ונתת את-שתי
הטבעות על-שני קצות החשן כס"י: כד ונתתה

זרמא ארפה וזרמא פתיה:
יז ותשלם בה אשלמות אבנא
ארבעא סדרין אבן טבא סדרא
קדמאה סמקו ירקו וברקו סדרא
חד: יח וסדרא תננא אזמרגדין
ושבזיו וסכהלום: יט וסדרא
תליתאה קנפרי טרקנא ועין
עגלא: כ וסדרא רביעאה פרום
ימא ובורלא ופנטרי מרמצן
דדהב יהון באשלמותהון:
כא ואבניא יהון על שמחת בני
ישראל תרתי עסרי על שמחתהון
כתב מפרש כגלוף דעזקא גבר
על שמה תהון לתרין עסר
שבטין: כב ותעבד על חושנא
תפין מתחמן עובד גדילו דהב
דכי: כג ותעבד על חושנא
תרתי עזקו דדהב ותמן ית תרתי
עזקתא על תרין סטרי חושנא:
כד ותמן ית תרתי גדילן דדהב

רש"י

ואף שרשרות פתר מנחם בן סרוק לשון שרשים,
ואמר שהרי"ש יתרה כמו מ"ם שבשלשם ומ"ם
שבבירקם. ואיני רואה את דבריו, אלא שרשרת
בלשון עברית כשלשלת בלשון משנה: גבלת. הוא
מגבלות האמור למעלה, שתתקעם בטבעות שיהיו
בגבול החשן, וכל גבול לשון קצה, אשומי"ל
בלע"ז: מעשה עבת. מעשה קליעה: (כג) על
החשן. לצרף החשן, כדי לקבעם בו, ולא יתכן
לומר שתהא תחלת עשייתן עליו, שאם בן מהו
שחוזר ואומר: "ונתת את שתי הטבעות", והלא
כבר נתונים בו? הנה לו לכתב בתחלת המקרא:
'ועשית על קצות החשן שתי טבעות זהב! ואף
בשרשרות צריך אפה לפתר בן: על-שני קצות
החשן. לשתי פאות שכנגד הצואר, לימנית
ולשמאלית הבאים מול כתפות האפוד:
(כד) ונתתה את-שתי עבתת הזהב. הן הן

ונקפלות ויורדות לפניו מעט, והחשן תלוי בהן
בשרשרות וטבעות, כמו שמפרש בענין:
(יז) ומלאת בו. על שם שהאבנים ממלאות גמות
המשבצות המתקנות להן, קורא אותן בלשון
מלואים: (כ) משבצים זהב. יהיו הטורים
במלואתם, מקפים משבצות זהב בעמק שעור
שיתמלא בעבי האבן, זהו לשון במלואותם,
כשעור מלוי עבין של אבנים יהיה עמק
המשבצות, לא פחות ולא יותר: (כא) איש
על-שמו. כסדר תולדותם, סדר האבנים: אדם
לראובן, פטרה לשמעון, וכן כלם: (כב) על
החשן. בשביל החשן, לקבעם בטבעותיו, כמו
שמפרש למטה בענין: שרשת. לשון שרשי אילן
המאחזין לאילן להאחז ולהתקע בארץ. אף אלו
יהיו מאחזין לחשן, שבהם יהיה תלוי באפוד, והן
שתי שרשרות האמורות למעלה, בענין המשבצות.

על תרין עזקתא לסטרי חושנא :
 כה ונת תרתין גדילן דעל תרתין
 סטרוהי תתן על תרתין מרמצתא
 ותתן על כתפי אפודא לקבל
 אפוחי : כו ומעבד תרתין עזקן
 דדהב ותשוי יתהון על תרין
 סטרי חושנא על ספתה די
 לעברא דאפודא מלגיו :
 כז ומעבד תרתין עזקן דדהב
 ותתן יתהון על תרתין כתפי
 אפודא מלרע מלקבל אפוחי
 לקבל בית לופי מעלוי להמין

אֶת־שְׂתֵי עֲבֹתֹת הַזָּהָב עַל־שְׂתֵי הַטְּבָעוֹת
 אֶל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן כִּסִּי׃ כה וְאֵת שְׂתֵי קְצוֹת שְׂתֵי
 הָעֲבֹתֹת תִּתֵּן עַל־שְׂתֵי הַמְּשַׁבְּצוֹת וְנִתְּתָהּ
 עַל־כְּתָפוֹת הָאֹפֹד אֶל־מוֹל פְּנָיו כִּסִּי׃ כו וְעָשִׂיתָ
 שְׂתֵי טְבָעוֹת זָהָב וְשָׂמַתָּ אֹתָם עַל־שְׁנֵי קְצוֹת
 הַחֹשֶׁן עַל־שִׁפְתָּו אֲשֶׁר אֶל־עֵבֶר הָאֹפֹד
 בֵּיתָהּ כִּסִּי׃ כז וְעָשִׂיתָ שְׂתֵי טְבָעוֹת זָהָב וְנִתְּתָהּ
 אֹתָם עַל־שְׂתֵי כְּתָפוֹת הָאֹפֹד מִלְּמַטָּה מִמוֹל
 פְּנָיו לְעַמַּת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל לְחֹשֶׁב

רש"י

ולשמאל : על שפתו אשר אל עבר האפוד ביתה.
 הרי לך שני סימנין : האחד שיתגם בשני קצוות של
 תחתיתו, שהוא כנגד האפוד, שעליונו אינו כנגד
 האפוד, שהרי סמוך לצואר הוא, והאפוד נתון על
 מתניו, ועוד נתן סימן שלא יקבעם בעבר החשן
 שכלפי החוץ, אלא בעבר שכלפי פנים, שנאמר :
 "ביתה", ואותו העבר הוא לצד האפוד, שחשב
 האפוד חוגרו לכהן ונקפל הסיניר לפני הכהן על
 מתניו וקצת פרסו מכאן ומכאן, עד כנגד קצות
 החשן, וקצותיו שוכבין עליו : (כז) על שתי
 כתפות האפוד מלמטה. שהמשבצות נתונות
 בראשי כתפות האפוד העליונים הבאים על כתפיו
 כנגד גרונו, ונקפלות ויורדות לפניו, והטבעות צוה
 ליתן בראשן השני שהוא מחבר לאפוד, והוא
 שנאמר : "לעמת מחברתו", סמוך למקום חבורן
 באפוד למעלה מן החגורה מעט, שהמחברת
 לעמת החגורה, ואלו נתונים מעט בגבה זקיפת
 הכתפות, הוא שנאמר : "ממעל לחשב האפוד",
 והן כנגד סוף החשן, ונותן פתיל תכלת באותן
 הטבעות ובטבעות החשן, ורוכסן באותו פתיל
 לימין ולשמאל שלא יהא תחתית החשן הולך
 לפנים וחוזר לאחור ונוקש על פרסו, ונמצא מישב
 על המעיל יפה : ממול פניו. בעבר החיצון :

"שרשת גבלת" הכתובות למעלה, ולא פרש מקום
 קבוען בחשן. עכשו, מפרש לך שיהא תוחב אותן
 בטבעות, ותדע לך שהן הן הראשונות, שהרי
 בפרשת "אלה פקודי" לא הכפלו : (כה) ואת
 שתי קצות. של שתי העבותות, ב' ראשיהם של
 כל אחת ואחת : תתן על־שתי המשבצות. הן הן
 הכתובות למעלה, בין פרשת החשן ופרשת
 האפוד, ולא פרש את צרפן ואת מקומן. עכשו,
 מפרש שיתקע בהן ראשי העבותות התחובות
 בטבעות החשן, לימין ולשמאל אצל הצואר, שני
 ראשי שרשרות : הימנית תוקע במשבצות של ימין,
 וכן בשל שמאל, שני ראשי שרשרות השמאלית :
 ונתתה. המשבצות : על כתפות האפוד. אחת בזו
 ואחת בזו. נמצאו כתפות האפוד מחזיקין את
 החשן שלא יפל וכהן הוא תלוי. ועדין שפת החשן
 התחתונה הולכת וקאה ונוקשת על פרסו, ואינה
 דבוקה לו יפה, לכך הצריך עוד ב' טבעות
 לתחתיתו כמו שמפרש והולך : אל מול פניו. של
 אפוד, שלא יתן המשבצות בעבר הכתפות שכלפי
 המעיל, אלא בעבר העליון שכלפי החוץ, והוא
 קרוי מול פניו של אפוד, כי אותו עבר שאינו
 נראה, אינו קרוי פנים : (כו) על שני קצות
 החשן. הן שתי פאותיו התחתונות, לימין

הַאֲפֹד כַּשִׁי: כח וְיִרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן כתיב מטבעתו קרי מִטְבַּעְתָּיו אֶל־טִבְעַת הַאֲפֹד בְּפִתִּיל תְּכֵלֶת לֵהוּיֹת עַל־חֹשֶׁב הַאֲפֹד וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הַאֲפֹד כַּשִׁי: כט וְנִשָּׂא אֶהְרֹן אֶת־שְׂמֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל־לְבוֹ בְּבֹאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ לְזָכְרוֹן לִפְנֵי־יְהוָה תָּמִיד: ל וְנִתְּתָה אֶל־חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת־הָאוּרִים וְאֶת־הַתְּמִיּוֹם וְהָיוּ עַל־לֵב אֶהְרֹן בְּבֹאוֹ לִפְנֵי יְהוָה וְנִשָּׂא אֶהְרֹן אֶת־מִשְׁפַּט בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל עַל־לְבוֹ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד כַּשִׁי: מ שלישי לא וְעָשִׂיתָ אֶת־מַעֲוֵל הַאֲפֹד כְּלִיל תְּכֵלֶת כַּשִׁי: לב וְהָיָה פִּי־רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שֹׁפָה יְהִי־הָיָה לְפָיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֹרֶג כְּפִי תַחְרָא יְהִי־לוֹ לֹא יִקְרַע כַּשִׁי: לג וְעָשִׂיתָ עַל־שׁוּלְיוֹ רִמְנוֹי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי

אפודא: כח ויחדון ית חושנא מעזקתה לעזקתא דאפודא בחוטא דתכלתא למהוי על המן אפודא ולא יתפרק חושנא מעלוי אפודא: כט ויטול אהרן ית שמות בני ישראל בחשן דינא על לבה במעלה לקודשא לדוכרנא קדם יי תדירא: ל ותתן בחשן דינא ית אוריא וית תמיא ויהון על לפא דאהרן במעלה קדם יי ויטול אהרן ית דינא דבני ישראל על לבה קדם יי תדירא: לא ותעבד ית מעילא דאפודא גמיר תכלא: לב ויהי פום רישה כפיל לגוה תודא יהי מקף לפומה סחור סחור עובד מחי כפום שרין יהי לה לא יתבזע: לג ותעבד על שיפלוהי רמוני תכלא וארגמנא וצבע זהורי על

רש"י

אֶת־מִשְׁפַּט בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל. דָּכַר שְׁהֵם נִשְׁפָּטִים וְנוֹכְחִים עַל יְדוֹ, אִם לַעֲשׂוֹת דָּכַר אוֹ לֹא לַעֲשׂוֹת. וּלְפִי הַמְדָּרֵשׁ אֲגַדָּה שֶׁהַחֹשֶׁן מְכַפֵּר עַל מַעֲוֵי הַדִּין, וְנִקְרָא מִשְׁפָּט עַל שֵׁם סְלִיחַת הַמִּשְׁפָּט: (לא) אֶת־מַעֲוֵל הַאֲפֹד. שֶׁהַאֲפֹד נִתֵּן עָלָיו לְחַגְוָה: כְּלִיל תְּכֵלֶת. כִּלּוֹ תְּכֵלֶת, שְׂאִין מִיֵּן אַחַר מַעֲרָב בּוֹ: (לב) וְהָיָה פִּי־רֹאשׁוֹ. פִּי הַמַּעֲוֵל בְּגָבְהוֹ, הוּא פְּתִיחַת בֵּית הַצֹּאֵר: בְּתוֹכוֹ. כְּתַרְגּוּמוֹ: "כְּפִיל לְגִוְהָ", כְּפּוֹל לְתוֹכוֹ, לֵהוּיֹת לוֹ לְשֹׁפָה כְּפִילָתוֹ, וְהָיָה מַעֲשֵׂה אֹרֶג וְלֹא כְּמַחַט: כְּפִי תַחְרָא. לְמַדְנֵה, שֶׁהַשְּׂרִיזִים שֶׁלָּהֶם פִּיהֶם כְּפּוֹל לְתוֹכָן: לֹא יִקְרַע. כְּדִי שְׂלֵא יִקְרַע, וְהַקּוֹרְעוֹ עוֹבֵר כְּלֵאוֹ, שְׂזָה מִמֶּנּוּן לְאוּיִן שֶׁבְּתוֹרָה, וְכֵן: "וְלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן", וְכֵן "לֹא יִסּוּרוּ מִמֶּנּוּ", הַנֶּאֱמָר בְּכַדֵּי הָאָרוֹן: (לג) רִמְנוֹי. עֲגָלִים וְחִלּוּלִים הָיוּ כְּמִין רִמּוֹנִים הַעֲשׂוּיִים כְּבִיצַת

(כח) וְיִרְכְּסוּ. לְשׁוֹן חִבּוּר, וְכֵן (תהלים לא) "מִרְכְּסֵי אִישׁ", חִבּוּרֵי חִבְלֵי רְשָׁעִים, וְכֵן (ישעיה מד) "וְהִרְכְּסִים לְבַקְעָה", הָרִים הַסְּמוּכִים זֶה לְזֶה, שְׂאִי אֶפְשָׁר לִירֹד לְגִיא שְׁבִינִיָּהֶם אֲלֵא בְּקִשֵׁי גְדוֹל, שְׂמִתוּף סְמִיכְתָּן הִגִּיא זְקוּפָה וְעַמְקָה, יְהִי לְבַקְעַת מִישׁוֹר וְנוֹחָה לִילָף: לֵהוּיֹת עַל־חֹשֶׁב הַאֲפֹד. לֵהוּיֹת הַחֹשֶׁן דְּבוּק אֶל חֹשֶׁב הַאֲפֹד: וְלֹא יִזַּח. לְשׁוֹן נְתוּק, וְלְשׁוֹן עֲרָבִי הוּא, כְּדַבְּרֵי דוֹנָשׁ בֶּן לְבָרֵט: (ל) אֶת־הָאוּרִים וְאֶת־הַתְּמִיּוֹם. הוּא כְּתַב שֵׁם הַמְּפָרֵשׁ שֶׁהָיָה נוֹתֵנוּ בְּתוֹף כְּפִילֵי הַחֹשֶׁן שֶׁעַל יְדוֹ הוּא מְאִיר דְּבָרָיו, וּמְתַמֵּם אֶת דְּבָרָיו (יומא עג). וּבְמִקְדָּשׁ שְׁנֵי הָיָה הַחֹשֶׁן, שְׂאִי אֶפְשָׁר לְכַהֵן גְּדוֹל לֵהוּיֹת מְחַסֵּר בְּגָדִים, אֲבָל אוֹתוֹ הַשֵּׁם לֹא הָיָה בְּתוֹכוֹ, וְעַל שֵׁם אוֹתוֹ הִכְתַּב הוּא קְרוֹי מִשְׁפָּט, שְׂנַאֲמַר (במדבר כז): "וְשָׂאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים":

שיפולוהי סחור סחור וזגין
 דדהבא ביניהון סחור סחור:
 לו זגא דדהבא ורמונא זגא
 דדהבא ורמונא על שיפולי
 מעילא סחור סחור: לה ויהי על
 אהרן לשמשא וישתמע קלה
 במעלה לקודשא קדם ?
 ובמפקה ולא ימות: לו ותעבד
 ציצא דדהב דכי ותגלוף עלוהי
 כתב מפרש קדש לוי: לו ותשוי
 יתה על חוטא דתכלתא ויהי על
 מצנפתא לקבל אפי מצנפתא
 יהי: לה ויהי על בית עינוהי
 דאהרן ויטול אהרן ית עונית
 קודשיא די יקדשון בני ישראל
 לכל מתנת קודשיהון ויהי על

על-שוליו סביב ופעמני זהב בתוכם
 סביב כס"י: לו פעמון זהב ורמון פעמון זהב ורמון
 על-שולי המעיל סביב כס"י: לה והיה על-אהרן
 לשרת ונשמע קולו בבאו אל-הקדש לפני
 יהוה ובצאתו ולא ימות כס"י: ס לו ועשית ציץ
 זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חתם קדש
 ליהוה כס"י: לו ושמרת אתו על-פתיל תכלת
 והיה על-המצנפת אל-מול פני-המצנפת
 יהיה כס"י: לה והיה על-מצח אהרן ונשא אהרן
 את-עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל
 לכל-מתנת קדשיהם והיה על-מצחו תמיד

רש"י

מאחורי הערף שלשפון, ונמצאו בין ארץ הטס
 ופתילי ראשיו, מקיפין את הקדקד, ופתיל האמצעי
 שבראשו קשור עם ראשי השנים והולך על פני
 רחב הראש מלמעלה. נמצא עשוי כמין כובע, ועל
 פתיל האמצעי הוא אומר "והיה על המצנפת",
 והיה נותן הציץ על ראשו כמין כובע על המצנפת,
 והפתיל האמצעי מחזיקו שאינו נופל, והטס תלוי
 כנגד מצחו, ונתקומו כל המקראות: פתיל על
 הציץ, וציץ על הפתיל ופתיל על המצנפת
 מלמעלה: (לח) ונשא אהרן. לשון סליחה, ואף
 על פי כן אינו זו ממשמעו: אהרן נושא את המשא
 של עון. נמצא מסלק העון מן הקדשים: את-עון
 הקדשים. לרצות על הדם ועל החלב שקרבו
 בטמאה, כמו ששנינו (מנחות כח): אי זה עון הוא
 נושא? אם עון פגול, הרי כבר נאמר: "לא ירצה".
 ואם עון נותר, הרי נאמר: "לא יחשב". ואין לומר
 שיכפר על עון הפהן שהקריב טמא, שהרי "עון
 הקדשים" נאמר ולא עון המקריבים, הא אינו
 מרצה, אלא להכשיר הקרבן: והיה על-מצחו
 תמיד. אי אפשר לומר שיהא על מצחו תמיד,

תרנגלת: ופעמני זהב. זגין עם ענבלים שבתוכם:
 בתוכם סביב. ביניהם סביב, בין שני רמונים
 פעמון אחד דבוק ותלוי בשולי המעיל:
 (לד) פעמון זהב ורמון וגו'. פעמון זהב, ורמון
 אצלו: (לה) ולא ימות. מפלל לאו אפה שומע
 הן: אם יהיו לו, לא יתחייב מיתה. הא אם יפנס
 מחסר אחד מן הבגדים הללו, חייב מיתה בידי
 שמים: (לו) ציץ. (סוכה ה) כמין טס של זהב
 היה, רחב שני אצבעות, מקיף על המצח מאזן
 לאזן: (לז) על פתיל תכלת. ובמקום אחר הוא
 אומר (שמות לט): "ויתנו עליו פתיל תכלת", ועוד
 פתיב פאן: "והיה על המצנפת", ולמטה הוא
 אומר: "והיה על מצח אהרן", ובשחיטת קדשים
 (זכחים יט), שנינו: 'שערו היה נראה בין ציץ
 למצנפת - ששם מניח תפלין'. למדנו, שהמצנפת
 למעלה בגובה הראש, ואינה עמקה להכנס בה כל
 הראש עד המצח, והציץ מלמטה והפתילים היו
 בנקבים ותלויין בו בשני ראשים. ובאמצעו ששה.
 בג' מקומות הללו פתיל מלמעלה, אחד מבחוץ
 ואחד מבפנים כנגדו, וקושר ראשי הפתילים

לְרִצּוֹן לַהֵם לִפְנֵי יְהוָה כַּסִּי': לט וְשִׁבְצַת הַכִּתְנֹת
 שֵׁשׁ וְעֵשִׂית מְצַנֶּפֶת שֵׁשׁ וְאַבְנֵי תַעֲשֶׂה
 מַעֲשֶׂה רִקֵּם כַּסִּי': מ וְלִבְנֵי אֶהְרֹן תַעֲשֶׂה כִּתְנֹת
 וְעֵשִׂית לָהֶם אֲבִיטִים וּמִגְבְּעוֹת תַעֲשֶׂה לָהֶם
 לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת כַּסִּי': מא וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶתְּךָ אֶת־
 אֶהְרֹן אֶחָיד וְאֶת־בָּנָיו אֹתוֹ וּמִשְׁחַתְּ אֹתָם
 וּמִלֵּאת אֶת־יָדָם וּקְדַשְׁתָּ אֹתָם וְכִהְנֹוֹ לִי כַּסִּי':
 מב וְעֵשֶׂה לָהֶם מְכַנְסֵי־כָד לְכַסּוֹת בֶּשֶׂר עָרוּהָ
 מִמַּתְנֵים וְעַד־יְרֵכִים יִהְיוּ כַּסִּי': מג וְהָיוּ עַל־אֶהְרֹן
 וְעַל־בָּנָיו בְּבֹאֵם | אֶל־אֵהָל מוֹעֵד אוֹ בְגִשְׁתֶּם
 אֶל־הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁרֵת בְּקֹדֶשׁ וְלֹא־יִשְׂאוּ עֵון
 וּמָתוּ חֲקַת עוֹלָם לוֹ וּלְזֵרְעוֹ אַחֲרָיו כַּסִּי': ס
 רביעי **כט** « וְזֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר תַעֲשֶׂה לָהֶם
 לְקַדֵּשׁ אֹתָם לְכַהֵן לִי לְקַח פֶּר אֶחָד בֶּן־בְּקָר

בית עינוהי תדירא לרעוא להון
 קדם יי: לט ותרמץ פתונא בוצא
 ותעבד מצנפתא דבוצא והמינא
 תעבד עובד ציר: מ ולבני אהרן
 תעבד פתונין ותעבד להון המנין
 וכובעין תעבד להון ליקר
 ולתשבחון: מא ומלבש יתהון ית
 אהרן אחרו וית בנוהי עמה
 ותרבי יתהון ותקרב ית קרבנהון
 ותקדש יתהון וישמשון קדמי:
 מב ועבד להון מכנסין דבויץ
 לכסאה בשר עריתא מחרצן ועד
 ירפן יהון: מג ויהון על אהרן
 ועל בנוהי במעלהון למשפן
 זמנא או במקרבהון למדבחה
 לשמשא בקודשא ולא יקבלון
 חובא וימותון קים עלם לה
 ולבנוהי בתרוהי: א ודין פתגמא
 די תעבד להון לקדשא יתהון
 לשמשא קדמי סב תור חד בר

רשי"י

המשחה: ומלאת את ידם. כל מלוי ידים, לשון
 חנוף הוא, כשהוא נכנס לדבר להיות מחזק בו
 מאותו יום והלאה, ובלשון לע"ז, כשמניין אדם
 על פקידת דבר נותן השליט בידו בית יד של עור,
 שקורין גוואנט"ו (האנדשו"ה), ועל ידו הוא מחזיקו
 בדבר, וקורין לאותה מסיכה ווירסטי"ר והוא מלוי
 ידים: (מב) ועשה להם. לאהרן ולבניו: מכנסים
 בד. גרי ח' בגדים לכהן גדול וארבעה לכהן
 הדיוט: (מג) והיו על־אהרן. כל הבגדים האלה
 על אהרן הראויין לו: ועל־בניו. האמורים בהם:
 בבאם אל־אהל מועד. להיכל, וכן למשפן: ומתו.
 הא למדת, שהמשמש מחסר בגדים במיתה: חקת
 עולם לו. כל מקום שנאמר: "חקת עולם", הוא
 גזרה מיד ולדורות, לעכב בו: (א) לקח. כמו קח,
 ושתי גזרות הן: אחת של קיחה ואחת של לקיחה

שקרי אינו עליו אלא בשעת העבודה, אלא
 'תמיד', לרצות להם אפלו אינו על מצחו, שלא
 היה כהן גדול עובד באותה שעה. ולדברי האומר:
 עודהו על מצחו, מכפר ומרצה, ואם לאו, אינו
 מרצה, נדרש: "על מצחו תמיד", מלמד שמשמש
 בו בעודו על מצחו, שלא יסיח דעתו ממנו:
 (לט) ושבצת. עשה אותם משבצות משבצות,
 וכלם של שש: (מ) ולבני אהרן תעשה כתנת.
 ארבעה בגדים הללו ולא יותר: כתנת ואבנט
 ומגבעות — היא מצנפת, ומכנסים הכתובים למטה
 בפרשה: (מא) והלבשת אתם את־אהרן. אותם
 האמורים באהרן: חשן ואפוד ומעיל וכתנת־
 תשבץ, מצנפת ואבנט וציץ, ומכנסים הכתובים
 למטה בכלם: ואת־בניו אתו. אותם הכתובים
 בהם: ומשחת אתם. את אהרן ואת בניו, בשמן

וְאֵילִם שְׁנַיִם תְּמִימִם כס"י: ב וְלֶחֶם מִצּוֹת וְחֶלֶת
 מִצַּת בְּלוֹלַת בִּשְׁמֵן וּרְקִיקֵי מִצּוֹת מְשֻׁחִים
 בִּשְׁמֵן סִלַּת חֲטָיִים תַּעֲשֶׂה אֹתָם כס"י: ג וְנָתַתָּ
 אוֹתָם עַל־סֵל אֶחָד וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בַּסֵּל
 וְאֶת־הַפָּר וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִם כס"י: ד וְאֶת־אֹהֶרֶן
 וְאֶת־בָּנָיו תִּקְרִיב אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
 וּרְחַצְתָּ אֹתָם בַּמַּיִם כס"י: ה וְלִקַּחְתָּ אֶת־הַבְּגָדִים
 וְהַלְבַּשְׁתָּ אֶת־אֹהֶרֶן אֶת־הַכֹּהֵן וְאֵת מְעִיל
 הָאֵפֹד וְאֶת־הָאֵפֹד וְאֶת־הַחֹשֶׁן וְאֶפְדֹת לוֹ
 בַּחֹשֶׁב הָאֵפֹד כס"י: ו וְשִׁמַּתָּ הַמִּצְנֶפֶת עַל־
 רֹאשׁוֹ וְנָתַתָּ אֶת־גִּזְרֵי הַקֹּדֶשׁ עַל־הַמִּצְנֶפֶת כס"י:
 ז וְלִקַּחְתָּ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּצְקֶתָּ עַל־רֹאשׁוֹ
 וּמִשַּׁחְתָּ אֹתוֹ כס"י: ח וְאֶת־בָּנָיו תִּקְרִיב
 וְהַלְבַּשְׁתָּם כֹּהֵנֹת: ט וְחִגַּרְתָּ אֹתָם אֲבִגַּט אֹהֶרֶן
 וּבָנָיו וְחַבֵּשֶׁת לָהֶם מְגַבֵּעַת וְהִיתָה לָהֶם
 כֹּהֵנָה לְחֻקַּת עוֹלָם וּמִלֵּאת יַד־אֹהֶרֶן וַיֵּד־
 בָּנָיו כס"י: י וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַפָּר לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד

תורי ודכרין תרין שלמין:
 ב ולחם פטיר וגריצין פטירין
 דפילן במשה ואספוגין פטירין
 דמשיחין במשה סלתא חטין
 תעבד יתהון: ג ונתן יתהון על
 סלא חד ותקרב יתהון בסלא וית
 תורא וית תרין דכרין: ד וית
 אהרן וית בנוהי תקרב לתרע
 משפן זמנא ותסחי יתהון במיא:
 ה ותסב ית לבושיא ותלבש ית
 אהרן ית כתונא וית מעיל אפודא
 וית אפודא וית חושנא ותתקן לה
 בהמין אפודא: ו ותשוי
 מצנפתא על רישה ותתן ית
 כלילא דקודשא על מצנפתא:
 ז ותסב ית משחא דרבותא
 ותריק על רישה ותרפי יתה:
 ח וית בנוהי תקרב ותלבשונן
 כתונין: ט ותגרו יתהון המנין
 אהרן ובנוהי ותתקן להון כובעין
 ותהי להון כהנתא לקים עלם
 ותקרב קרבנא דאהרן וקרבנא
 דבנוהי: י ותקרב ית תורא לקדם
 משפן זמנא ויסמוך אהרן ובנוהי

רש"י

ולקח פתרון אחד: פר אחד. לכפר על מעשה
 העגל, שהוא פר: (ב) ולחם מצות וחלת מצות
 ורקיקי מצות. הרי אלו ג' מינין: רבוכה, וחלות
 ורקיקין, לחם מצות היא הקרויה למטה בענין.
 חלת לחם שמן, על שם שנותן שמן ברבוכה כנגד
 החלות והרקיקין, וכל המינין באים עשר עשר
 חלות (מנחות עו): בלוילת בשמן. כשהן קמח, יוצק
 בהן שמן ובוילין (שם עה): משחים בשמן. אחר
 אפייתן מושחן כמין כ"ף יונית, שהיא עשויה כנו"ן
 שלנו (שם): (ג) והקרבת אתה פה לפני אהל מועד

ביום הקמתו: (ד) ורחצת. זו טבילת כל הגוף:
 (ה) ואפדת. קשט ותקן החגורה והסינר
 סביבותיו: (ו) גזר הקדש. זה הציץ: על־
 המצנפת. כמו שפרשתי למעלה על ידי הפתיל
 האמצעי, ושני פתילין שבראשו הקשורין שלשתן
 מאחורי הערף, הוא נותנו על המצנפת כמין כובע:
 (ז) ומשחת אתו. (תורת כהנים) אף משיחה זו
 כמין כף יונית. נותן שמן על ראשו ובין ריסי
 עיניו ומחברן באצבעו: (ט) והיתה להם. מלוי
 ידים זה, לכהנת עולם: ומלאת. על ידי הדברים

וּסְמַךְ אֶהְרֹן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ
הַפֶּרֶ: ^{יא} וְשַׁחֲטָה אֶת־הַפֶּר לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד כִּסִּי: ^{יב} וְלִקְחֹתָ מִדָּם הַפֶּר וְנִתְּתָהּ
עַל־קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ בְּאֶצְבָּעַךָ וְאֶת־כָּל־הַדָּם
תִּשְׁפֹךְ אֶל־יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ כִּסִּי: ^{יג} וְלִקְחֹתָ אֶת־
כָּל־הַחֶלֶב הַמְכֻסֶּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת הַיִּתְרֹת
עַל־הַכֶּבֶד וְאֶת שְׁתֵּי הַכִּלִּיֹּת וְאֶת־הַחֶלֶב
אֲשֶׁר עָלֵיהֶן וְהִקְטַרְתָּ הַמִּזְבֵּחַ יְד וְאֶת־
בֶּשֶׂר הַפֶּר וְאֶת־עֲרוֹ וְאֶת־פְּרָשׁוֹ תִשְׂרֹף בְּאֵשׁ
מִחוּץ לַמִּחֲנֶה חֲטָאת הוּא כִּסִּי: ^{יד} וְאֶת־הָאֵיל
הָאֶחָד תִּקַּח וּסְמְכוּ אֶהְרֹן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם
עַל־רֹאשׁ הָאֵיל: ^{טו} וְשַׁחֲטָה אֶת־הָאֵיל וְלִקְחֹתָ
אֶת־דָּמֹו וְזָרַקְתָּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב כִּסִּי: ^{טז} וְאֶת־
הָאֵיל תִּנְתַּח לְנִתְחָיו וְרַחֲצֵתָ קִרְבוֹ וּכְרַעְיוֹ
וְנִתַּח עַל־נִתְחָיו וְעַל־רֹאשׁוֹ כִּסִּי: ^{יז} וְהִקְטַרְתָּ אֶת־כָּל־הָאֵיל הַמִּזְבֵּחַ
עֲלֶיהָ הוּא לִיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לִיהוָה הוּא כִּסִּי: ^{יח} חֲמִישִׁי יט וְלִקְחֹתָ

ית ידיהון על ריש תורא:
יא ותכוס ית תורא קדם יי לתרע
משפן זמנא: יב ותסב מדמא
דתורא ותתן על קרנת מדבחה
באצבעך וית כל דמא תישוד
ליסודא דמדבחה: יג ותסב ית
כל תרבא דחפי ית גוא וית חצר
דעל כבדא וית תרתין קלן וית
תרבא די עליהן ותסיק למדבחה:
יד וית בסרא דתורא וית משבה
וית אוכלה תוקיד בנורא מברא
למשריתא חטאתא הוא: טו וית
דכרא חד תסב ויסמכון אהרן
ובנוהי ית ידיהון על ריש דכרא:
טז ותכוס ית דכרא ותסב ית
דמה ותזרוק על מדבחה סחור
סחור: יז וית דכרא תפלא
לאברוהי ותחליל גוה וכרעוהי
ותתן על אברוהי ועל רישה:
יח ותסיק ית כל דכרא למדבחה

רש"י

האלה: יד־אהרן וידי־בניו. במלוי ופקדת הפנהנה:
(יא) פתח אהל מועד. בחצר המשכן שלפני
הפתח: (יב) על־קרנת. (זכחים נג) למעלה
בקננות ממש: ואת־כל־הדם. שירי הדם: אל־
יסוד המזבח. (פרק ג' דמדות) כמין בליטת בית
קבול עשוי לו סביב סביב, לאחר שעלה אמה מן
הארץ: (יג) החלב המכסה את־הקרב. הוא
הקרום שעל הפרס, שקורין טיל"א: ואת היתרת.
הוא טרפשא דכבדא, שקורין אובר"ש: על־הכבד.
אף מן הכבד יטל עמה (תורת כהנים): (יד) תשרף
באש. לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת, אלא זו:
(טז) וזרקת. (זכחים נב) בכלי, אוחוז במזרק וזורק

כנגד הקרן כדי שיראה לכאן ולכאן, ואין קרפן
טעון מתנה באצבע אלא חטאת בלבד, אבל שאר
זבחים אינן טעונין קרן ולא אצבע, שמתן דמם
מחצי המזבח ולמטה, ואינו עולה בכבש, אלא
עומד בארץ וזורק: סביב. כף מפרש בשחיטת
קדשים, שאין 'סביב' אלא ב' מתנות שהן ארבע:
האחת, בקרן וזו, והאחת, בקרן שפנגדה
באלכסון, וכל מתנה נראית בשני צדי הקרן אילף
ואילף. נמצא, הדם נתון ב' רוחות סביב, לכך
קרוי 'סביב': (יז) על־נתחיו. עם נתחיו, מוסף
על שאר הנתחים: (יח) ריח ניחוח. נחת רוח
לפני, שאמרתי ונעשה רצוני: אשה. לשון אש,

עֲלֵתָא הוּא קָדָם יִי לְאַתְקַבְּלָא
 בְּרֵעוּא קְרַבְנָא קָדָם יִי הוּא:
 יט וְתִסַּב יַת דְּכָרָא תַנְיָנָא וְיִסְמוּךְ
 אַהֲרֹן וּבְנוֹהֵי יַת דְּיַהוּוֹן עַל רִישׁ
 דְּכָרָא: כ וְתַכּוּס יַת דְּכָרָא וְתִסַּב
 מִדְּמָה וְתַתֵּן עַל רוּם אוֹדְנָא
 דְּאַהֲרֹן וְעַל רוּם אוֹדְנָא דְּבְנוֹהֵי
 דְּנִמְיָנָא וְעַל אֱלִיּוֹן דְּיַהוּוֹן דְּנִמְיָנָא
 וְעַל אֱלִיּוֹן רִגְלִיהוֹן דְּנִמְיָנָא
 וְתִזְרוּק יַת דְּמָא עַל מִדְּבַחָא סְחוּר
 סְחוּר: כא וְתִסַּב מִן דְּמָא דִּי עַל
 מִדְּבַחָא וּמִמְשַׁחָא דְּרַבּוּתָא וְתִדִּי
 עַל אַהֲרֹן וְעַל לְבוּשׁוֹהֵי וְעַל
 בְּנוֹהֵי וְעַל לְבוּשֵׁי בְנוֹהֵי עֲמָה
 וְיִתְקַדַּשׁ הוּא וּלְבוּשׁוֹהֵי וּבְנוֹהֵי
 וּלְבוּשֵׁי בְנוֹהֵי עֲמָה: כב וְתִסַּב
 מִן דְּכָרָא תְּרַבָּא וְאַלִּיתָא וְיַת
 תְּרַבָּא דְּחַפֵּי יַת גְּוָא וְיַת חֲצַר
 פְּבַדָּא וְיַת תְּרַמִּין פְּלָנֹן וְיַת תְּרַבָּא
 דִּי עֲלִיָּהֶן וְיַת שׁוּקָא דְּנִמְיָנָא אַרִי
 דְּכַר קְרַבְנָא הוּא: כג וּפְתָא
 דְּלַחַם חַד וּגְרָצְתָא דְּלַחַם מִשַׁח
 חֲדָא וְאַסְפּוּג חַד מִסְּלָא דְּפִטְרִינָא
 דִּי קָדָם יִי: כד וְתִשׁוּי כֻּלָּא עַל

אֶת הָאֵיל הַשֵּׁנִי וְסִמַּךְ אֶהֱרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם
 עַל־רֹאשׁ הָאֵיל: כ וְשַׁחֲטָה אֶת־הָאֵיל וּלְקַחְתָּ
 מִדְּמֹו וְנִתְתָּה עַל־תְּנוּךְ אֶזְרָא וְעַל־תְּנוּךְ
 אֶזְרָא בָנָיו הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדָם הַיְמָנִית
 וְעַל־בֶּהֱן רִגְלָם הַיְמָנִית וּזְרַקְתָּ אֶת־הַדָּם
 עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב כְּשִׁי: כא וּלְקַחְתָּ מִן־הַדָּם
 אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וּמִשְׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְהִזִּיתָ
 עַל־אַהֲרֹן וְעַל־בְּגָדָיו וְעַל־בָּנָיו וְעַל־בְּגָדֵי בָנָיו
 אֹתוֹ וְקִדַּשׁ הוּא וּבְגָדָיו וּבָנָיו וּבְגָדֵי בָנָיו אֹתוֹ:
 כב וּלְקַחְתָּ מִן־הָאֵיל הַחֶלֶב וְהָאֵלֶּיָּה
 וְאֶת־הַחֶלֶב | הַמְּכַסֶּה אֶת־הַקָּרֵב וְאֵת יִתְרֵת
 הַכֹּהֵן וְאֵת | שְׁתֵּי הַכְּלִיֹּת וְאֶת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר
 עֲלֵיהֶן וְאֵת שׁוּק הַיְמִיִן כִּי אֵיל מְלֵאִים
 הוּא כְּשִׁי: כג וּכְבַר לֶחֶם אַחַת וְחֻלֵּת לֶחֶם שְׁמֹן
 אַחַת וְרִקִּיק אֶחָד מִסַּל הַמִּצּוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי
 יְהוָה כְּשִׁי: כד וְשִׁמְתָה הַכֹּל עַל כַּפֵּי אַהֲרֹן וְעַל

רש"י

שֶׁהַמְּלוּאִים שְׁלָמִים, שְׁמִשִּׁימִים שְׁלוֹם לְמִזְבֵּחַ,
 וְלַעֲבֹד הָעֲבוּדָה וְלַבְּעָלִים. לְכַף אֲנִי מַצְרִיכוּ הַחֲזָה
 לְהִיּוֹת לוֹ לְעֹבֵד הָעֲבוּדָה לְמִנָּה, וְזֶהוּ מִשֶּׁה
 שְׁשִׁמֵּשׁ בְּמִלוּאִים, וְהַשָּׂאָר אָכְלוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו, שֶׁהֵם
 בְּעָלִים כַּמִּפְרָשׁ בְּעִנְיָן: (כג) וּכְבַר לֶחֶם. מִן
 הַחֻלּוֹת: וְחֻלֵּת לֶחֶם שְׁמֹן. מִמִּין הַרְּבֻכָה (תּוֹרַת
 כַּהֲנִים): וְרִקִּיק. (מִנְחוֹת ע"ה) מִן הַרְּקִיקִין, אֶחָד
 מִעֵשֶׂר שְׁבָכָל מִין וּמִין. וְלֹא מִצִּינוּ תְּרוּמַת לֶחֶם
 הַבָּא עִם זֶבַח נִקְטָרֵת אֲלָא זֶה בַּלְבָד, שֶׁתְּרוּמַת לַחֲמִי
 תּוֹדָה וְאֵיל נָזִיר נִתּוּנָה לַכַּהֲנִים עִם חֲזָה וְשׁוּק,
 וּמִזֶּה לֹא הָיָה לְמִשֶּׁה לְמִנָּה, אֲלָא חֲזָה בַּלְבָד:
 (כד) עַל כַּפֵּי אַהֲרֹן וְגו' וְהַנֶּפֶת. שְׁנֵיהֶם עֲסוּקִין

וְהִיא הַקְטָרֵת אֲבָרִים שְׁעַל הָאֵשׁ: (כ) תְּנוּךְ. (תּוֹרַת
 כַּהֲנִים, פֶּרֶשׁת צו): הוּא הַסְּחוּס, גִּדְר הָאֲמָצְעִי שְׁבַתוּךְ
 הָאֶזְרָא, שְׁקוּרִין טַנְדְרוּ"ס: בֶּהֱן יָדָם. הַגּוֹדֵל, וּבְפָרֶק
 הָאֲמָצְעִי: (כב) הַחֶלֶב. זֶה חֶלֶב הַדַּקִּים, אוֹ
 הַקִּיבָה (חֻלִּין ט): וְהָאֵלֶּיָּה. מִן הַכְּלִיֹּת וְלַמִּשְׁחָה,
 כְּמוֹ שְׁמִפְרָשׁ בּוֹיִקְרָא (ג ט) שְׁנֹאֲמַר: "לְעֻמַּת הָעֶצֶה
 יִסְרִינָה", מְקוּם שֶׁהַכְּלִיֹּת יוֹעֲצוֹת. וּבְאֲמֹרֵי הַפֶּר
 לֹא נֹאֲמַר 'אֵלֶיָּה', שְׂאִין אֵלֶיָּה קְרָבָה אֲלָא בְּכַבֵּשׁ
 וּכְבֻשָׁה וְאֵיל, אֲבָל שׁוּר וְעֹז אִין טְעוּנִים אֵלֶיָּה:
 וְאֵת שׁוּק הַיְמִיִן. לֹא מִצִּינוּ הַקְטָרָה בְּשׁוּק הַיְמִיִן
 עִם הָאֲמֹרִים, אֲלָא זֶה בַּלְבָד: כִּי אֵיל מְלֵאִים הוּא.
 שְׁלָמִים לְשׁוֹן שְׁלָמוֹת, שֶׁהַשְּׁלָם בְּכָל. מַגִּיד הַפְּתוּב

כפני בניו והנפת אתם תנופה לפני יהוה כס"י:
 כה ולקחת אתם מידם והקטרת המזבחה
 על-העלה לריח ניחוח לפני יהוה אשה הוא
 ליהוה כס"י: כו ולקחת את-החזה מאיל
 המלאים אשר לאהרן והנפת אתו תנופה
 לפני יהוה והיה לך למנה כס"י: כז וקדשת את
 חזה התנופה ואת שוק התרומה אשר הונף
 ואשר הורם מאיל המלאים מאשר לאהרן
 ומאשר לבניו כס"י: כח והיה לאהרן ולבניו
 לחק-עולם מאת בני ישראל כי תרומה הוא
 ותרומה יהיה מאת בני-ישראל מזבחי
 שלמיהם תרומתם ליהוה כס"י: כט ובגדי הקדש
 אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למשחה בהם
 ולמלא-בם את-ידם כס"י: ל שבעת ימים
 ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבא אל-

ידא דאהרן ועל ידא דבנוהי
 ותרים יתהון ארמותא קדם יי:
 כה ותסב יתהון מידיהון ותסיק
 למדבחה על עלתא לאתקבלא
 ברעוא קדם יי קרבנא הוא קדם
 יי: כו ותסב ית חדיא מדכר
 קרבניא די לאהרן ותרים יתה
 ארמותא קדם יי ויהי לך לחלק:
 כז ותקדש ית חדיא דארמותא
 וית שוקא דאפרשותא די אפרם
 ודי אתפרש מדכר קרבניא מדי
 לאהרן ומדי לבנוהי: כח ויהי
 לאהרן ולבנוהי לקים עלם מן
 בני ישראל ארי אפרשותא הוא
 ואפרשותא יהי מן בני ישראל
 מנכסת קודשיהון אפרשותהון
 קדם יי: כט ולבושי קודשא די
 לאהרן יהון לבנוהי בתרוהי
 לדבחה בהון ולקרבא בהון ית
 קרבנהון: ל שבעת יומין
 ילבשונן כהנא תחותיהי מבנוהי

רש"י

ש' של שלמים, אבל לא להקטרה, אלא: "והיה
 לאהרן ולבניו" לאכל: הורם. לשון מעלה ומוריד:
 (כח) לחק-עולם מאת בני ישראל. שהשלמים
 לבפעלים ואת החזה ואת השוק יתנו לפה: פי
 תרומה הוא. החזה ושוק הזה: (כט) לבניו
 אחריו. למי שבא בגדלה אחריו: למשחה.
 להתגדל בהם, שיש משיחה שהיא לשון שררה,
 כמו (במדבר יח): "לך נתתם למשחה", (תהלים קה):
 "אל תגעו במשיחיי": ולמלא-בם את-ידם. על ידי
 הפגדים הוא מתלבש בכהנה גדולה: (ל) שבעת
 ימים. רצופין: ילבשם הכהן. אשר יקום מבניו
 תחתיו לכהנה גדולה, כשימנהו להיות כהן גדול:
 אשר יבא אל-אהל מועד. (יומא עג) אותו כהן

בתנופה, הפעלים והכהן, הא ביצד? כהן מניח ידו
 פחת יד הפעלים ומניף, וכזה היו אהרן ובניו
 פעלים ומשה כהן: תנופה. (מנחות סב) מוליך
 ומביא למי שארבע רוחות העולם שלו, ותנופה
 מעכבת ומבטלת פרעניות ורוחות רעות. תרומה,
 מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו, ומעכבת
 טללים רעים: (כה) על העלה. על האיל הראשון
 שהעלית עולה: לריח ניחוח. לנחת רוח, למי
 שאמר ונעשה רצונו: אשה. לאש נתן: לה'. לשמו
 של מקום: (כו) תנופה. לשון הולכה והבאה,
 וינטלי"ר בלע"ז: (כז) וקדשת את חזה התנופה
 ואת שוק התרומה וגו'. קדשם לדורות, להיות
 נוהגת תרומתם והנפתם כחזה [ג"א כחזה] ושוק

די יעול למשפן זמנא לשמשא
 בקודשא: לא וית דבר קרבניא
 תסב ותבשל ית בסרה באתר
 קדיש: לב ויכול אהרן ובנוהי ית
 בסר דכרא וית לחמא די בסלא
 לתרע משפן זמנא: לג ויכולון
 יתהון די יתכפר בהון לקרבא ית
 קרבנהון לקדשא יתהון וחלוני
 לא ויכול ארי קודשא אנון:
 לד ואם ישפתאר מבסר קרבניא
 ומן לחמא עד צפרא ותוקיד ית
 דאשפתאר בנורא לא יתאכל ארי
 קודשא הוא: לה ותעבד לאהרן
 ולבנוהי פדין ככל די פקדית יתך
 שבעת יומין תקרב קרבנהון:
 לו ותורא דחטאתא תעבד ליומא
 על כפוריא ותדבי על מדבחא
 בכפרותך עלוהי ותדבי יתה
 לקדשותה: לו שבעת יומין

אהל מועד לשרת בקדש כס"י: לא ואת איל
 המלאים תקח ובשלת את-בשרו במקם
 קדש כס"י: לב ואכל אהרן ובניו את-בשר האיל
 ואת-הלחם אשר בפל פתח אהל מועד כס"י:
 לג ואכלו אתם אשר כפר בהם למלא את-
 ידם לקדש אתם וזר לא-יאכל פי-קדש
 הם כס"י: לד ואם-יותר מבשר המלאים ומן-
 הלחם עד-הבקר ושרפת את-הנותר באש
 לא יאכל פי-קדש הוא: לה ועשית לאהרן
 ולבניו ככה ככל אשר-צויתי אתכה שבעת
 ימים תמלא ידם כס"י: לו ופר חטאת תעשה
 ליום על-הכפורים וחטאת על-המזבח בכפרך
 עליו ומשחת אתו לקדשו כס"י: לו שבעת ימים

רש"י

לְאֵהֲרֹן וּלְבָנָיו כָּכָה. שְׁנֵה הַפְּתוּב וְכַפֵּל, לְעַכְבֵּי,
 שְׁאֵם חֹסֵר דָּבָר אֶחָד מִכָּל הָאֲמוּר בְּעֵנִין, לֹא
 נִתְמַלְאוּ יְדֵיהֶם לְהִיּוֹת כֹּהֲנִים וְעַבְדֻתָם פְּסוּלָה:
 אֲתִכָּה. כְּמוֹ אוֹתָךְ: שְׁבַעַת יָמִים תִּמְלֵא וְגו' .
 בְּעֵנִין הַזֶּה וּבְקִרְבָּנוֹת הַלְלוּ, בְּכָל יוֹם: (לו) עַל
 הַכֹּפְרִים. בְּשִׁבִיל הַכֹּפְרִים, לְכַפֵּר עַל הַמְזֻבַּח מִכָּל
 זְרוֹת וְתַעֲוִב, וּלְפִי שְׁנֵאֲמַר: "שְׁבַעַת יָמִים תִּמְלֵא
 יָדָם", אֵין לִי אֶלָּא דָּבָר הַבָּא בְּשִׁבִילָם, כְּגוֹן
 הָאֵילִים וְהַלְחָם, אֲבָל הַבָּא בְּשִׁבִיל הַמְזֻבַּח, כְּגוֹן
 פֶּר שֶׁהוּא לְחֻטֵּי הַמְזֻבַּח לֹא שְׁמַעְנוּ. לְכֹף הַצֶּרֶף
 מִקְרָא זֶה. וּמִדְרַשׁ 'תּוֹרַת כֹּהֲנִים' אוֹמֵר: כִּפְרַת
 הַמְזֻבַּח הַצֶּרֶף שְׁמָא הַתְּנַדֵּב אִישׁ דָּבָר גְּזוּל
 בְּמֵלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן וְהַמְזֻבַּח: וְחֻטְאָתָּה. וְתִדְבִי, לְשׁוֹן
 מִתְּנַת דְּמַיִם הַנְּתוּנִים בְּאֶצְבַּע, קְרוּי חֻטֵּי: וּמִשְׁחַתָּה
 אֲתוּ. בְּשִׁמְן הַמִּשְׁחָה, וְכָל הַמְּשִׁיחֹת כְּמִין כִּיֶּיֶף
 וְנִית: (לו) וְהִזָּה הַמְזֻבַּח קֹדֶשׁ. וְמָה הִיא

המוכן ליכנס לפני ולפנים ביום הכפורים, וזהו
 כהן גדול, שאין עבודת יום הכפורים כשגרה אלא
 בו: תחתינו מבניו. מלמד, שאם יש לו לכהן גדול
 בן ממלא את מקומו, ימנוהו כהן גדול תחתינו
 (תורת כהנים): הפכה תחתינו מבניו. מכאן ראיה:
 כל לשון כהן לשון פועל, עובד ממש. לפיכך, נגון
 תביר נמשך לפניו: (לא) במקום קדש. בחצר
 אהל מועד, שהשלימים הללו קדשי קדשים היו:
 (לב) פתח אהל מועד. כל החצר קרוי כן:
 (לג) ואכלו אתם. אהרן ובניו, לפי שהם
 בעליהם: אשר כפר בהם. להם, כל זרות ותעוב:
 למלא את-ידם. באיל ולחם הללו: לקדש אתם.
 שעל ידי המלוואים הללו נתמלאו ידיהם ונתקדשו
 לכהנה: פי קדש הם. קדשי קדשים, ומכאן למדנו
 אזוהרה לזר האוכל קדשי קדשים, שנתן המקרא
 טעם לדבר משום דקדש הם: (לה) ועשית

תִּכְפַּר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ
 קָדֵשׁ קְדָשִׁים כָּל־הַנּוֹגֵעַ בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ כִּסִּי׃ ס
 שְׂשִׁי לֹא וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל־הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים
 בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנַיִם לַיּוֹם תָּמִיד׃ לט אֶת־הַכֶּבֶשׂ
 הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי
 תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים׃ מ וְעִשְׂרוֹן סֹלֶת בְּלוּל
 בְּשֶׁמֶן כֶּתִית רֶבַע הֵהִין וְנֶסֶךְ רְבִיעֵת הֵהִין יַיִן
 לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד כִּסִּי׃ מא וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי
 תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים כַּמִּנְחַת הַבֶּקֶר וּכְנֹסֶפֶה
 תַּעֲשֶׂה־לָּהּ לְרִיחַ נִיחַח אִשָּׁה לַיהוָה כִּסִּי׃
 מב עֲלֹת תָּמִיד לְדֹרֹתֵיכֶם פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד
 לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר אֹעֵד לָכֶם שָׁמָּה לְדַבֵּר

תכפר על מדבחה ותקדש יתה
 ויהי מדבחה קדש קודשאי כל
 דיקרב במדבחה יתקדש׃
 לח ודין די תעבד על מדבחה
 אמרין בני שנה תרין ליומא
 תדירא׃ לט ית אמרא חד תעבד
 בצפרא וית אמרא תנינא תעבד
 בין שמשאי׃ מ ועסרונא סלתא
 דפילא במשח כתישא רבעות
 הינא ונסכא רבעות הינא חמרא
 לאמרא חד׃ מא וית אמרא
 תנינא תעבד בין שמשאי כמנחת
 צפרא וכנספה תעבד לה
 לאתקבלא ברעוא קרבנא קדם
 יי׃ מב עלתא תדירא לדריכון
 בתרע משפן זמנא קדם יי דאזמן
 מימרי לכון תמן למלא עמד

רשי״

כָּשֶׁר בָּהֶן (מנחות פו): רַבַּע הֵהִין. שְׁלֹשָׁה לֹגִין:
 וְנֶסֶךְ. לְסִפְלִים, כְּמוֹ שֶׁשְּׁנֵינוּ בְּמִסְכַּת סֶפֶה: שְׁנֵי
 סִפְלִים שֶׁל כֶּסֶף הָיוּ בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ וּמִנְקָבִים כְּמִין
 שְׁנֵי חֲטָמִין דְּקִים. נֹתֵן הֵינן לְתוֹכוֹ, וְהוּא מְקַלַּח
 וְיוֹצֵא דְרָךְ הַחֹטֵם וְנוֹפֵל עַל גַּג הַמִּזְבֵּחַ וּמִשָּׁם יוֹרֵד
 לְשִׁיתִין בְּמִזְבֵּחַ בֵּית עוֹלָמִים, וּבְמִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת יוֹרֵד
 מִן הַמִּזְבֵּחַ לְאַרְץ: (מא) לְרִיחַ נִיחַח. עַל הַמִּנְחָה
 נֶאֱמַר, שְׁמִנְחַת נְסָכִים כְּלֵה כְּלִיל, וְסֹדֵר הַקְּרָבָתָם:
 הָאֲבָרִים בְּתַחֲלָה, וְאַחֵר כֶּף הַמִּנְחָה, שְׁנֶאֱמַר (ויקרא
 כג): "עוֹלָה וּמִנְחָה": (מב) תָּמִיד. מִיּוֹם אֵל יוֹם,
 וְלֹא יִפְסִיק יוֹם בְּנִתִים: אֲשֶׁר אֹעֵד לָכֶם. כְּשֶׁאֲקַבֵּעַ
 מוֹעֵד לְדַבֵּר אֵלֶיךָ, שָׁם אֲקַבֵּעֵנוּ לְבָא. וְיֵשׁ מִרְבוּתֵינוּ
 לְמַדִּים מִכָּאן, שְׁמַעַל מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת הָיָה הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר עִם מֹשֶׁה מִשְׁהוּקֵם הַמְּשַׁכְּנִין, וְיֵשׁ
 אוֹמְרִים: "מַעַל הַפְּפֹרֶת" כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (שמות כה):
 "וּדְבַרְתִּי אִתְּךָ מַעַל הַפְּפֹרֶת", וְ"אֲשֶׁר אֹעֵד לָכֶם"
 הָאֹמֵר כָּאן אֵינוֹ אֹמֵר עַל הַמִּזְבֵּחַ, אֶלָּא עַל אֹהֶל

קְדָשָׁתוֹ? "כָּל הַנּוֹגֵעַ בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ", אֶפְלוּ קָרְבָּן
 פְּסוּל שְׁעָלָה עָלָיו, קְדָשׁוֹ הַמִּזְבֵּחַ לְהַכְשִׁירוֹ שְׁלֹא
 יֵרֵד. מִתּוֹךְ שְׁנֶאֱמַר: "כָּל הַנּוֹגֵעַ בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ",
 שׁוֹמֵעַ אָנִי בֵּין רְאוּי בֵּין שְׂאִינוֹ רְאוּי, כְּגוֹן דְּבַר
 שְׁלֹא הָיָה פְּסוּלוֹ בַקֶּדֶשׁ, כְּגוֹן: הַרּוֹבֵעַ וְהַנּוֹבֵעַ,
 וּמִקְצֵה וְנֹעֵבֵד וְהַטְּרָפָה וְכִיוֹצֵא בָהֶן? תְּלַמּוּד לומר:
 "וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה" הַסְּמוּךְ אַחֲרָיו (תורת כהנים פרשת
 צו), מָה עוֹלָה רְאוּיָה, אִף כָּל רְאוּיָה, שְׁנֹרְאָה לוֹ
 כְּבָר וְנִפְסַל מִשְׁבָּא לַעֲזָרָה כְּגוֹן: הַלֵּן וְהִיוֹצֵא
 וְהַטְּמֵא וְשֹׁנֵשֶׁחַט בְּמַחֲשֶׁבֶת חוּץ לְזִמְנוֹ וְחוּץ
 לְמִקְוָמוֹ וְכִיוֹצֵא בָהֶן (ובחים נו): (מ) וְעִשְׂרוֹן סֹלֶת.
 עֲשִׂירִית הָאִיפָה, מ"ג בִּיצִים וְחֹמֶשׁ בִּיצָה: בְּשֶׁמֶן
 כֶּתִית. לֹא לְחֻבָּה נֶאֱמַר 'כֶּתִית', אֶלָּא לְהַכְשִׁיר,
 לְפִי שְׁנֶאֱמַר "כֶּתִית לְמָאוֹר" וּמִשְׁמַע לְמָאוֹר וְלֹא
 לְמִנְחוֹת, יָכוֹל לְפָסְלוֹ לְמִנְחוֹת? תְּלַמּוּד לומר כָּאן
 "כֶּתִית", וְלֹא נֶאֱמַר "כֶּתִית לְמָאוֹר" אֶלָּא לְמַעַט
 מִנְחוֹת שְׂאִין צָרִיךְ כֶּתִית, שְׂאִף הַטְּחוּן בְּרִיחִים

אֵלֶיךָ שֵׁם כְּשִׁי׃ מִגּוֹ וְנוֹעַדְתִּי שְׁמָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְנִקְדָּשׁ בְּכַבְדֵי כְּשִׁי׃ מִדְּ וְקִדְשִׁתִּי אֶת־אֱהֵל מוֹעֵד
 וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־אֶהֱרֹן וְאֶת־בְּנָיו אֶקְדָּשׁ
 לְכַהֵן לִי׃ מִהּ וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵייתִי
 לָהֶם לֵאלֹהִים׃ מוֹ וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם
 אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשִׁכְנֵי
 בְּתוֹכְכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם כְּשִׁי׃ פּ שְׁבִיעִי
 ל אֶעֱשֶׂית מִזְבַּח מִקְטָר קְטָרֶת עֵצֵי שִׁטִּים
 תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ כְּשִׁי׃ ב אֵמָה אֲרָכּוּ וְאֵמָה רַחְבּוֹ
 רְבוּעַ יְהִיָּה וְאֵמָתִים קָמְתוּ מִמֶּנּוּ קִרְנֹתָיו׃
 ג וְצִפִּית אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת־גִּגּוֹ וְאֶת־קִירֹתָיו
 סָבִיב וְאֶת־קִרְנֹתָיו וְעֲשִׂית לּוֹ זָר זָהָב
 סָבִיב כְּשִׁי׃ ד וְשִׁתִּי טַבַּעַת זָהָב תַּעֲשֶׂה־לּוֹ ׀
 מִתַּחַת לְזָרוּ עַל שְׁתֵּי צִלְעֹתָיו תַּעֲשֶׂה עַל־שְׁנֵי
 צַדָּיו וְהִיָּה לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׂאת אֹתוֹ
 בְּהֶמָּה כְּשִׁי׃ ה וְעֲשִׂית אֶת־הַבָּדִים עֵצֵי שִׁטִּים
 וְצִפִּית אֶתְכֶם זָהָב׃ ו וְנִתְתָּה אֹתוֹ לְפָנֵי הַפָּרֹכֶת
 אֲשֶׁר עַל־אֶרֶן הָעֵדוּת לְפָנֵי הַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר

תִּפְּחֵן׃ מִגּוֹ וְאֶזְמַן מִימְרֵי תִּפְּחֵן לְבָנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְיִתְקַדֵּשׁ בִּיקְרֵי׃
 מִדְּ וְאֶקְדָּשׁ יָת מִשְׁפַּח זִמְנָא וְיָת
 מִדְּבַחָא וְיָת אֶהֱרֹן וְיָת בְּנוֹהֵי
 אֶקְדָּשׁ לְשִׁמְשָׁא קְדָמִי׃
 מִהּ וְאֶשְׁרֵי שְׁכֻנָּתִי בְּגוֹ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְאֶהְיֵי לְהוֹן לְאֵלָה׃
 מוֹ וַיִּדְעוּן אֶרִי אֲנָא יְיֵ אֶלְהֵהוֹן דִּי
 אֶפְקִית יְתֵהוֹן מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם
 לְאֶשְׂרָאָה שְׁכֻנָּתִי בִּינֵיהוֹן אֲנָא יְיֵ
 אֶלְהֵהוֹן׃ א וְתַעֲבַד מִדְּבַחָא
 לְאֶקְטָרָא עֲלוּהֵי קְטָרֶת בּוֹסְמֵיָא
 דְּאֵעֵי שִׁטִּין תַּעֲבַד יְתָה׃ ב אֵמָתָא
 אֲרַבָּה וְאֵמָתָא פְּתִיָּה מְרַבַּע יְהִי
 וְתִרְתִּין אֵמִין רּוּמָה מְנָה קִרְנוּהֵי׃
 ג וְתַחֲפֵי יְתָה דְּהַב דְּכִי יָת אֶגְרָה
 וְיָת פְּתִלוּהֵי סְחֹר סְחֹר וְיָת
 קִרְנוּהֵי וְתַעֲבַד לָהּ דִּיר דְּדְּהַב
 סְחֹר סְחֹר׃ ד וְתִרְתִּין עֲזֹן
 דְּדְּהַב תַּעֲבַד לָהּ מִלְרַע לְדִירָה עַל
 פְּתִין זִוְיָתָה תַּעֲבַד עַל פְּתִין
 סְטְרוּהֵי וְיְהִי לְאֶתְרָא לְאַרְיִחְיָא
 לְמִשְׁלַל יְתָה בְּהוֹן׃ ה וְתַעֲבַד יָת
 אֶרִיחְיָא דְּאֵעֵי שִׁטִּין וְתַחֲפֵי יְתֵהוֹן
 דְּהַבָּא׃ ו וְתַתֵּן יְתָה קְדָם פְּרֹכֶתָא
 דִּי עַל אֶרְוֹנָא דְּסִהְדוּתָא לְקָדָם

רש"י

מועד הנזכר במקרא: (מג) ונועדתי שמה. אתוועד עםם בדבור, כמלך הקובע מקום מועד לדבר עם עבדיו שם: ונקדש. המשפן: בכבדי. שתשרה שכינתי בו, ומדרש אגדה: אל תקרי בכבדי, אלא במקבדי, במקבדים שלי. כאן רמז לו מיתת בני אהרן ביום הקמתו, וזהו שאמר משה (ויקרא י'): "הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש", והיכן דבר? "ונקדש בכבדי": (מו) לשכני בתוכם. על מנת לשפן אני בתוכם: (א) מקטר קטר. להעלות עלי קיטור עשן סמים: (ג) את גגו. זה הנה לו גג, אבל מזבח העולה לא הנה לו גג, אלא ממלאים חללו אדמה בכל חנינתם: זר זהב. סימן הוא לכתר כהנה: (ד) צלעתיו. כאן היא לשון זיוות, כתר גומו, לפי שנאמר: "על שני צדיו", על שתי זיוותיו שפשוני צדיו: והנה. מעשה הטבעות האלה: לבתים לבדים. לכל בית תהיה הטבעת לבד: (ו) לפני הפרכת. שמה תאמר משוף מכנגד הארון לצפון

עַל־הַעֲדוֹת אֲשֶׁר אֶעֱד לְךָ שְׁמָה כִּסְיִי: ז וְהִקְטִיר
 עָלָיו אֶהְרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר
 בְּהִיטִיבוֹ אֶת־הַנֵּרֹת יִקְטִירֵנָה כִּסְיִי: ח וּבְהֶעֱלֹת
 אֶהְרֹן אֶת־הַנֵּרֹת בֵּין הָעֲרֵבִים יִקְטִירֵנָה קְטֹרֶת
 תְּמִיד לִפְנֵי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם כִּסְיִי: ט לֹא־תֵעָלוּ
 עָלָיו קְטֹרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֶסֶךְ לֹא תִסְכּוּ
 עָלָיו כִּסְיִי: י וּכְפָר אֶהְרֹן עַל־קִרְנֹתָיו אַחַת
 בַּשָּׁנָה מִדָּם חֲטָאת הַכֹּפְרִים אַחַת בַּשָּׁנָה
 יִכָּפֵר עָלָיו לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ־קֹדְשִׁים הוּא
 לִוְהוֹה כִּסְיִי: כפפ

ק"א פסוקים. מיכאל סימן.

רש"י

בְּלֶן זְרוֹת לוֹ חוּץ מִזֶּה: וְעוֹלָה וּמִנְחָה. וְלֹא עוֹלָה
 וּמִנְחָה. עוֹלָה שֶׁל בְּהֵמָה וְעוֹף, וּמִנְחָה הִיא שֶׁל
 לֶחֶם: (י) וְכֹפֵר אֶהְרֹן. מִתֵּן דְּמַיִם: אַחַת בַּשָּׁנָה.
 בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים, הוּא שְׁנַאֲמַר בְּ"אַחֲרֵי מוֹת" (ויקרא
 יז): "וַיֵּצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' וְכֹפֵר עָלָיו":
 חֲטָאת הַכֹּפְרִים. הֵם פֶּר וְשַׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים
 הַמְּכַפְּרִים עַל טְמֵאת מְקַדֵּשׁ וְקֹדֶשׁ: קֹדֶשׁ
 קֹדְשִׁים. הַמִּזְבֵּחַ מְקַדֵּשׁ לְדַבָּרִים הַלְלוּ בְּלִבְדּוֹ וְלֹא
 לַעֲבוּדָה אַחֲרָת:
 חסלת פרשת תצוה

או לְדָרוֹם? תִּלְמוּד לומר: "לִפְנֵי הַכֹּפֶרֶת", מְכַבֵּן
 כְּנֶגֶד הָאֲרוֹן מִבְּחוּץ: (ז) בְּהִיטִיבוֹ. לְשׁוֹן נְקוּי
 הַבְּזִיכִין שֶׁל הַמְּנוּרָה מִדֶּשֶׁן הַפְּתִילוֹת שֶׁנִּשְׁרָפוּ
 בַּלֵּילָה, וְהִנֵּה מְטִיבֵן בְּכָל בֶּקֶר וּבִקְרָה: הַנֵּרֹת.
 לוֹצִי"ש בְּלַע"ז, וְכֵן כָּל נֵרוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּמְּנוּרָה,
 חוּץ מִמְּקוֹם שְׁנַאֲמַר שֵׁם הָעֹלָה, שֶׁהוּא לְשׁוֹן
 הַדְּלָקָה: (ח) וּבְהֶעֱלֹת. כְּשֵׁי־דִלִּיקָם לְהַעֲלוֹת
 לְהַבְּתֵן: יִקְטִירֵנָה. בְּכָל יוֹם, פָּרָס מְקַטֵּיר שְׁחֵרִית
 וּפָרָס מְקַטֵּיר בֵּין הָעֲרֵבִים: (ט) לֹא־תֵעָלוּ עָלָיו.
 עַל מִזְבֵּחַ זֶה: קְטֹרֶת זָרָה. שׁוּם קְטֹרֶת שֶׁל נְדָבָה,

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטרף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵץ־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיָּה מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נֶעַם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אֲרֹף יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ
 עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יְהוָה חָפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדָר: *
 מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

וקוראין בספר שני פרשת זכור (מפטיר)

מפטיר יז זְכוֹר יי את אֲשֶׁר-עָשָׂה לְךָ עֲמֶלֶק בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם:
 יח אֲשֶׁר קָרָךְ בַּדֶּרֶךְ וַיִּזְנֶב בְּךָ כָּל-הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ וְאֵתָה עֵנֶף וַיִּגַע
 וְלֹא יֵרָא אֱלֹהִים: יט וְהָיָה בְּהַנִּיחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ | לְךָ מִכָּל-אֵיבֶיךָ
 מִסָּבִיב בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה-אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה
 אֶת-זִכְרִי* זְכוֹר עֲמֶלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח:

* אומרים פעמיים מילת זכר. הראשון זכר (בצירה) ובשני זכר (בסגול).

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולא אחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר-שם משה לפני בני ישראל:

עץ-חיים היא למחזיקים בה, ותמכה מאשר. דרכיה דרכי-נעם, וכל-נתיבותיה שלום. ארץ ימים בימינה, בשמאלה עֵשֶׂר וְכַבֹּד. יְהוָה חָפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שלישי התחנות של הספר תורה.

הפטרת תצוה לשמו"ת ביחזקאל פרק מג

י אתה בן-אדם הגד את-בית ישראל את-הבית ויכלמו מעונותיהם ומדרו את-תכנית: יא ואם-נכלמו מכל אשר-עשו צורת הבית ותכונתו ומוצאו ומובאו וכל-צורתיו וכל-חוקתיו וכל-תורתיו הודע אותם וכתב לעיניהם וישמרו את-כל-צורתו ואת-כל-חוקתו ועשו אותם: יב וזאת תורת הבית על-ראש הָהָר כָּל-גְּבֹלוֹ סָבִיב | סָבִיב קָדָשׁ קָדָשִׁים הַנְּהַי-זֹאת תּוֹרַת הַבַּיִת: יג ואלה מִדּוֹת הַמְּזֻבָּח בְּאֲמֹת אִמָּה וְטַפַּח וְחִיק הָאִמָּה וְאִמָּה-רֹחֵב וְגִבּוֹלָה אֶל-שַׁפְּתָהּ סָבִיב זֶרֶת הָאֲחֹד וְזֶה גִבּ הַמְּזֻבָּח: יד ויחזיק הָאָרֶץ עַד-הָעֶזְרָה הַתְּחַתּוֹנָה שְׁתֵּים אֲמֹת וְרֹחֵב אִמָּה אַחַת וּמֵהָעֶזְרָה הַקְּטָנָה עַד-הָעֶזְרָה הַגְּדוֹלָה אַרְבַּע אֲמֹת וְרֹחֵב הָאִמָּה: טו וְהַהֲרָאֵל אַרְבַּע אֲמֹת וּמֵהָאֲרִיאֵל וְלִמְעָלָה הַקְּרָנֹת אַרְבַּע: טז וְהָאֲרִיאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֶרֶץ בְּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה רֹחֵב רְבִיעַ אֵל אַרְבַּעַת רְבָעִיו: יז וְהָעֶזְרָה אַרְבַּע עֶשְׂרֵה אֶרֶץ בְּאֲרַבַּע עֶשְׂרֵה רֹחֵב אֵל אַרְבַּעַת רְבָעִיהָ וְהַגְּבֹל סָבִיב אוֹתָהּ חֲצִי הָאִמָּה וְהַחִיקְלָה אִמָּה סָבִיב וּמַעֲלֵתָהּ פְּנֹת קָדִים: יח וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן-אָדָם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אֱלֹהֵי חֲקוֹת הַמְּזֻבָּח בְּיוֹם הָעֲשׂוֹתוֹ לְהַעֲלוֹת עָלָיו עוֹלָה וְלִזְרֹק עָלָיו דָּם: יט וְנִתְּתָה אֶל-הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֲשֶׁר הֵם מִזֶּרַע צְדוֹק הַקְּרָבִים אֵלַי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה לְשִׁרְתָּנִי פֶר בֶּן-צִבְקָר לְחַטָּאת: כ וְלִקְחַתָּ מִדְּמֹו וְנִתְּתָה עַל-אַרְבַּע קְרָנֹתָיו

וְאֶל־אַרְבַּע פְּנוֹת הָעִזָּה וְאֶל־הַגְּבוּל סָבִיב וְחַטָּאת אוֹתוֹ וְכִפְרָתָהּ: כֹּא וְלִקְחֵת אֶת הַפָּר הַחַטָּאת וְשָׂרְפוּ
 בְּמִקְדָּשׁ הַבָּיִת מִחוּץ לַמִּקְדָּשׁ: כֹּב וּבַיּוֹם הַשְּׁנִי תִקְרִיב שְׁעִיר־עִזִּים תָּמִים לַחַטָּאת וְחַטָּאוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
 כַּאֲשֶׁר חַטָּאוּ בְּפָר: כֹּג בְּכֹלֹתֶיךָ מִחַטָּא תִקְרִיב פֶּר בֶּן־בָּקָר תָּמִים וְאֵיל מִן־הַצֹּאן תָּמִים: כֹּד וְהִקְרַבְתָּם
 לִפְנֵי יְהוָה וְהִשְׁלִיכוּ הַכֹּהֲנִים עֲלֵיהֶם מֶלַח וְהִעֲלוּ אוֹתָם עֹלָה לַיהוָה: כֶּה שִׁבְעַת יָמִים תַּעֲשֶׂה
 שְׁעִיר־חַטָּאת לְיוֹם וּפָר בֶּן־בָּקָר וְאֵיל מִן־הַצֹּאן תָּמִימִים יַעֲשׂוּ: כֹּו שִׁבְעַת יָמִים יִכְפְּרוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְטָהְרוּ
 אֹתוֹ וּמִלְאוּ יָדָיו כֹּז וַיִּכְלוּ אֶת־הַיָּמִים וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־עֹלֹתֵיכֶם
 וְאֶת־שְׁלֵמֵיכֶם וְרִצְאתִי אֶתְכֶם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה:

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה
 היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנַבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
 הַנְּאֻמָּרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַבוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ
 וּבְנַבְיָאֵי הָאֵמַת וְצַדִּיק:

הפטרה בציבור לפרשת זכור ולשמו"ת שמואל א טו

טו כִּפָּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת פִּקְדֵתִי אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה עִמָּלְךָ לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־שָׂם לוֹ בְּדָרֶךְ
 בַּעֲלֹתוֹ מִמִּצְרַיִם: ג עֲתָה לֵךְ וְהַבִּיתָה אֶת־עִמָּלְךָ וְהַחֲרַמְתָּם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ וְלֹא תַחֲמַל
 עָלָיו וְהִמַּתָּה מֵאִישׁ עַד־אִשָּׁה מֵעַלְלֹ וְעַד־יוֹנֵק מִשׁוֹר וְעַד־שֵׁה מִנְּמַל וְעַד־חֲמוֹר: ד וַיִּשְׁמַע
 שְׂאוּל אֶת־הָעָם וַיִּפְקְדֵם בַּטְּלָאִים מֵאֲתָיִם אֶלֶף רִגְלֵי וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אֶת־אִישׁ יְהוּדָה:
 ה וַיָּבֵא שְׂאוּל עַד־עִיר עִמָּלְךָ וַיִּרְבַּ בַּנַּחַל: ו וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל־הַקִּינִי לְכוּ פָּרוּ רְדוּ מִתּוֹךְ
 עִמָּלְכִי פֶן־אֶסְפְּךָ עַמּוֹ וְאִתָּה עֲשִׂיתָה חֶסֶד עִם־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲלֹתָם מִמִּצְרַיִם וַיִּסַּר
 קִינִי מִתּוֹךְ עִמָּלְךָ: ז וַיֵּךְ שְׂאוּל אֶת־עִמָּלְךָ מִחוּלָה בּוֹאֵךְ שׁוֹר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִצְרַיִם:
 ח וַיִּתְּפֵשׂ אֶת־אַנְגַּ מֶלֶךְ־עִמָּלְךָ חַי וְאֶת־כָּל־הָעָם הַחֲרִיִּם לְפִי־חַרְבּוֹ: ט וַיַּחְמַל שְׂאוּל וְהָעָם
 עַל־אַנְגַּ וְעַל־מִיטַב הַצֹּאן וְהַבָּקָר וְהַמִּשְׁנֵים וְעַל־הַפָּרוֹס וְעַל־כָּל־הַטּוֹב וְלֹא אָבּוּ הַחֲרִימָם
 וְכָל־הַמְּלָאכָה נִמְכְּזָה וְנָמַס אֹתָהּ הַחֲרִימוּ: י וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־שְׂמוּאֵל לֵאמֹר: יא נַחֲמֵתִי
 כִּי־הַמְּלַכְתִּי אֶת־שְׂאוּל לְמֶלֶךְ כִּי־שָׁב מֵאַחֲרָי וְאֶת־דְּבָרִי לֹא הִקִּים וַיַּחֲרֹ לְשְׂמוּאֵל וַיִּזְעַק
 אֶל־יְהוָה כָּל־הַלַּיְלָה: יב וַיִּשְׁכַּם שְׂמוּאֵל לִקְרֹאת שְׂאוּל בַּבֶּקֶר וַיֵּגֵד לְשְׂמוּאֵל לֵאמֹר
 כֹּא־שְׂאוּל הַכְּרַמְלָה וְהִנֵּה מְצִיב לוֹ יָד וַיִּסַּב וַיַּעֲבֹר וַיֵּרֵד הַגִּלְגָּל: יג וַיָּבֵא שְׂמוּאֵל אֶל־שְׂאוּל
 וַיֹּאמֶר לוֹ שְׂאוּל בְּרוּךְ אַתָּה לַיהוָה הַקִּימְתִי אֶת־דְּבַר יְהוָה: יד וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל וּמָה
 קוֹל־הַצֹּאן הַזֶּה בְּאֶזְנִי וְקוֹל הַבָּקָר אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁמֵעַ: טו וַיֹּאמֶר שְׂאוּל מֵעִמָּלְכִי הַבִּיאוּם

אֲשֶׁר חָמַל הָעַם עַל־מִיטֵב הַצֵּאֵן וְהַבְּקָר לְמַעַן זָכַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאֶת־הַיּוֹתֵר הַחֲרָמָנוּ:
 טו וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שְׂאוּל הֲרַף וְאֶגִּידָה לְךָ אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי הַלֵּילָה וַיֹּאמֶר לוֹ
 דִּבֶּר: יז וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲלוֹא אִם־קָמַן אֶתְּךָ בְּעֵינֶיךָ רֹאשׁ שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְּךָ וַיִּמְשַׁחֲךָ
 יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל: יח וַיִּשְׁלַחֲךָ יְהוָה בְּדֶרֶךְ וַיֹּאמֶר לְךָ וְהַחֲרַמְתָּה אֶת־הַחֲפָאִים
 אֶת־עַמְלֶק וְנִלְחַמְתָּ בּוֹ עַד בְּלוֹתָם אַתֶּם: יט וְלָמָּה לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וַתַּעַט אֶל־הַשָּׁלַל
 וַתַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: כ וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל־שְׁמוּאֵל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה וְאַלְךָ בְּדֶרֶךְ
 אֲשֶׁר־שָׁלַחְנִי יְהוָה וְאַבִּיא אֶת־אַגַּג מֶלֶךְ עַמְלֶק וְאֶת־עַמְלֶק הַחֲרָמְתִּי: כא וַיִּקַּח הָעַם
 מִהַשָּׁלַל צֵאֵן וּבְקָר רֵאשִׁית הַחֲרָם לְזֹבַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּגִלְגָּל: כב וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הַחֲפֵץ
 לַיהוָה בַּעֲלוֹת וּזְבָחִים כְּשָׁמַע בְּקוֹל יְהוָה הִנֵּה שָׁמַע מְזַבַּח טוֹב לְהַקְשִׁיב מִחֶלֶב אֵילִים:
 כג כִּי חֲטָאת־קֶסֶם מָרִי וְאֹן וְתַרְפִּים הִפְצַר יַעַן מָאֲסַתְּ אֶת־דְּבַר יְהוָה וַיִּמְאַסֶּךָ מִמֶּלֶךְ:
 כד וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל־שְׁמוּאֵל חֲטָאתִי כִּי־עָבַרְתִּי אֶת־פִּי־יְהוָה וְאֶת־דְּבָרֶיךָ כִּי יָרֵאתִי
 אֶת־הָעַם וְאֲשָׁמַע בְּקוֹלָם: כה וְעַתָּה שָׂא נָא אֶת־חֲטָאתִי וְשׁוּב עִמָּי וְאַשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה:
 כו וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שְׂאוּל לֹא אָשׁוּב עִמָּךְ כִּי מָאֲסַתְּהָ אֶת־דְּבַר יְהוָה וַיִּמְאַסֶּךָ יְהוָה
 מִהָיֹת מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל: כז וַיִּסַּב שְׁמוּאֵל לָלֶכֶת וַיַּחְזֹק בְּכַנְף־מְעִילוֹ וַיִּקְרַע: כח וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 שְׁמוּאֵל קְרַע יְהוָה אֶת־מַמְלַכּוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיֶיךָ הַיּוֹם וּנְתַנָּה לְרַעְיָה הַטּוֹב מִמֶּךָ: כט וְגַם
 גִּצַח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר וְלֹא יִנָּחַם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהַנָּחֵם: ל וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי עִתָּה כִּפְרִנִּי
 נָא גִגַד וְקִנִּי־עִמָּי וְגִגַד יִשְׂרָאֵל וְשׁוּב עִמָּי וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: לא וַיֵּשֶׁב שְׁמוּאֵל
 אַחֲרֵי שְׂאוּל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שְׂאוּל לַיהוָה: לב וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲגִישׁוּ אֵלַי אֶת־אַגַּג מֶלֶךְ עַמְלֶק
 וַיֵּלֶךְ אֵלָיו אַגַּג מֵעַדְנָת וַיֹּאמֶר אַגַּג אָכֵן סָר מִר־הַמּוֹת: לג וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל כַּאֲשֶׁר שִׁבְלָה
 נָשִׁים חֲרָפָה כִּן־תִּשְׁבֵּל מִנָּשִׁים אִמָּךְ וַיִּשְׁפֹּף שְׁמוּאֵל אֶת־אַגַּג לִפְנֵי יְהוָה בְּגִלְגָּל: לד וַיֵּלֶךְ
 שְׁמוּאֵל הַרְמַתָּה וְשְׂאוּל עָלָה אֶל־בֵּיתוֹ גִּבְעַת שְׂאוּל:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל
 הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנּוֹאֵמֵן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁפָל דְּבָרָיו
 אֱמֶת וְצֶדֶק:

נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר
 לֹא יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה,
 הָאֵל הַנּוֹאֵמֵן בְּכָל דְּבָרָיו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושביע ותשמח במהרה
במינו. ברוך אתה יהוה. משמח ציון בבניה:

שמחנו, יהוה אלהינו, באליהו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך,
במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד
אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה נרו לעולם ועד:
ברוך אתה יהוה, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הנה, שנתת לנו
יהוה אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יהוה
אלהינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפני כל חי תמיד
לעולם ועד: ברוך אתה יהוה, מקדש השבת:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף כל־אויב ואורב ולסטים וחיזות רעות בדרך ומפל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **שרח (אולגה)** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית, שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

FAX: (972) 3 9606108

ת.ד. 373 כפר חב"ד 72915 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 72915 Israel

E-mail: OrHachasidus@DvarMalchus.Org * USA@DvarMalchus.Org

Internet: www.otzar770.com * www.lahak.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס

Dvar Malchus
Issue # 00050
25/02/2007